

655
V90

Virágvölgyi Péter

A TIPOGRÁFIA
MESTERSÉGE

→ SZÁMÍTÓGÉPPEL

OSIRIS KÉZIKÖNYVEK

Szennycímlap *Half-title, slur page*

Head **Fej**

A tipográfia mestersége

– számítógéppel

← **Előzékpapír** *Flyleaf, endleaf, endpaper*

← **Kötés** *Binding edge*

Fore-edge **Vágás** →

← **Fedél** *Cover*

Foot / Tail **Láb**

Osiris Kézikönyvek

A Virágvölgyi Péter

Bleed-off **Kifutó** →

tipográfia mestersége

← track: -3 →

↑ kern: -5 ↓

← track: -3 →

← track: 140 → s z á m í t ó g é p p e l track: 140 →

Osiris Kiadó
Budapest, 2004

© Osiris Kiadó, 2004

© Virágvölgyi Péter örökösei, 2004

7	7	7	Előszó
8	8	8	Meghatározások
10	10	10	A tipográfia alkotóelemei
12	12	12	Betű
13	13	13	Betűköz
14	14	14	Egalizálás
16	16	16	Szóköz
17	17	17	Sorköz
18	18	18	A térközök hierarchiája
19	19	19	A térközök optikája
22	22	22	Jelkészlet
24	24	24	Ligatúrák
27	27	27	Az írásjelek használata
32	32	32	Iniciálék
38	38	38	Számok
40	40	40	Szedés, behúzás
42	42	42	Szignálás, szedési utasítás
43	43	43	Sorvégződé, elválasztás
44	44	44	Szövegközi kiemelés
45	45	45	Sorzárás
48	48	48	Olvashatóság
51	51	51	Papírméreték
55	55	55	Szállirány
57	57	57	Kilövés
59	59	59	Vágott méret
61	61	61	Tipográfiai mértékrendszer
63	63	63	Betűméret
66	66	66	Betűválasztás
69	69	69	A betűtípusok csoportosítása
72	72	72	Betűváltozatok
75	75	75	Betűtorzítás
77	77	77	Betűkeverés
79	79	79	Margók, szedéstükör
81	81	81	Tördelés
84	84	84	Címrendszer
86	86	86	Élőfej
87	87	87	Újságtördelés
90	90	90	Képméretezés
92	92	92	Képtördelés, kompozíció
94	94	94	Körbefuttatás
96	96	96	Modulhálós tervezés
99	99	99	Bibliográfia
101	101	101	DTP szótár és fogalom- magyarázatok

E tartalomjegyzék kivétel-
lesen három számoszlopot
tartalmaz. Az első oszlopot
verzál számokból szedtük,
amelyek helyi érték
szerint egymás alatt he-
lyezkednek el (kivéve, ha
valaki a *kerning table*-ben a
számokat is egalizálja).
A középső oszlop ugráló
számokat tartalmaz, eb-
ben a könyvben általában
ilyenek szerepelnek.
Ezeknek a betűkhöz ha-
sonlóan egyedi a szélessé-
gük. A jobbra záró tabulá-
tor nem oldotta meg azt,
hogy egymás alatt helyez-
kedjenek el, de a balra záró
sem oldaná meg. Jól megfi-
gyelhető ez a 13, 14 vagy
a 38, 40 stb. esetében.
A harmadik (jó) oszlopban
tehát valójában két egyje-
gyű számoszlop van, két
középre záró tabulátorral.
Erre a körülményes meg-
oldásra azért volt szükség,
mert a hagyományos be-
tűszabványok (*Type 1* és
TrueType font) csak egyféle
számokat tartalmaznak.
Az újabb betűszabványok-
ban (*GX font*) már kétféle
ugráló számsor található.
Az egyik arányos oldal-
távolságokkal a szövegben
való használathoz, a másik
egységes szélességekkel
a helyiértékes szedéshez.

*Így kezdődne az előszó,
ha úgy hagytam volna,
ahogyan a gép csinálta.*

Ezt a könyvet határozott i-
most ismerkednek a tipo-
tagolt könyvre, amelybe
jutni. Majdnem ilyen fontos le-
akadhat a munkájuk során oly-
„A tipográfia mestersége” cím
kezdők és laikusok egyaránt h

*Itt a kötet margóit, élőfejét, szedéstükörét mutatom
be. (Ezekről lásd bővebben a →Vágott méret, 59.,
ill. a →Margók, szedéstükör, 79. című fejezeteket.)
E könyv vágott mérete 164×234 mm. A margók:
27 mm (felső), 37 mm (alsó), 17 mm (belső), és
25 mm (külső). A szedéstükör: 122×170 mm. Bal-
oldalt azonban a szedéstükör szélétől 2 mm-rel
belsőbb kezdődik a szöveg (left indent 2 mm). Vá-
lójában ennyivel szélesebb a bal margó. Ennek
kettős haszna van: lehetővé teszi az iniciálé jó
elbelyezését, és kiegyenlíti a szabadosoros szedés
aszimmetriáját. (→Sorzáras, 45.) Az iniciálé
beállítása ugyanis nem jó úgy, ahogyan a számí-
tógép csinálja. A gép az oldaltávolságot (side
bearing →Betűköz, 13.) ott hagyja, s ezért nem
lehet egy vonalban a kiemelt nagy e betű szára a
szedés bal szélével. Ezt a problémát megoldja,
hogy a könyvben a sorok – a fent említett módon
– 2 mm-rel beljebb kezdődnek.*

*Az iniciálé helyes beállításához sok beavatkozás-
ra volt szükség. Az egybeírás érzékeltetésére a
nagy e és a kis z között összehúzást alkalmaz-
tunk (kern: -7), így azonban a következő két
sor is olyan közel került az iniciáléhoz, mint az
első. Ezért a második és a harmadik sort sbift+
returnnel önálló sorokká tettük, és szóközökkel
vittük távolabb e két sor első betűit. Az egész há-
romsoros egységet olyan bekezdéssé tettük, amely-
nek bal oldali 2 mm-es behúzását megszüntettük,
így az e betű szára egyvonalba tudott kerülni az
utána következő sorok elejével. A sorvégi elvá-
lasztásra nagyon kellett figyelni, mert a sbift+
return miatt az előző sor végén megszünt az el-
választójel (a hozzajutni szónál), ezt pótolni
kellett a billentyűzetről. Végül a gép által készí-
tett iniciálé méretét 111%-ra növeltük, hogy az
első sor felnyúló szárainak vonalát elérje. (Lásd
még →Iniciálék, 32.)*

Soregyen *Baseline grid*

Ezt a könyvet határozott igény hívta életre. Azoknak a diákoknak, akik most ismerkednek a tipográfiával, szükségük van egy rövid, erősen tagolt könyvre, amelyben az új ismeretekhez „adagonként” lehet hozzájutni. Majdnem ilyen fontos lehet a szakembereknek is, akiknek mindig akadhat a munkájuk során olyan új probléma, amelynek érdemes utánanézni. „A tipográfia mestersége” cím tehát azt szeretné kifejezni, hogy haladók, kezdők és laikusok egyaránt haszonnal forgathatják e kötetet.

Vitathatatlan, hogy a számítógépek elterjedésével a tipográfia a hagyományos szakmai területeken kívülre került, és emiatt jóformán mindenkinek kell hozzá értenie, aki szövegek előállításával akár csak alkalmanként is foglalkozik. Márpedig ezek legkülönbözőbb képzettségű, hivatású emberek, és a tipográfiához nem igazán értenek. Azt tapasztalom, hogy őszinte érdeklődéssel fordulnak e szakma felé, és legalább azokkal a dolgokkal szeretnének tisztában lenni, amelyeket a számítógép amúgy is „megkérdez” tőlük (hiszen már a legegyszerűbb szövegszerkesztő program használata során is számos tipográfiai jellegű döntést kell hozni). Ezért e könyv erősen kötődik a komputertechnika-hoz, a *számítógépes tipográfia* tankönyve, amelyben természetes módon a tradicionális, évszázados ismeretek és a legújabb fogalmak egyforma hangsúllyal vannak jelen. A teljességre nem törekedhettünk ebben a kötetben, ezért további olvasni-, és tanulnivalókat ajánlunk az irodalomjegyzékben.

Ámbár a szövegben a Macintosh számítógépre hivatkozunk, amellyel e könyv készült, de az itt közölt ismeretek ugyanolyan hasznosak azok számára is, akik PC-t alkalmaznak. Véleményem szerint a kötet megállapításai különösebb gond nélkül „átértelmezhetők”, nem kötődnek egy bizonyos számítógépmárkához – elvégre a tipográfia *egy* szakma, csak az eszközök többfélék.

A tipográfia nem más, mint a szétszedhető betűk segítségével sokszorosított írás.

KNER IMRE: *A tipográfiai stílus elemei*. 1933.

A nyomdásznak* kell irányítania a rajzolóművészt, a fényképészt, a klisékészítőt, a bekötés tervezőjét, s neki kell megválasztania a könyv szövegének kiegészítéséhez, a könyv díszítéséhez szükséges minden eszközt, eljárást és anyagot.

Úgy lehetne meghatározni a nyomdász munkáját, hogy munkája minden elemét mástól, készen kapja. [...] Amit ő ad a kész nyomtatványhoz, az a betűk közötti üres tér, mert ezekből a megadott elemekből ő építi fel a papiros fehér síkján a könyvet.

KNER IMRE a *Rádióban* 1940. július 10-én

Jellegzetes 20. századi meghatározás PAUL RENNERTŐL: „mechanizált grafika”.

Tipográfia – ez a szó azt jelenti: típusokkal írni. Τυπος (tüposz) görögül vert vagy vésett ábra, γραφω (gráfó) pedig: írni. Ezt a kifejezést a 16. század közepétől használjuk; azelőtt azt a találmányt, amit Gutenbergnek tulajdonítanak, úgy nevezték: toll nélkül írni (*scrivere sine penna*).

A betűszedés és nyomtatás, amely – joggal mondják – megváltoztatta a világot, a 15. század közepén (1450 körül) vált ismertté, legalábbis a beavatottak előtt, akik aztán a történet szerint kiforgatták találmányából a mestert.

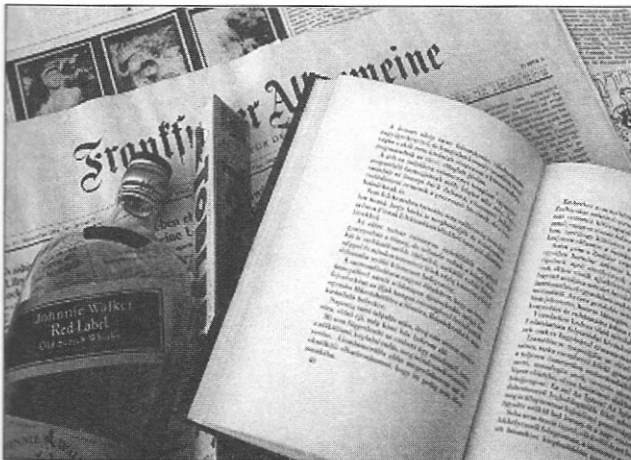
* Kner Imre még hagyományosan *nyomdászt* említ; ma már *tipográfust* kell ezen értenünk.

compositions opened with type. He could producing a literary its typographic form to design a cover the whole from page care. Let me show designs! The first texture manifesto. a multifaceted art

When you reproduce publication, a white between adjacent objects colors. Such a white caused by the misalignment printing plates or by stretching of paper or pinning enlarges adjacent to compensate for the alignment of colors t

Kézírás és nyomtatott betű, azaz szedés

Mivel foglalkozik a tipográfia? A szöveges közlés megformálásával, kép és szedett szöveg együttes elrendezésével. Hagyományosan a nyomtatott szövegek megtervezését tekintik tipográfiának, de ma már sok más technikája is van a szöveges közlésnek, például a képernyőre kiírt feliratok. A városképben, házfalakon megjelenő feliratok tervezése is tipográfiai ismereteket kíván. Általában a közlemény síkbeli elrendezését kell megtervezni, hiszen a nyomtatványok lapjai síkok, s az egyéb feliratoknak is rendszerint van alapsíkjuk.

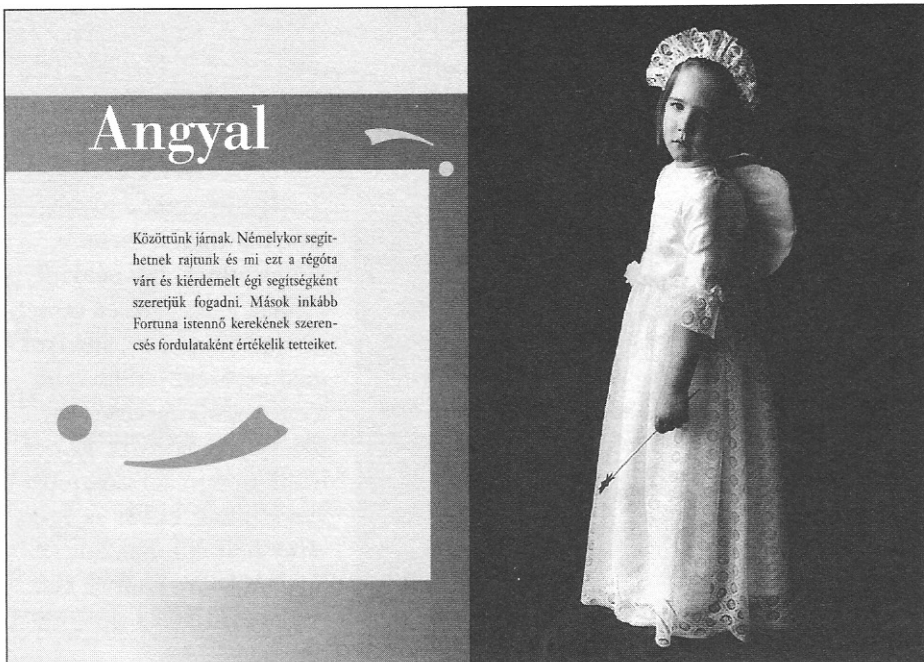

Tehát a tipográfia síkművészet, bár térbeli esetei is előfordulnak. Így például vannak jellegzetesen térbeli nyomdatermékek, amelyek megtervezése – többnyire – a csomagolástervezés kategóriájába tartozik. Ehhez is sok tipográfiai ismeretre van szükség, és bár az egész tárgy háromdimenziós, mégis síkokra bontva, kiterítve készítik el a tipográfiai tervet.

A tipográfia legalapvetőbb alkotóelemei: betűk, nyomdai díszek, vonalak, folatok. Ezek általában eleve rendelkezésre állnak többszöri felhasználás céljára, és így nem teljesen egyedi alkotóelemei egy-egy nyomtatványnak vagy feliratnak. (Az éppen alkalmazott elrendezés azonban mindig egyedivé válik.)

A képek már inkább egyediek. Egyre újabb és újabb képek (illusztrációk, ábrák) készülnek; ezek elrendezése, a szöveges környezetbe való beépítése vagy szöveggel való ellátása a tipográfus munkája. Ma, amikor a képekkel való közlés mind nagyobb jelentőségre tesz szert, a képeket is egyre inkább a tipográfia elemei közé soroljuk.

Bizonyos veszélyeket rejt, amikor a képeket és a szöveget egyaránt csak foltnak tekintik. Természetesen joggal beszélhetünk a képek folthatásáról, de a kép mindig ábrázol valamit, rendszerint érzelmeket is kivált, ezért a képhelyek megtervezése, a képelrendezés gondos mérlegelést kíván.

A legelemibb tipográfia: egyetlen betű vagy más, közlésre szolgáló tipizált jel (piktogram). Szokás úgy is meghatározni a tipográfiát, mint ami két fő tevékenységre osztható: betűtervezés és a kész betűvel való tervezés. Ebben a

könyvben a betűtervezéssel nem foglalkozunk, csak a tipográfiával mint betűalkalmazással.

Ritkán, de előfordul a gyakorlatban is, hogy csak egy-egy betű vagy jel a tipográfiai kompozíció szereplője, mint a bal oldali képen. Lenti összeállításunkhoz: sokféle szempontból íté-
hetünk meg már egyetlen

közszemlére tett betűt. Lehet inkább informatív, mint a két *A* közül a bal oldali (Helvetica félkövér) vagy inkább díszítő, mint a jobb oldali *A* (gótikus textúra: Linotext). Lehet közömbösítő hatású, mint a bal oldali *B* (Futura világos) vagy pedig vonzó, mint a jobb oldali *B* (kövér fraktúr). Végül lehet szak-szerű és hivatalos, mint a bal oldali *C* (Serifa félkövér) vagy naiv és személyes, mint a jobb oldali *C* (nem létező betű).

A	A
B	B
C	C

Aki igazán jó minőségű szöveget akar előállítani, annak meg kell küzdenie a gyártók által programozott betűközökkel (az ábrán az oldaltávolságok elve és a karakterszélességek láthatók). Évtizedek óta divat a betűközöket a lehető legszűkebbre venni. (→19.) Rossz divat, mert árt az olvashatóságnak. Speciális problémákat is okozhat, például bizonyos betűtípusoknál az *r* összeolvadhat a rákövetkező betűvel, ahogy példáinkon megfigyelhető, amelyeket a *Monotype* cég Gill Sans *Light* (világos) típusából szedtünk:

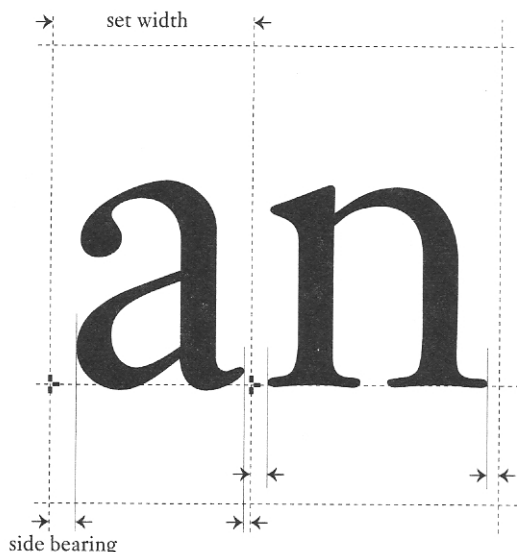
EREDETI SZEDÉS

márna (máma?)
Erő (Emő?)
kormos (komos?)

KORRIGÁLVA

márna
Erő
kormos

Elkerülésére több lehetőség is kínálkozik. Megváltoztathatjuk az általános ritkítást (*track*), ami jót tesz az egész betűtípusnak, mert divatosan sűrű helyett normálissá válik a szedés – a *tracket* kell például 7-re állítani; itt mi ezt választottuk. (Minden típus más *tracket* kíván!) A másik lehetőség az, hogy a zavaró *r* betűs kapcsolatokat egalizált betűpárként (*kerning pair*) határozzuk meg, távolabbra véve az *r* után következő zavaróan kapcsolódó betűket.

Fusztírozás (betűritmus beállítása a szélesség segítségével).

Set width: egy betű, jel számára adott hely szélessége;

side bearing (oldaltávolság): a szomszédos betűk távolságának, a betűköznek egyik fele

A betűközök egyenletessége alapvető esztétikai és olvashatósági követelmény. Nehéz elérni, mivel a betűk alakja nagyon különböző: négyszögletes, kerek, átlós lehet, sőt nyúlványokat is tartalmazhat. Emiatt, ha azonos távolságra helyeznénk egymás mellé a betűket, rossz ritmust kapnánk.

A betűtervezők, illetve a gyártók eleve úgy programozzák a betűszoftvereket, hogy a betűk között lineárisan mérve különböző, de felületileg közel azonos, optikailag egyenletes ritmust eredményező távolságok adódjanak (*jusztírozás*). Kisbetűk esetében ez megfelelő, de nagybetűk és írásjelek, illetve nagybetűk és kisbetűk találkozása már igényli az egalizálást (pl. T. egalizálva T. – Ta egalizálva Ta). A gyakorlatban egyetlen betűköz a két szomszédos betű oldaltávolságainak (*side bearing*) összegéből adódik. (→13.)

Nagybetűk egalizálása

Mikor jelentkezik a betűközök egyengetésének – az egalizálásnak – igénye? A kisbetűk ritmusa szerencsés esetben úgy jó, ahogy van. A csupa nagybetűs szedés általában már beavatkozást igényel, mert a nagybetűk geometriája szélsőségebb különbségeket tartalmaz (a T, L vízszintes vonása, az A, V ferde szárai, de a kerek betűk is túl nagy űrt hagynak a betűk elképzelt befoglaló téglalapján, és ha egymás mellé kerülnek, ezek az üres felületek még össze is adódnak).

Az egalizálás a szomszédos betűk közötti tér változtatásával – növelésével vagy csökkentésével – történik. Az ábrán fölül az látható, hogy milyen rossz ritmusú a szó, ha a betűk közei pontosan egyformák (a távolságot a betűk alatti kis fekete téglalapok mutatják). Alatta az egalizált szó látható. Figyeljük meg, mely betűk között maradt közel azonos a távolság, mely helyeken kellett növelni, illetve csökkenteni.

Általában a függőleges szárok találkozása kívánja a legerősebb távolítást (pl. HE); azután csökkenő mértékben: az elvi téglalapot jól kitöltő, de nem zárt szélű betűt tartalmazó kapcsolat (EH, SH), utána a kerek és függőleges (DE), majd amikor két nem zárt szélű kerül egymás mellé (ES); még tovább csökken a távolítás mértéke a nem zárt és a kerek találkozásakor (EC), a függőleges és a ferde szomszédosánál (HA) vagy a függőleges és a teljesen nyitott között (HT, LH).

Mekkora a megfelelő méretű szóköz? Akkor, amikor a szavak már részre vehetően elválasztja, de nem olyan nagy, ami már lassítja a szöveg folyamatos olvasását, a mondatok értelmezését. Ha folyamatosan növeljük a szóközöket nullától kezdve, amint azt ebben a szövegben tesszük, mindenki maga is megállapíthatja, hogy hol jutunk el a legkedvezőbb szóköz méretig. Az, hogy egy az átlagnál keskenyebb betű szélességnek megfelelő legyen a szóköz (az i túl keskeny, az m túl széles lenne), elfogadható meghatározás, de nehéz megvalósítani, mert a szóközt a betű nagyság (pontméret) négyzetének valahányadrészeként határozzák meg, a betű nagyság azonban mindig független a betű tényleges méretétől, amit jobban jellemez a betű közép magassága. (→ Betűméret, 63.) Az alakult ki az idők során, hogy az ideális szóköz méret $\frac{1}{4}$ – $\frac{1}{3}$ négyzet között van. Nyilván kisebb közép magasságú típusnál inkább az $\frac{1}{4}$, nagyobb közép magasságúnál az $\frac{1}{3}$ közelében volna; keskenyebb, ill. szélesebb betűre ez hasonlóan vonatkozik. Kissé leegyszerűsítve a történelmet: Gutenberg után, akinek munkája többek között a szűk szóközök miatt olyan szép, a 19. század végéig a szóközök növekedtek – ezt esztétikai mélypontnak tekinthetjük –, de a 20. században az igényes tipográfiában újra elterjedt a szűk szóköz használata. Ma ez a kérdés megint igen fontossá vált, de más okból, ugyanis a szóközök manapság nem a szedők munkájának hanyagsága, kényelemkeresése miatt növekednek, mint a múlt században, hanem azért, mert keskenyednek a hasárok, a mellétördelések egyre elfogadhatatlanabb sorméreteket eredményeznek – mégis erőltetik a tömbösítést –, márpedig mennél keskenyebb a szedés, annál kevésbé lehetséges a sorokat szóköz-anomáliák nélkül kizárni. Ezenkívül a túlzottan nagy szóközök egymás alá kerülve több soron át „utakat” hoznak létre. (Ez szűk szóközökkel is előfordul, de sokkal ritkábban.)

ja péld

A betűfokozat négyzetének egynegyedétől egyharmadáig terjed a normál alapszóköz (itt negyed). Szükség esetén (tömbös szedésnél) csökkenthető egészen $\frac{1}{6}$ -ig, és növelhető $\frac{2}{3}$ -ig, amit a számítógép számára rendszerint az alapszóköz %-ában kell megadni: 67% és 267%. Az utóbbi érték abból a szempontból problematikus, hogy extrém esetekben a gép ezt túllépve kezdi ritkítani a betűket, ami a számítógépes szedés legrosszabb „újítása”, ezért a szóköz maximumát akár 500%-ra, a betűköz maximumát azonban nullára célszerű állítani.

A kisbetűs szedésben megfelelő méretű szóköz nem elegendő a nagybetűkhöz:

A KISBETŰS SZEDÉS SZÓKÖZEI
NEM JÓK A NAGYBETŰKHÖZ.

EBBEN A KÉT SORBAN MEGNÖVELT SZÓKÖZÖKET ALKALMAZTUNK.

A nyomdászatban századokon át az a méret volt a természetes sorköz, amelyet az egymás alatti összeérő betűtörzsek lehetővé tettek: ez a tömör, szakkifejezéssel kompressz szedés. Ha kivételesen távolítani akarták a sorokat, vékony (egy, másfél, két pont vastag) térzőket raktak a sorok közé, innen a ritkítás angol megfelelője: *leading*, azaz „ólmozás, térzőzés”. Ma már úgy tartjuk, hogy a sűrűn szedett sorok olvashatóság szempontjából nem ideálisak, mert az éppen olvasott sor fölötti és alatti le- és felnyúló betűszárak túl közel érnek és zavaróan hatnak. Ha a szedés ráadásul széles, néha el is tévesztjük a következő sor elejét. A példa kedvéért ezt a bekezdést sűrűn szedtük („saját törzsre”: 11/11 pt).

Az utóbbi száz évben kialakult szokás, hogy a betűfokozathoz képest 10–20%-os ritkítást lehet ideálisnak tekinteni: például 10/11, 10/11,5, 10/12 pt. Ez betűtípusonként változhat: a kisebb betűszemű típusnak kevesebb ritkítás elég, a nagyobb betűszemű valamivel erősebb ritkítást igényel. (→Betűméret, 63.) Rövidebb soroknál a kisebb ritkítás viszonylag nagyobbak látszik, ezért a hosszabb sorokat nem árt egy kicsit jobban ritkítani. Ezt a bekezdést (11/13 pt) 18%-kal ritkítottuk; ebben a könyvben végig ezt a ritkítási arányt alkalmazzuk. Nagyon fontos szabály, hogy az arány számít, tehát ha egy nyomtatványban többféle betűfokozatot is használunk, akkor mindegyiket azonos arányban, vagyis különböző mértékben kell ritkítani (például 10/12 főszöveghez 8/9,5 pt alárendelt szöveg illik), különben csúnya lesz az összkép.

A sortávolság bizonyos fokig a divat függvénye is. Jelenleg – az elmúlt száz évben immár harmadízben – nagy divat az erős sorritkítás. Ez is nehezíti az olvasást, mint a sűrű szedés, de ez azzal, hogy a nagy távolság miatt a mondatok értelmének felfogását akadályozza, a gondolatok folyamatossága ellen hat. Ezt a bekezdést ennek érzékeltetésére divatosan megritkítottuk, 4,5%-kal (11/16 pt). Folyamatos olvasásra szánt szöveg sokszorosítására nem javasolható, ilyen célra nem is nagyon terjed, hiszen óriási papírpazarlással jár.

Van egy polgárjogot nem nyert, de laikusok által alkalmazott kiemelési forma, amely a sortávolság szempontjából is elfogadhatatlan. Verzál kiemelést szöveg közben azért nem helyes alkalmazni, mert a NAGYBETŰK fölött elfogy a sorköz, hiszen A NAGYBETŰK MINDEGYIKE ELFOGLALJA a sorszalag felső részét. Fölötte nagyon szűk, alatta túl bő lesz a sortávolság, „fölrágad”.

* Kiejtése leding (és nem líding), minthogy ez a szó az ólommal kapcsolatos. Régen a sorokat betűfémből készített vékony lapokkal – térzőkkel – ritkították.

A tipográfiában a térközök ugyanolyan fontosak, mint maguk a betűk, és van egy alapvető hierarchiájuk: legkisebb a betűköz, nagyobb a szóköz, még nagyobb a sorköz, annál is nagyobb a hasábköz, legszélesebb a margó. Így kellene emelkedni a közök méretének, ez azonban nem mindig teljesül. Különösen a számítógép elterjedése rontott a helyzeten, mert azóta a betűk közötti ritkítás a „normális” működéshez tartozik. Olykor nagyobb betűközök támadnak, mint más, szűkre összehúzott sorban a szóközök. Miért is rossz ez? Olvasás közben a szemünket gyakran át kell állítanunk, hiszen ritkított sor után nem ritkított vagy esetleg összehúzott sor következik. Még nagyobb baj, hogy a ritkítás a megszokott szóképeket szétzilálja. (→Olvashatóság, 48.) Az ilyen nem szándékos ritkítás úgy hat az olvasóra, hogy egy pillanatra elgondolkodtatja, miért kellett éppen azokat a szavakat kiemelni. Ez a szöveg értelmének felfogását nehezíti, és elsősorban újságokban fordul elő; a keskeny hasáb az oka. Ha normális mennyiségű (40–80) betű férne el egy sorban, akkor volna annyi szóköz (6–12), hogy a sorkizárásnál szükséges szóköztágítás vagy -szűkítés a túréren belül maradhatna. Érdeemes mérlegelni – ha már ez nem teljesül –, hogy a szóköz maximuma nagyobb legyen, de mindenképpen kerüljük el a betűk közötti ritkítást. Igazán jó megoldás keskeny hasábnál csak a szabadosoros szedés lehet.

Sokszor tapasztaljuk, hogy a szóköz nagyobb, mint a sorköz. Nemcsak csúnya az ilyen szedés, hanem az is zavaró, hogy a szavak függőleges irányban közelebb kerülnek egymáshoz, mint vízszintesen. Itt az első két hasáb túl keskeny (20–25 betű), és a sorméret egyezik a betűmérettel (saját törzsre szedtük). A bal szélsőnél 150%-on hagytuk a szóköz maximumának értékét (ahogy a program önmagától javasolja), így

tíz sorban is betűritkítás következett be. Azért állítják 150 vagy 200%-ra, mert azt hiszik, hogy így egyenletes „szürkeértékű” szöveget kapnak. Hiába, ennek ellenére bekövetkezik a szóközök „utcsodása”, és nyugtalan a szövegfeltöltés. A középső hasáb esetében a szóköz maximumát a biztonság kedvéért 500%-ra állítottuk be, a betűritkításét levettük nullára, így betűritkítás alig fordul elő, a szóközök valóban meglátszanak.

A harmadik hasáb szélesebb (35–40 betű), és azonos betűméret mellett a sorméret 15% ritkítást is tartalmaz. Így már helyreáll a hierarchia, azaz a sorköz nem szűkebb a szóközönél. A szövegfeltöltés kellemesebb, mint a másik kettő esetében. A keskenyebb hasábokban a szóközök óriásiak – vagy a betűk közé vannak elosztva –, és ez felületvesztést jelent. Lehet, hogy a normális szedés – szélesebb hasáb, ritkított sorok – nem igényel összességében nagyobb felületet, mint az abnormális? Bizony meglehet. A térközök hierarchiája helyreállhat, teljesülhet az egyik legfontosabb követelmény: a betűk ritkítatlanok, a sorok ritkítottak.

10/10

10/10

10/11,5

A térközök hierarchiájának felborulását ábrázolja a fenti szövegrész bal oldali két hasábjában. Túl keskenyek, és a hasábköz is túl szűk, ilyen esetben az abnormális betű- és szóközök még feltűnőbbek. A harmadik hasáb normális.

Hagyományosan akkor harmonikus a betűköz, ha a szártávolságok megegyeznek betűn belül és a betűk között. Ez valóban meg is felel a klasszikus talpas, váltakozó vonalvastagságú (antikva) betűknek. A modernebb talpnélküli (groteszk) betűknek ez kissé tág. Az ideálisat mindkét sorban bekereteztük; láthatjuk, hogy nem ugyanaz a köz felel meg az egyiknek, mint a másiknak; a túlzottan szűk persze egyiknek sem. Ez az elv általánosságban érvényes, és nem a felhasználó dolga, hanem a betűgyártójának kell figyelembe vennie. (Más kérdés, hogy olykor nem megfelelőek a gyártó eredeti beállításai, →13.)

mind mind mind
mind mind mind

Érdeemes ismerni azt az optikai jelenséget, hogy a kisebb betűméretnek viszonylag tágabb köz felel meg, s ahogy nő a méret,

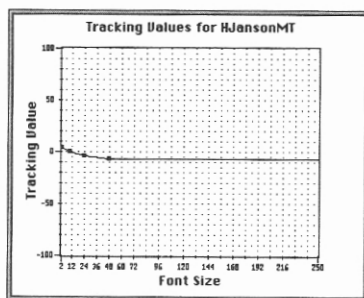
mind mind

úgy igényel a szemünk szűkebb közöket. Baloldalt azt látjuk, hogy ami nagy méretben kellemes, az kicsiben túl szűk, szemrontó, jobboldalt pedig azt, hogy ami kicsiben jó, az nagy méretben túl tág. Ez az eltérés nem jelentős mértékű, de nagyon fontos (hasonlóan ahhoz, hogy a kisebb méreteknél a betűknek szélesebbnek és a betűket alkotó vonalaknak viszonylag vastagabbnak is kell lenniük, mint a normál vagy nagy méreteknél). A *trackgörbe* beállításával (*tracking edit*) lehet a betűközöket a fentiek értelmében arányossá tenni, fokozatosan, pl. 10 pont alatt növelve, afölött csökkentve, azaz a görbét a 0 tengely alatt vezetve, amint azt alább megfigyelhetjük.

• kalapja pereme
• kalapja pereme

kalapja pereme
* kalapja pereme

kalapja pereme
* kalapja pereme

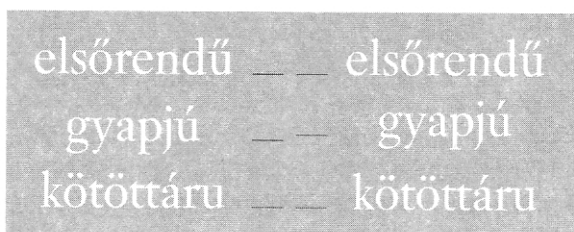

Ezen az ábrán összehasonlítjuk a betűközök lineáris növekedését (a csillag nélküli sorokban) a grafikonon ábrázolt relatív csökkentés eredményével (utóbbi a csillaggal jelölt sorokban). A szűk juszitározás nagyobb méretben valóban jó, a kisebb fokozatok olvasását azonban fárasztóvá teszi.

a Thermal Hotel
egy vad haramia
végül is, ezzel is
i. sz. 406-ban lett

a Thermal Hotel
egy vad haramia
végül is, ezzel is
i. sz. 406-ban lett

A szóközök méretét befolyásolja a szóvégi és szókezdő betűk geometriája. Balra: nyersen szedve, jobbra: korrigálva. (Apró számokkal jeleztük a korrigálás mértékét.) Csak nagy fokozatú címeknél számít!

A sorközök megítélése is lehet optikai csalódás miatt különböző: baloldalt látjuk az egyforma sortávolságot, jobboldalt az eltérítettet, de ez utóbbi adja a jó eredményt (a fekete vonalkákon lemérhető a sorok tényleges távolsága).

Az írásjelek használata sok problémát okoz, különösen a címeknél. Elsősorban a középre zárt címek érzékenyek az írásjelek „eltérítő” hatására, amint azt a következő példa mutatja:

„...erre nem
gondolhattam”
– mondja az
alkalmi árus

„...erre nem
gondolhattam”
– mondja az
alkalmi árus

Bármilyen hibetelen, a bal oldalon látható szedés középre zárt sorokat tartalmaz, ahogy a gép csinálja, mechanikusan, pontosan. Jobboldalt látjuk, hogy a négy sor közül bármat kellett „eltéríteni” valamelyik irányba, hogy a középre zárt látzata létrejöhessen. Az eltérítés jelentős, mértékét kis számokkal jeleztük. (Ezenkívül a címek megfogalmazásának módja is segíthet elkerülni az ilyen problémát.)

Elsősorban tömbös szedésnél van jelentősége annak, hogy a sorkizárás mechanikusan történik-e avagy optikailag, azaz az írásjelek és betűk alakját, az általuk hagyott ürességet is figyelembe veszi-e a program.

(Illyés)

Azt olvastam, hogy Petőfi, Petőfi Sándor évekig élt Sárszentlőrincen, itt járt gimnáziumba. Nem volt tévedés, elolvastam másodszor, harmadszor, tizedszer is. Nem Sárszenten, nem valamelyik Szentlőrincen... hanem itt, ebben a faluban járt, ott arra a jegenyék mögött... „1831. szept. 28-ikától fogva a Tolna megyei Sárszentlőrincen tanul az ev. gimnáziumban; 1833 nyarán is itt végezte az I. donatista osztályt...” Egy pillanat alatt megváltozott előttem Sárszentlőrinc, ra-

1

1. *Hagyományos tömbösítés, esztétikai korrekció nélkül. Az elválasztójelek és a bárom pont „optikája” miatt nem is látszik tömbösítettnek.*
2. *Olcsó esztétika: az írásjelek „kilógatása” (banging punctuation). Az általam használt program az idézőjelet nem lógatta ki, ez baj; a három pontot se, de azt teljes szélességben túlzás is lenne kilógatni.*
3. *A legjobb megoldás: nemcsak az írásjelek, hanem a betűk is kilógnak, de nem teljes szélességükben, mint a 2. példán, hanem csak annyira, amennyire a szedés függőleges szélének látszata megkívánja.*

Azt olvastam, hogy Petőfi, Petőfi Sándor évekig élt Sárszentlőrincen, itt járt gimnáziumba. Nem volt tévedés, elolvastam másodszor, harmadszor, tizedszer is. Nem Sárszenten, nem valamelyik Szentlőrincen... hanem itt, ebben a faluban járt, ott arra a jegenyék mögött... „1831. szept. 28-ikától fogva a Tolna megyei Sárszentlőrincen tanul az ev. gimnáziumban; 1833 nyarán is itt végezte az I. donatista osztályt...” Egy pillanat alatt megváltozott előttem Sárszentlőrinc, ra-

2

Azt olvastam, hogy Petőfi, Petőfi Sándor évekig élt Sárszentlőrincen, itt járt gimnáziumba. Nem volt tévedés, elolvastam másodszor, harmadszor, tizedszer is. Nem Sárszenten, nem valamelyik Szentlőrincen... hanem itt, ebben a faluban járt, ott arra a jegenyék mögött... „1831. szept. 28-ikától fogva a Tolna megyei Sárszentlőrincen tanul az ev. gimnáziumban; 1833 nyarán is itt végezte az I. donatista osztályt...” Egy pillanat alatt megváltozott előttem Sárszentlőrinc, ra-

3

(Kissé hunyorítani kell a megítéléskor.)

A jelkészlet az egyszerre hozzáférhető – szedhető – jelek összessége. Lehetőségeinktől függ, hogy ez mennyire kevés vagy sok. Tágabb értelemben azonban a tipográfiai jelkészlet minden olyan jelet tartalmaz, amely az emberi tudásanyag teljességét visszaadó szövegekben előfordulhat. Ennek mennyiségét még felbecsülni is lehetetlen.

A számítógépes berendezések kezelői általában kevesebb jelet ismernek, mint amennyit a szöveg előállításához használniuk kell, és a ritkábban előforduló jelek helyes alkalmazásával sem igen vannak tisztában.

Érdeemes megismerkedni a tipográfiai jelkészlet lehetséges, viszonylag bő összetételével. Egy betűcsomag (*font*) nem tartalmaz ilyen sok jelet, de ha az alapkészlethez megveszszük a kurzívót (*italic*), az *Expert Setet* vagy az *SC, OSF* fontokat is, akkor már igen (utóbbiak szürke tónussal jelezve). Itt egy betűtípus három csomagjának jeleiből válogatunk.

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

NAGYBETŰK (*capitals / uppercase*)

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

KISKAPITÁLISOK (*small caps, németül: kapitälchen*)*

*Expert Set,
SC, OSF*

abcdefghijklmnopqrstuvwxyz

KISBETŰK (*small letters / lowercase*)

fi ff ffi ffl fi fl fffl ffl

F-LIGATÚRÁK (*f' ligatures*)

1234567890 1234567890 1234567890 1234567890

VERZÁL (ÁLLÓ) SZÁMOK (*lining figures*); UGRÁLÓ (MEDIEVÁL) SZÁMOK (*non-lining / oldstyle figures*)

+ - ± × = ≈ < >

SZÁMTANI MŰVELETI JELEK (*math symbols*)

.,:;!?'-- — / () [] ' , " » « > < * † ‡ .,:;!?'() [] ' , " » « > < † ‡

ÍRÁSJELEK ÉS UTALÓJELEK (*punctuation ; reference marks*)

* Itt a Tötfalusi Antikva típus valódi kiskapitális betűit látjuk. A valódi és hamis kiskapitális betűkről →Betűváltozatok, 72.

Ennél persze sokkal nagyobb a ténylegesen előforduló jelek száma. A sok jel nem hangolható össze teljes mértékben, de így, ahogyan vannak, nagyon jól funkcionálnak, egységes elvű grafikai megformálás nélkül is. A betűtervezők természetesen kísérletet szottak tenni a minél egységesebb külalak elérésére, és ez jó is, de csak kompromisszumokkal lehetséges.

A matematikai jelkészlet érdekessége, hogy nagymértékben alkalmaz „idegen” ábécéket (görög, héber, gót stb.).

Érdemes megismerkedni hátul a DTP szótárban a *mathematical signs, punctuation, reference marks, commercial signs, law symbols* címszavakkal!

á é í ó ú ö ö ü ü ä ä ë ÿ à è ì ò â ê î ã ñ ã æ œ ø ç ß á ä à å ã ä æ œ ø ç ß

ÉKEZETES ÉS IDEGEN BETŰK (*language accents and characters*)

1 2 3 4 5 ^a 6 7 8 9 0 a b c d e i l m n o r s t 1/2 2/3 3/4 1 2 3 4 5 ^a 6 7 8 9 0 a b c d e i l m n o r s t 1/2 2/3 3/4

INDEXEK, KITEVŐK, TÖRTSZÁMOK (*inferiors and superiors, em fractions*)

@ # ® © ™ & § & §

EGYÉB JELEK (*other symbols*)*

\$ ¢ £ ¥ \$ ¢ £ ¥

PÉNZÜGYI JELEK (*monetary symbols*)

¶ •

ÚJ BEKEZDÉS, DÍSPONT V. ALINEA-JEL (*paragraph; bullet*)

''' 0/0 0/00 ''' 0/0 0/00 ° ' ''

MÉRTÉKEK (*measurements*)

✂ ✂ ☎ ☎ ☎ ✈ 10 → ↔ ♠ ♣ { ☛ ⇒ ☞ ✓ (ez is külön font: Zapf Dingbats)

SPECIÁLIS JELEK (*pi characters, dingbats*)

* Jelentésük: „Egyenként” (*at*), „szám” (*number*), bejegyzett (*registered*), szerzői jog (*copyright*), védjegy (*trade-mark*), et-jel (*ampersand*), paragrafus (*section*), az utóbbi kettő kurzívából is.

A jó minőségű szedéshez ma már hozzátartozik az f-ligatúrák használata. Ezeknek teljes készlete: fi, fl, ff, ffi, ffl. Általában nem áll rendelkezésre mind-egyikük: a kisebb jelkészleteknek csak az fi és az fl a tagja, az ff, ffi, ffl csak külön *font* beszerzése révén válik elérhetővé.

Az f-ligatúrák teljes készlete: az fi és fl az alapkészletben van meg, a többi három (ff, ffi, ffl) csak az Expert Setben. Hibás helyettesítő megoldások (átbúzva): először ligatúra, azután egyes betű. Ha nincs ffi és ffl, hibátlanul így kell helyettesíteni: először egy f, aztán a ligatúra.

A magyarban (hasonlóan az angolhoz) egyszerű a ligatúrák szedési szabálya: ahol ilyen betűkapcsolat előfordul, ligatúrával szedendő. Mi történik az affinitás, maffia, koeficiens, officina, paraffin szavak szedésénél? Ha nincs ffi, akkor helyettesítő megoldást kell alkalmazni: ezt a szedőgépek általában hibásan (affinitás), a számítógépek általában helyesen (affinitás) teszik. A hibás helyettesítés azért elfogadhatatlan, mert egy olyan szövegben, ahol mindenütt másutt (fizetés, megfigyel, férfi stb. szavakban) ligatúra van, tehát az f összeolvad az i-vel, furcsa, ha olykor mégsem teszi ezt.

Érdeemes megemlíteni a németben alkalmazandó szabályt, ahol is a ligatúra nem lépheti át szótó és toldalék határát, tehát míg az Offizier, diffizil helyes ligatúrák szedése a fentieknek felel meg, a muffijig, süffijig, begrifflich – ahol a szótó és a toldalék határát vonallal jelöltük – ff ligatúrával szedendő (nem fi vagy fl ligatúrával, ahogyan nálunk vagy az angolban kell). Összetétel határán szintén nem szedhető ligatúra: auffangen, Briefinhalt. Ahol három azonos mássalhangzó összetorlódik, és a három f-ből kettő marad meg, a maradék két f ligatúrával szedendő: Schiffahrt, Stoffaser.

A ligatúrák formavilága érdekes és változatos; figyeljük meg néhány betűtípus példáján (fent mindig egyes betűkkel, alatta pedig ligatúrával). Az utolsó három típusnál (Futura, AvantGarde Book, Clear-face Gothic) különbséget nem látunk, de ezeknél is egy karakter a két betű.

Centaur

Bembo

Sabon

Tótfalusi
Antikva

Bauer Bodoni

Times

Bizonyos szempontból ligatúrának minősül az et-jel, ugyanis két betű (e + t) összevonásából keletkezett – ez azonban nem minden betűtípusnál következethető vissza a formájából: sokszor olyan, mintha egy nagy *E* és egy kis *x* egyesítése lenne, erről azonban szó sincs! A kódexmásoló szerzetesek találták ki, és csak a latin „és” jelentésű szót írták ezzel a jellel. Nem igazi ligatúra tehát abban az értelemben, hogy nem szedhetjük szavak belsejében, ahol *et* betűkapcsolat következik. A modern szokás szerint csak cégek nevében használhatjuk az et-jellet; sokan helytelenül *end*-nek mondják, pedig csak angolul az *and* helyettesítése, németül *und*, magyarul *és*, franciául *et* és így tovább.

A betűtervezők az et-jel megalkotásakor éltek ki alkotói fantáziájukat: a betűtípusokban ez a jel a „hab a tortán”. Nagy változatosságot mutat a különböző betűtípusoknál, ráadásul az álló és a kurzív – reneszánszból eredő hagyomány szerint – erősen különbözhet.

Centaur

Sabon

Palatino

Tótfalusi Antikva

Times

Bauer Bodoni

Rockwell Light

Clearface Gothic

Charlemagne

Elsősorban a magyar nyelv számára volna kívánatos a kurzív gy ligatúrák megtervezése, ami nem egészen új igény, hiszen korábban, ólomszedésben létezett. (Balra a külön szedett g és y.)

A középkorban még nem volt szükség rá – i és j között nem tettek határozott különbséget –, de a mai nyelvekben nagyon hasznos lenne az fj ligatúra. Sajnos, csak elvétve létezik...

Caecilia

Serifa Light

Rockwell

Futura

AvantGarde Book

Clearface Gothic

(mind 36 pt)

Különösen nekünk magyaroknak fontos, hogy megtanuljunk különbséget tenni a nagyon hasonló, egymással könnyen összetéveszthető jelek között a tipográfiaiában. A magyar írógépeken a kezdetektől fogva nem volt teljes a jelkészlet, a táskairógépeken még ma sem az (→Az írásjelek használata, 27.; Számok, 38.), ezért sokáig kevésbé volt ismert egészen közönséges jelek alakja és funkciója.

Tótfalusi
Antikva

I l l i I I O O o o o
I l l i I I O O o o o

Az itt látható betűk és számok sorrendben: nagy i, kis l, álló 1-es, kis i, kiskapitális i, ugráló 1-es; nagy o, álló nulla, kis o, kiskapitális o, ugráló nulla (antikvából és kurzívából, azaz álló és dönt betűből).

A kisbetűket és a nagybetűket általában egyenrangúnak és használatukat korlátlanak szokás tekinteni, ami nem teljesen jogos (→Olvashatóság, 48.), de természetesen címeket lehet csupa nagybetűből szedni. Ugyanakkor vannak olyan betűtípusok, amelyekből a csupa nagybetűs (verzál) szedés olvashatatlannak, tehát nem megengedett. Ilyenek a gótikus betűk és a legtöbb írott típus.

ESTI ÚJSÁG

Esti Újság

A gót betűk és az írott típusok alkalmatlanok a csupa nagybetűs szedésre

Esti Újság

ESTI ÚJSÁG

Esti Újság

ESTI ÚJSÁG

HELYES

HELYTELEN

Külön kell foglalkozni a jelek helyettesítő használatával, ami a táskairógépek esetében kényszerűség, mert a jelkészlet nagyon korlátozott, a tipográfiában azonban tilos. A leggyakoribb a szorzókereszt helyettesítése kis x-szel:

HELYTELEN (x betű)

6x9 vagy 6 x 9

axb vagy a x b

HELYES (szorzójel szóközök nélkül, de egy kevés beosztással)

6×9

a×b

Idézőjel, hiányjel, hüvelyk, láb, fok, szögperc, szögmásodperc

Nem szakemberek által készített szövegekben előfordul az idézőjel (" *quotation mark*) helyettesítése a hüvelyk jelével (" *inch*), valamint a hiányjel (' *apostrophe*) helyettesítése a láb jelével (' *foot*):

HELYTELEN

"But I'm not used to it!"

Úgy szólították: "Pista bá".

HELYES

“But I’m not used to it!”

Úgy szólították: „Pista bá”.

Ha olyan nyers szöveget használunk, amelyben csak hüvelyk és láb jel van, a tördelőprogramba való importálásakor be kell állítanunk a *smart quotes* (igazi idézőjelek) opciót, így a program ki fogja cserélni mindet. Ez persze csak olyan nyelvű szöveghez használható, amelyhez a szabályos idézőjeleket előre beprogramozták. A magyar alul nyit, fölül zár, egy „99” alakú jellel, ehhez tehát előbb még az átalakító programot magyarosítani is kell. Addig is, valamilyen módszerrel ki kell cserélni az idézőjeleket.

A láb és a hüvelyk jelére nagyon hasonlít a fok, perc, másodperc jelölése: 30° 12' 12", ezek a jelek azonban ferdék. Nem tévesztendő össze az időegységek jelölésével, legalábbis az amerikai angolban: 10:59:59 (11 előtt 1 másodperccel).

Nagy gond, hogy a különböző nyelvekben eltérő az idézőjel használata. Márpedig jó minőségű szedést készíteni csak az illető nyelv jelhasználatának ismeretében lehet. Ízelítőül álljon itt néhány példa (az idézet belüli esetleges további idézetet a belső idézőjel használatával kell megkülönböztetni):

PÉLDAMONDATOK

MAGYAR

„nn”

belső „nn »nn« nn”

A szecessziót németül „Jugendstil”-nek, franciaul és angolul „art nouveau”-nak nevezik.

ANGOL	‘nn’ belső ‘nn “nn” nn’	Such a decrease often forms part of the writer’s ‘flight response’ from a stressful situation.
AMERIKAI	“nn” belső “nn ‘nn’ nn”	Some overworked units are “ragged” because of these other demands.
NÉMET	„nn“ vagy »nn« vagy <nn> belső „nn ,nn’ nn“ vagy »nn ,nn’ nn« stb.	Der Drucker, der Fotograf, der Soldat verstehen unter „Abzug“ nicht dasselbe. vagy: »Die Treue, sie ist doch kein leerer Wahn«, heisst es in Schillers »Bürgschaft«. stb.
FRANCIA	< nn > belső < nn < nn > nn > stb.	Un livre reste-t-il pour eux un « beau cadeau »? Tous répondent par l’affirmative. stb.

Ha több bekezdésen át tart az idézet, idegen nyelvekben – a magyartól eltérően – minden bekezdés elején ki lehet tenni az idézőjelet, de bezárni csak egyszer kell, az idézet végén. (Magyarban nyitni és zárni is csak egyszer kell.)

A zárójel helyettesítése ferde törtvonással is a táskairógépek kényszerűsége, sajnos szedésben is olykor előfordul, és nagy zavart kelt, mivel mindkettőnek megvan a maga eltérő értelmezése:

HELYTELEN

Az emelkedés a vizsgált időszakban /150 fő/km²-ről 1200 fő/km²-re/ jelentősen befolyásolta a gazdaság ak-

HELYES

Az emelkedés a vizsgált időszakban (150 fő/km²-ről 1200 fő/km²-re) jelentősen befolyásolta a gazdaság ak-

A párbeszéd vagy bármely szó szerint idézett beszéd szedésének a magyarban az a módja (regényekben, novellákban), hogy minden beszélőnek új bekezdést nyitunk gondolatjellel kezdve: ez nem páros gondolatjel, mert a mondottak végén nem ismétljük meg. Az idézetbe ékelődő idéző mondatot gondolatjelpárral fogjuk közre, már ha ugyanaz a beszélő folytatja; ha nem, akkor a gondolatjel párját nem tesszük ki. A legsúlyosabb tipográfiai probléma az, hogy az új bekezdést kezdő gondolatjel utáni első szóköz mérete a tömbösített szedés-módnál óhatatlanul megváltozhat, és akkor a szereplők szavai már nem kez-

dődnek egymás alatt, hanem elcsúsznak. Ezt el kell kerülni oly módon, hogy ezeket a szóközöket nem egyszerűen a szóközbillentyűvel, hanem fix kizárással (*flexible space = alt+shift+space*) szedjük, amely nem változhat:

HELYTELEN (szóközbillentyűvel)

– És nem maguk tették a feljelentést az őrsön?
– De mi – mondta Bogya.
– És hová lett az a pasas?
– Átment egy másik brigádba – mondta Bogya.

HELYES (fix kizárás a soreleji gondolatjelek után)

– És nem maguk tették a feljelentést az őrsön?
– De mi – mondta Bogya.
– És hová lett az a pasas?
– Átment egy másik brigádba – mondta Bogya.

(Örtény)

A fix kizárás mérete beállítandó a *Preferencésben (Flex Space Width; javasolt 33%)*.

Hasonló a baj a gondolatjellel tagolt felsorolásoknál, ha tömbösítünk, mert a szóközméret megváltozásával a szavak elcsúsznak (a fix kizárás és a szabad-soros szedés is megoldja):

HELYTELEN (tömbösítve, szóközbillentyűvel)

Tehát három részleget:
– egy tervezőirodai
– egy kivitelező és
– egy ügyfélszolgálati részleget kell felállítani.

HELYES (szabadsoros vagy fix kizárás)

Tehát három részleget:
– egy tervezőirodai
– egy kivitelező és
– egy ügyfélszolgálati részleget kell felállítani.

Az ilyen felsorolásokat nem kell feltétlenül gondolatjellel tagolni, hanem vagy semmivel sem, vagy díszponttal és hasonló jelekkel:

HELYES

Tehát három részleget:
egy tervezőirodai
egy kivitelező és
egy ügyfélszolgálati részleget kell felállítani.

HELYES

Tehát három részleget:
• egy tervezőirodai
• egy kivitelező és
• egy ügyfélszolgálati részleget kell felállítani.

A díszpontokat lejjebb kellett vinni, mert a nagybetűkhöz vannak igazítva! (*Baseline shift: -1 pt.*)

Van négy olyan írásjel (; ; ! ?), amelyeknek a szedése az utóbbi időben nemkívánatos tendenciát mutat, mert hozzáragasztják a szavakhoz (spácium nélkül szedik), s így úgy néz ki, mintha a szavak egy betűvel hosszabbak lennének:

HELYTELEN (ragad)

Vigyázat! Életveszély!
A zsúri tagjai:

HELYES (kis távolítással)

Vigyázat! Életveszély!
A zsúri tagjai:

A gondolatjelet nem szabad kiskötőjellel (divizzel) helyettesíteni, mert összezavarjuk vele az olvasót:

HELYTELEN

- Addig is - tette hozzá -, néha-néha benézhetnél...

HELYES

– Addig is – tette hozzá –, néha-néha benézhetnél...

A szerzőpár jelölése a nagyköötőjel használatának speciális esete. A nagyköötőjel közök nélkül szabályos, és nincs is vele gond, ha keresztneveket nem kell szedni. Ha azonban igen, akkor a nagyköötőjel az egyik személy keresztnevét a másik vezetéknevéhez fogja kötni, az összetartozó nevek pedig látszólag szét lesznek választva. A megoldás: szóközt nem szedhetünk, mert abból gondolatjel lenne, de a közöket a nagyköötőjel két oldalán kissé növeljük.

HELYTELEN (köz nélkül v. szóközzel)

Filep László–Bereznai Gyula:

Filep László – Bereznai Gyula:

HELYES (vékony spáciummal)

Filep László–Bereznai Gyula:

Az angol és a magyar gondolatjel használatát érdemes összehasonlítani. A leghosszabb vízszintes vonás, az ún. kvirtmínusz (*em dash*) csak angolban használható helyesen, azaz szóközök nélkül. Mivel a magyarban a gondolatjelet szóközökkel kell használni, ezért nekünk csak a rövidebb, az ún. félkvirtmínusz (*en dash*) felel meg. A kvirtmínusz szóközökkel tetézve helypazarló és esztétikailag káros, mert túl nagy „lyukat” támaszt a szedésben. (Figyeljünk a sorhosszakra!)

HELYTELEN

Temperature is a measure of the average energy — or speed — of the particles.

HELYES

Temperature is a measure of the average energy—or speed—of the particles.

vagy:

Temperature is a measure of the average energy – or speed – of the particles.

Az angolban, mint láthatjuk, kétféle helyes használat létezik, kvirtmínusz szóköz nélkül vagy félkvirtmínusz szóközzel. Magyarban egyedül az utóbbi használat helyes.

Megjegyzés: a nagyköötőjel a magyarban is, angolban is félkvirtmínusz (*en dash*), közök nélkül:

1848–49-ben

the Michelson–Morley experiment

diviz
*hyphen*félkvirtmínusz
*en dash*kvirtmínusz
em dash

A kvirtmínusz magyarban nem használható!

Sokszor találkozunk helytelen írásjelhasználattal pontokba tagolt szövegeknél. Hagyományos megoldás esetén a sorszámmal jelzett főbb pontoknál a szám után csak egy pontot teszünk és semmi mást, a betűvel jelzett alpontoknál csak egy fél zárójelet, szorosan a betű mellé, és a betűvel együtt kurziváljuk:

HELYTELEN

1/ CCI-festékeztést szabályozó rendszer
 a./ Festékfedettség-mérés
 b./ Festéktolókák vezérlése

HELYES

1. CCI-festékeztést szabályozó rendszer
 a) Festékfedettség-mérés
 b) Festéktolókák vezérlése

A három pontot (*ellipses*), amely a billentyűzeten egy karakter, nem jó helyettesíteni három külön szedett ponttal, mert túl sűrű. Szóközőket ne szedjünk közéjük, mert ritka lesz, fellazítja a szövegfont egységét. A legjobb az egy karakterként szedett három pont (*alt+é* billentyűkombináció egyszeri lenyomásával). Elé nem szedünk szóközt, utána azonban igen:

HELYTELEN (három pont, sűrűn)

Szép is volt, okos is volt, de neki mégis elment tőle a kedve... Nem is hívta többet.

HELYTELEN (három pont, szóközőkkel)

Szép is volt, okos is volt, de neki mégis elment tőle a kedve . . . Nem is hívta többet.

HELYES (egy karakter)

Szép is volt, okos is volt, de neki mégis elment tőle a kedve... Nem is hívta többet.

Azért sem szabad pontokat szedni, mert áttördelés esetén a szóközzel szedett három pontból egy vagy kettő véletlenül átmehet a következő sorba, ami még nagyobb baj.

A három pont is felhasználható a szem vezetésére, az alábbi módon (egymás alatt pontosan kell állniuk, tabulátorral). Természetesen a kipontozás elkerülhető, ha a szedés módja eltérő.

Magyarország

Balaton 1 : 0,55
 Miskolc 1 : 0,15
 Debrecen 1 : 0,15
 Szeged 1 : 0,15

Magyarország

- Balaton 1 : 0,55
- Miskolc 1 : 0,15
- Debrecen 1 : 0,15
- Szeged 1 : 0,15

Az iniciálé eredetileg díszes, kiemelt kezdőbetű, amelynek az volt a szerepe, hogy ünnepélyessé tegye a könyv olvasásának elkezdését, ezt a nagy nekigyürközést. Valójában két fajtája volt, de a magyarban nincs rá két külön szavunk, mint az angolban: *initial* és *versal*.

Az igazi *iniciálé* a nagy, díszes, sok esetben illusztrációt is tartalmazó, könyvet vagy nagyobb fejezetet kezdő betű, míg a *verzális* a szövegbetűnél négyszer-öttször nagyobb egyszerű verzál betű, rendszerint a margón kívül írva, amely kisebb szakaszok elejét teszi hangsúlyossá. A mai iniciálék ez utóbbiakra sokkal jobban hasonlítanak, mint a valódi iniciálékra, mert csupán nagy, kiemelt kezdőbetűk.

Manapság az iniciálékról nagyon részletesen kell szólni. Óriási divat lett, és a vitatható megoldások száma igen nagy. Pedig van néhány alapvető szempont, amelyek betartását az ésszerűség, illetve az esztétikum megkívánná. (Mint általában a tipográfiában, szabályok itt sincsenek, csak konvenciók – jobb és kevésbé jó megoldások. Az e fejezet élén álló iniciálét jó megoldásnak szántuk.)

A legáltalánosabban használt a süllyesztett iniciálé (*drop cap*). A következő elvekhez helyes igazodni:

1. baloldalt a hasáb szélével optikailag álljon vonalban a betű látható képe (nem helyes az oldaltávolságot – *side bearing* – ott hagyni, márpedig a gép úgy hagyja);
2. az iniciálé alapvonala a süllyesztés utolsó sorának alapvonalával álljon;
3. magassága érje el az első sor felnyúló szárainak vonalát (annál magasabb is lehet, tetszés szerint, csak alacsonyabb nem);
4. és végül, az iniciálét alulról és jobbról határoló térközök optikailag egyenértékűek legyenek.

Ez utóbbi persze függ a betű geometriájától, és attól, hogy egymás alatt kezdődnek-e a sorok, vagy az első balra ugrik.

Délelőtt tíz óra volt, amikor az író befejezte új drámáját. Este még két nehéz jelenete volt hátra. Átírta az éjszakát. Közben legalább tíz feketét főzött magának, és leg-

1. a

Kétfajta groteszk betűtípus létezik a japánban, a régebbi a *Kaku* (egyenesevégű) a nem olyan régi a *Maru* (kerekvégű) talpnélküli betű. Ez utóbbi könnyedebb

1. b

Egész idő alatt hallgattunk. Nagyon szemérmes és zárkózott volt köztünk a viszony, mindig csak tényekről beszélgettünk egymással, de ami tegnap történt, az minden

1. c

Más megkülönböztető jegyeik is vannak, mint például hegyes csúcsok a horogvonalak végén és az elnyújtott háromszögletű balról jobbra lefelé tartó vonások, ame-

1. d

E négy pont sorrendjében a következő hibákat figyelhetjük meg az 1. ábrán: *a*) az iniciálé baloldalt beljebb van a kellesténél (ha talpas betű, akkor a talpakat ki is lógathatjuk); *b*) fölül jól áll, de alul nincs vonalban; *c*) nem elég magas, ha csak a betűszem (*x-height*) méretét éri el; *d*) az iniciálétól jobbra túl nagy térköz van. Végül az 1. e ábra mutatja a minden szempontból jó megoldást. • Súlyos hiba, amikor az iniciálét követő szóközt a mellészedett sor elején hagyják (2. a ábra). Csúnya és értelemzavaró, olyan, mint valami korcs bekezdés. A különírt szó helyes szedése: egy vonalban a többi mellészedett sorral, azaz tompán (2. b ábra). Az egybeírandó szó szedésére két lehetőség van: az egyik, hogy tompán szedjük, és ilyenkor nem teszünk különbséget egybe- és különírás között, a másik, hogy az első sort közelebb ugratjuk az iniciáléhoz, érzékeltetve az egybeírást (2. c).

Mincso stílusnak nevezik Japánban a legnépszerűbb kalligrafikus írást, amely a kínai Ming dinasztia idején (1368-tól 1661-ig) fametszetű nyomtatásban volt használatos s

1. e

A következő napon melegebb időben folytathattuk az utunkat. Mindig is érdekelt, hogy milyenek az afrikai magassági klímaövek, mert feltételeztem, hogy nem ugyan-

2. b

A következő napon melegebb időben folytathattuk az utunkat. Mindig is érdekelt, hogy milyenek az afrikai magassági klímaövek, mert feltételeztem, hogy nem tel-

2. a

Azokon a helyeken, ahol a csapat nem haladhatott elég gyorsan, a teherhordók közvetlenül mögöttünk jöttek. Más volt a helyzet, amikor mi jócskán előrementünk, annyira,

2. c

SZemélyiség, termék és folyamat nem választhatók el egymástól, ahogyan azt a designmódszertanosok mozgalma feltételezte; a tervező nem használ olyan

3. *a*

SZemélyiség, termék és folyamat nem választhatók el egymástól, ahogyan azt a designmódszertanosok mozgalma feltételezte; a tervező nem használ olyan ele-

3. *b*

Személyiség, termék és folyamat nem választhatók el egymástól, ahogyan azt a designmódszertanosok mozgalma feltételezte; a tervező nem használ olyan elemeket,

3. *c*

Természetesen egy műben egységesen vagy az egyik, vagy a másik megoldást kell követni. • Csak az utóbbi időben tapasztalható, hogy a kétjegyű betűket iniciáláskor egy egységnek próbálják tekinteni. Szinte megoldhatatlan dilemmát okoz: csak az első betű legyen nagybetű (gondoljunk a

Gy-re!), vagy mindkettő? Persze a kérdést nem kell megoldani, hiszen az egész elvetendő. A németek sem fogják az Sch-t, az angolok sem a Th-t egy jelnek tekinteni. A 3. *a* és *b* ábra mutatja e próbálkozást, a *c* a helyes megoldást. • Sok esetben ellenjavallt az iniciálé alkalmazása, például ha számmal vagy írással kezdődik a szöveg. A 4. *a* ábrán azt látjuk, amit sajnos ma már bocsánatosnak tartanak: évszám első számjegye iniciálé módjára kiemelve: helyesebb, ha a számot betűvel kiírjuk (4. *b*). Persze ha egy szöveg tagolása sorszámozással történik, nagyon is jó megoldás a számok dekoratív kieme-

I1982-ben jelent meg az a cikke, amelyben a Royal College of Art „A design szerepe az általános oktatásban” című jelentésével foglalkozott. Először azt emelte ki, hogy a

4. *a*

szöveg. A 4. *a* ábrán azt látjuk, amit sajnos ma már bocsánatosnak tartanak: évszám első számjegye iniciálé módjára kiemelve: helyesebb, ha a számot betűvel kiírjuk (4. *b*). Persze ha egy szöveg tagolása sorszámozással történik, nagyon is jó megoldás a számok dekoratív kieme-

Ezerkilencszáznyolcvan-kettőben jelent meg az a cikke, amelyben a Royal College of Art „A design szerepe az általános oktatásban” című jelentésével foglalkozott.

4. *b*

Szakmaközelből” a legelvezhetőbbek Cross alapvető összefoglalásai a designeri tudásformákról, a design harmadik kultúraként való értelmezéséről, illetve azon megje-

4. *c*

Ki innen, de gyorsan!
 – ordította, magán
 kívül a tehetetlen
 méregtől.

– Nem is zavarnánk tovább,
 ha... – óvatoskodott az egyikük
 4. d

Hiába minden. Gondolni is
 rossz rá...
 – Mikor jössz? – kérdezi.

– Két hét múlva – felelem, de
 mindketten tudjuk, hogy még a
 4. e

lése (de akkor az nem szorosabb értelembe vett iniciálé). Nem helyes írásjellel kezdődő szöveget iniciáléval indítani, mert nem tudunk mit kezdeni az írásjellel: a 4. c példán az idézőjel belelóg az alatta lévő sorba, a 4. d-n a gondolatjelnek nincs jó helye – ráadásul, ha szabályosan akar-

nánk eljární, a gondolatjel és a kezdőbetű közé még szóköz is kellene. Ilyen helyzetben el kell kerülni az iniciálé alkalmazását. (Ezek bizonyos nyelvekre érvényes problémák, főleg a magyarra; például az angol idézőjel fölül nyit, tehát nem annyira zavaró, nem is kerül a használatát, bár nem mindig szép ott sem. Kisebbre szokás venni az iniciálé méreténél. A párbeszédet sok nyelvben nem gondolatjellel szedik, így aztán bekezdés elején elő sem fordul.) A 4. e ábrán azt láthatjuk, ami leginkább kerülendő: süllyesztést alkalmazni ott, ahol nincs egybefüggő szövegfolt, ami körülvehetné az iniciálét. Az új bekezdések és kimenetsorok minduntalan megszakítják a szöveget és „kilukasztják” az iniciálé környezetét. Ilyen helyzetben nem lenne szabad használni, de – szemben az előző két példával – a nem süllyesztett, „kiálló” iniciálé megoldja a gondot (persze elegendő üres sorra van szükség: 4. f ábra).

A világ egyik legnépszerűbb folyóiratában, a *National Geographic*-ben általában jó iniciálébeállításokat találhatunk, érdemes megfigyelni és eltanulni. Ha a betű geometriája lehetővé teszi, a mellétördelés nem függőleges (5. a ábra). Angol nyelvterületen őrzik azt a szép hagyományt, hogy az iniciálé után nem közvetlenül kisbetűvel folytatódik a szöveg, hanem – legalább az első szó – kiskapitálissal. Cikkenként változóan, de alkalmazzák az egybeírás-különírás megkülönböztetését (5. b és c). A szép hagyomány szánalmas utánzását mutatja be a 6. a ábra. Lehet, hogy csak sajnálják a pénzt az *Expert Set* vagy az *SC font*

Hiába minden. Gondolni is
 rossz rá...

– Mikor jössz? – kérdezi.

– Két hét múlva – felelem, de

4. f

ALMOST TWO MILLION blacks work as migrant laborers. More than any other commodity, gold connects the rural black homelands to industrial South Africa. A 300-mile-long gold-bearing deposit, the Witwatersrand complex, arcs beneath the Transwaal and the Orange Free State, making

5. a

szerezésére, amelyben a kiskapitális megtalálható, lehet, hogy mindenképpen a félkövér verzált használnák, a harsány kiemelés szándékával, a baj az, hogy a túl keskeny hasábhöz képest némelyik szó nagyon hosszúnak bizonyul. Általában kijelenthetjük, hogy a keskeny hasábban alkalmazott iniciálé súlyos betű- és szó-

közproblémákhoz vezet, amennyiben tömbösítik a szedést. • Az iniciálék egy másik fajtája a nem süllyesztett – kiálló – iniciálé. A 6. b és c ábra két lehetséges hibát mutat. Szorosan a betű mellé – ha olyan a formája, alá – kellene behúzni az egybeírandó szót, és ha külön kell írni, akkor is csak egy normál szóköznnyit hagyhatnánk. Kiálló iniciálé esetén nincs olyan választási lehetőségünk, mint a süllyesztésnél, az egybeírást mindenképpen érzékeltetni kell! (A 6. b ábrán látszik, hogy a számítógép nem veszi figyelembe a betű alakját; természetesen nem szabad úgy hagyni! A kiálló iniciálénál egyébként nem szükségszerű, hogy az iniciálé

Paradoxonnak tűnhet, de azt is külön alá kell húzni, hogy a budapesti underground irodalom – irodalom: hiszen legjobb

6. b

IN 761 something went wrong. According to the hieroglyphs we deciphered, the kings of the Petexbatún had overextended their domain. There had been hints of trouble for more than a decade: Ruler 4

5. b

FIRST CAME to Dos Pilas in 1986, while investigating the final epoch of the Classic period of the lowland Maya (A.D. 250 to 900). I visited the site where the Columbian archeologists under the lead of

5. c

AKÖRNYEZETVÉDELMI Minisztérium nem erőlteti, hogy a használt akkumulátorokat feldolgozó üzem Gyöngyös-országban épüljön meg –

6. a

Föllebet a példa meglepő, a Disneyworld mégis nagyon találó, mert megragadja a Szép Új Világ atmoszféráját a designmód-

6. c

a hasáb szélén legyen, tetszés szerinti aszimmetrikus, tengelyes megoldások is szóba jöhetnek.) Amikor egy iniciáléhasználatot eltervezünk, azt is figyelembe kell vennünk, hogy nem mindegyik betű alkalmas erre a célra: sok típusnál a nagy J lelógó nyúlványa beleér az alatta lévő sorba (6. c).

A régi iniciálékhoz hasonló esetekben, amikor kerete vagy háttere is van a kiemelt kezdőbetűnek, természetesen a keretet vagy hátteret kell a szöveggel állítani (7. a ábra). Olyan eset is elképzelhető, elsősorban kiálló iniciáléval, amikor a betűn kívül más is van, mégis a betűvel állítjuk a szöveget (7. b ábra). A margóra „kilógatott” iniciálé (*hanging initial*) viszonylag ritkán használatos; akkor jó, ha a sor tetejétől „lóg” lefelé, de a felnyúló szárú vagy ékezetes betűk magasságát is figyelembe véve, ha szükséges (8. a és b). A kiemelt betű alakja dönti el, hogy egyáltalán használhatjuk-e ezt a fajta iniciálét, hiszen például az L vagy az A betű alkalmatlannak bizonyul (8. c).

Csak az iniciáléről külön könyvet lehetne írni, annyiféle megoldás létezik; néhányról itt egyáltalán nem esett szó. (Az iniciáléről lásd még a 6. oldalt.)

regényíró és novellista
Joseph Conrad (1857–
1924), eredeti nevén
Józef Teodor Konrad
Korzeniowski, Ukrajná-

ban élő lengyel szülők gyermeke-
ként született. Mielőtt első regényét
elfogadták volna kiadásra 1894-ben,
majdnem húsz éven át tengerész-
ként dolgozott; a brit kereskedelmi

7. a

7. b

regényíró és novellista
Joseph Conrad (1857–1924), eredeti
nevén Józef Teodor Konrad Korze-
niowski, Ukrajnában élő lengyel szü-
lők gyermekeként született. Mielőtt

8. a **N**éhány nap múlva ki-
hallgatták, s ekkor meg-
tudta a következőket:
Emília, a bús menyasz-
szony a múltkoriban
lakására csalt egy gaz-

8. b **T**avaszi nap volt, és hát-
tal az ablaknak megáll-
va, oly gyorsan lapo-
zott az emlékezetében,
mint a szalonzaton
fekvő arcképgyűjte-

8. c **L**evrey ezután nyomban
elővette névjegyét,
amely francia nyelven
volt megfogalmazva,
és az öreg házmester-
rel a sarkon hosszabb

A jelhelyettesítés alábbi esetei elsősorban magyar problémák, mert csak a magyar írógépekről hiányzott korábban az egyes szám és a nulla. Az egyes számjegyet kis l betűvel, a nullát nagy vagy kis o betűvel helyettesítették. Először írógépbetűvel, aztán könyvünk betűtípusával figyeljük meg:

HELYTELEN (l, o betűk)	HELYES (számok)	
l000 <i>vagy</i> l000	1000	(gépírásban)
looo <i>vagy</i> l000	1000 <i>vagy</i> looo	(szedésben)

Természetesen az ilyen helyettesítés a tipográfiában megengedhetetlen.

A 18. század végéig csak az „ugráló”, vagy más elnevezéssel „medieval” számok léteztek. Akkor vezették be – a klasszicista stílus elterjedésével párhuzamosan, persze nem azonnal –, hogy a számsornak legyen egy egyforma magasságú, de a nagybetűknél kissé alacsonyabb változata is („verzál” vagy „álló”). Ez idővel kiszorította a korábbi számokat. Ma az a helyzet, hogy a betűkészletekhez rendszerint a „verzál” számokat adják, és csak az igényesebb felhasználók szerzik be a másik fajtát is, azért, hogy esztétikusabb tipográfiát készíthessenek. Arra a kérdésre, hogy melyiket mikor jó használni, a következő tanács adható:

1. Kisbetűvel szedett szöveghez jobban illeszkedik az ugráló szám, mert hasonlít a kisbetűkhöz, van középmerete és némelyiknek nyúlánya föl- vagy lefelé.
2. Csupa nagybetűk között tetszetősebb az álló szám, de képletekben, táblázatokban is jobb azt használni.

VERZÁL (ÁLLÓ)

UGRÁLÓ

1234567890

1234567890

Vigyázni kell arra is, hogy ha egymás alatt helyiérték szerint kell állniuk a számoknak, csak az álló számokat alkalmazhatjuk (hacsak nincs *GX fontunk*):

819,12
290,13
1109,36

819,22
290,13
1109,36

Ennek az az oka, hogy csak az álló számok szélessége egyforma, ami azonban folyamatos szövegben való alkalmazásukat csúfá teszi (egalizálni kell, főleg az l-est). Különösen címeknél nagyon fontos az utólagos beavatkozás (*kern*).

Ugráló számokból kellene szedni az olyan könyv tartalomjegyzékét és számoszlopokat tartalmazó táblázatait, amelyben egyébként is ugráló számokat használunk. Ehhez azonban az szükséges, hogy meglegyen az ugráló számok oszloposan szedhető készlete is, ami jelen esetben nem állt rendelkezésünkre, s ezért e könyvben egyfajta áthidaló megoldást mutatunk be a →Tartalomjegyzék-oldalon; a táblázatokot és a papírméreteket pedig verzál számokkal szedtük. Matematikában a törtek, kitevők miatt nem használhatunk ugráló számokat, mert bizonytalanná válik függőleges irányú elhelyezkedésük: $\frac{3}{4}$, $\frac{3}{4}$, 36^3 (itt álló számokat használtunk).

Megszámozott jegyzetknél a jegyzetre való utalás kitevőbe tett verzál számmal történik,¹ ugyanakkor a jegyzetek megszámozására rendes, nem kitevőbe tett szám szolgál,² mégpedig verzál, hogyha a főszövegben is verzál, és ugráló, ha a főszövegben ugráló számokat használunk.

1. A jegyzet sorszáma nem kitevő, hanem rendes szám.

2. Sok olyan szakkönyv van, amelyik azt tanítja, hogy nemcsak a jegyzetre utaló szám, de a jegyzet sorszáma is kitevő. Ez helytelen, hiszen a kitevő a ráutalást jelenti, ráadásul balra elhelyezkedő kitevő nincs; talán a csillagos jegyzetek analógiájára terjed.

³Próbaképpen kitevőbe tett számot alkalmaztunk, ahogy oly sokan teszik.

²Valamivel jobb, ha a kitevő szám és a jegyzet között egy szóköz is van, de ez sem segít azon, hogy a lábjegyzet kisebb betűméretében a kitevő szám olvashatatlanul parányi.

A szövegszedés és tördelés azon alapul, hogy elvileg minden szöveg egy folyamatos „fonal”, amelyet sorokká vagdosunk, majd a sorokból létrejött „szövetet” oldalakká szabdaljuk. A szöveg rendszerint mégsem folyamatos, bekezdések vannak benne. (Itt érdemes megemlíteni, hogy a szöveg beírásakor a *return* [új sor] billentyűt csak új bekezdés céljára használhatjuk, illetve ha valami okból mindenképpen új sort akarunk nyitni, pl. felsorolásnál [a bekezdés nélküli új sor: *shift+return*]. A folyamatos szöveg sorainak önmaguktól kell kialakulniuk és változniuk aszerint, hogy éppen milyen sorszélességet állítunk be. Ha minden sor végén *returnt* nyomnánk, és utána pl. egy javítás miatt áttördelődne a szöveg, akkor minduntalan új sor kezdődne ott is, ahol nem kell.)

A nyers, még formázatlan szöveg is tartalmaz minden szükséges szedési információt: a betűtípust, betűméretet, ritkítást, sorhosszúságot, oldalméretet és margókat, sorzárást, bekezdést, de ez esetleg csak *default*, azaz gyári beállítás, és a formázáskor lehet, hogy mindent meg fogunk változtatni. A *default* általában ez: Helvetica 12 pt, ritkítás a beállított automatikus értékkel (rendszerint +20%, tehát 14,4 pt), az oldal A4 nagyságú, 1-1 hüvelyk (inch) margóval, ebből következően a sor hosszúsága $210\text{ mm} - 2 \times 25,4\text{ mm} = 159,2\text{ mm}$, balra zárva (amit szabadsoros szedésnek is neveznek), behúzás nélküli bekezdéssel.

Behúzás (*indentation*)

A szövegek tagolásának legalapvetőbb egysége a bekezdés. Ennek érzékeltetésére a behúzás szolgál, vagyis hogy a bekezdés első sorát beljebb kezdjük.

Gépirásban régebben öt leütéssel beljebb is kezdték, ezt ma már nem szokás alkalmazni. A gépiró a bekezdéseket egy-egy üres sorral választja el, de a tipográfiaiában ez elfogadhatatlan: helypazarló, a szövegeket szétszabdálja, nem esztétikus stb. Ha a szerző szándéka szerint akarjuk érzékeltetni az új bekezdéseket, akkor a hiteles szöveggözlésnek egyetlen lehetősége marad, a behúzás.

Amennyiben a modernebbnek tekintett behúzás nélküli, szakzsargonnal „tompán” kezdődő bekezdés mellett döntünk, a szerencsének mellénk kell szegődnie (de nincs rá nagy esély). Ha tömbösített szedésről van szó, az új bekezdés csak abból érzékelhető, hogy a bekezdések utolsó sora (kimenetsor) véletlenszerűen, de rövidebb, s emiatt látszik az új sorban kezdés szándéka; ám ha a kimenetsor megtelik, úgy a következő bekezdés nem érzékelhető. A szabadsoros szedés ebben a tekintetben még problematikusabb, hiszen a kimenetsor rövidebb mivolta nagyobb küszöbértékkel válik csak érzékelhetővé, már a háromnegyedig megtelt kimenetsor is kétségessé teheti az utána jövő új bekezdést.

Ebben a könyvben ez utóbbi, legrosszabb megoldást alkalmazzuk, persze tudatosan, azzal az indokkal, hogy ennek a szövegnek a tagolása nem a bekezdéseken múlik, hanem a címeken és alcímeken. Jó néhány új bekezdés nem is látszik; de mivel itt a szerző és a tervező személye azonos, a szöveg átfogalmazásával elértem, amikor fontosnak éreztem, hogy látszódjon a bekezdés, vagy – kivételesen – üres sort hagytam. Erre más esetben nincs mód.

□□ A behúzásos bekezdésnél a behúzás mértéke rövidebb soroknál – kb. 65-70 betűig – egy vagy két négyzet (a betűnagyság egyszerese vagy kétszerese). Nem használhatjuk a szóközbillentyűt többszöri leütéssel, mert a méretük kizáráskor megváltozik, hanem a formázási értékek között kell megadni a kívánt mértéket. Az új bekezdés első sora a *first line*, ide kell beírni pontban, a betűfokozatnak megfelelően (a gép automatikusan átszámítja milliméterre, és legközelebb már azt mutatja). E bekezdéseket a példa kedvéért behúzással kezdtük, a sorhossznak megfelelő két négyzettel, tehát 22 pt-ot írtunk be, minthogy a betűfokozat 11 pt. A sortávolságot sosem szabad figyelembe venni!

A *left* vagy *right indent* is behúzásra szolgál, de minden egyes sorra hat, vagyis beljebbezésre, ill. egy szövegrész keskenyebb szedésére szolgál. A bekezdést (vagy beljebbezésnél a kint kezdést) csak a *first line*-nal érhetjük el.

HELYTELEN Nem alkalmazhatunk minden betűmérethez más behúzást, hanem a főszöveg a meghatározó. Ebben a bekezdésben a hibás mértéket mutatjuk be: a megfelelő behúzás e kisebb mérethez valóban ennyi lenne ($2 \times 9 = 18$ pt), de ugyanabban a kiadványban nem váltogathatjuk a behúzás mértékét.

Nagyon vitatható az a hagyomány, amely szerint egy fejezet vagy újságcikk első sorát tompán kell kezdeni. Ennek az a logikája, hogy a szövegben valóban csak az új bekezdések kezdődjenek behúzással, de a szöveg éle ne legyen „kiharapva”. Mihelyt azonban egy szöveg nagyon rövid (egy-két sornyi) bekezdéssel vagy párbeszéddel indul, ez a megoldás a visszajára fordul: nagyon elcsúfítja a megformálást.

HELYTELEN (a cím alatt tompa kezdés)

HELYES (az első bekezdés is behúzással)

VÁLASZTÉK

VÁLASZTÉK

- Jó napot, asszonyom.
 - Mit kíván a kedves vevő?
 - Egy barna kalapot szeretnék venni.
 - Milyen legyen? Sportos? Szolidabb?
- Széles karimás?
- Maga mit ajánl, asszonyom?

- Jó napot, asszonyom.
 - Mit kíván a kedves vevő?
 - Egy barna kalapot szeretnék venni.
 - Milyen legyen? Sportos? Szolidabb?
- Széles karimás?
- Maga mit ajánl, asszonyom?

Szignálásnak nevezzük azt, amikor a kézirat margóin feltüntetjük a szedőnek szánt utasításokat; ha ugyanezt – vagy kibővített formáját – külön lapon közöljük, az a szedési utasítás. Mit kell megadni? A jobb érthetőség kedvéért ennek a könyvnek a szedési utasítását példaként használjuk.

	E KÖNYV
1. betűméret, sorméret (újabbán ez többnyire pica-pont, ha számítógéppel szedik):	11/13 pt
2. betűtípus (betűcsalád):*	Tótfalusi Antikva
3. szedésszélesség (sorhossz vagy hasábszélesség és hasábköz) (ciceró, pica, mm):	122–2 mm (<i>left indent</i> : 2 mm)**
4. szedéstükör magassága (ciceró, pica, mm vagy sorok száma):	170 mm
5. formázás (tömbös/balrazárt elválasztással):	balrazárt elválasztással
6. bekezdés (tompán/behúzással: 1 v. 2 négyzet):	tompán
7. kiemelés (kurzív, kiskapitális, sor elején félkövér):	kurzív, kiskapitális
8. jelek:	félkvirtes gondolatjel és nagyköötőjel (–)
9. számok (verzál vagy ugráló):	ugráló
10. ligatúrák (fi, fl, ff, ffi, ffl, fj, fj, g):	kötelező
11. lábjegyzet (utaló szám: kitevő, a lábjegyzetben rendes sorszám [ugráló], utána pont):	csillagos lábjegyzet
12. alcímek:	11/13 pt félk., fölötté 1 üres sor

A szedési utasítás tartalmazhat sok más elemet is: a teljes címrendszer leírását, beleértve a fejezetkezdő oldalakon a leütés mértékét (egész sorokban) és azt, hogy az új fejezetek kezdődhetnek-e páros vagy mindig csak páratlan oldalon.

*Tudnunk kell, hogy van-e hozzá magyar ékezet (ő ű Ő Ű), ugráló szám (*oldstyle figures*), kiskapitális (*small caps*), egalizált betűpárok (*Kerning table*).

**Ebben a könyvben a tükör bal szélétől 2 mm-rel beljebb kezdődik minden sor. Ez a beljebbezés ellensúlyozza az aszimmetriát, amit a szabadsoros szedés miatt a jobb oldali margó több fehérje kelt. Ezenkívül így az iniciais is a margóra tudnak lógni (lásd 6–7. oldal).

A kézírásban elég a helyes szótagolást betartani, de a tipográfiában a sorvégződésnek (sortörésnek) és az elválasztásnak szigorúbb megkötései alakultak ki. A mondatkezdő egybetűs szavakat (A, E, Ó, Ő, S) szebb átvinni a következő sorba. Vannak, akik ezt a korábban szigorú szabályt ma már nem tekintik kötelezőnek – ahogy ez ebben a bekezdésben is tapasztalható.

Újkeletű babona, hogy az „a” névelőt mindig átviszik a következő sorba; ennek olyan változata is van, hogy csak szabadosoros és középrezárt szedésben járnak el így, mert csúnya a sok „lógó” „a” betű a sorok végén. Ebben van igazság, ám a megoldás nem szerencsés, mert néhány „a” a sorok elején, pontosan egymás alatt – ha lehet – még feltűnőbb. Legjobb néhány „a”-t átvinni, néhányat meg ott hagyni, arra figyelve, hogy a szabadosoros szedésnek ezáltal is szebb legyen a soresése.

HELYTELEN („lógnak”)

Lássuk, amiről szó van: a tudatos és tudattalan, a racionális és irracionális, a valósággal szemben öntelt és alázatos viszony kér-

HELYTELEN (egymás alatt állnak)

Lássuk, amiről szó van: a tudatos és tudattalan, a racionális és irracionális, a valósággal szemben öntelt és alázatos viszony

HELYES (összevissza)

Lássuk, amiről szó van: a tudatos és tudattalan, a racionális és irracionális, a valósággal szemben öntelt és alázatos viszony

Ma már elavult az a „szabály”, hogy kétbetűs szótagot nem szabad elválasztani.

Az azonban mindig meg fog maradni, hogy egybetűs szótag elválasztása tilos (e-lőbb, fi-a stb.), ez persze nem szigorúbb a helyesírási szabályzatnál. A kétbetűs szótagok között azonban van olyan, amelyet nem szép elválasztani: au-tó (persze nem a két magánhangzó közötti elválasztásról van szó, az hosszabb szavakban megengedett: kala-uz). Általában ami az elválasztással értelemzavaróvá vagy illetlenné válna, inkább ne válasszuk el. Személyek neveit is egyben szokás hagyni – három szótagig, azon felül azonban inkább válasszuk el, hiszen a szóközök extrém növelése vagy csökkentése nagyobb hiba lenne.

Egyes összetett szavak elválasztása szebb, ha az összetétel határán történik, mint ha attól egy szótag távolságra (inkább elő-örse, mint előőr-se, áfa-csalás, mint áfacsa-lás). Uralkodók nevét csak a sorszámmal együtt vigyük új sorba (IV. Béla: így ne!). Egy fogalom rövidítését – akkor is ha több szóból áll – tartsuk egyben (i. sz. 476: lehetőleg az évszámot se vigyük át, vagy együtt az egészet). Az ilyen elválasztási kívánságokat a kivételszótárban kell tárolni (*hyphenation exceptions*); ezt érdemes folyamatosan fejleszteni, bár természetesen egy megvásárolható elválasztási program annál jobb, minél több kivételt eleve tartalmaz. (Jó helyesírásellenzőző és elválasztó programok is léteznek ma már, tehát a rendkívül súlyos helyzet végre lassú javulásnak indulhat. A jó korrektort azonban nem pótolja semmi: képezni és alkalmazni kell.)

Szövegközi kiemelésre elsősorban a →Betűváltozatok szolgálnak. Folyamatos szövegben kétféle kiemelést helyes használni: *kurzívot (italic)* és KISKAPITÁLIST (SMALL CAPS), ezek ugyanis nem bontják meg a szövegfolt egységes szürkéjét, mégis feltűnően eltérő betűfajták. Betűritkítást (letter-spacing) nem szabad alkalmazni sem az álló, sem a *kurzív betűknél*, mert esztétikailag káros, („hígít”) és kiemelő értéke csekély. A csupa nagybetűvel való kiemelés a tipográfiában nem elfogadott, mert megbontja a szedés egységét, elsősorban a sortávolság megzavarásával. (→Sorköz, 17.)

A **félkövér (bold**, valójában háromnegyedkövér) betűváltozat használata bizonyos **korlátozás** alá esik. Nem szép a szövegben **elszórt** kiemelésre használni, mint a kurzívot vagy a kiskapitálist, mert **feltűnő** sötét foltokat képez. Szótárakban, lexikonokban, enciklopédiákban azonban a **címszavak** kiemelésének ideális eszköze, amelyek mindig sor elején állnak, mint a következő példában:

font betűkészlet: egy betűtípus egyik változatának tipográfiailag hiányos készlete

frontispiece könyv belső címlapjával szemben elhelyezett illusztráció (gyakran a szerző arcképe)

kilövés oldalak elhelyezése a nyomóformában, olyan sajátos elrendezésben, hogy az ív hajtogatása és vágása után a lapok megfelelő sorrendben kövessék egymást

körzet a betűkhöz hasonlóan szedhető díszítőmotívumok – a mintaelemekből sorok képezhetőek, amelyekből sarokelemek segítségével kereteket lehet összeállítani

línószedés soröntő szedőgéppel készült; a gépben a betűmatricák sorba álltak, és egy sor egy darabban lett kiöntve

monószedés a betűket egyenként öntő szedőgéppel készült szedés

A kiskapitális (→72–74.) elsősorban személynevek kiemelésére való tudományos munkákban, illetve a szereplők nevét szedhetjük belőle színdarabokban. Fontos helyesírási szabály az, hogy ha folyamatos szövegben használjuk, akkor a tulajdonnevek kezdőbetűje verzál: LEONARDO DA VINCI (NEM LEONARDO DA VINCI). Színdaraboknál ez tetszés szerinti, mert a szereplők neve – kiskapitálisból – nem a szöveg belsejében fordul elő.

A kiskapitálisnak jót tesz egy minimális mértékű ritkítás (egy egységgel), ezt azonban a teljes egalizálási táblázat (*kerning table*) jobban megoldja, mert egyszer s mindenkorra hozzá lehet adni az egalizálási értékekhez a plusz egy egységet. (A nagybetűformák igénylik az egalizálást, ha kiskapitális, akkor is!)

Nem kiemelés, amikor egy iniciálé után az első egy-két szót kiskapitálisból szedik, főleg angol nyelvterületen. (→36.) Ez egy szép régi kódexhagyomány továbbélése: a nagyméretű iniciálé után túl éles váltásnak érezték eleink a kisbetűs folytatást.

tömbös

Tömbös legyen vagy szabadsoros? A szöveg végső formájának kialakításakor általában ez a legfontosabb kérdés. Hagyományosan a nyomtatott szöveg sorai egyforma hosszúságra vannak „kizárva”, azaz a sorok végén maradó üres helyet a szóközökre elosztva tömbösre formálhatjuk a szedést. Gutenbergnek annak idején természetes igénye volt, hogy a kódexmásolók ügyességét utánozva képes legyen egyforma hosszú sorokat kialakítani, kezdetben ugyanazzal a módszerrel, mint az írott szövegnél, vagyis rövidítésekkel, összevont betűkkel vagy ennek ellenkezőjével próbálkozni, addig ügyeskedni, amíg ki nem jön a sor. Hamar kialakult az a termelékenyebb eljárás, hogy a maradékot egyszerűen elosztották a szóközökre, így sokat csúfítva a szedésen, hiszen Gutenberg még a minél egyenletesebb tónusú szövegekére törekedett. A jó szedők nem csupán „kihajtottak” minden sort (azaz nem mindig csak növelték a szóközöket), hanem „behozni” is próbáltak, ahányszor csak lehetett (azaz a szóközök csökkentésével még egy-két betű beférhetett a sorba). A 19. század végére a szedő szakma annyira igénytelenné vált az egész világon, hogy mindig csak kihajtottak, növelve a szóközöket, ez ugyanis gyorsabb és kevesebb odafigyelést igényel. Az eredmény az lett, hogy a szövegek igen csúnyák, a nyomdatermékek fölöslegesen terjedelmesek lettek.

tömbös, kihajtvá

balra zárt, elválasztás nélkül

A szabadsoros szedés legtermészetesebb formája a balra zárt szabadsoros. Ez olyan, mint az írásunk: baloldalt egymás alatt kezdődnek a sorok, jobboldalt pedig véletlenszerű, hogy hol végződnek. A szabadsoros szedés modernebb, szabálytalanabb szövegformázás, mint a tömbös, és csak századunkban terjedt el. Ma már teljesen polgárjogot nyert, bármilyen típusú szöveghez használhatjuk. Előnye, hogy a szóközök mindig ugyanakkorák maradnak, tehát a szöveg „tónusértéke” (azaz a szöveg sűrűsége a lapon) mindig egyenletes. Babona, hogy nem illik a szabadsoros szedéshez a sorvégi elválasztás (sokan így tartják), mert a sorvégeken elfogadhatatlanul nagy űr támad. Az azonban igaz, hogy a szedés jobb szélére oda kell figyelni, meg kell határozni, hogy a gép a hasáb jobb szélétől visszafelé számítva

Az előző bekezdést tömbösítettük. Az utolsó öt sort a múlt század végére emlékeztető hatalmas szóközökkel szedtük. Ennél a balra zárt szabadsoros résznél pedig azt a helytelen gyakorlatot követtük, hogy nem választottuk el a szavakat a sorok végén. (Az elválasztást úgy tilthatjuk le, hogy az érintett szavak elején alkalmazzuk a puha elválasztást: *alt+kötőjel*.) Üreges és „alakzatos” lett a szedés jobb széle (szagatott vonallal jelölve).

balra zárt, elválasztásokkal

mekkora távolságon belül döntsön a sortörésről. Széles hasáb esetén ez a „sortörési tartomány” viszonylag nagy is lehet, ekkor csak kevés szóelválasztás fog bekövetkezni, így lesz dekoratívabb, jobban „lobogó” a szedés széle. Ha ez a

tartomány keskeny, illetve o, akkor a szabadsoros szedés olyan, mint a tömbös, vagyis ami még befér, az nem megy át a következő sorba, de a maradékot nem osztja el a gép a szóközökre, tehát a jobb széle „táncol”. Ez kevésbé igényes, de praktikus megoldás, keskeny hasáboknál nem is ajánlható más. Természetesen ez a módszer több szóelválasztással jár. (E könyv szedése ilyen, bár a hasáb nem keskeny.)

A szabadsoros szedésnél vigyázni kell, hogy ne alakuljanak ki kellemetlen alakzatok a szedés jobb szélén, tehát ne csökkenjen vagy növekedjen a sorok hossza folyamatosan, mintha valamit kikerülnének, hanem, bár szabályos ismétlődés nélkül, rövidebb és hosszabb sorok váltakozzanak. Ez helyenként beavatkozást, többletmunkát igényel és további szóelválasztásokat is, de egyes tördelőprogramok már lehetővé teszik e folyamat automatizálását is (*balanced ragged lines*).

A szabadsoros szedés jobb szélén optikailag megnövekszik a hasábköz vagy a margó, hiszen csak elvéve akad olyan sor, amelyik kiér a hasáb széléig. Ezt figyelembe vehetjük, és kisebb hasábközt alkalmazhatunk, illetve a margót azon az oldalon keskenyebbre állíthatjuk. (→jegyzet, 42.)

A nem tömbös szedésnek egyéb változatai is vannak: a jobbra- vagy hátrazárt és a középrezárt. Hátra csak ritkán zárjuk a sorokat. Természetellenes, olvasása nehéz, mert a sorok nem egymás alatt kezdődnek. Csak rövid szövegekhez ajánlható. Van, amikor nagyon jó szolgálatot tesz, például ha egy képaláírás a képtől balra helyezkedik el, vagy ha egy léniazás nélküli táblázat (ún. oszlopos szedés) bal szélső függőleges oszlopában csak rövid megnevezések vannak.

A középre záras a tipográfiában a legtermészetesebb dolgok közé tartozik – szemben a kézírással vagy kalligráfiával, ahol nehéz előre kiszámolni egy-egy szó vagy szövegrész hosszát. A kéziszedők a kiszedett sor elejére és végére azonos mennyiségű kizáróanyagot helyezve pillanatok alatt tudtak pontos középrezárást csinálni. Címek, feliratok, nagyon rövid szövegek természetes, jó formája a középrezáras: szimmetrikus és szép. Hosszabb szöveget azonban

- ☐ semmiképpen sem formázhatunk így, mert az olvasást nehezíti, hiszen a sorok
- ☐ nem egymás alatt kezdődnek. A számítógépes szedés újabban hatféle lehetősé-
- ☐ get kínál a sorzárásra: balra (*left*), jobbra (*right*), középre (*centred*), tömbösítve
- ☐ (*justified*), a kimenetsort középre zárva (*forced, centered last line*), a kimenetsort is
- ☐ tömbösítve (*forced, justify last line*). Ez utóbbi azt a lehetőséget adja, hogy ha a
- ☐ bekezdés utolsó sora majdnem megtelik, és nem maradna legalább a behúzás
- ☐ mértékének megfelelő üres hely, amint a szedésszabály megkívánja, akkor
- ☐ azt a bekezdést *forcedra* állítva az utolsó sor is megtelik. Persze ha a behúzás

mértékénél kevesebb a maradék, de a sor vége még nem éri el egészen a szedésszélt, akkor egy kevés összehúzással elérhetjük, hogy maradjon egy (két) kvirtnyi hely, s így a bekezdés végének természetesebb formája jön létre.

Van egy speciális sorzárási kérdés, amely verseskötetknél, verses drámáknál jelentkezik, ha nagyon hosszú sorok fordulnak elő, olyanok, amelyek nem férnek el a szedéstükörben. Igaz, a tipográfusnak sok lehetősége van, hogy elkerülje a verssor megtörését (megfelelő alakú könyvet készít, a betűméret, betűtípus vagy betűváltozat megválasztásával eléri, hogy ne kelljen átvinni egyetlen rövid szót se), de ha mindenképpen maradnak töredéksorok, akkor azokat nem szabad egyszerűen hátrazárni:

HELYTELEN

„Honom, ó, hazám, teremtm, honom, ó, te
 igaz anyám,
 ki elől vakon futottam, ahogyan csak ura elől
 menekül szökött cselédje, havas Ida hegye felé,
 hogy a berkeket bejárjam s a vadak fagyos
 oduját,
 s velük éljek, én, az örült, bebolyongva zugaikat,
 hol a táj, hazám, a földed, mi mutatja, milyen
 irány?
 jaj, a szemgolyóm is ég már odavetni sugarait,
 csak amíg az esztelen láz nem emészt, rövid
 ideig.
 Vajon én legyek hazámból kítaszítva e ligetek
 sűrűjébe? elhagyom hát lakomat s a
 vagyonomat?
 el a jó barátokat s a szüleim s a forumot is?

HELYES

„Honom, ó, hazám, teremtm, honom, ó, te
 igaz anyám,
 ki elől vakon futottam, ahogyan csak ura elől
 menekül szökött cselédje, havas Ida hegye felé,
 hogy a berkeket bejárjam s a vadak fagyos
 oduját,
 s velük éljek, én, az örült, bebolyongva zugaikat,
 hol a táj, hazám, a földed, mi mutatja, milyen
 irány?
 jaj, a szemgolyóm is ég már odavetni sugarait,
 csak amíg az esztelen láz nem emészt, rövid
 ideig.
 Vajon én legyek hazámból kítaszítva e ligetek
 sűrűjébe? elhagyom hát lakomat s a
 vagyonomat?
 el a jó barátokat s a szüleim s a forumot is?

*Részlet Catullus LXIII. verséből. Devecseri Gábor fordítása.
 (A sajátos helyesírásnak az időmértékes verselés az oka.)*

A helyes megoldás tehát: a leghosszabb maradékot hátrazárni és a többi annak az elejével állítani (az egész könyvön át!) A rossz megoldás azért rossz, mert rendtelenséget eredményez: a töredéksorok mindig máshol kezdődnek, ami rendkívüli módon zavarja az olvasót. (A szóelválasztást ilyenkor kerülni kell!)

A folyamatos olvasásra szánt könyvet (regényt, novelláskötetet) úgy kell elkészíteni, hogy minden szempontból a könnyű, zavartalan olvasást szolgálja. Ennek a feladatnak lehetnek a könyvet mint használati tárgyat jellemző anyagi és formai természetű kritériumai, és szűkebb tipográfiai paraméterei.

Ahhoz, hogy a könyv mint tárgy alkalmas legyen a hosszabb olvasásra, nem szabad túl nagy méretűnek lennie (egy kézben is lehessen tartani). A legáltalánosabb könyvméret az A5-ös, de az ennél kisebb vagy csak keskenyebb méretek is nagyon praktikusak. A nagyobb, B5-ös méret szintén gyakori, ez azonban inkább szakkönyvekhez, ismeretterjesztő művekhez illik, amelyeknél az oldal nagysága bonyolultabb tördeléshez, táblázatokhoz, képek közléséhez előnyös. Az A4-es méret igen nagy, albumoknak megfelel, de kényelmetlen a kezelése és a tárolása (rendszerint csak fektetve tudjuk a polcra tenni, vagy külön kell gondoskodni megfelelő méretű polcról).

A könyv ne legyen túl vastag, hogy könnyen lehessen nyitva tartani. Ebben az esetben azonban azt is figyelembe kell venni, hogy jobb, ha egy mű egy kötetben elfér, és inkább készüljön különlegesen vékony, ún. bibliapapírra, semmint hogy a vásárlónak dupla költséget okozzunk.

Most térjünk rá a szorosabban vett tipográfiai paraméterekre. Az olvasási kísérletek kimutatták, hogy nem betűzve olvasunk, hanem 8–10 betűnként egyszerre fogjuk föl a szavakat, rövidebb szavakból egyszerre többet, hosszabb szavak elejét és végét külön pillantással.

Mozgó szemmel nem lehet olvasni, mert az elsuhanó dolgokat nem tudjuk felfogni. A szem ugrásokkal követi a sorokat, a megállásokat a tudomány „fixációs pont”-oknak nevezi, amikor – a másodperc törtrésze alatt – felfogjuk, ami a szem éleslátási mezőjébe kerül (a szavak formáját, nem pedig a betűket). Az olvasás gyorsasága attól függ, hogy mennyire könnyű a szöveg, egy-egy fixációs pont után milyen gyorsan tud a szem továbbugrani. Azt olvasunk, amit a szavak alakja sugall, de egyszersmind azt, amit elvárunk, hogy oda legyen nyomtatva. Ha nem akar kijönni a mondat értelme, vissza-visszaugrik a szemünk a már olvasott részre, hogy korrigáljon vagy megerősítsen.

659 betű
12 sor
9,5/12 pt
AvantGarde
Book

Az egyik legrosszabbul olvasható betűtípus a Herb Lubalin által tervezett AvantGarde. Szabályos mértani formákból van összeszerkesztve, ezért rendkívül szokatlan és kedvezőtlen az egyes betűk alakja, amelyekből így kevésbé jöhetnek létre ismerősnek látszó szóképek. Betűtálpak és váltakozó vonalvastagság híján a szemet nem vezeti és pibenteti, hanem irritálja. Nagy középmerete miatt igen kis fokozatban is nagy méretű, nagy belyfoglalású betű.

A kisbetűs szedés alkalmas a gyors olvasásra, mert a szavaknak jellegzetesebb sziluettjük van a föl- és lenyúló száruk és az ékezetek miatt (például az i-nek és a j-nek csak kisbetű formájában van pontja). Az olvashatósági kísérletek azt bizonyították, hogy a csupa nagybetűs szöveg 10–12%-kal lassabban olvasható, mint a kisbetűs szedés a szavak „unalmasabb” alakja miatt. A nagybetű tehát csak rövidebb szövegekhez ajánlható; természetesen mindenfajta cím és felirat megfelelő szedésmódja lehet.

A kisbetűs szedésben több a szavak alakját, „kontúrját” meghatározó jellegzetesség

Az olvasás az egyik legkonzervatívabb tevékenység a világon. Ismerős alakzatokat várunk el, s nem toleráljuk a „meglepetéseket”. Ezt úgy is meg lehet fogalmazni, hogy egy betűtípus addig jó, amíg észrevétlen – ám ha a különleges formák előtérbe tolnak (mert a tervezőművész önmagát akarja kifejezni velük), nem tudunk a szöveg értelmére figyelni. Nem vonatkozik ez azokra az esetekre, amikor olyan rövid a nyomtatvány szövege, hogy csupán percekig

Fontos tehát, hogy jól olvasható tipográfiát készítsünk. A kísérletek tanúsága szerint a váltakozó vonalvastagságú, talpas betűk jobban olvashatók, mint a talpnélküliek vagy éppen a különleges formálású reklámbetűk. Az egyes betűknek eléggé különbözniük kell egymástól, ugyanakkor harmonikusan kell illeszkedniük és jó ritmusban követniük egymást. Bizonyos mértékű kontraszt szükséges a vékony és vastag vonások között, de nem túl nagy (az erős kontraszt fárasztja a szemet). A betűtípusok normál változata a legmegfelelőbb, mert az olvasásban a betűk negatív formái is segítenek, s a túl kövér betű „elfogyasztja” a háttérrel, kevés fehér marad.

643 betű
11 sor
11/13 pt
Janson

Nagyon jól olvasható barokk betűtípus a Tótfalusi Kis Miklós által metszett, ma Jansonnak nevezett betű. A régi mesterek betűi a mértani formálástól igen igen messze esnek, hiszen eredetük a kézzel írt humanista kódexbetű. Olyan jellegzetességeket mutatnak, amelyek fáradtságmentes olvasást tesznek lehetővé. Ugyanakkora felületen azonos mennyiségű szöveg nagyobb fokozatból szedve kevesebb sorban elfér (összehasonlítva a szemközti példával).

olvassuk, hiszen nem kapunk kimutathatóan jelentős különbséget (plakátok, hirdetések fő sorainál), ugyanakkor a reklámhatást a szokatlan betűforma fokozhatja.

Nagy jelentősége van az olvasás kényelme szempontjából annak, hogy mekkora a betűméret és milyen hosszúak a sorok. Az évszázadok során kialakult, hogy melyek a megfelelő méretű betűk: a normál olvasáshoz való nagyság 10–12 pont között van, persze figyelembe kell venni, hogy az eltérő betűtípusok azonos pontméret mellett más tényleges nagyságot mutatnak.

A sorokat nem jó sűrűn szedni, tehát kismértékű ritkítás jót tesz: a fölötte és alatta lévő sor nyúlványai kevésbé jönnek közel, kevésbé zavaróak, továbbá szemünk könnyebben találja meg a következő sor elejét. A tapasztalat a megfelelő sorritkítást 10–20% közé teszi (azaz például 1...1,5...2 pont a 10 pontos betűhöz: 10/11, 10/11,5 vagy 10/12). Rövidebb sorok (keskenyebb hasáb) kevesebb sorritkítást igényelnek, mint a hosszabbak. Kisebb közép méretű betű is kevesebb sortávolságot igényel, mint a nagyobb. (→63–64.)

A sorok hossza igen tág határok között mozoghat, de 40-nél ne legyen kevesebb betű egy sorban, és 80-nál ne legyen több (a szóközt, írásjelet is egy betűhelynek számolva). Az újságok azonban ettől eltérnek, lefelé, mert a nagy betűtengert, amely nem vonzó, a keskeny hasábok feloldják – nagyon csúnya szóközproblémákat okozva!

A jelen könyvnél a maximumot értük el (80), ami már a fárasztó olvasás határán van, de ez nem folyamatos olvasásra szánt könyv. A szakkönyvek rendszerint nagyobb méretűek, és igen jó megoldás számukra a kéthasábos tördelés – feltéve, hogy elég nagyok ahhoz, hogy a két hasábban egyenként meglegyen a 40 betű.

Megfelelő margóméret is szükséges, ami a zavaró háttérrel (a szobát, az asztalon levő tárgyakat) kitakarja, tehát semleges környezetet teremt a szövegnek. A szöveget a lehető legfeketébb festékkel kell nyomtatni a jó olvashatóság érdekében. A halvány betű szemrontó, mint ahogy a színnel nyomott szöveg is – a színek mindenképpen halványabb tónusúak a feketénél, de más szempontból is hátrányosak lehetnek a megvilágítással vagy a papír színezetével kölcsönhatásban.

A papír fehér vagy krémszínű legyen. Mivel olvasni csak megfelelően erős megvilágításban lehet, a vakítóan fehér papír káros, különösen a fényes felületű, amelyik még csillog is. Fényes festéket sem szabad használni.

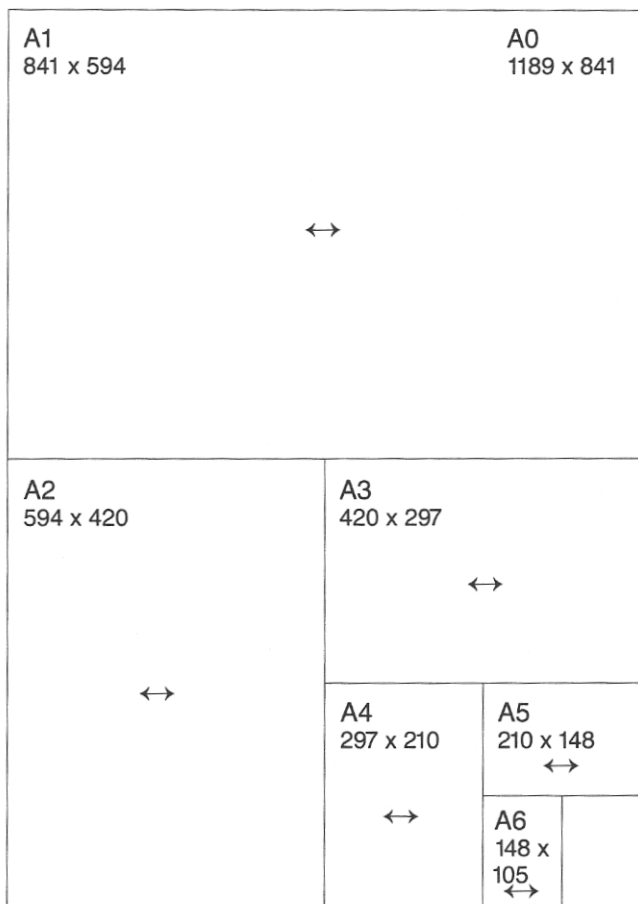
A jó olvashatóság az elmondottak figyelembevételével elérhető, természetesen még így is nagy szabadságot engedve a tipográfusnak.

A különféle nyomtatványok elvileg bármekkoraak lehetnek, de a gazdaságos gyártás érdekében mégis figyelembe kell venni a papírok, a filmek, a nyomólemezek és a nyomdagépek méreteit, ellenkező esetben csak pazarlás árán válna kivitelezhetővé a nyomdatermék.

A papírok szabványosított méretei igen gazdag formátumválasztást tesznek lehetővé, mert többféle sorozat létezik. Az „A” méretű papírok az 1189×841 mm-es kiinduló ív, az A₀ felezésével keletkeznek, a „B” méretű papírok az 1400×1000 mm-es B₀ felezésével. Az egyre kisebb alakokat sorban A₁, A₂, A₃, A₄ stb. jelöli. A szám tehát azt adja meg, hogy hányadik felezéssel kaphatjuk meg az illető méretet (ívrétet).

Egyszerű képlettel az is kiszámítható, hogy egy nagyobb ívrét hány kisebbet ad ki: 2^{k-n} hatványon. (A kisebb ívrét sorozatszámából kivonjuk a nagyobbét, és az lesz a kitevő.)

Például: Hány A₅-ös méretű papír vágható ki egy A₁-esből? $2^{5-1} = 16$ db. A₃-as az A₀-sból? $2^{3-0} = 8$ db. Vigyázni kell, hogyha kétoldalas nyomtatvány (könyv, prospektus stb.) céljára számolunk és nem – mondjuk – levélpapírnak, mert az eredményt még meg kell szorozni 2-vel: pl. egy A₁-es méretű ív kiad 16 db A₅-ös méretű lapot, de $16 \times 2 = 32$ oldalt, minthogy a papír mindkét oldalára nyomtatunk. Az A sorozat kiinduló méretét úgy állapították meg, hogy éppen 1 m^2 felületű legyen ($1189 \times 841 = 999\,949 \text{ mm}^2$), ami a grammsúly vonatkozásában kényelmesen számolható, mert például egy 90 g/m^2 súlyú

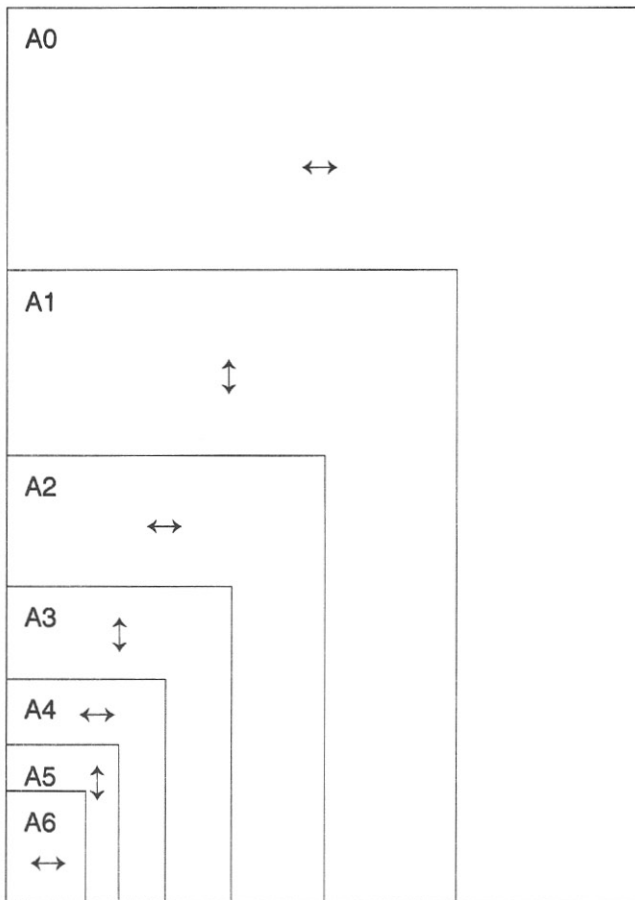

Kicsinyítés 1 : 10

papír A0 méretű íve éppen 90 g stb. A „B” sorozat a közkedvelt 70×100-as és 50×70 cm-es méreteket tartalmazza; mindegyike két szomszédos „A” sorozat-alak közé esik.

A szokásos felezésekkel (vágással vagy hajtással) mindig azonos oldalarányú, egyre kisebb alakokat kapunk. Egy-egy harmadoló hajtás beiktatásával „négy-

*Minden második ívrét száliránya keresztben van, a többié hosszában.
(Az előző ábrából következően.) Gyártanak úgy is papírt, hogy ellenkező
legyen a szálirány, és ezáltal mindenféle méretű könyvet lebeszen
nyomtatni. (→55.)*

zetes” (majdnem négyzet alakú), illetve keskeny ívrétek is képezhetők: a szokványostól eltérő szép prospektus- vagy könyvformátumok.

A „C” sorozat valójában nem papíralakokat, hanem olyan borítékméreteket tartalmaz, amelyek a sorozatszámuknak megfelelő „A” formátumokat kényelmesen befogadják (a C6-os boríték a négyrészt hajtott A4-es levelet, amely így A6 méretű, a C5-ös az A4-est félbehajtva, míg a C4-es hajtás nélkül). Figyeljünk arra, hogy a hivatalos és üzleti levelezésben nem szabad(na) C6-os, csak LA4-es (hosszú) borítékot használni, amely tehát nem C méretű, és háromfelé hajtva fogadja be az A4-es levélpapírt – hosszában így nincs is meghajtva. A C6-os boríték csak magánlevelezésre való.

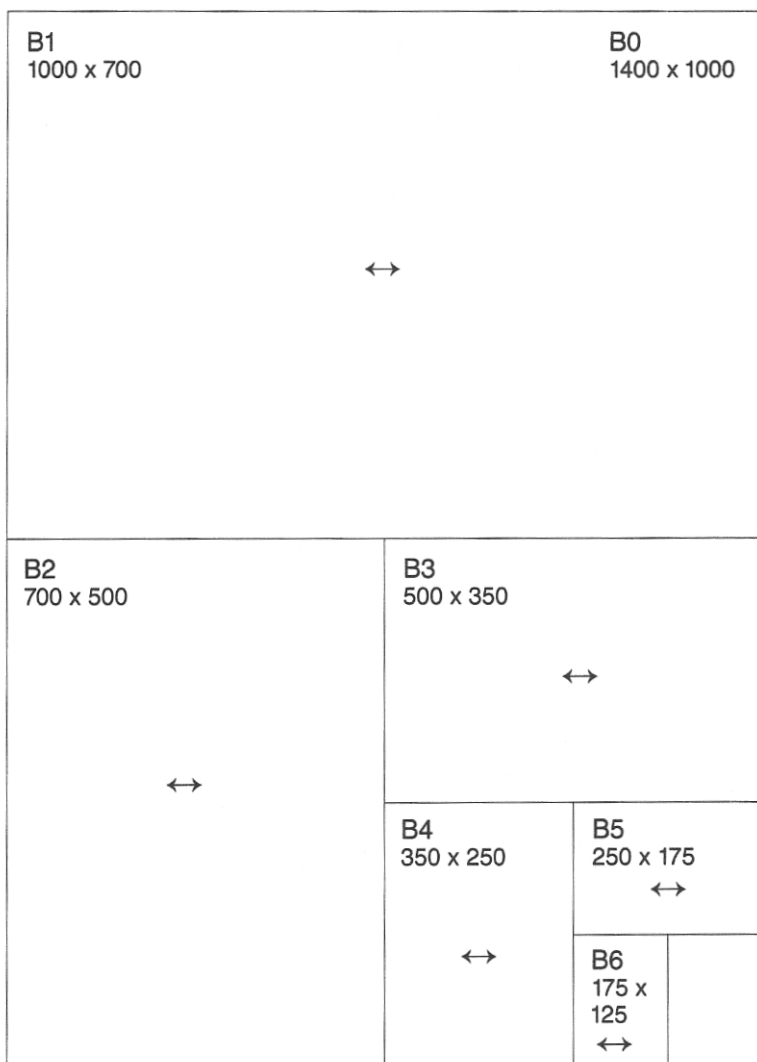
A szabvány tartalmaz olyan sorozatot is, amely nem ad állandó oldalarányokat: ez az „Fr” (francia) méret. Az Fr0 keskeny téglalap alakú, ezért minden második ívrét széles,

a többi természetesen a kiinduló ívvel megegyező oldalarányú keskeny alak. Könyvgyártáshoz szintén nagyon kedvező, a megszokott A₅-ös és B₅-ös méretekhez képest változatosságot jelent. „RO” (rotációs) megjelöléssel tekercsnyomó gépek számára is alkottak szabványt, amely a nyomóhengerek szélességét és területét

figyelembe vevő formátumokat tartalmaz.

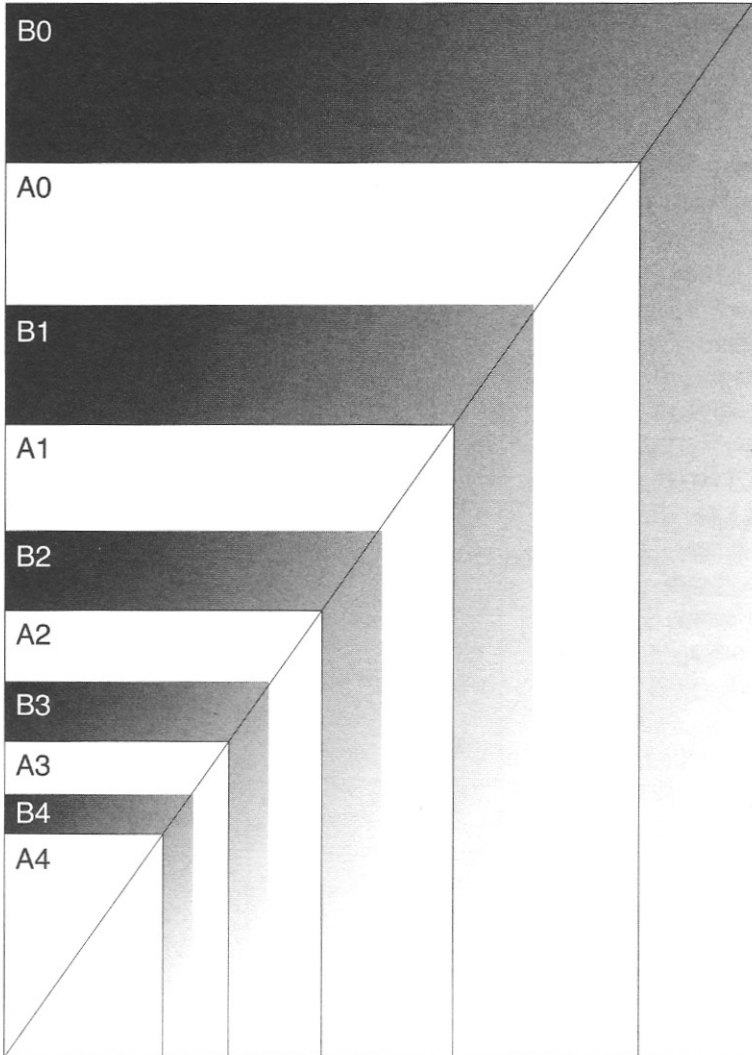
Élelmes papírgyárak bevezetnek a szabványtól eltérő méreteket, amikor azokra piaci igény mutatkozik. (Például háromrét hajtott A₄ méretű szórólapokhoz 640 × 320 mm-es íveket: háromszor az A₄ szélessége 630 mm-t ad, kétszer 5 mm marad a vágásra, az A₄ magassága 297 mm, 13 mm marad a greifernek és kétszer 5 mm a körülvágásra.)

Természetesen sok nem szabványos méretű ív is létezik; főképpen a kézzel merített vagy az azt utánzó papíroknál nem szokás törődni a szabványmérettel.

Kicsinyítés 1 : 10

Az „A” sorozatnál a $\sqrt{2}:1$ arány biztosítja, hogy a származtatott alakok oldal-aránya mindig azonos, tehát mintha egyetlen téglalap kicsinyítései lennének, sarkaik egy átlóra esnek; a „B” sorozatnál ez csak megközelítőleg teljesül (a B₀ eredetileg 1414×1000 mm lenne, azaz pontosan $\sqrt{2}:1$, de a kerekített 1400×1000 mm terjedt el). A „B” sorozat alakjai két „A” alak közé esnek.

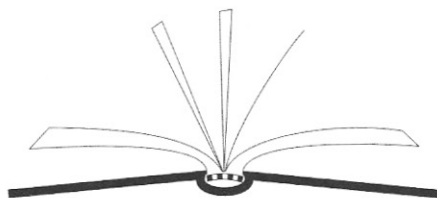
A papírok gyártási irányának jelentősége

A modern papír nagy sebességű végtelenített szitán készül. Emiatt a papírlap rostjai beállnak a gyártás irányába, és bár oldalirányú rázást alkalmaznak, mégsem lesz olyan soha a gyári papír, mint a kézi merítésű, amelynek rostjai minden irányban egyformán kuszálódnak. A gépen gyártott papír az egyik irányban (szálirányban) merevebb, a másik irányban (a „szálra” merőlegesen) hajlékonyabb. Elsősorban könyvgyártásnál nagyon fontos, hogy a papír száliránya a gerinccel párhuzamos, tehát függőleges legyen, mert csak így fognak a kinyitott könyv lapjai szépen kihajlani; ha a szálirány a gerincre merőleges, a lapok mereven elállnak, ráadásul a könyv belseje „ropog” és meg is hullámosodhat a könyvkötéshez használt ragasztóból beszívott nedvesség hatására.

Könyvkeresztmetszetek

Megfelelő szálirányú papírból készült könyv

Rossz szálirányú batása

A papírok szálirányának megállapítására különböző lehetőségek és módszerek léteznek. Legjobb, ha a papírgyár a csomagon megjelöli a gyártási irányt. Bordázott merített utánzatú papírok esetében át kell nézni a papíron, és a széles bordákkal együtt halad a szálirány (a vékony bordákra merőlegesen). Vízjeles papíroknál általában a vízjel helyes – olvasható – állásakor függőleges a gyártási irány. Ha nincs más lehetőség, akkor meg kell vizsgálni a papírt tépéssel, nedvesítéssel, csíkpróbával. A tépéspróba azt jelenti, hogy könnyebben és egyenesebben szakad a papír szálirányban, míg arra merőlegesen nehezebben tépődik, rojtosabb szélekkel. A nedvesítési próbához először egy szabályos (7–8 cm átmérőjű) körlapot kell kivágni a papírból, megjelölve, hogy honnan vágtuk ki; megnedvesítés után a pöndörödés, hullámosodás hosszanti tengelye megmutatja a szálirányt. A csíkpróbához 2 db, egymásra merőleges 2×10 cm-es csíkot kell kivágni a papír sarkából – megjelölve, hogy majd vissza tudjuk

helyezni –, és ujjunkkal a két csíkot a végüknél összecsíptetve vízszintesen tartani. Ha mereven fekszenek egymáson, akkor alul, ha az egyik lehajlik, akkor fölül van a szádirányban kivágott csík.

Nyersméret – készméret

Vajon a szabványos papíralakok az elkészült nyomtatványok méretét is jelentetik (amit körülvágott méretnek nevezünk), vagy csak a nyomatlan, még rakárban lévő papírméretet (amit nyersméretnek nevezünk)? A papírgyáraknak akkora íveket kell(ene) gyártaniuk, amelyek lehetővé teszik, hogy nyomtatás és hajtogatás, vágás után a kész nyomdatermék méretei a szabványnak megfeleljenek. A gyakorlatban ez nem mindig valósítható meg, országonként is különböző, tehát jobb, ha nem számítunk rá, illetve előre tisztázni kell az adott nyomdával, hogy lehetséges-e. Ha a nyers ív mérete néhány mm-rel nagyobb, mint a szabvány, ami gyakori eset, egy- vagy néhánylapos nyomtatványnál könnyebben biztosítható a pontos szabványméret, mint a terjedelmes, több ívből álló könyveknél.

Lehetőleg mindig úgy tervezzünk, hogy a szabványméreten belül, de a végső körülvágott méreten kívül az illesztő- és vágójelek is kényelmesen elférjenek a papíron, tehát körben 5–5 mm-t, a szétvágandó lapok között 2 × 5 mm-t hagyjunk. Különösen fontos ez olyan nyomtatványoknál, amelyek kifutó képet is tartalmaznak, hiszen a kép túlnyúlása éppen igénybe veszi az 5 mm-t.

A greifer (ívfogó: *ripper*) számára a nyomdagép méretének megfelelően az ív egyik szélén 15 mm-t kell hagyni. Ha a nyers ív nem nagyobb a szabványnál, akkor először még körben 5–5 mm-t (tehát mindkét irányban 1 cm-t) is le kell számítani, azaz például a B2 méretet eleve csak 490 × 690 mm-nek szabad venni, és még utána kell csökkenteni a főntebb részletezettek szerint. Amennyiben nem tudjuk előre, hogy mekkora a nyers papír, jobb, ha óvatosságból ez utóbbi számolást követjük (→59.). A könyvek alakjára és szedéstükrére vonatkozó szabvány megfelelően csökkentett méreteket tartalmaz (→60.).

Míg a nyomás pontatlansági tűrése tizedmilliméter, a hajtásé és vágásé milliméter nagyságrendű! A szemközti oldalra átmenő kép vagy más nyomóelem nem találkozhat pontosan, kivéve, ha fűzött ívközépre terveztük, ahol a papír egyben marad. Mivel ez csak kivételes lehetőség, soha ne tervezzünk például a hajtásban összefutó – átmenő – léniákat végig egy könyvben, mert 160 lapon át összesen csak tízszer fognak valóban találkozni!

A nyomólemezzen az oldalakat úgy kell elrendezni, hogy a hajtás, fűzés, vágás után megfelelő sorrendben következzenek. Ezt az elrendezést *kilövésnek* nevezzük, és a nem hozzáértő számára eleinte furcsának, értelmetlennek tűnhet. Az ofszetnyomatás számára az oldalakat főszerelni (montírozás) még zavarbaejtőbb, mert a filmeket olvashatatlan felükkel fölfelé téve az egész furcsa elrendezés tükörképét kell létrehozni.

Egyszerű kilövés a négyoldalas (egy félbehajtott lap). Ennek a sorrendje: 4 – 1 a papír egyik oldalán (vagyis először jön a hátlap) és 2 – 3 a másik oldalán.

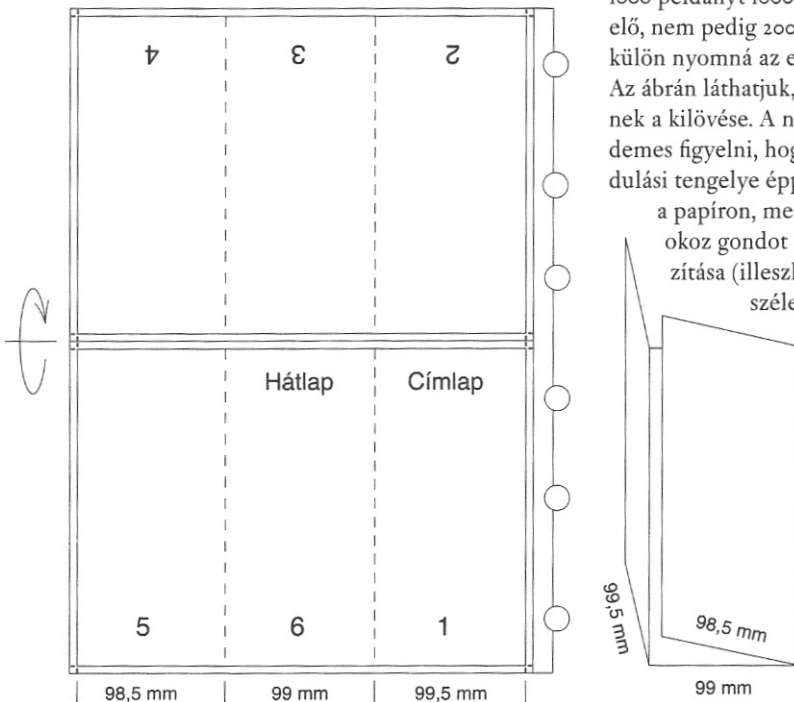
Montírozáskor: 1 – 4 és 5 – 2.

Nyomatás átfordítással (*work and turn*)

Nézzünk most egy ennél bonyolultabb esetet. Legyen a nyomtatványunk háromrét hajtott A4-es (végeredményben hatlapos), és legyen a nyomdagép A3-as kisofszet. Ilyenkor a nyomdász az elő- és hátoldal filmjeit egyszerre montírozza és másolja A3 méretű lemezre. Nyers A3 méretű papírra kinyomatja az egészet fele példányszámban, az elkészült nyomtatásokat megfordítva, a hátukra megint rányomatja az egészet; kettévágva és a fele adagot visszafordítva kész a példányszám, persze még vágni, hajtani és ismét vágni kell. Tehát pl.

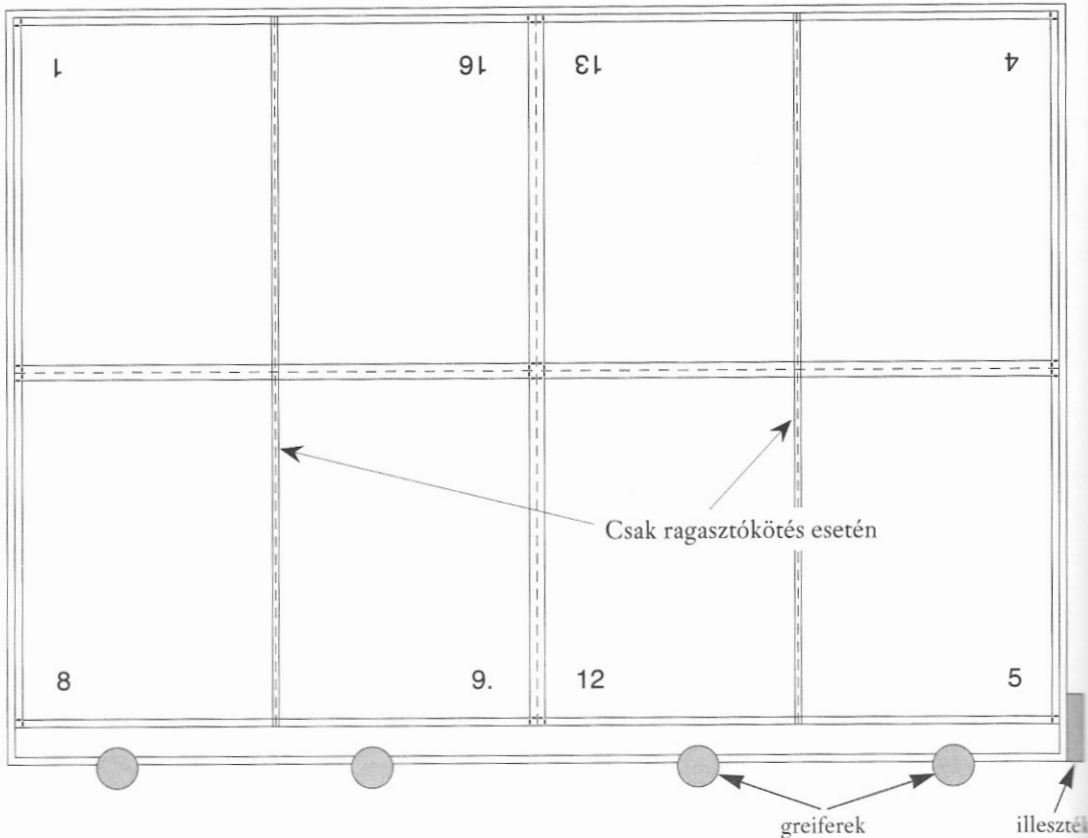
1000 példányt 1000 nyomással állít elő, nem pedig 2000-rel, mint ha külön nyomná az elő- és a hátoldalt. Az ábrán láthatjuk, hogy milyen ennek a kilövése. A nyomtatásnál érdemes figyelni, hogy a nyomat fordulási tengelye éppen középre essen a papíron, mert akkor nem okoz gondot a hátoldal beigazítása (illeszkedése). (A lapok szélessége változó,

hogy össze lehessen hajtani: a belső keskenyebb, a külső szélesebb, mint a középső.)

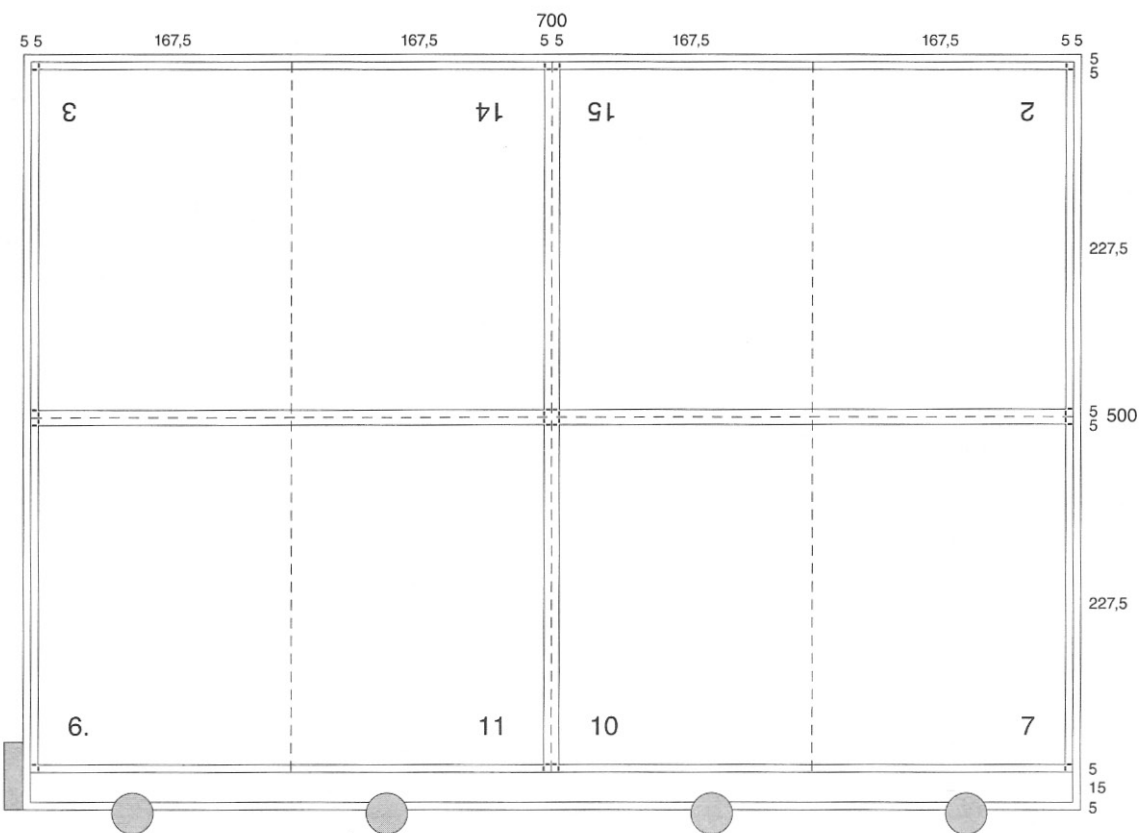

A hagyományos fűzött könyvekhez az oldalakat az alábbi vagy ahhoz hasonló módon kell elrendezni. A könyvekben egy ív (*signature*) legtöbbször 16 oldal, amelynek egyszerre rendszerint csak az egyik felét, 8 oldalát nyomtatják. Természetesen, ha kicsi a formátum vagy nagy a nyomdagép, akkor többet. Az 58–59. oldalon egy 16-oldalas nyomdai ív elő- és hátoldala látható: egy fűzött könyv első ívének kilövése a papír két oldalán. (Több tucat különféle kilövés létezik a gyakorlatban, tehát az itt szereplő csak egy jellegzetes péda.) Az ábrákon a vágást folyamatos, a hajtást szaggatott vonallal jelöltük. A montírozás alapjául szolgáló „beosztó ív” elkészítéséhez is figyelembe vehetők ezek az ábrák, de tükörképként! A sarokjeleket (vágásjeleket) vastagabb vonalak jelzik. (Ragasztókötés esetén a hajtás helyén is legalább 2-2 mm helyet kell hagyni, mert a hajtott ívközepeket is elvágják.)

16 oldalas nyomdai ív előoldala (lent) és hátoldala (szemben)

Egy B5-ös könyv első nyomdai ívének (1–16. oldal) fogyatkozása: a B1-es íveket félbevágják a B2 formátumú nyomtatás számára. Abból a célból, hogy teljesen egybevágóak és biztosan derékszögűek legyenek, nyomtatás előtt még körbevágják őket (ez a külső 5 mm). A többi vágás már nyomtatás után következik: először levágják az ívfogók (greifer, *gripper*) számára hagyott 15 mm-t, végül az ívek hajtogatása, a teljes könyv fűzése után jön a végleges körülvágás (három oldalon: fej, vágás, láb), amikor leesnek a belső 5 mm-ek. (Óvatosságból az ív méretét 700×500 mm-nek vettük; ha a nyers ív gyári mérete ennél nagyobb, néhány mm még nyerhető. Persze a nyomólemez és a greifer is határt szab, tehát bölcsőbb mégis a kisebb méretnél maradni.) Esetünkben a kihozható legnagyobb körülvágott méret $227,5 \times 167,5$ mm lett (B5). (Ragasztókötésnél legfeljebb $227,5 \times 165,5$ mm lehetne.)

Könyvek méretmeghatározásánál csupán technikai paraméterek (nyomtatóeljárás, a nyomdagép mérete, papírméreték) figyelembevétele túlzottan gépies lenne. Az, hogy egy könyv kellemesen kezelhető-e, egyébként nemcsak a méretén, hanem az oldalárányokon is múlik. Két kézben tartandó vagy asztalra fektetendő könyvek nemcsak nagyobbak, de szélesebbek lehetnek, mint azok, amelyeket egy kézben szoktunk tartani (olvasnivalók). A méretválasztás biztos módszere, ha létező könyvek közül vagy azokhoz képest választjuk ki a nekünk megfelelő alakot. Persze olyan alakot ne válasszunk, amely valamely beszerzhető papírból veszteség nélkül nem hozható ki, avagy nincs hozzá alkalmas nyomdagép, nyomólemez.

Méretet a szabványtáblázatból is lehet választani:

A könyv alakja és szedéstükre

A papír mérete (mm)	A könyv alakjának jele	A hajtogatott könyv mérete (mm)		A körülvágott könyv mérete (mm)		Az alkalmazható legkisebb szedéstükör (ciceró)
		szélesség	magasság	szélesség	magasság	
1	2	3		4		5
841×1189	A4	207	295	202 -2	285 -2	34×48
	AN20	207	236	202 -2	226 -2	31×33
	A5	147	207	142 -2	197 -2	22×31
	AK40	117	207	112 -2	197 -2	15×30
	AK24	104	195	99 -2	185 -2	14×28
	A6	103	147	98 -2	137 -2	14×21
700×1000	B4	248	346	243 -2	336 -2	40×56
	BN12	248	230	238 -2	225 -2	34×34
	B5	173	248	168 -2	238 -2	26×38
	BN20	173	197	168 -2	188 -2	25×27
	BN24	172	166	167 -2	157 -2	24×25
	B6	124	173	119 -2	163 -2	18×24
	BK40	99	173	94 -2	163 -2	13×24
780×1040	Fr4	193	258	188 -2	248 -2	31×39
	Fr5	129	193	124 -2	183 -2	19×29
	FrK40	103	193	98 -2	183 -2	14×28
	Fr6	96	129	92 -2	122 -2	12×18
A rotációs tekercs szélessége	RO11			125 ±2	185 ±2	19×29
	RO12			138 ±2	196 ±2	22×31
	RO13			150 ±2	220 ±2	25×39
	RO13/2			107 ±2	146 ±2	17×25
	RO13/3			107 ±2	194 ±2	16×29

A tervezőt elsősorban a 4. oszlop érdekli. A méreteknél itt a tűrést is megadja a szabvány. • A rendkívüli alakok, pl. AN20, kiegészítő betűjelet tartalmaznak: N(*égyzetes*), K(*eskény*).

A régi nyomdászatban kialakult egyfajta gyakorlat arra vonatkozóan, hogy – elsősorban az egyházi olvasmányok közül – mely szövegeket mekkora betűből szedtek. Például a *brevier* a normál méret breviáriumokhoz, a *kanon* nagy énekeskönyvekhez, vagy a *missal* nagy misekönyvekhez való hatalmas betűméret. Mivel azonban ezek csak szokásokon alapuló elnevezések voltak (a betűöntő és a nyomdász ítéletén múlt, hogy mit mekkorának tartottak), így ezek az elnevezések haszontalanokká lettek, a szakembert is inkább félrevezették, mint eligazították. Az ingadozás akkora volt, hogy amit az egyik helyen *missal*nak neveztek, a másik helyen esetleg csak *kanon* lett volna. Ráadásul a sokféle, követhetetlen elnevezés nem alapult elfogadott mértékegységen.

A milliméternél sokkal finomabb egységre volt szükség, hogy nagyon apró fokozatokat meg lehessen különböztetni. A nyomdai pontrendszer kialakítását a francia Pierre-Simon Fournier kezdte meg 1730 körül. A munkát többen folytatták: Firmin Didot [ejtsd: *didó*] 1770-ben a francia királyi láb $6 \times 12 \times 12$ -ed részeként határozta meg a pontot (tizenkettes számrendszer szerint).

A méterrendszerhez 1881-ben egy nemzetközi nyomdászkongresszuson igazították a Didot-ról elnevezett szisztémát. Eszerint 1 pont (jelölése 1 p vagy 1') a méter 2660-ad része, kerekítve 0,376 mm. A nagyobb egység nem tízes, hanem tizenkettes (mint a tucat vagy az óraszám), 12 p = 1 ciceró (rövidítve *cic* vagy *c*), amely kerekítve 4,513 mm. Még nagyobb egység a konkordansz (4 c), amely a nagyobb üres helyek kitöltésének modulja volt. Az 1 p olyan parányi, hogy a legtöbb mérce („tipométer”: *type gauge*, *printer's rule*) csak 2 pontonként alkalmaz jelölést, és fél cicerónál (6 p) egy nagyobb jelölést. Az ábrán egy ilyen tipométer látható, amely az amerikai–angol tipográfiai, úgynevezett pica-pontrendszert is mutatja, összehasonlítás végett és mivel ma már mindkettőre bármikor szükségünk lehet.

ciceró	cm	pica
1		1
2	1	2
3		3
1	2	1
5		5
6		6
7	3	7
2	4	2
9		9
10		10
11	5	11
3	6	3
13		13
14	6	14
15		15
4	7	4
17		17
18	8	18
19		19
5	9	5
21		21
22		22
23	10	23
6	11	6
25		25
26		26
27	12	7
7	13	29
29		30
30	13	31
31		32
8	14	8
33		33
34	14	34
35		35
9	15	9
37		37
38	16	38
39		39
10	17	10
	18	41
		42

Az amerikai–angol pontrendszer 1886 óta a hüvelykkel (*inch*:") van összehangolva. Sajnos, a mérete eltér a francia és német befolyási övezetben szokásos Didot-pont méretétől. Ez a pont a hüvelyknek kb. 72-ed része (1 hüvelykben 6 pica van és 1 pica 12 pont), azaz 0,351 mm. Jelölése (megkülönböztetésül) 1 pt, pica-pontnak is nevezik, ahogy a másikat Didot-pontnak. A cicerónak megfelelő nagyobb egysége a pica (ejtsd: pika), 4,2164 mm.

A betűfokokozatok régi elnevezése

Az érdekesség kedvéért vessünk egy pillantást a ma már elfelejtett betűméret-megnevezésekre, amelyek német közvetítéssel kerültek a magyar nyomdászatba (tehát Didot-mérték szerintiék), és az 1960-as évtizedben még javában használatban voltak. A cicerónál kisebb tartományban 1 pontonként voltak a betűfokokozatok, attól fölfelé már csak 2 pontonként, majd följebb egyre ritkábban – amekkora méreteket az ólombetűket ténylegesen gyártották. 5 pontig a betűk rendszerint 6 pontos törzsre voltak öntve (tehát eleve sorritkítással lehetett csak szedni ezeket).

3 p nonplusultra	14 p mittel	48 p négy ciceró (misszál)
4 p gyémánt (diamant)	16 p tertia	54 p 4½ ciceró (nagy misszál)
5 p gyöngy (perl)	18 p másfél ciceró	60 p öt ciceró (szabon)
6 p nonpareille	20 p text	72 p hat ciceró
7 p kolonel	24 p két ciceró	84 p hét ciceró
8 p petit	28 p két mittel (doppelmittel)	96 p nyolc ciceró
9 p borgisz	30 p két és fél ciceró	144 p tizenkét ciceró
10 p garmond (német Korpus)	32 p két tertia (kis kánon)	192 p tizenhat ciceró
11 p kis ciceró	36 p három ciceró (kánon)	240 p húsz ciceró
12 p ciceró	42 p 3½ ciceró (nagy kánon)	288 p huszonnégy ciceró

A pica-pontrendszer egyre dominánsabbá válik, mert a számítógép terjedésével egyre inkább ezt használja mindenki, amikor betűméretet vagy vonalvastagságot választ – olyan országokban is, ahol, mint nálunk, korábban a Didot-pont volt használatban. • Végül nézzünk néhány hasznos átváltási értéket!

Didot

1 p = 0,376 mm	
12 p = 1 cic = 4,513 mm	
20 cic = 9 cm	
72 p = 6 cic = 2,7 cm	
1 mm = 2,66 p	1 m = 2660 p

Pica

1 pt = 0,351 mm = 0,0138" ≈ 1/72"	
12 pt = 1 pica = 4,2164 mm	
1 pica = 0,166" = 1/6"	
72 pt = 0,996" ≈ 1" = 2,54 cm	
1 mm = 2,845 pt	1 m = 2845 pt

A két rendszer egymáshoz viszonyított aránya (Didot-p : pica-pt) $\boxed{1,07 : 1}$ és $\boxed{1 : 0,935}$

A betűk méretét a jellegzetes felhasználás szerint csoportosíthatjuk. Ez természetesen csupán hozzávetőleges csoportosítás, amit az is befolyásol, hogy az egyes betűtípusok eltérő tényleges nagyságot mutatnak azonos pontméret mellett. Kialakult szokás, hogy a kisgyermekeknek szánt könyveket nagyobb betűméretből szedik, mint a felnőttekét (tehát a „címek” méreteiből). A kellenél nagyobb betűméret használata sosem szép, a kellenél kisebb viszont nem praktikus (mint például a névjegyeken, hiszen rossz megvilágításnál is használni szeretnénk), vagy kifejezetten egészségkárosító (mint például újságokban, hiszen a lakosság nagyobb hányada idősödő, és szemének romlásához az is hozzájárul, ha apró betűket kell olvasnia). Szerencsére az utóbbi évtizedekben az újságok a 8-9 pontos betűméretről áttértek a 9-10 pontos méret használatára. • (A szaknyelv azonos jelentésű kifejezései: betűnagyság = betűméret = fokozat = pontméret = törzsméret.)

9/10 pt normál szélességű

11/12 pt 70%-ra keskenyítve

Nagyobb betűmérethez természetesen nagyobb hely szükséges. Logikus, hogy azonos mennyiségű szöveg nagyobb fokozatból, de keskenyítve ugyanakkora felületen elfér. Ez azonban a legtöbbször nem jó megoldás, mert a keskenyített betű olvasása fárasztó.

Nagyobb betűmérethez természetesen nagyobb hely szükséges. Logikus, hogy azonos mennyiségű szöveg nagyobb fokozatból, de keskenyítve ugyanakkora felületen elfér. Ez azonban a legtöbbször nem jó megoldás, mert a keskenyített betű olvasása fárasztó.

A betűk keskenyítése nem jó megoldás. Hiába nagyobb, még rosszabbul olvasható (→ Betűtorzítás 75.)

A betűnagyság viszonylagossága

Miért relatív a betűméret? Miért más az egyes betűtípusok tényleges nagysága azonos pontméret (fokozat) mellett? Azért, mert a betűméret a teljes sorszalatgot jelenti a betűszárakkal együtt, amit azonban nagyságként érzékelünk, az a betűk középmagassága (betűszem: *x-height*), s ez eltérő.

(A reneszánszban a sort három egyenlő részre osztották a betűszem és a szárak számára, a barokkban egyes betűmetszők megnövelték a betűszemet a szárak

rovására, a 20. században ez a tendencia erősödött. Általában ez a hármas osztás a legkülönbözőbb módon alakulhat a betű tervezőjének egyéni elképzelése szerint.) Nézzünk meg három eltérő betűtípust azonos pontméretben (60 pt)!

Szagatott vonallal jelöltük a sorszalag beosztását, folyamatos vonallal pedig a pontméretet. A betűtípusok megnevezését saját típusból szedtük, szintén azonos fokozatból (9 pt), ami a kisebb méret ellenére is világosan mutatja, hogy az azonos fokozatú betűk nem ugyanakkorák. Az is megfigyelhető, hogy a nagybetűk magassága és a kisbetűk felnyúló szára nem minden típusnál egyforma (először 1495-ben a velencei Aldus Manutius kiadó számára metszett ilyen betűt Francesco Griffo: alacsonyabbra vette a nagybetűket a harmonikusabb összhatás kedvéért). A pontméret nem pontosan akkora, mint a le- és felnyúló szárok végpontjai, hanem egy kicsivel nagyobb azért, hogy a sorok ritkítás nélkül szedve se érjenek össze (a betű tervezője vagy gyártója dönti el, hogy ez a ráhagyás mennyi legyen). (Lásd még a 67. oldalon található szedésmintákat!)

További olyan (reneszánsz) betűtípusok, ahol a kisbetűk felnyúló szára magasabb a nagybetűknél

A sorméreteket is mutató tipomércé (1:1)

	7/14	8/16	9/18	10/20	11/22	pica
1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29
30	30	30	30	30	30	30
31	31	31	31	31	31	31
32	32	32	32	32	32	32
33	33	33	33	33	33	33

A betűméret megállapítása

A bal és a jobb oldali hasáb 10–10 sorát alapvonalától alapvonalig megmérve a következő eredményeket kaptuk: 46 és 51 mm. Ezzel azonban csak a sorok távolságát állapíthatjuk meg, s nem a betűméretet (más szóval fokozatot).

1 Amikor nyomat alapján mérés-
2 sel akarunk megállapítani egy
3 betűfokozatot, figyelembe kell
4 vennünk a le- és felnyúló szá-
5 rakon kívüli minimális térközt.
6 Ha ritkítatlanul szedték a soro-
7 kat, akkor az alapvonalától alap-
8 vonalig mért távolság megegye-
9 zik a betűmérettel. (Igazán pon-
10 tosan úgy mérhetjük meg, ha 10
11 sort együtt mérünk.) Ha ritkítás
12 is van, akkor alapvonalától alap-

46 mm

1 vonalig a ritkítást is kénytelenek
2 vagyunk hozzámérni. A ritkítást
3 leszámítani, azaz a tényleges betű-
4 fokozatot megállapítani nagyon
5 nehéz volt korábban is, ma pedig
6 szinte lehetetlen, hiszen tizedpont-
7 érték is beállítható a számítógépen
8 betűnagysággként és ritkításként
9 egyaránt, tehát mérésünk csak
10 megközelítő eredményre vezethet,
11 ami mégis jobb a semminél.

51 mm

$$46 : 0,351 = 131,054 \text{ pt} : 10 = 13 \text{ pt}$$

$$51 : 0,351 = 145,299 \text{ pt} : 10 = 14,5 \text{ pt}$$

A mérési eredmény alapján kiszámíthattuk, hogy a bal oldali hasáiban a sortávolság 13 pt, a jobb oldaliban 14,5 pt. A betűméretet úgy állapíthatjuk meg, hogy megkíséreljük a föl- és lenyúló szárakkal együtt megmérni az egyik sort, természetesen gondolatban hozzáadva azt a nagyon keveset, amit a tervező is hozzáadhatott, hogy ritkítás nélkül se ragadjanak a sorok. A kinagyított részleten láthatjuk, hogy ez hogyan történik.

Természetesen nagyon pontos mérést feltételez olyan tipométerrel, amelyen a betűméretek külön-külön skálán szerepelnek (egy ilyen részletét láthatjuk az előző oldalon), és próbálgatással a 11 pontos skálát találtuk a legjobban illeszkedőnek. Egy másik lehetőség, hogy nagyítós mikromércével megmérjük: 4 mm-nél kevesebbnek, pontosabb közelítéssel 3,9 mm-nek találtuk, ami 11 pt-tal egyenlő. A bal oldali hasáb tehát 11/13 pt (megegyezik könyvünk fő szövegevel), a jobb oldali 11/14,5 pt.

A nyomtatványokhoz a betűtípusokat úgy választjuk, hogy a szöveg stílusának lehetőleg megfeleljen a betű stílusa. Ez a (nagyon durva) megközelítés látható a következő diagramon.

Ez a tipográfiai tervezés egyfajta szakmai hagyománya, amely azonban nem igazán jelent megoldást a valóságban, elsősorban azért, mert az egyes stílus-kategóriákon belül több száz betűtípus van, amelyek közül jó néhány hangulata nagyon eltér a diagram szerint feltételezhetőtől. A klasszicista kategóriába tartozó Walbaum jobban megfelelhet szépirodalomhoz vagy költészethez, mint tudományhoz, ugyanakkor a reneszánsz stílusú Sabon a tudományos művek ideális betűje lehet.

Az igazán szuverén alkotók munkája általában nem igazolta a szakmai hagyományt. Kner Imre példának okáért nem választott betűtípust az egyes nyomtatványokhoz, mert az ún. barokk korszakában mindent az eklektikus Leipziger Universitäts-Antiqua típusból szedetett, később, rokokó korszakában a Cochint részesítette előnyben, klasszicista korszakában pedig mindent a szigorú Bodonival oldott meg. Az igazán szép betűtípusok eleve sok mindenre alkalmasak, de Kner főleg az elrendezéssel és a díszítéssel (vagy annak hiányával) simulat a szöveg hangulatához, nem a típussal.

Egyedül a 20. században vagyunk abban a helyzetben, hogy minden történelmi stílus-korszakból származó betű rendelkezésünkre áll a legmodernebbekkel együtt. A mai betűtervezők újonnan is terveznek olyan típusokat, amelyek régebbi stílusjegyeket hordoznak. Korábbi századokban mindig csak az aktuális korstílusnak megfelelő betűk léteztek, mert az elődök munkáit nem őrizhették meg, a fémanyagot be kellett olvasztani az új betűk gyártásához.

A következő lapon kiszedtünk két eltérő hangulatú szöveget 3–3 betűtípussal, hogy meg lehessen ítélni, melyik a legmegfelelőbb választás. (Csillaggal jelöltük.)

Ez az összeállítás jól szemlélteti a betűnagyságok viszonylagosságát is: mindegyik azonos betű- és sorméret (11/12 pt).

Mesével határos maga a történet is, melyet régi családi levéltárból tanultunk ki. Sehol másutt és soha máskor nem jöhetett volna ez így egymás után, mint „ott” és „akkor”, Debrecenben ezelőtt kétszáz esztendővel. A vezérlő alakok rendkívüliek; de azért nem tündérek, nem démonok, nem hiperboréok lakói, valóságos emberek, élő alakok. Tanú rá ez a két arckép, mely most is látható egy magyar nemesi család kastélyában, a hajdani régi keretbe illesztve.

Bauer Bodoni

(Jókai)

Mesével határos maga a történet is, melyet régi családi levéltárból tanultunk ki. Sehol másutt és soha máskor nem jöhetett volna ez így egymás után, mint „ott” és „akkor”, Debrecenben ezelőtt kétszáz esztendővel. A vezérlő alakok rendkívüliek; de azért nem tündérek, nem démonok, nem hiperboréok lakói, valóságos emberek, élő alakok. Tanú rá ez a két arckép, mely most is látható egy magyar nemesi család kastélyában, a hajdani régi keretbe illesztve.

Rockwell *Ligbr*

Mesével határos maga a történet is, melyet régi családi levéltárból tanultunk ki. Sehol másutt és soha máskor nem jöhetett volna ez így egymás után, mint „ott” és „akkor”, Debrecenben ezelőtt kétszáz esztendővel. A vezérlő alakok rendkívüliek; de azért nem tündérek, nem démonok, nem hiperboréok lakói, valóságos emberek, élő alakok. Tanú rá ez a két arckép, mely most is látható egy magyar nemesi család kastélyában, a hajdani régi keretbe illesztve.

* Bembo

A teljes utánvilágítás az egész papírkép tónusainak javítására alkalmas. Ehhez azonban olyan nagyító gép szükséges, amely könnyen átállítható szórt világításról irányított fényre. A negatívról előbb szórt fényvel készítünk nagyítást olyan papírra, amelyen a fények és középárnyalatok jól jelentkeznek. Azután az objektív nyílását elzárjuk, a világítást átkapcsoljuk irányított fényre, és a nagyítást még rövid ideig utánvilágítjuk.

Centaur

(tényképész)

A teljes utánvilágítás az egész papírkép tónusainak javítására alkalmas. Ehhez azonban olyan nagyító gép szükséges, amely könnyen átállítható szórt világításról irányított fényre. A negatívról előbb szórt fényvel készítünk nagyítást olyan papírra, amelyen a fények és középárnyalatok jól jelentkeznek. Azután az objektív nyílását elzárjuk, a világítást átkapcsoljuk irányított fényre, és a nagyítást még rövid ideig

* Serifa *Ligbr*

A teljes utánvilágítás az egész papírkép tónusainak javítására alkalmas. Ehhez azonban olyan nagyító gép szükséges, amely könnyen átállítható szórt világításról irányított fényre. A negatívról előbb szórt fényvel készítünk nagyítást olyan papírra, amelyen a fények és középárnyalatok jól jelentkeznek. Azután az objektív nyílását elzárjuk, a világítást átkapcsoljuk irányított fényre, és a nagyítást még rövid ideig utánvilágítjuk.

Futura *Ligbr*

A betűválasztás legfontosabb szempontjait érdemes tételesen felsorolni.

- A szöveg hangulatának, jellegének megfelelő típust válasszunk.
- Az olvasó figyelmét követelő, hosszú szöveget csak jól olvasható, klasszikus betűtípusból szedessünk.
- Rövid információkhoz furcsa, különleges betűket is használhatunk, tudnunk kell azonban, hogy csak erős motiváció esetén fogják elolvasni.
- Egy nyomtatványon belül minnél kevesebb betűtípust használjunk (→ Betűkeverés 77.), de azok változatai legyenek meg: valódi kurzív, kiskapitális stb.
- A betű csak egyik eleme a nyomtatvány összhatásának. Az illusztrációs anyaggal messzemenően harmonizálnia kell a betűtípusnak. A nyomtatvány mérete, a papír minősége, a szedéstükör nagysága, azon belül a szedésszélesség, betűméret és sortávolság is számít.
- A szöveget terjedelmesebbnek kell-e mutatni (nagyobb közép méretű, szélesebb duktusú típussal, amely nagyobb sortávolságot is kíván), vagy takarékoskodni kell-e a felülettel (kisebb közép méretű betű által).
- Ha iniciálét is akarunk, megfelel-e ennek a választott típus: lelóg-e a nagy J és Q – kezdődik-e J-vel, Q-val fejezet stb.
- Idegennyelvű kiadványhoz megvannak-e a nyelvek ékezetei és különleges betűi, jelei a választandó betűtípus *főnt*jaiban; többnyelvű kiadvány esetén azonos típussal tudjuk-e szedni a nyelveket (cirill betűst vagy görögöt is)?
- Tudományos, műszaki kiadványokhoz megvannak-e a szükséges jelek?
- Vannak-e ugráló számok a választandó típushoz, hogy „humán” jellegű lehessen a szedés, ha a szöveg (szépirodalom, költészet stb.) úgy kívánja?

Csak a latin betűket tekintve a szövegbetűtípusok jelenlegi száma kb. 3000, a reklámbetűtípusoké 30 000! Ennyi betűfajta között nehéz az eligazodás; segítségnek ott vannak a különböző kategorizálások. Hazánkban a német, úgynevezett „tízes csoportosítás” terjedt el, ez azonban mára már nagyon elavult. Sok korszerűbb és használhatóbb osztályozás is létezik, de sajnos ahány szerző, annyiféle. Nem szeretnénk itt egy újjal előállni, ugyanakkor arra sincs helyünk, hogy a létezőket – akár csak kivonatossan is – ismertessük. Ehelyett egy vázlatos, de használható felosztást mutatunk be.

Bembo,

Garamond, Plantin,
Centaur, Goudy, Palatino, Sabon

Reneszánsz
(1. velencei, 2. francia)
15–16. század
20–21. század

Tótfalusi,

Fournier, Caslon, Baskerville,
Times

Barokk
(holland, francia, angol)
17–18. század
20–21. század

Bodoni,

Didot, Walbaum, Thorne,
Corvinus, Zapf International

Klasszicista
(olasz, francia, német, angol)
18. sz. vége–19. sz.
20–21. század

Rockwell,

Memphis, Stymie, Karnak,
Serifa, Lubalin Graph

Egyptienne
= talpas lineáris
19. század
20–21. század

Futura,

Akzidenz-Grotesk,
Helvetica, Univers, Syntax

Groteszk
= talpnélküli
19. század
20–21. század

Clarendon,

New Century Schoolbook,
Extended, Volta, Primus

Clarendon
= újságbetű
20–21. század

Optima,

Post-Antikva, Clearface Gothic,
Friz Quadrata, Romica

Varia
= antikva variációk
20–21. század
régies is

Clearface,

Cheltenham, Bookman, Korinna,
Souvenir, University Roman

Eklektikus

19. század vége
20. század végétől

DESDEMONA,

Arnold Böcklin,
Benguiat

Szecessziós
(Jugendstil, Art Nouveau)
20. század eleje
20. század végétől

Bernhard,

Belwe, Anna,
Industria

Art Deco
(olasz, francia, német)
20–21. század

Bauhaus,

Bauhaus,
Variex, Triplex

Konstruktivista,
dekonstruktivista
1920-as évek
1990-es évektől

MEDICI,

Herculaneum, Charlemagne,
Copperplate 31

Epigraph
= feliratok nyomán
20–21. század

STENCIL,

Wide Latin,
Chisel

Dísz- és reklámb.
(iniciálék, plakát, reklám)
17–18. század
20–21. század

Regency,

Zapf Chancery, Vivaldi,
Mistral

Írott
(középkori, reneszánsz,
barokk, klasszicista,
modern; vágóhegyű
toll, hegyes toll stb.)

Linotext,

Tudor,
London

Gót
= törtvonalú
12. század
15. század

Ελληνικη,

cirill, arab, héber, kínai,
indiai stb.

Idegen
többféle – a latin
betűkéhez hasonló –
betűtípus

Az elavult tízes csoportosítást
csak felsorolásként ismertetjük:

- i. **Reneszánsz** (*Old Face*)
velencei, francia
- ii. **Barokk** (*Transitional*)
holland, francia, angol
- iii. **Klasszicista** (*Modern*)
francia, olasz, német, angol
- iv. **Talpas lineáris** = egyiptienne
(*Square Serif/Slabserif/*
Egyptian)
- v. **Talpnélküli** = groteszk
(*Sanserif/ Gothic/ Grotesque*)
- vi. **Antikva variációk** (*Varia*)
- vii. **Dísz- és reklámbetűk**
(*Ornamental & Display*)
iniciálék, plakátbetűk, modern
reklámbetűk
- viii. **Írott típusok**
(*Script & Cursive*)
vágott toll, hegyes toll, ecset stb.
középkori, reneszánsz, barokk,
klasszicista, modern
- ix. **Gót** = törtvonalú
(*Gothic/ Blackletter/ Text*)
textúr, rotunda (= kerekgót),
schwabachi, fraktúr
- x. **Idegen** (*Non-Latin*)

(Az azonos jelentésű kife-
jezések között angol szokás
szerint törtvonás van.
A Gothic többjelentésű.)

Az antikva szó jelentései (sajnálatosan
sok jelentése van):

1. Nem **fraktúr** (gót), hanem **antikva**
(latin).
2. Nem **medievál** (reneszánsz), hanem
antikva (klasszicista).
3. Nem **kurzív** (dőlt), hanem **antikva**
(álló).
4. Nem **groteszk** (talpnélküli), hanem
antikva (váltakozó vonalvastagságú,
talpas).

A 69. lapon a nyomdai betűtípusok stílustörténetének első hét csoportja a következő szerkezetben szerepel: Először néhány arra a kategóriára jellemző vagy nagyon ismert és elismert betűtípus megnevezése, a legelső ráadásul nagy méretben, a saját betűtípusból szedve. A második sorban a kategória eredeti, régi, az utolsó sorban pedig modern, újonnan tervezett tagjai találhatók. A középső hasáb a kategóriák megnevezését közli, zárójelben az alcsoportok szerepelnek, ha vannak, utána pedig az időszak, amikor az eredeti stílus uralkodott, illetve korunk, amikor sok történelmi stílust felújítottak. Jobboldalt felnagyított részletek és kiemelt betűk mutatják be a stílusok jellemző jegyeit: először bekeretezve a vonalvastagsági arányok, utána a kerek betűk tengelyének jellemző iránya (tehát nemcsak az o, hanem az e, d, g stb. is ideértendő), harmadikként a betűtálpak (szerifek) jellegzetes kialakítása (kerekítve vagy sem, tompa végű vagy hegyesebb, ívelt formájú vagy egyenes), végül a kis és nagy e, mint a történelmi változás illusztrációi (önmagukban nem túl izgalmas betűformák, de összehasonlításban nagyon is szemléletesek). A 70. lapon további kategóriák felsorolása látható, már kevésbé részletező bemutatásban. Az utolsó, az idegen betűk kategóriája nem betűtípusokat ismertet, hanem csak felsorol néhány, a latin betűstől különböző írásrendszert: ezek mindegyikén belül lehet stíluskategóriákat felállítani, és azokon belül számos betűtípust felsorolni.

Betűtípus

A betűtípus (*typeface*) fogalmának meghatározása: azonos grafikai elven megtervezett ábécé. Ugyanannak a típusnak számos változata lehet (*type styles*: kurzív, világos, kövér, keskeny, széles, kiskapitális, kontúros, díszített stb.), ezek együtt a betűcsaládot (*type family*) alkotják. Amit az előző lapokon ismertetünk, az a betűk osztályozása (*type classification*), és egy-egy osztályba (stílus-kategória, *family of typefaces*) több száz betűcsalád (betűtípus) tartozik.

Betűcsalád

A betűcsaládot (*type family*) egy típus változatai alkotják. A csoportosítás szempontjai: 1. A betűt alkotó *vonalak vastagsága* szerint lehet világos, normál, félkövér, kövér. 2. Az egyes betűk, jelek *szélessége* szerint lehet keskeny, normál és széles (→76.). 3. *Funkció* szempontjából lehet álló, kurzív, kiskapitális (→72.); az utóbbi korábban nem, de ma már sokféle változatban létezik, tehát van kurzív kiskapitális, félkövér kiskapitális stb. 4. *Díszítettség* szempontjából lehet kontúros, plasztikus, árnyékolt, díszes stb. (Az angol szaknyelv sokkal bővebb, finomabb fokozatokat tartalmaz, a megnevezések angol megfelelői hátul a DTP szótárban *type style* címszó alatt megtalálhatók.)

Hamis és igazi betűváltozatok

Amikor nincs meg egy-egy betűváltozat eredeti *fontja* (betűkészlete), akkor a számítógép maga is képes létrehozni ezeket, pl.: „dőlt” (kurzív), „vastag” (félkövér), kiskapitális, kontúros, árnyékolt stb. Elsősorban a dőlt, a félkövér és a kiskapitális hamis előállításuk kerülendő, ugyanis ezek torzszülöttek lesznek a valódiakhoz képest, és egy csapásra primitívvé teszik a mégoly jó szedést is.

(Janson)	<i>Hamis kurzív</i>	<i>Igazi kurzív</i>
	Hamis félkövér	Igazi félkövér
	HAMIS KISKAPITÁLIS	IGAZI KISKAPITÁLIS

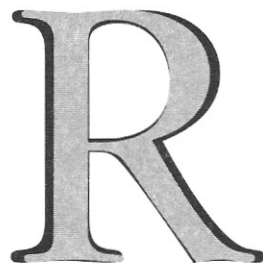
NEM SZABAD HASZNÁLNI (azonos *font*)

EZEKET KELL HASZNÁLNI (külön *fontok*)

A kiskapitálissal érdemes részletesebben is foglalkozni. Mivel ez olyan nagybetű, amely a kisbetűk helyén szerepel, a betűtervező nagyon gondosan megtervezi, miképpen illeszkedjen a kisbetűk közé: a rendes nagybetűkhöz képest szélesebbre és fővonalait vastagabbra veszi. Ha a nagybetűket csupán lekicsinyítjük, azok ezáltal vékonyabb vonalúak is lesznek, s így nem illeszkednek a kisbetűk közé. A gép ez utóbbit teszi, ezért elfogadhatatlan. Ha nincs más lehetőség, akkor a félkövér nagybetűt kicsinyítsük le (de sajnos ez is meglátszik), vagy a normált, de kissé megszélesítve – azonban ha eléggé megszélesítjük szintén feltűnő. (Szélesíteni úgy kell, hogy a *Preferences*-ben a *small caps* kicsinyítését szélességben kissé nagyobb százalékra állítjuk, mint magasságban.)

(Janson)	mind FARADAY, mind MAXWELL azt	„Gépi” hamis
	mind FARADAY, mind MAXWELL azt	„Gépi”, de félkövér
	mind FARADAY, mind MAXWELL azt	„Gépi”, de kissé szélesítve (110%)
	mind FARADAY, mind MAXWELL azt	Igazi: csak ez a jó!

Az igazi kiskapitális fő jellegzetessége, hogy szélesebb és vastagabb, mint a nagybetű (ezáltal illik be a kisbetűk közé). Föbbr: feketével az igazi, szürkével a hamis (nagybetűből kicsinyített) kiskapitálíst látjuk erős nagyításban.

Betűváltozatok használata

Sok olyan szöveges közlendő létezik, amelyik nem oldható meg egyetlen betűtípus alapváltozatának kizárólagos használatával, mert ez az olvasó számára megnehezíti a megértést. Gondoljuk el, ha például ebben a könyvben az angol kifejezések nem volnának kurzívból, az alcímek félkövérből, a kép-aláírások kisebb fokozatú kurzívból, a magyarázó szövegek kiskapitálisból, mennyivel fárasztóbb lenne az olvasás, terhesebb az ismeretszerzés. A legnehezebb ilyen szempontból a szótárak, lexikonok szedése, de nagyon jó példák az irodalomjegyzékek vagy hivatkozások is. Alább ilyen összehasonlítást teszünk, először szándékosan hibásan szedve (ahogyan kéziratos formában szokták), utóbb szabályosan, ahogyan könyvben kell.

HELYTELEN:

1. Charles Darwin: Az ember és az állat érzelmeinek kifejezése. Gondolat, Budapest, 1963. 70.
2. Dale Carnegie: Érvényesülés. Amerikai karrieriskola. Bárd Ferenc és fia kiad., Budapest, é.n. 17.
3. H. H. Remmers–D. H. Radler: Teenage Attitudes. In: Scientific American, 198. 1958. 6. 25–29.
4. Thomas Lemann–Richard Solomon: Group Characteristics as Revealed in Sociometric Patterns and Personality Ratings. In: Sociometry, 1952. 15. 7–90.
5. Carnegie: i.m. 29–30.
6. Solomon Asch: A csoportnyomás hatása az ítéletek módosulására és eltorzulására. Csoportlélektan. Szerk.: Pataki Ferenc. Gondolat, Budapest, 1969. 183–193.

HELYES:

1. CHARLES DARWIN: *Az ember és az állat érzelmeinek kifejezése*. Budapest, 1963, Gondolat, 70. o.
2. DALE CARNEGIE: *Érvényesülés. Amerikai karrieriskola*. Budapest, é. n., Bárd Ferenc és fia kiadása, 17. o.
3. H. H. REMMERS–D. H. RADLER: Teenage attitudes. *Scientific American*, 198. 1958. 6. sz. 25–29. o.
4. THOMAS LEMANN–RICHARD SOLOMON: Group characteristics as revealed in sociometric patterns and personality ratings. *Sociometry*, 1952. 15. sz. 7–90. o.
5. Carnegie: i. m. 29–30. o.
6. SOLOMON ASCH: A csoportnyomás hatása az ítéletek módosulására és eltorzulására. In Pataki Ferenc (szerk.): *Csoportlélektan*. Budapest, 1969, Gondolat, 183–193. o.

(A szerzőpár szedésénél alkalmaztuk a nagyköjtőjel két oldalán a térközök növelését, amint azt a 30. lapon tárgyaltuk. Természetesen a bibliográfiai ajánlásokat is betartot-

tuk, úgymint: szerzők első említése kiskapitális, újabb említése normál, könyv- vagy folyóiratcím kurzív, cikk címe normál.)

A következő tartalomjegyzék példáján is megfigyelhető a betűváltozatok helyes használata (kiskapitális, normál, kurzív):

Tartalom	TARTALOM
Előszó 7	Előszó 7
Amit a számírásról tudni kell 9	Amit a számírásról tudni kell 9
A számírás előzményei 13	A számírás előzményei 13
A számfogalom kialakulása . . . 13	<i>A számfogalom kialakulása</i> 13
A számírás kezdetei 19	<i>A számírás kezdetei</i> 19
Hieroglifikus számírások 28	Hieroglifikus számírások 28
Az egyiptomi számírás 28	<i>Az egyiptomi számírás</i> 28
A „római számok” 33	<i>A „római számok”</i> 33
Egyéb hieroglifikus rendszerek 41	<i>Egyéb hieroglifikus rendszerek</i> 41
Alfabetikus számírások 50	Alfabetikus számírások 50
A héberek számírása 50	<i>A héberek számírása</i> 50

Jellegzetes területe a betűváltozatok használatának a színdarab, ahol a szereplő személyek, a színek, jelenetek, utasítások világos elkülönítése általában három változat használatával megoldható.

Harmadik csoda

Visszacsináló-terem, ugyanott

CIKLÁMEN *fővisszacsináló mester és lelkészatyja az operatőrböz.* Kudlák! Forgassa vissza az egész filmet.

MASZ-TIX *bejön, hátrafelé.* Kelteresz! Kelteresz!

TANÁR ÚR. Megne? Megne?

CIKLÁMEN *ünnepélyesen.* Hivassák Elevátor Filatorigát öfenségét.

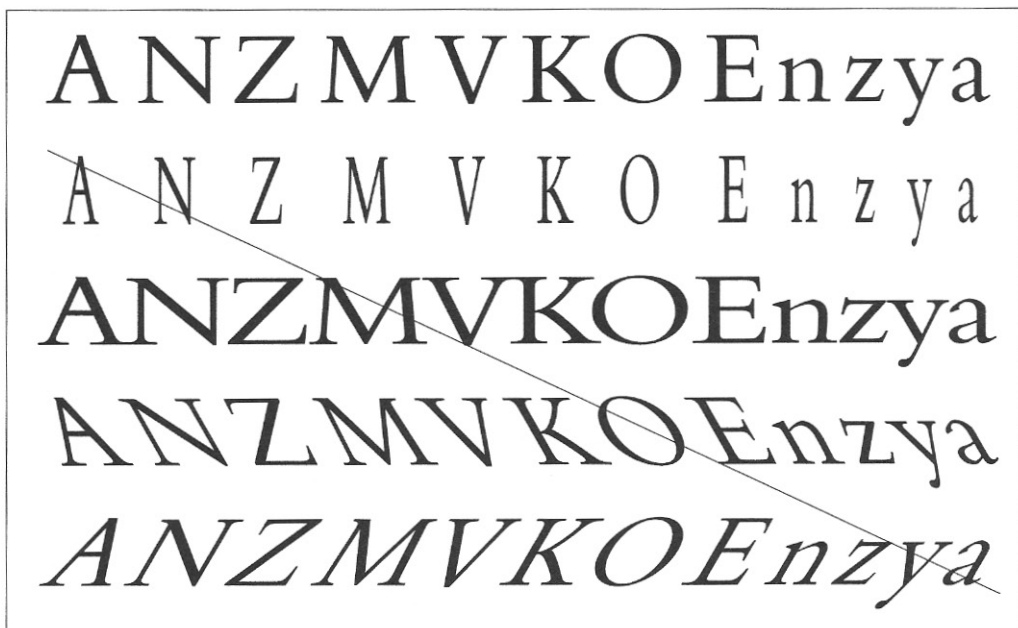
ELEVÁTOR *fejedelemnő és keresztanya.* Mi történt? Szükség van rám?

CIKLÁMEN. Igen. Vissza kell csinálni mindent. Keresztanyára van szükség.

A számítógép mindenféle betűtorzítást lehetővé tesz: a szedő- és tördelőprogramok keskenyíteni, szélesíteni, jobbra dönteni tudnak. A rajzi programok ezen kívül képesek nyújtásra, balra döntésre, sőt még bonyolultabb torzításokra is. E lehetőségek igénybevételekor gondolnunk kell arra, hogy a legtöbb ilyen torzítás rosszat tesz a betűnek. A betű műalkotás, amelyet a tervezője tudta nélkül megváltoztatni elítélendő cselekedet. A 72. lapon látható döntött és vastagított (hamis kurzív és félkövér) betűk is ilyen megengedhetetlen torzszülöttek. Az ezen az oldalon bemutatott betűkeskenyítés, szélesítés, balra és jobbra döntés példáin jól megfigyelhető, milyen hatással van a torzítás a normál betűkre. Megváltozik a vastag és vékony vonások egymáshoz viszonyított aránya – keskenyítéskor a vízszintesek túl vastagok lesznek –, de különösen a ferde vonalaknak árt: balra döntéskor a Z szára vastagodik és a többi ferde vonalú betű vékonyodik, jobbra döntéskor pedig az ellenkezője történik.

Különböző torzítások Bembo betűtípussal.

1. sor: normál,
2. sor: 50%-ra keskenyítve,
3. sor: 125%-ra szélesítve,
4. sor: 30°-kal balra döntve,
5. sor: 30°-kal jobbra döntve.

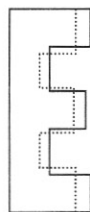

(Bembo)

A betűk keskenyítése torz formákat eredményez, ugyanakkor nagyon sok betűcsaládnak részét képezi az eleve megtervezett keskeny változat.

A különbség nyilvánvaló: a keskenyítés csak vízszintes irányú hatása miatt felborítja a betűt alkotó vonalak vastagsági arányait, a tervező azonban a keskeny változatnál is normális arányokat hoz létre.

Futura betűtípus hamis és igazi keskeny változatai. 2. sor: normál keskenyítve és valódi keskeny, 3. sor: félkövér keskenyítve és valódi félkövér keskeny. Föbbrre pontozott vonallal a hamisat, folyamatos vonallal az igazit látbatjuk.

Futura

NORMÁL betű

KESKENYÍTETT betű

KESKENY betű

KESKENYÍTETT betű

KESKENY betű

Tévesen beszélnek kurzív vagy félkövér betűtípusról (stb.): ezek nem típusok, hanem változatok, ugyanazon típus kiemelő betűi.

Azonos betűtípus méret- vagy változateltéréssel mindig jó megoldás (1). Túl közel álló stílusú vagy hangulatú betűk nem keverhetők (2, 6, 7). Ha elég drámai az eltérés, akkor a keverés elfogadható (3, 4, 5, 8, 9). →

1. Tőtfalusi Antikva – Tőtfalusi Antikva (azonos, jó)
2. Bembo – Tőtfalusi Antikva (rossz)
3. Clearface Gothic kövér – Tőtfalusi Antikva (jó)
4. Helvetica Inserat – Gill Sans világos (jó)
5. Colonna – Rockwell világos (jó)
6. Gill Sans világos – Clearface Gothic (rossz)
7. Tekton kurzív – Tőtfalusi Antikva kurzív (rossz)
8. Tekton kurzív – Tőtfalusi Antikva (elfogadható)
9. Britannic félkövér – Bauer Bodoni (jó)

Általában az a legbiztosabb, ha egy nyomtatványhoz csak egy betűtípust használunk – nem egyetlen *fontot*, hanem egy betűcsaládot, változataival együtt, amelyeket külön *fontok* tartalmaznak. Sokszor előfordul azonban, hogy nem mondhatunk le a betűkeverés által kínált lehetőségről – a figyelemfelkeltő vagy esztétikai többletről. Betűkeverés alatt ezek szerint azt kell értenünk, hogy különböző betűtípusokat (más betűcsaládba tartozókat) használunk egy nyomtatványon belül. Leggyakoribb eset a címek, képaláírások vagy a táblázatokon, ábrákon belül használt betűk más típusból való szedése. Ezt esztétikailag kifogástalanul megoldani nem könnyű, mert vannak egymással keverhető és egymást „ütő” betűtípusok. Általános ajánlasként megfogalmazható, hogy „a kis különbség nem különbség”. Minél közelebb áll stílusában két betű, annál émelvítőbb lesz a keverésük, és minél távolabbiak, annál jobban keverhetők. Ráadásul ezt nem csupán egy attribútumra vonatkozathatjuk, azaz hogy más típus legyen, hanem jó, ha változatban (álló – kurzív, világos – kövér stb.) is erősen eltérnek egymástól, és méretben is. Másképp megfogalmazva tehát, csak a feszültséget keltő, „drámai” keverés az elfogad-

betűtípus	<i>typeface</i>
betűcsalád	<i>type family</i>
betűváltozat	<i>type style</i>
betűkészlet	<i>font</i>

<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₁</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₂</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₃</p>
<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₄</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₅</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően érvényes ₆</p>
<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően érvényes mindkét ₇</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₈</p>	<p>Modifikációk Az aszferikus testtel és a félkerek rúddal csak a fényképezőgéppel átvilágítva lehet dolgozni. Alapvetően ₉</p>

ható. Mit nem szabad keverni? „Antikva vágású” (váltakozó vonalvastagságú, talpas) betűtípusokat egymással, ilyenek kurzívját írott típusokkal, groteszket (talpnélkülit) egyiptienne-nel (talpas lineárisal), az utóbbi két eset azonban nagy méretkülönség létrehozásával mégis megkockáztatható. Szinte minden eset egyedi, és csak gyakorlati példák, valamint próbálkozás segítségével lehet jó döntést hozni.

Nem jól keverhető két azonos osztályba tartozó betűtípus: két talpnélküli betű (1, 2), két talpas antikva (3) vagy két írott típus (4, 5); ilyenkor inkább használjuk ugyanannak a betűtípusnak egy másik változatát. A 6. ábrán írott és kontúros (outline) antiqua betűt látunk ennek ellenére a hatás disszonáns.

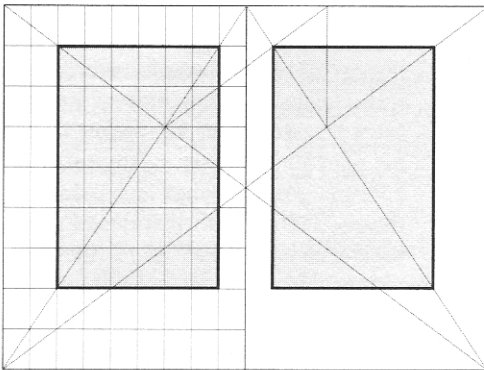

Jól keverhető, mert elég erős kontrasztot hoz létre egy antikva és egy talpnélküli lineáris betű (1), vagy egy írott betűtípus és egy klasszicista antikva (2). Az is segít, ha a kontrasztot más eszköz segítségével fokozzuk (3, 4). A méret- és a tónuskülönség hiányában a lineáris és a talpas, de majdnem lineáris betűtípus ütné egymást (5). Az utolsó ábrán látható, hogy azonos betűtípus két eltérő változatával is betűkeveréshez hasonló hatást érhetünk el (6).

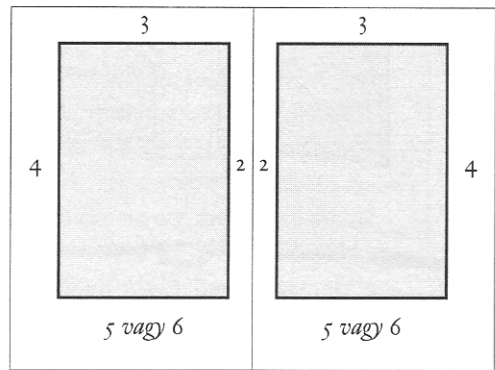
Hatásos lehet tehát az erős méret- és tónuskülönség, vagy a különféle betűváltozatok alkalmazása: álló – kurzív, normál – (fél)kövér, keskeny – széles, kurrens (kisbetű) – verzál (nagybetű).

Az oldalrányok döntően meghatározzák egy könyv vagy prospektus mint tárgy megjelenését, a tipográfia szempontjából viszont a szedéstükör méretét és elhelyezését tartják döntőnek. A szöveg elhelyezése nyilvánvaló módon a szedéstükörben történik, de a képeké lehet rendhagyó, például a szedéstükörhöz képest, ha a margó felületét is igénybe veszik, vagy esetleg kifutóak (*bleeding*). Nagy hagyománya van a szedéstükör-kánon (titkos szerkesztések vagy számítások) kutatásának. Bemutatunk egy középkori és egy 20. századi receptet. Két szemközti lap (az oldalpár) szedéstükrét egy egységnek tekintjük!

Középkori kánon: kilences osztás, ill. átlós szerkesztés a két lap közös és külön átlójával, majd merőleges állításával (mind a két módszer azonos eredményre vezet).

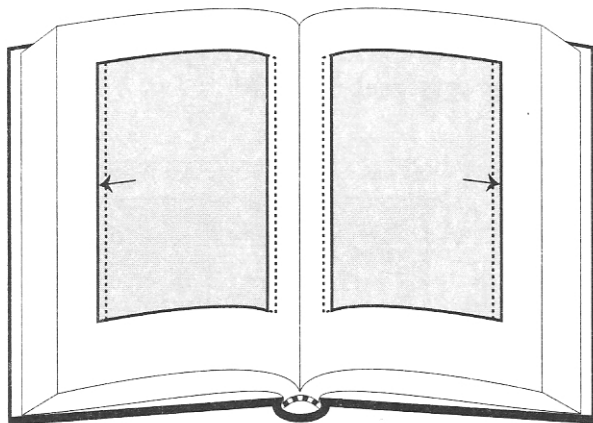

Modern ajánlás fokozatosan növekvő szélességekkel (belső – fölső – külső – alsó: a számok csak arányt jelentenek, tetszés szerinti érték behelyettesítésével).

A középkori tükörarány azzal magyarázható, hogy akkoriban igen széles margóra volt szükség a gazdag díszítéshez. Ma más a helyzet: széles margó csak ritkán kell (marginális szedés vagy margóra tördelt ábrák esetében, illetve bibliofil kiadványoknál), ugyanakkor a külső és belső margóknak ahhoz elég széleseknek kell lenniük – olvasni való könyveknél –, hogy a hüvelykujjunk ne érjen bele a szövegbe.

Elméletileg egy sík lapon tervezzük meg az oldalpárt, a gyakorlatban azonban egy háromdimenziós könyvtestben nem pontosan úgy érzékeljük; különösen a nem fűzött, ragasztókötésű könyvek vagy perfektkötésű folyóiratok közepét nem lehet annyira szétfeszíteni, hogy megközelítőleg síkká feküdjének ki. Ennek figyelembevételével az a legjobb módszer, ha kísérletezéssel állapítjuk

meg a szedéstükör legmegfelelőbb elhelyezését üres könyvmodellben – vagy egy nyomtatott könyvbe behelyezett lapokon. A tervezés helyes módszere az, amit a kész mű igazol. Hiába volt szép egy terv a rajzasztalon, ha bekötve, körülhívva nem az.

A szedéstükör elhelyezését, ami eredetileg egy siklapon történik, a könyvmodell ívelt lapjain kell véglegesíteni. Különösen a ragasztókötésű könyveket a gerincnél nem lehet teljesen szétnyitni, ezért a kötésmargók kisebbnek látszanának a tervezettnél (ennek elkerülésére 1-2 mm-rel kijebb határozzuk meg a tükroket).

A szedéstükör szélességét régebben kizárólag *ciceróban* határozták meg (angol nyelvterületen *emben*, ami alatt *pica* volt értendő). Idővel a fél ciceróra végződő érték is megengedetté vált, s ma már mm-ben is megadhatjuk. A magasság azonban, bármilyen mértékegységben adták is meg, mindig illuzórikus maradt, hiszen csupán egész sorokban számolva van értelme, és az csak véletlenszerűen egyezik valamely kerek vagy kevésbé kerek számértékkel. Ugyanakkor tudnunk kell, hogy míg a szélesség valóban érzékelhető a nyomtatott oldalon, addig a magasság tartalmazza az első sor fölötti és az utolsó sor alatti sorköz felét is, tehát üres helyet, pedig valójában csak a sorok látványa számít. Természetesen a sorok száma mint magassági méret csupán a főszöveg esetében érvényes, hiszen egy nyomtatványban lehetnek olyan lapok, amelyeken más betűfokozatot használunk, vagy amelyek ábrákkal, táblázatokkal indulnak vagy végződnek; így aztán a tükörmagasság próbaszedés után határozható meg igazán és véglegesen. Mint adat *ciceróban* és mm-ben is elfogadható.

Ha →élőfej (vagy „élőláb”) is van a lapokon, akkor az beleszámít a tükörméretbe, az oldalszám azonban nem (már tudniillik olyan oldalszám, amelyik nem élőfejben szerepel).

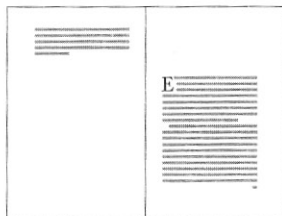
Tördelésen értjük egyrészt a hosszabb szöveg oldalnyi adagokba való szétosztását, illetve bármely nyomtatványban az alkotórészek (főszöveg, járulékos szöveg, illusztráció, díszítőelem) végleges összerendezését. A tördelés a szedéstükörön belül és azon kívül történik.

A szedéstükör egyhasábos vagy többhasábos tördelésre használható. Figyelembe kell venni az olvashatóságról (→48.) és a betűméretről (→63.) mondottakat (lehetőleg 40–80 karakter egy sorban). Egy nyomtatványon belül egy- és többhasábos szövegrészek is lehetnek, például egyhasábos főszöveg és két-hasábos jegyzetek.

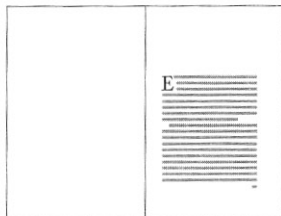
Kimenetoldal és fejezetkezdő oldal

A tördelésben, különösen ha tipográfiaileg egyszerű, folyamatos szövegű könyvről van szó, azok az oldalak jelenthetnek problémát, amelyek nem telnek meg szöveggel. Egy könyv főszövegének utolsó oldalára legalább 4 sornak kell jutnia, hogy azt az oldalt ne érezzük csonkának. Ha a szöveg fejezetekre oszlik, és minden fejezet új páratlan oldalon kezdődik, az azt megelőző páros oldalra ugyanez a szabály vonatkozik, tehát ha nem jut rá legalább 4 sor, akkor inkább legyen üres. Még nehezebb feladat előtt áll a tördelő, ha a fejezetek ráadásul leütéssel kezdődnek, azaz a tükör élétől számítva néhány üres sorral lejjebb kezdődik a szöveg, mert akkor az előző fejezet kimenetoldalára nem 4, hanem annyi sornak kell jutnia, amennyi „fedi” a következő oldalon a leütés mértékét – vagy pedig legyen üres.

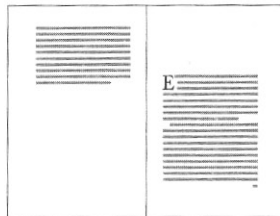
HELYTELEN (nem fed)

HELYES

HELYES (fed)

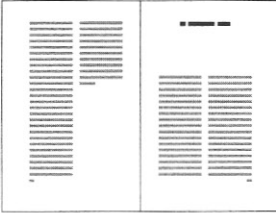

Többhasábos kimenetoldal

Két- vagy többhasábos tördelésre ugyanígy vonatkoznak a fentiek, de van még egy nagyon fontos szabály: egyforma magasra kell kialakítani a maradék hasábokat is! Ez külön odafigyelést kíván, mert a számítógép magától rosszul csinálja: amíg az első hasáb meg nem telik, nem ugrik fel a második tetejére, és

az utolsó hasábot ott hagyja abba, ahol elfogy a szöveg. Az előző két teendő természetesen együtt érvényes: a hasábokat egyforma magasra kell kialakítani, és legalább 4 sor magasságot el kell érniük, illetve fedniük kell a következő fejezetkezdő oldal leütését.

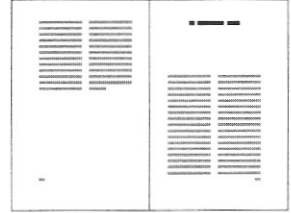
HELYTELEN (maradék hasáb)

HELYTELEN (kevés sor)

HELYES (fedi a leütést)

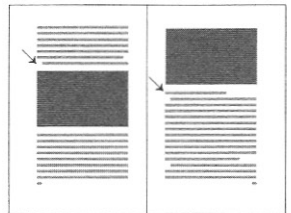
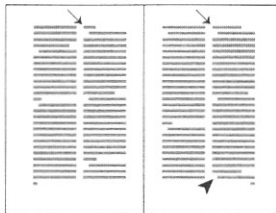
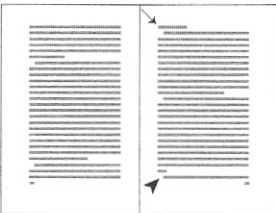
Fattyúsorok

A tördeléskor sok bosszúságot okoznak a fattyúsorok. Van olyan nézet, hogy nem kell velük törődni, mert a szöveges közlésben a pontosságra törekvés mellett elhanyagolható ez a – laikusokat amúgy sem zavaró – esztétikai kérdés.

Ennek a nézetnek nem túl sok híve akad, többek közt azért sem, mert a fattyú sor bizonyos esetekben igenis zavaró (a kép alatti vagy mellétördelt kimenetsor képaláírásnak vagy alcímnek tűnhet). Melyek a fattyúsorok?

1. Ma már nem tekintjük fattyú sornak azokat az enyhébb eseteket, amikor lap aljára, hasáb aljára kerül az új bekezdés első sora. Rengeteg munkát megtakarítunk azzal, hogy ezt ma már nem üldözzük. Kép fölött azonban ne hagyjunk bekezdő sort. (Az angolban külön neve van az enyhébb és a súlyosabb fattyú sornak; az enyhébb *widow*, azaz özvegy.)

2. A fattyú sor feltétlenül kerülendő esetei: kimenetsor lap élén, hasáb tetején vagy illusztráció alatt (*orphan*, tehát árva.) Ha véletlenül teli sort ad egy bekezdés utolsó sora, akkor már nem fattyú sor! (Ezt egy másik szabály befolyásolja: ha egy kimenetsor majdnem megtelik, akkor vagy úgy kell szűkíteni, hogy a behúzás mértékével rövidebb legyen, vagy ki kell hajtani teljes szélességűre [*justify last line; forced*], és ekkor már nem fattyú sor.)

A nyíllal jelzettek fattyú sorok. A szár nélküli nyílbeggyel jelzettek ma már nem minősülnek annak.

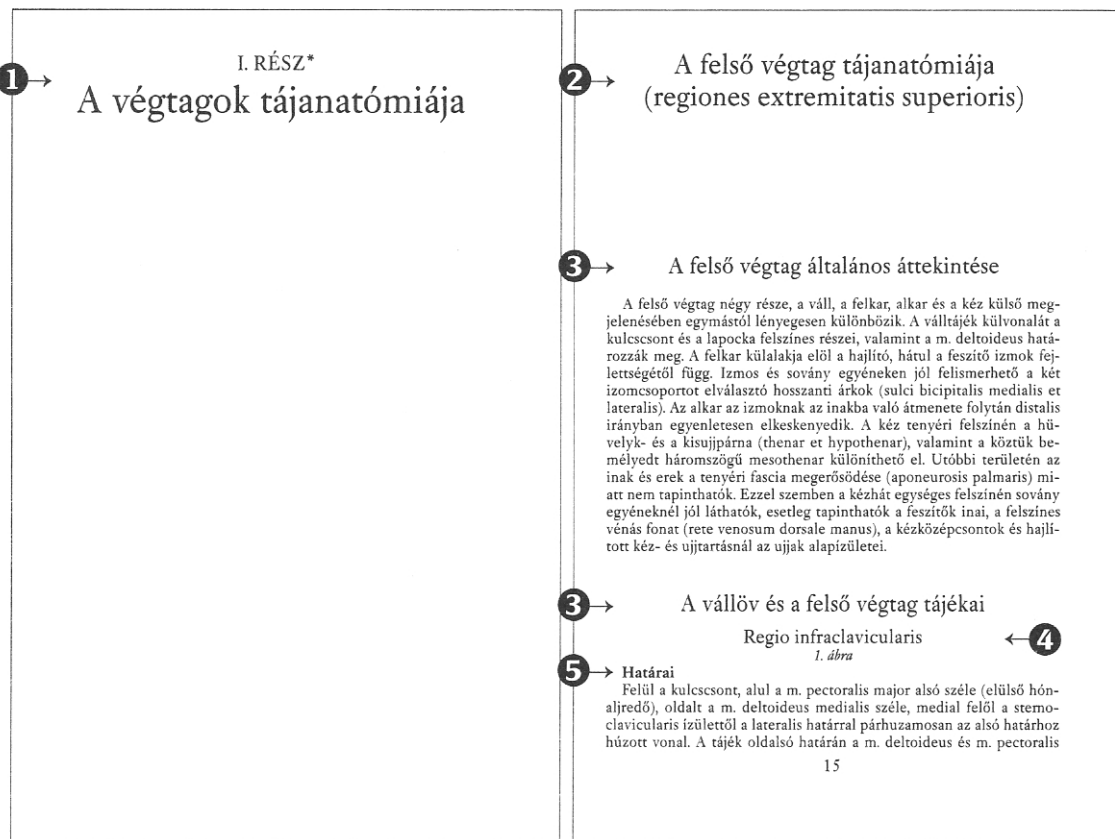
A tördelés tehát állandó küzdelmet jelent az ismertetett jelenségek miatt. A fattyúsorok megszüntetése akkor a legegyszerűbb, ha a megelőző lapról egy sort átviszünk. Hogy ez ne legyen olyan feltűnő, ilyenkor két szemközti oldalt vehetünk egy-egy sorral rövidebbre. (Természetesen többhasábos munkánál a hasábokat mindig egyformára kell alakítani.) Kivételesen egy sorral – a potenciális fattyússal – magasabbra is vehetjük a megelőző lapokon a szedéstüköröt. Az ilyen beavatkozások persze durvák ahhoz képest, amikor egész bekezdésre kiterjedően a sortörésekkel próbálunk kezdeni valamit (egy-egy szótagnyit átvinni vagy behozni) annak érdekében, hogy a kimenetsor, ha amúgy elég rövid, teljesen eltűnjön, vagy ha elég hosszú, megteljen. A szűk és minél egyenletesebb szóközök kívánalma nem szabad, hogy csorbát szenvedjen, tehát ilyenkor az a legfontosabb, hogy minél több (10–15) soron át, egyenként csekély mértékű változtatással érjük el a célt.

A kimenetoldalak rendbetétele gyakran a fent leírtaknál is nagyobb erőfeszítést kíván, hiszen ilyen esetben előfordul, hogy nem egy, hanem több sort kell átvinni vagy behozni. A változtatások sok lapra visszahathatnak, de legalábbis sok lappal érdemes visszamenni ahhoz, hogy alkalmas megoldást találjon a tördelő.

Ma már léteznek olyan tördelőprogramok, amelyek nem soronként zárják ki a szöveget, hanem egész bekezdésre kiterjedően keresik meg a legjobb megoldást. Számos egyéb különleges képességük révén ezek a szoftverek szinte gutenbergi egyenletességű szöveggépet eredményeznek.

Tördeléskor nagyon fontos az alcímekre is figyelni: oldal vagy hasáb aljára nem kerülhet alcím; legalább három sornak kell még következnie. Ha ez nem teljesülhet, akkor inkább át kell vinni a következő oldal vagy hasáb tetejére. Ábrákat, illusztrációt sem szabad úgy elhelyezni, hogy egy vagy két sornyi szöveg legyen fölötte vagy alatta: jobb a tükör élére vagy aljára helyezni a képet, de ha nem, akkor is legalább három – még inkább négy – sor szöveg maradjon fölül vagy alul. Általános érvényű, hogy sehol nem szabad egy vagy két sornyi szöveget elszigetelten hagyni.

A legbonyolultabb rendszert a tudományos könyvek címei, alcímei alkotják. (Itt nem lappárt, hanem két egymás után következő páratlan oldalt látunk.)

A címek rangsorát a példákon megszámoltuk: a tipográfusnak az a feladata, hogy a rangsornak megfelelően csökkenő „feltűnési” értéket adjon a fejezetcímeknek, szakasz címeknek, alcímeknek. Ezt a betűfokozat vagy a betűváltozat és az elrendezés (középre, behúzva, tompán) megválasztásában rejltő lehetőségek kihasználásával teheti.

Nem csupán az itt szereplő két példát, hanem jelen könyvünk címeit és alcímeit is tekintse az olvasó a téma illusztrálásának.

*Érdemes megjegyezni, hogy amikor nem csupa nagybetűvel szedjük, akkor így helyes: I. rész, I. fejezet stb., nem pedig: I. Fejezet.

Tudományos munkákban gyakran alkalmazzák a címek decimális számozását (mint azt az alábbi szép példán látjuk): nem pótolja a tipográfiai eszközöket!

1 → Első rész

A görögök elődei a híres sportemberek, akik Olimpiai-ban, Korintoszban vagy Nemeában győztek, olyan megkülönböztetést szívesebben vettek, hogy azok nemcsak a játékokon kapták meg a nyilvános dicsőítést, amint ott álltak pólmóddal és koronával, de amikor győztesen tértek vissza saját népükhöz, diadémiumban hajlatok négyfolyos korcsijákkal szülővárosukba és az ottan egész életük folyamán gondoskodott megélhetésükről. Amint erre felfigyelttem, meglepődtem, hogy miért nem adozunk ekkora, vagy még nagyobb elismeréssel azon szerzőknek, akik az emberiséget végtelen jótevényekben részesítik korukon át. Ez annál is mellőbb a törvénybe illesztésre, mert amíg a sportemberek saját testük erősítésén fáradoznak, a szerzők nemcsak a saját helyközpontosságukat fejelezzik, de könyveik tartalmán keresztül mindenki értelmét alkalmazzák a tudás befogadására, és így segítik lehetőségük kibontakozását.

VITRUVIUS: De Architectura

2 → Az antik örökség

3 → 1.1 A görögök adóssága

Amikor a görögök a mai értelemben vett tudomány alapjait kezdték lerakni, tehát a természetet a benne rejlő törvényszerűségek alapján, az égi hatalmak kizárásával, a bizonyíthatóság és így a bizonyosság igényével igyekeztek megérteni, hátként vagy nyersanyagként rendelkezésükre állt az emberiség által évszázadokon át összegyűjtött, jól-rszszul elrendezett, egyes részleteiben már csodálatosan fejlett tudáshalmaz. A SZÖVÉNY – inkább allegorikusan, mint szed szerint véve – lelőbő szed a szellemi induló tökélet, a tudás isteni eredetével az értéket akarta csak hangsúlyozni [1.1-1. idézet]. A görögök nagyon is tisztában voltak az igazi forrással, ha mai ismeretünk szerint aránytalanul nagy tisztelőben részesítették is Egyiptomot, Mezopotámiá rovására. Így HÉRODOTOSZ szerint a geometria és a csillagászat alapjait az egyiptomok rakták le. A görög filozófusok, ha dicsőkedni akartak – minthogy ántudatosok voltak, és néha saját eredményeiktől is megintszultak –, az egyiptomi papokkal vagy költészekkel hasonlították össze magukat.

Az előbbiokban azt vizsgáljuk meg, kisé részletekben, hogy milyen konkrét ismeretanyagot építettek a görögök.

1.1-1. idézet
... még érdekes én odam nekik s hogy észszal éni tudjanak. Előbb, ha látok is, hibba látok és, s emi hallokak, azt sem értem, akár az ólónak, akár végig élek, mindig volt minden, négyből a nag, felt nem talál, rotni házat s megmunkálói lát, de fölébe szed magukat, mint a szerény hangok, borfogy szűkben, hal nem jár a meg. Nem ismerlek a Né s az illosz tovasz s a temő nyar szűk ismerettségük, ten nékül végezték minden munkájukat mindaddig, míg én nem mutatom meg nekik a halad s lefűt csillagképeket: Olyasokdók legmóv, a szűkben is jankro felölökem s a beűvelést, s a Házszal anyja felt a hal Éntéleket. ANSZÖVÉNY [Lászlósné Pruntykésné (Trancsényi) Waldapfel leve fordítása]

4 → 1.1.1 A tudomány kezdetei

Absztrahált fogalmak segítségével rendezzerezt ismeret: ilyen meghatározás mellett sem ágazhatjuk a tudomány kezdeteit [1.1-2. idézet]. A beszéd már általános fogalmakkal létezik fel. Ezekben pedig már benne van a tudomány két lényeges eleme: az absztrakció és a rendezés. A bölény absztrakt fogalma már az egyes konkrét bölény fogalmán felülemelkedő rendezés évs. A zűkémény szűkítésa, a munka megszervezése teljesen ántudatlan kialakítja az emberben a különböző dolgok csoportosítását, majd a csoportok egymáshoz rendezését; ma úgy mondánk, hogy halmazokat képez, a halmazok elemei közötti relációkat állít fel, és a halmazokat egymáshoz megfelelelteti. A legdöntőbb lépés a tudomány felé a különböző halmazoknak, embereknak, állatoknak, növényeknek leképezése egyetlen halmazra, például a vonások sokaságára: ezszal jut el az ember a számfogalomhoz [1.1-1. ábra].

Hasonló döntő lépés volt a vonal fogalmának absztrakciója a tárgyak kontúrjain, a homlokban hagyott nyomokon, az ij hurján keresztül. Megjelent a geometria, sőt az órcúli geometria, a díszítés geometria, amely majd egykor a geometria egy igen modern ágát indítja el, éspedig a fizikában is oly fontos szimmetri-

1.1-2. idézet
... mivel megvédőre kúrkászunk, mivel megszűbbre hozunk és topogizunk a múlt állapozást az emberiségnek. Költészet, művészeteknek kezdeti alapjai költészetben megmértelennének bizonyulnak, s megdönnek állt, bizonyly határozás költészetgöbő gombolyítjuk ota szűkét, mindig újra és tovább húzódunk vissza a fenekelészűkbe. THOMAS MANN: Ászsal és kértelnek [Sárközy György és Köllör György fordítása]

Az alacsonyabb rendű cím elhelyezésének legfontosabb szabálya, hogy fölötte mindig több térköz legyen, mint alatta: érzékeltetni kell, hogy az utána következő szöveghez tartozik. Erre különösen verzál címeknél kell vigyázni, mert a nagybetűk fölött – nyersen kiszedve – kisebb a sortávolság, mint alattuk. (→17.) A címrendszer hierarchiájának pontosan meg kell jelennie a könyv tartalomjegyzékében, annak azonban nem szabad fényképszerű hűséggel utánoznia a könyv belsejében látható tipográfiát! (→74.)

Élőfejet alkalmazni szép, de bizonyos kiadványokban szükséges is: novelláskötetekben, tudományos könyvekben és mindenféle folyóiratokban nagyon megkönnyíti az olvasó tájékozódását. Minél funkcionálisabb, annál jobb; a bal és jobb oldali élőfej nem ugyanazt tartalmazza, hanem, ha különböző szerzők művei szerepelnek a kötetben, akkor baloldalt a szerző, jobboldalt a cím; ha egy szerző van, akkor baloldalt az egész mű címe, jobboldalt a fejezet címe, de ennél még jobb, ha baloldalt a fejezetcím, jobboldalt pedig a fejezeten belüli alcím, vagy ha ilyen nincs, akkor az illető oldal(ak)on érintett téma megjelölése szerepel. Az élőfej beleszámít a szedéstükör méretébe, az oldalszám azonban, ha önállóan áll, nem. Ha élőfej van, akkor az oldalszámot rendszerint az élőfej sorában helyezjük el. Az oldalszám kívülre kerüljön, a szöveg közepre vagy belülre. Van azonban speciális eset is: szótárak, lexikonok, telefonkönyvek stb., ahol az élőfej kifejezetten a címszó szerinti keresést szolgálja, tehát ezekben az oldalszám van belül és a szöveg kívül, ha kéthasábos a szedés, akkor az élőfej mindkét szélén más címszó szerepelhet; persze az oldalszám alul is lehet, vagyis nem az élőfejben. Az élőfej megtervezésénél a legfontosabb a szövegtől elválasztó megfelelő távolság, illetve, ha léniát is használunk, akkor a lénia alatti és fölötti jó távolság meghatározása. Egy sornyi üres hely általában túl sok, fél sornyi vagy annál kicsivel több megfelelő.

80	<i>Joseph Conrad</i>	Tájfün	81
<p>– A fickó halálra ijesztett. Nem tudtam, mi történt: újabb hurrikán vagy micsoda. Szél nem hallatszott.</p> <p>– A kapitány kiengedi őket. Jó ég, kiengedi őket! Fusson a fedélzetre, és mentsen meg bennünket, uram! A főgépez most szaladt le a revolvréért.</p> <p>Legalábbis ezt vettem ki a bolond szavaiból. De Rout papa esküszik, hogy csak egy tiszta zsebkendőért ment le. Én mindenesé-</p>		<p>Bun Hin emberét leküldte, magyarázza el nekik, hogy csak ezen a módon kaphatták vissza a pénzüket. Utólag mondta nekem, hogy úgy számított, a legbiztonságosabb lesz, ha egyenlően osztja szét a kulik között az általunk elszedett pénzt, elvégre ugyanazon a helyen és ugyanannyi ideig dolgoztak. Az egyik ember dollárját nem lehet megkülönböztetni a másiktól, mondta, és ha megkérdeznék, ki mennyit hozott magával, félé, hogy hazudtak volna, és a</p>	

Lénias élőfej

80	JOSEPH CONRAD	TÁJFUN	81
<p>– A fickó halálra ijesztett. Nem tudtam, mi történt: újabb hurrikán vagy micsoda. Szél nem hallatszott.</p> <p>– A kapitány kiengedi őket. Jó ég, kiengedi őket! Fusson a fedélzetre, és mentsen meg bennünket, uram! A főgépez most szaladt le a revolvréért.</p> <p>Legalábbis ezt vettem ki a bolond szavaiból. De Rout papa esküszik, hogy csak egy tiszta zsebkendőért ment le. Én mindenesé-</p>		<p>Bun Hin emberét leküldte, magyarázza el nekik, hogy csak ezen a módon kaphatták vissza a pénzüket. Utólag mondta nekem, hogy úgy számított, a legbiztonságosabb lesz, ha egyenlően osztja szét a kulik között az általunk elszedett pénzt, elvégre ugyanazon a helyen és ugyanannyi ideig dolgoztak. Az egyik ember dollárját nem lehet megkülönböztetni a másiktól, mondta, és ha megkérdeznék, ki mennyit hozott magával, félé, hogy hazudtak volna, és a</p>	

Élőfej térközzel

FIP tiszteleti osztály	280	281	fluoreszkáló bélyeg
<p>adási cél szerinti gyűjtemények és motívumgyűjtemények szabályzata" néven fogadott el és lépetett érvényre 1967-től. 1971-ben a - újonnan megválasztott elnöke (de Troyer abbé) új, magyarázatokkal is ellátott motívumszabályzatot dolgozott ki és küldött el hozzájárulást az országos megbízottaknak. Az 1972. évi júriuszi FIP- kongresszus ezt „Tematikus és dokumentáló</p>	<p>a következő feladatokat tűzte működése elé: 1. előmozdítani a nemzetközi együttműködést a légipostagyűjtés területén; 2. elősegíteni az egész világon a légipostabélyeg gyűjtésének népszerűsítését; 3. elősegíteni a légipostai kutatást és segíteni a védekezést a hamisítások ellen; 4. pártolást és támogatást a légiposta-külföldi utazók; 5. elősegíteni az ifjúsági feladatlisták munkát a</p>	<p>helyett használták és fűtött levélben van. Fiskális bélyeg.</p> <p>Fiume (ol. 'folyó'): történelmi alatt többször változott hovatartozási kikötőváros az Adriai-tenger északkeleti öblében, mai neve Rijeka. – 1666-ban került a Habsburgok kezére. 1794-ben Mária Terézia önálló kikötőként Magyar-óceán csatlója, és kor-</p>	<p>flexionymat (lat. flexibilis: 'hajlékony'): nyomdatéchnikai eljárás, anymányomat, gazdasági eljárást készített egy- vagy többszínnyomat. Finom rajzú kisgrafikák (bélveg stb.) előállítására – egyelőre – nem alkalmas. A bélvegyártásban, gyorsan száradó anilin- vagy pigmentfesték alkalmazásával a felhívnyomóknál van jelentősége.</p>

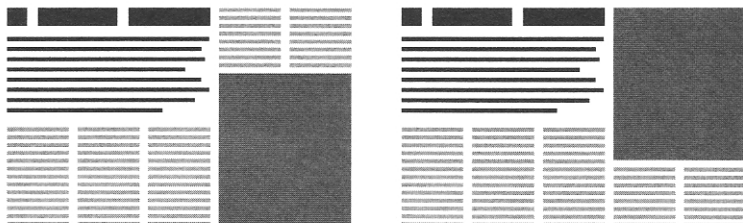
Enciklopédia élőfeje (a címszavak vannak kívül)

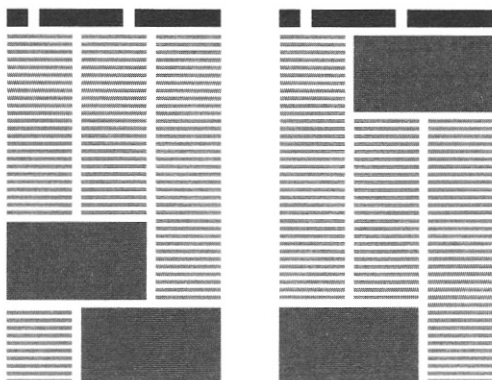
Az újságoldalak tördelése a legutóbbi évtizedekben megváltozott. Ma már a cikkek alakja rendszerint téglalap, a „nadrágszj” vagy „zászlós” tördelés a múlté. Az ún. modulrendszerű tördelés terjedt el az egész világon – nálunk tömb-, esetleg blokk-tördelésnek hívják –, amely az oldalt a cikkeknek megfelelő különböző méretű téglalapokra osztja. Elképzelhető, hogy kivételesen egy-egy zászló formájú cikk is kialakul az oldalon, ezért nem árt emlékeztetni a lehetséges és a meg nem engedhető zászlóformákra. Az ábrán – a tanulság kedvéért – szimmetrikus elrendezésben vizsgálhatjuk ezt a kérdést: a felső példán baloldalt egy szabályos zászló alak van, mellette egy fordított zászló, amely még elfogadható. Az alsó példán a meg nem engedhető „láb”-alakzatok láthatók: a bal oldalnak a leszakadó része olyan, mintha sehová sem tartozna, a jobb oldali pedig maga az abszolút képtelenség: lent kezdődik, emiatt a cím is ott van, „felugrással” folytatódna, de ezt folytatásnak nem tekintheti senki. (Mindkét példában a zászló alakú cikkek egy-egy szokásos tömböset fognak közre.) Ilyen hibával csak elvétve találkozhatunk, mert közismert, és a józan észnek is ellentmond.

Az eddigi megállapítások a különböző cikkek egymásba ékelődéséről szólnak és a cikkek teljes alakjára vonatkoznak. A cikk testébe beletartoznak a képek vagy a líd (kiemelt indító szöveg) is, és azok szöveggel való körülölelése nagyon is megengedhető bármilyen „zászló” vagy „láb” alakzatban. Melyek az egyes cikkek belüli elrendezés problematikus pontjai? Leggyakoribb az összefüggő szövegtest követelményének figyelmen kívül hagyása. A hasábok, ha elrendezésükben van is ugrás, mindenképpen fedést kell mutassanak – minimalisan 4-5 sornyit, de az a jó, ha a hosszabbik teljesen fedi a rövidebbet. És persze egy cikk összes hasábjának szomszédosnak kell lennie, azokat képpel vagy egyébbel elszakítani nem szabad. Ennek megszegésére rengeteg változatot találunk, itt csupán a típusos esetek megtárgyalására van mód. Legtöbbször a hasábok olvasási sorrendjének megzavarásával is jár az ilyen hibás tördelés.

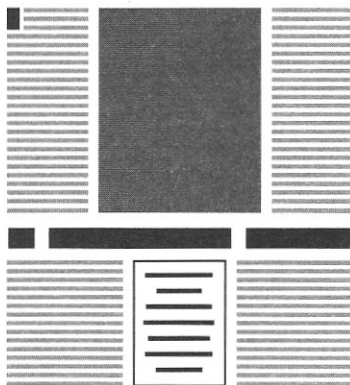
Az ábrán először azt látjuk, hogy a líd és a kép elhelyezése által elvágták egymástól a folytonos szöveg hasábjait. Egy pillanattal el is bizonytalanodik az olvasó, hogy először nem a cím melletti hasábot kell-e elolvasni, és csak azután a távol eső, lentebb kezdődőket. A helyes megoldást a jobb oldali ábrán látjuk.

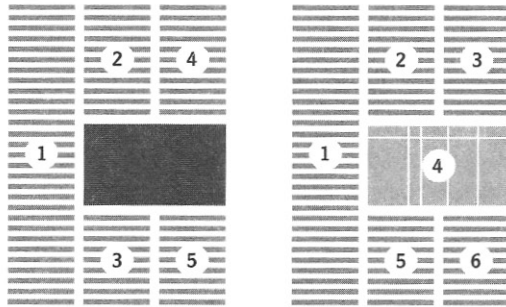

A bal oldali ábra egy kis szövegrész elszakítását mutatja – az olvasó hajlamos utoljára hagyni, pedig a második hasáb megkezdése előtt kell elolvasni. Olyan félreértés is támadhat, mintha azok a mondatok csak a képekre vonatkoznának. A hiba a képek lépcsőzetes elhelyezésével keletkezik. Ha már „lépcsőzünk” a képekkel, akkor se szakítsuk szét a cikk szövegtestét (egy lebetséges megoldás a jobb oldali ábrán látható).

Az újságoldal élénkítésének, a cikkek megkülönböztetésének legjobb módja a hasábszélesség változtatása. De ha ez egy cikkben belül történik, az az olvasó megzavarására vezet. A következő ábrán egy olyan példát látunk, ahol a tördelő a formaszépség érdekében mindent rosszul csinált. A szimmetria kedvéért elszakította a hasábokat a kép és a léd két oldalára. A formabontás kedvéért pedig a címet a nagy kép alatt helyezte el, s a lédet még lejjebb. Az így kialakult kompozíció miatt a hasábszélességeket váltogatta. Ilyenkor muszáj iniciáléval jelezni, hogy a szöveg hol indul. De hol folytatódik? A cím alatti szélesebb hasáb következik, aztán a kép melletti keskenyebb, végül a cím alatti szélesebb. Márpedig ez éppúgy ellentmond a józan észnek, mint annak a szigorú újságtipográfiai szabálynak, amely azt mondja ki, hogy a többhasábos cím megszakítja az olvasás sorrendjét, és előbb fölötte kell vízszintesen befejezni a hasábok olvasását. (A szabály másik fele ezzel szemben az, hogy a többhasábos kép nem akasztja meg a folytonosságot – mintha ott sem lenne –, az egyes hasábokat alatta is folytatni kell). Természetesen amikor egy cikk főcímét divatos megoldásként lesüllyesztenek, akkor az már másképp minősül: inkább mintha kép lenne, nem szakítja meg a hasábok függőleges folytatódását. De ha közben megváltozik a hasábszélesség, akkor az olvasó tanácstalan.

Ha már említettük a szigorú tördelési szabályt, érdemes kissé részletesebben megtárgyalni. Többhasábos szedéskor általános (újságban, könyvben, folyóiratban stb.), hogy a hasábok függőlegesen nemcsak a képek alatt folytathatóak (*bal oldali ábra*), hanem minden olyan illusztráció, ábra alatt is,

amely nem a szövegben következik, hanem viszonylag függetlenül helyezhető el. (Ilyennek minősül az ún. oldalidézet – egy-két hatásos rövid mondat a cikkből, amelyet az érdeklődés fokozása céljából dupla vagy vastag léniák között, nagyobb, kövőbb, rajzosabb betűvel szednek. Ez a maga helyén a cikk szövegében is szerepel – nem biztos, hogy szóról szóra ugyanúgy.) A felsoroltakkal ellentétben, a szöveg meghatározott helyén következő táblázat, képlet, egyenlet, több hasáb szélességű kiemelés (pl. alcím) megszakítja a hasábok függőleges folytatódását (*jobb oldali ábra*).

KÜLFÖLD

AQUINO: EGY ÉV ELTELT

Manila az egységért

A tárgyalások nem ígérnek könnyű sikert

A Corazon Aquinóra mindenfelől leselkedő problémák közül a legkérdésebb, hogyan tartsa életben azt az egyébként szokatlan egységet, amelyet a Fülöp-szigetek lakói 12 hónapja érezhettek, amikor a mártír sárgaruhas özvegye lázadást támasztott az akkor még látszólag legyőzhetetlen diktátor ellen.

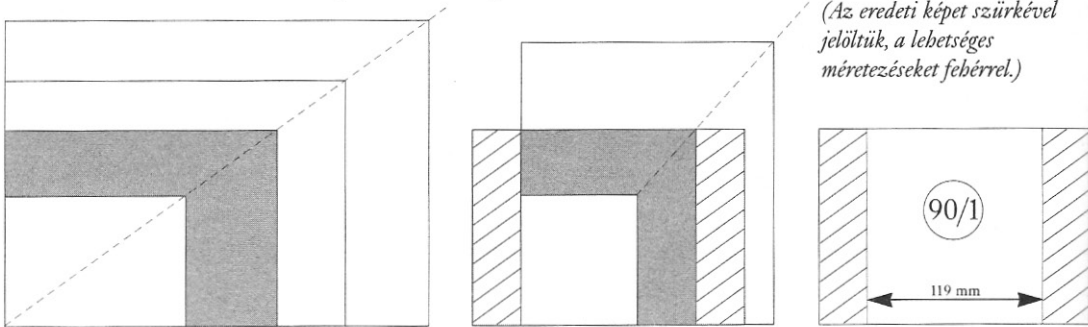
Önzetlenség és identitás

...mint egy zsembelelő, de békítő édesanya

Találjanak jó híreket*

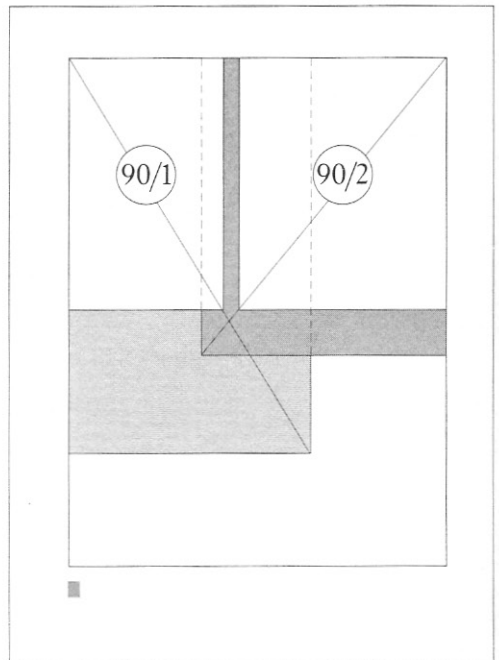
Mintegy a leltár kedvéért vizsgáljuk meg, hogy egy cikk címrendszere és szerkezete mely részekből állhat. Az ábrán a következők láthatók: rovatcím, felcím, főcím, alcím, lid, szövegközi alcím, oldalidézet. Érdekes és tanulságos megnézni, hogy ezeknek az elemeknek a stílusa milyen kisebb-nagyobb különbségeket mutat. Szinte receptszerűen ajánlható, hogy minél kevesebb betűtípust használjunk (példánkban kettőt), de a szomszédok egynél több attribútumban különbözzenek. A főcímtől fölfelé és lefelé elindulva: a főcím maga normál kurrens, ebbe képest a felcím szintén normál, de verzál, aláhúzva, és lényegesen kisebb, az alcím kurrens, de kurzív és sokkal kisebb, a lid szintén kurrens, de félkövér és álló. Ezek azonos betűcsalád (Caecilia) változatai, a rovatcímet leszámítva, amely más betűtípus (talpnélküli: Meta), azonkívül kiskapitális, félkövér és negatív.

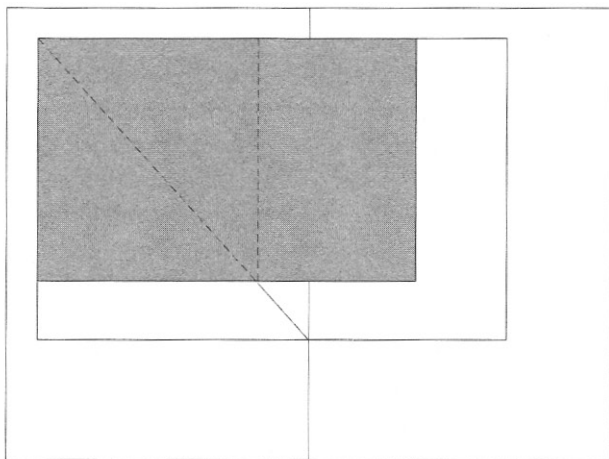
A képek általában nem az eredeti méretükben kerülnek végül a nyomtatványokba. Viszonylag tág határok között változtathatjuk a képek méretét; ezt méretezésnek nevezzük. A legalapvetőbb összefüggés az, hogy egy átló mentén mindig azonos oldalarányokat kapunk, tehát az átló segítségével szinte minden méretezési probléma megoldható.

A képeket átló segítségével méretezhetjük – kicsinyíthetjük vagy nagyíthatjuk. Az esetek többségében pauszra vagy papírra átmásolt téglalapokkal dolgozunk, hiszen a képeredetit meg kell kímélni, ha az fénykép, grafika stb., és nem is lehetne rajta vonalakat húzni, amennyiben színes dia. Középpont az az eset látható, amikor az eredetiből kétoldalt vágunk: ezután már csak a megmaradó rész átlóját használjuk. (Természetesen a képekből való vágás csak jelölés, az eredetiket nem csonkítjuk meg.) A méretezés eredményéről a munkatársakat úgy tájékoztatjuk, hogy a kép bátulján vagy a dia borítékján a kívánt vízszintes méretet megadjuk (széltől szélég; ha a képnek fehérr szegélye is van, az nem lehet benne a méretben, ha vágást jelöltünk, az sem); a kép beazonosítását pedig az oldalszám és azon belüli képszám (bekarikázva) biztosítja, mert ugyanezt kell a tervezett képbélyre is beírni a tükörlapon.

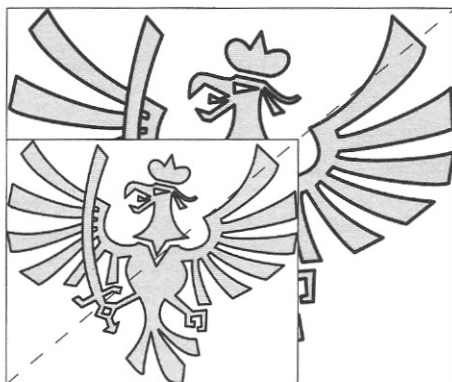
A pusztá nagyítás és kicsinyítés esetein kívül még két feladat megoldásával foglalkozunk. Az egyik: két különböző méretarányú képet hozunk azonos magasságra! Ez úgy történik, hogy a két képeredetit fölmérjük a tükörlapon a tervezett hely két felső sarkába (az eredeti méreteket szürkével jeleztük). E sarkokból kiindulva meghúzzuk a két kép egy-egy átlóját (nagyításkor meg kell hosszabbítanunk az átlókat, de itt a kicsinyítés esetét mutatjuk be). Ahol az átlók metszik egymást, ott lesznek a képek egyforma magasak. Amennyiben a két kép között csatornát is akarunk, akkor a metszéspontnál kicsivel följebb kell meghúzni a vízszintest.

A másik feladat: ivközépen átfutó képet tervezünk. Állapítsuk meg az átlépés vonalát, vagyis ahol a kötésben a hajtás elhelyezkedik majd! (Kíváncsiak vagyunk arra, hogy az eredeti kép mely része esik a kötésbe.) A méretezett képhely egyik felének átlóját kell meghúznunk. Ahonnan az átlót bocsátottuk, abba a sarokba helyezzük az eredeti képet. Ahol az átló kibukkan a kép alatt, az ott állított függőlegesben lesz az átlépés helye. (Kicsinyítésnél az átlót persze meg kell hosszabbítani, itt azonban nagyítást látunk.)

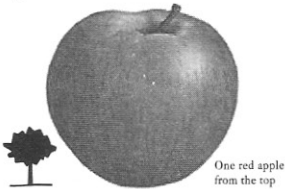
Sokszor van dolgunk olyan képekkel, amelyek nem téglalap alakúak, hanem szabálytalan a körvonaluk – a rajzok, műszaki ábrák legtöbbször ilyenek. Ezek méretezése úgy történik, hogy a rajzot legszélső pontjai alapján téglalapba foglaljuk, és így már az átlós módszer alkalmazható.

A képek méretezése nem lehet önkényes. Elsősorban a közlést kell szolgálnia, hogy felismerhető legyen, amit a képpel ki akarunk fejezni. A képeket általában nem torzítjuk, nem csonkítjuk meg, nem úgy helyezzük el, hogy hajtásba vagy vágásba kerüljön olyan rész, aminek látszania kellene. Természetesen vághatunk a képből, ha ezáltal jobb lesz a képkivágás, vagy fölösleges részt hagyunk el, illetve ha a vágás révén jobban illeszkedik a nyomtatott oldal kompozíciójába. Festményreprodukcióból vagy művészi fényképből még ilyen céllal sem vághatunk le egyetlen milliméternyit sem! (A kinagyított részlet kivételnek számít, de ebben az esetben meg kell nevezni, hogy részlet.)

1. Kép és szöveg elhelyezésének legjobb módja az, amikor mindkettőnek megvan a maga külön helye. Az összefüggéseket az elhelyezésnek ilyenkor is kellően érzékeltetnie kell. 2. Erősebben integrált módszereket is alkalmaznak. Az egyik ilyen eljárás, amikor a szövegmezőben úsztatják az ábrát, más szóval a szöveggel körbefolyatják a képet. Ez rendkívüli nehézségeket jelent elsősorban a szöveg szempontjából (a következő oldalakon ezzel a témával részletesebben is foglalkozunk). 3. További megoldás az, amikor a képet és szöveget egymásra nyomtatják. Ilyenkor „alányomásról” vagy „alnymatról” beszélünk. Természetesen a kép ilyen használata pusztán hangulatkeltő lehet, hiszen képi minősége nem tud érvényesülni. Ugyanakkor a szöveg olvasása is rendkívüli módon megnehezül, különösen a sötétebb képrészeknél, és leginkább ahol a nem alányomott részből átérünk az alányomott részbe. Ez bántja a szemet, és csak azáltal enyhíthető, ha elég erőteljes vonalú a betűtípus, eléggé nagy a betűméret vagy a kép elég halvány. Alányomás esetén valami mindig kárt szenved.

1

One red apple from the top

Christopher Plantin was born in Saint-Avertin near Tours (France), probably in 1520, although the great printer himself was not quite sure about his right birthday, as in the course of the years he has indicated several dates ranging from 1514 to 1525. There is not much known about Plantin's youth: his father must have had a wandering life with his little son, after the death of his wife during a plague. After 1540 he vanished. The young Christopher Plantin then became an apprentice to the famous bookbinder and bookseller Robert Macé II in Caën (Normandy). There he met Jeanne Rivière and married her in 1545, or 1546. After having passed a few years in Paris they took a decision which proved to be of the greatest importance in Plantin's life: they came to settle down in Antwerp in 1548 or 1549. In a letter to Pope Gregory XIII Plantin himself wrote why he preferred Antwerp

2

Exhibition guide

Christopher Plantin publisher and printer was born in Saint-Avertin near Tours (France), probably in 1520, although the great printer himself was not quite sure about his right birthday, as in the course of the years he has indicated several dates ranging from 1514 to 1525. There is not much known about Plantin's youth: his father must have had a wandering life with his little son, after the death of his wife during a plague. After 1540 he vanished. The young Christopher Plantin then became an apprentice to the famous bookbinder and bookseller Robert Macé II in Caën (Normandy). There he met Jeanne Rivière and married her in 1545, or 1546. After having passed a few years in Paris they took a decision which proved to be of the greatest importance in Plantin's life: they came to settle down in Antwerp in 1548 or 1549. In a letter to Pope Gregory XIII Plantin himself wrote why he preferred Antwerp to the land

In a letter to Pope Gregory he wrote why he preferred Antwerp to the land and an central. Christopher Plantin printer was born in Saint-Avertin near Tours (France), probably in 1520, although the great printer himself was not quite sure about his right birthday.

There is not much known about Plantin's youth: his father must have had a wandering life with his little son, after the death of his wife during a plague. After 1540 he vanished. The young Christopher Plantin then became an apprentice to the famous bookbinder and bookseller Robert Macé II in Caën (Normandy). There he met Jeanne Rivière and married her in 1545, or 1546. After having passed a few years in Paris they took a decision which then proved to be of the greatest importance in Plantin's life: they came to settle down in Antwerp in 1548 or 1549. In a letter to Pope Gregory he wrote why he preferred

3

Christopher Plantin was born in Saint-Avertin near Tours (France), probably in 1520, although the great printer himself was not quite sure about his right birthday, as in the course of the years he has indicated several dates ranging from 1514 to 1525. There is not much known about Plantin's youth: his father must have had a wandering life with his little son, after the death of his wife during a plague. After 1540 he vanished. The young Christopher Plantin then became an apprentice to the famous bookbinder and bookseller Robert Macé II in Caën (Normandy). There he met Jeanne Rivière and married her in 1545, or 1546. After having passed a few years in Paris they took a decision which proved to be of the greatest importance in Plantin's life: they came to settle down in Antwerp in 1548 or 1549. In a letter to Pope Gregory XIII Plantin himself wrote why he preferred Antwerp. Christopher Plantin was born in Saint-Avertin near Tours (France), probably in 1520, although the great printer himself was not quite sure about his right birthday, as in the course of the years he has indicated several dates ranging from 1514 to 1525. There is not much known about Plantin's youth: his father must have had a wandering life with his little son, after the death of his wife during a plague. After 1540 he vanished. The young Christopher Plantin then became an apprentice to the famous bookbinder and bookseller Robert Macé

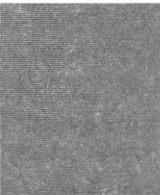
Kép- vagy ábraalírás, képmagyarázat (caption, legend)

A tervezésnél, tördelésnél nagyon fontos, hogy a képekhez tartozó szövegeket (képalírásokat, képmagyarázatokot) az olvasó egyértelműen a képekhez rendelten találja meg. Ugyanakkor azt is biztosítani kell, hogy ezek a főszövegtől, címektől stb. jól megkülönböztethetőek legyenek: legalább két, de inkább három tulajdonságban eltérjenek (pl. kisebb, dőlt és középrezárt, vagy kisebb, verzál és balrazárt a tömbös szöveghez képest).

A művet számos országban lemozdított, sőt 1400-ban, mintegy két és fél évszázaddal keletesebb sőt Szereboursban ki is nyomozták, és az azóta kiölekedni szűz és alatt több-ször is kiadák. A könyv tehát több mint 300 évig volt forgalomban, sőtől körben elterjedt, egyetemenek tanulóvárt használta. Szerebours sereket könyvet használó költőknél is lemozdított, így nálunk is jelenléte szerepe volt a hindu-arab számról elterjedésében.

Az új számírásomd lassan nőr bódítom halálban is Németországban is. Ennek fő oka, hogy a számírásomd a pénzügyi előrelépés megkövetelése a számírás módjének gyors elterjedését. Az új számírásomd a nevét könyv sakkal gyorsuló és egyszerűbb volt, mint az előző korszakéval. A XVI. század a hindu-arab számról Európában ismertté a római számok és a Kelet-Európai elterjedésük között.

A számjegyek alakváltozása

A hindu-arab számjegyek a könyvnyomtatás elterjedése előtt országokként, de egy ország belül is, sokféle alakban fordultak elő. Egy angol nyelvű *G. J. Hill* az 1913-ban Oxfordban megjelent *The Development of Indian Numerals in Europe* (Az arab számok fejlődése Európában) című 127 oldalas könyvében több mint ezer változatot sorozott fel Európában előforduló hindu-arab számjegyek – de ő sem győzött össze valamennyit. Európában a leggyakrabban a spanyolnyelvű *Casas* írásban számjegyek. Ezt a leírást az Alberto-Loboson írták 976 körül. A X. században váltak a ritkább egyetemes könyvtárban leírásba Galileo Galilei vezette. Jellegzetes a *Grolier* számalkotásokban – azonos – leírás számalkotásokban. Mindezt Európában megkezdte a könyvnyomtatás, a számjegyek alakja már kinézetben változott, sőt elterjedésük. A 16. és 17. században a XV. században vette elő, a sereket csak-számos kibontakoztatta.

Nemcsak a számjegyek alakja, hanem a számok korszakok módja is változott a korszakokban. Vele, akik pontos teret, a számok és az után (2), illetve több egyéb szám esetén az egyes számjegyek közt. Így 1400 körül kiadott a *Gregor Reisch Margareta Philaenusa* című, 1503-ban megjelent művéből.

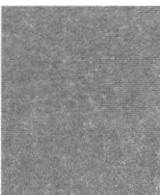
A művet számos országban lemozdított, sőt 1400-ban, mintegy két és fél évszázaddal keletesebb sőt Szereboursban ki is nyomozták, és az azóta kiölekedni szűz és alatt több-ször is kiadák. A könyv tehát több mint 300 évig volt forgalomban, sőtől körben elterjedt, egyetemenek tanulóvárt használta. Szerebours sereket könyvet használó költőknél is lemozdított, így nálunk is jelenléte szerepe volt a hindu-arab számról elterjedésében.

Az új számírásomd lassan nőr bódítom halálban is Németországban is. Ennek fő oka, hogy a számírásomd a pénzügyi előrelépés megkövetelése a számírás módjének gyors elterjedését. Az új számírásomd a nevét könyv sakkal gyorsuló és egyszerűbb volt, mint az előző korszakéval. A XVI. század a hindu-arab számról Európában ismertté a római számok és a Kelet-Európai elterjedésük között.

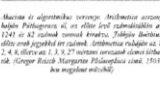
A művet számos országban lemozdított, sőt 1400-ban, mintegy két és fél évszázaddal keletesebb sőt Szereboursban ki is nyomozták, és az azóta kiölekedni szűz és alatt több-ször is kiadák. A könyv tehát több mint 300 évig volt forgalomban, sőtől körben elterjedt, egyetemenek tanulóvárt használta. Szerebours sereket könyvet használó költőknél is lemozdított, így nálunk is jelenléte szerepe volt a hindu-arab számról elterjedésében.

Az új számírásomd lassan nőr bódítom halálban is Németországban is. Ennek fő oka, hogy a számírásomd a pénzügyi előrelépés megkövetelése a számírás módjének gyors elterjedését. Az új számírásomd a nevét könyv sakkal gyorsuló és egyszerűbb volt, mint az előző korszakéval. A XVI. század a hindu-arab számról Európában ismertté a római számok és a Kelet-Európai elterjedésük között.

A számjegyek alakváltozása

A számjegyek alakváltozása

A hindu-arab számjegyek a könyvnyomtatás elterjedése előtt országokként, de egy ország belül is, sokféle alakban fordultak elő. Egy angol nyelvű *G. J. Hill* az 1913-ban Oxfordban megjelent *The Development of Indian Numerals in Europe* (Az arab számok fejlődése Európában) című 127 oldalas könyvében több mint ezer változatot sorozott fel Európában előforduló hindu-arab számjegyek – de ő sem győzött össze valamennyit. Európában a leggyakrabban a spanyolnyelvű *Casas* írásban számjegyek. Ezt a leírást az Alberto-Loboson írták 976 körül. A X. században váltak a ritkább egyetemes könyvtárban leírásba Galileo Galilei vezette. Jellegzetes a *Grolier* számalkotásokban – azonos – leírás számalkotásokban. Mindezt Európában megkezdte a könyvnyomtatás, a számjegyek alakja már kinézetben változott, sőt elterjedésük. A 16. és 17. században a XV. században vette elő, a sereket csak-számos kibontakoztatta.

Nemcsak a számjegyek alakja, hanem a számok korszakok módja is változott a korszakokban. Vele, akik pontos teret, a számok és az után (2), illetve több egyéb szám esetén az egyes számjegyek közt. Így 1400 körül kiadott a *Gregor Reisch Margareta Philaenusa* című, 1503-ban megjelent művéből.

A művet számos országban lemozdított, sőt 1400-ban, mintegy két és fél évszázaddal keletesebb sőt Szereboursban ki is nyomozták, és az azóta kiölekedni szűz és alatt több-ször is kiadák. A könyv tehát több mint 300 évig volt forgalomban, sőtől körben elterjedt, egyetemenek tanulóvárt használta. Szerebours sereket könyvet használó költőknél is lemozdított, így nálunk is jelenléte szerepe volt a hindu-arab számról elterjedésében.

Az új számírásomd lassan nőr bódítom halálban is Németországban is. Ennek fő oka, hogy a számírásomd a pénzügyi előrelépés megkövetelése a számírás módjének gyors elterjedését. Az új számírásomd a nevét könyv sakkal gyorsuló és egyszerűbb volt, mint az előző korszakéval. A XVI. század a hindu-arab számról Európában ismertté a római számok és a Kelet-Európai elterjedésük között.

Az itt látható lapok (két azonos páros oldal) közül a bal oldali a bibás megoldás: az ábraalírás ugyanolyan, mint a könyv többi szövege, és ettől az oldal zavaros lesz, nem lehet tudni, hogy mi mibe kapcsolódik, van-e ábraalírás, vagy pedig a kép alatti szöveg a főszöveg folytatólagos része. (A zavart fokozza a könyv egyik alcímének véletlen együttállása az ábra tetejével.) Jobboldalt a helyes megoldás: az ábraalírás kisebb fokozat, kurzív, és az utolsó sora középre van zárva. Ráadásul a jobb elrendezés megszünteti az alcímmel való zavaró együttállást is.

Baloldalt arra látunk rossz példát, hogy a szabadon tördelt képalírás tömbösítve szedték, pedig olyan kevés sor van, hogy a tömb igazán nem is érzékelhető, csupán a szóközanomáliákból lehet következtetni rá. A látvány számit, és nem a láthatatlan hasábszélesség! Jobboldalt a jó megoldás látható, egyszerűen balra zárva.

Herbie Hancock hologram-portróját Párizsban készítette Balogh Tibor

Herbie Hancock hologram-portróját Párizsban készítette Balogh Tibor

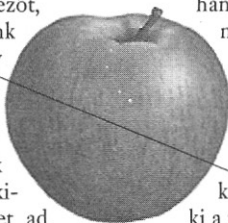
Az ólomszedés „béklyójától” megszabadult tipográfia egyik fő jellegzetességévé vált az, hogy szinte bármilyen alakzatot körbefuttathatunk szöveggel. Semmi kifogásunk nem lehet ellene, ha ésszerűen használják ezt a lehetőséget, a valóság azonban túltesz a legrosszabb rémálmokon is.

Illusztrációk teljes körbefuttatása csak többhasábos szöveggel lehetséges, hiszen egy sor (esetleg szóelválasztással) nem folytatódhat ugyanabban a sorban távolabb. Sajnos, erre a képtelenségre is van példa. Az itt közölt ábrák nem valóságosak, és mindegyik helytelen gyakorlatot mutat be!

HELYTELEN

Amikor alaposan megismerkedtünk a feladattal, elérkezett az idő, hogy megtaláljuk a megfelelő grafikusot. Tétélezzük fel, hogy nincsenek grafikusművészek az alkalmazásunkban: ilyenkor szabadúszóval kell dolgoztatnunk. Bárki, aki már részese volt ilyen munkafolyamatnak, tudja, hogy nem arról van szó, találunk-e tervezőt, hanem hogy megtaláljuk-e az igazán megfelelőt, akivel hatékonyan tudunk majd együttműködni.

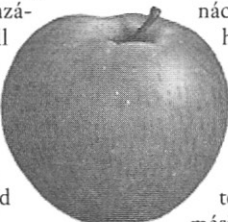
Talán a legideálisabb, ha egy megbízható barát vagy ismerős ajánl egy vagy több olyan grafikusot, aki a munka jellege szempontjából megfelel. Így előre lehet tudni a jelölt képességeit és azt is, hogy honoráriuma belefér-e a munka költségvetésébe. Szóba jöhet olyan hivatásművészeti tanácsadók, grafikusok, illusztrátorok és hasonló személyek kiközvetítésével foglalkoznak. Sok olyan szervezet van, amelyik évkönyveket ad ki a tagok munkájának bemutatásával. A legtöbb nagyvárosban helyi fiókszervezetek működnek, amelyek a telefonkönyvben megtalálhatók. Egy másik lehetőség az, ha gyűjtünk magunknak olyan példákat, amelyek hasonlítanak az előttünk álló feladatra. Ha valóban találtunk megfelelőt, érdeklődünk a cégnél, amelyik készítette. Amennyiben szabadúszó művész vagy önálló stúdió munkája volt, nyilván számunkra is

SZABÁLYOS, DE
HELYTELEN

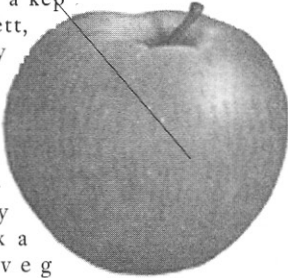
Amikor alaposan megismerkedtünk a feladattal, elérkezett az idő, hogy megtaláljuk a megfelelő grafikusot. Tétélezzük fel, hogy nincsenek grafikusművészek az alkalmazásunkban: ilyenkor szabadúszóval kell dolgoztatnunk. Bárki, aki már részese volt ilyen munkafolyamatnak, tudja, hogy nem arról van szó, találunk-e tervezőt, hanem hogy megtaláljuk-e az igazán megfelelőt, akivel hatékonyan tudunk majd együttműködni.

Talán a legideálisabb, ha egy megbízható barát vagy ismerős ajánl egy vagy több olyan grafikusot, aki a munka jellege szempontjából megfelel. Így előre lehet tudni a jelölt képességeit és azt is, hogy honoráriuma belefér-e a munka költségvetésébe. Szóba jöhet olyan hivatásművészeti tanácsadók, grafikusok, illusztrátorok és hasonló személyek kiközvetítésével foglalkoznak. Sok olyan szervezet van, amelyik évkönyveket ad ki a tagok munkájának bemutatásával. A legtöbb nagyvárosban helyi fiókszervezetek működnek, amelyek a telefonkönyvben megtalálhatók. Egy másik lehetőség az, ha gyűjtünk magunknak olyan példákat, amelyek hasonlítanak az előttünk álló feladatra. Ha valóban találtunk megfelelőt, érdeklődünk a cégnél, amelyik készítette. Amennyiben szabadúszó művész vagy

(A fenti szövegek nem könyvünkben tartoznak.)

HELYTELEN Nincs olyan szöveg, amely jól tűrné a ma szokásos bánásmódot. A szöveg nem tejfől, amely bármilyen alakú pohárba tölthető. A képek körbefuttatásánál a legelterjedtebb hiba az a kívánság, hogy a sorok úgy fogyjanak és növekedjenek a kép mellett, ahogy a kép megkívánja és ahogy annak a szöveg szinte soha nem tud megfelelni.

Hosszabb szöveget szürke vagy színes tónusra nyomtatni merénylet az olvasó ellen, hiszen az egyik legfontosabb olvashatósági követelményt, a betűk és a háttér kontrasztját csökkentjük vele.

← A szemközti lapon látható első példa a körbefuttatás lehetetlen esete: egybasábos szövegben „úszó” kép. A tördelőprogramok ezt nem teszik lehetővé: vagy balra, vagy jobbra tördelik a szöveget, és a másik oldalt üresen hagyják. A második példa szabályos, kéthasábos megoldás, de a „folthatás” kedvéért elfogadhatatlanul szűk basábközzel (szinte a sorok összeolvasására ingerel). Figyeljük meg, hogy a szerencsétlenül adódó kimenetsor és az egésztelen szóközök mennyire zavaróak az ilyen körbefuttatás esetén.

- A képek és a szöveg kezelésében a legnagyobb különbség, hogy míg a képek kifuthatnak a lap szélén, a szöveg nem!
- A képek és a szöveg közötti üres részt „csatornának” nevezzük. Amennyire csak lehet, egységes csatornákat kell alkalmazni egy-egy nyomtatványon belül.

A szövegek negatívba forgatása meglehetősen kockázatos ügy.

Késkeny hasáb tömbösítésekor a tártongó szóközök negatívban még feltűnőbbek és bántóbbak, ezért negatíválásakor a szabadosoros szedés sokkal jobb eredményre vezethet.

Ha túl kicsi a szöveg, ha túl finom vonalú a betű, akkor nem lesz jó az eredmény, mert nyomáskor a vékonyabb vonalak „csukódní” fognak.

A negatív szöveg nem jól olvasható, ha képből ejtjük ki, mert a kép világosabb részei nem biztosítanak megfelelő kontrasztos háttérrel a betűk számára.

Eléggé vastag és eléggé nagy méretű betűk negatívba forgatva természetesen elfogadható minőségben kinyomtathatóak. A negatív szövegnek egy kis ritkítás (track) mindig jót tesz.

E két sor
+ 3 tracket
kapott

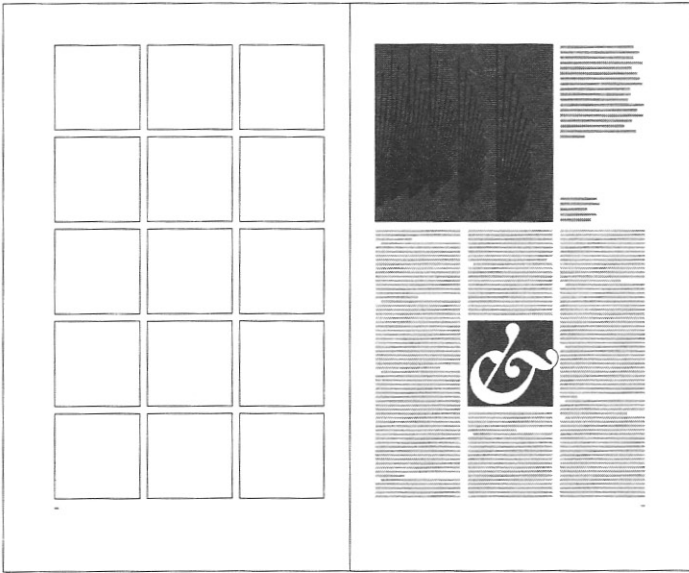
Színes képből kiejteni negatív szöveget minden másnál kockázatosabb, hiszen a kép nemcsak hogy nem biztosít egyenletesen sötét háttérrel a szövegnek, hanem a négy színnyomás a betűk kontúrját életlenné, „szívárványossá” is teszi.

Ez a bárom
sor + 3 tracket
kapott

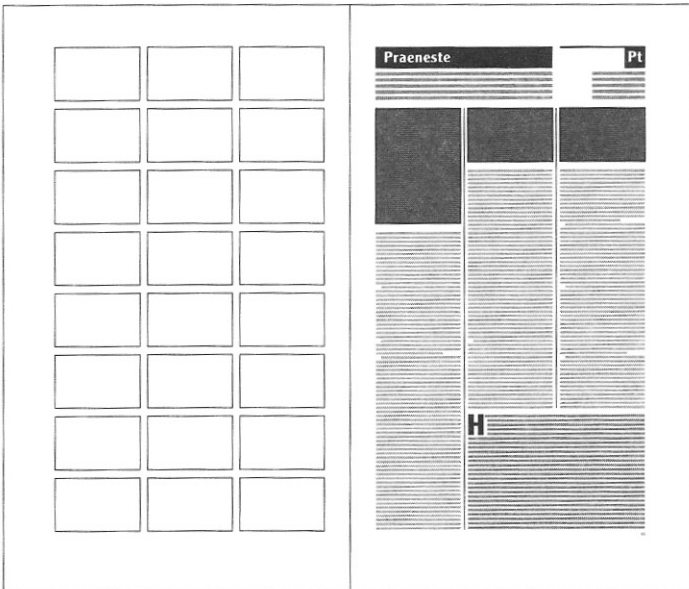
Nem minden könyvnek, nyomtatványnak felel meg a hagyományos szedéstükör egy- vagy többhasábos elrendezése. Esetenként a tervezőnek gondosabb, precízebb tördelési munkát igénylő és lehetővé tevő megoldást kell kidolgoznia. Nagyon sok ábrát tartalmazó könyvekhez vagy tudományos publikációkhoz, de prospektusokhoz is sokszor a modulhálós tervezés a legmegfelelőbb. Ennek során egy titkos, láthatatlan vázszerkezetet határozunk meg, amelyet aztán minél változatosabban töltünk ki a nyomtatvány konkrét tartalmával. A hálózat meghatározásakor figyelembe kell venni az ábrák természetét, a szedéstükör szélességét, magasságát, a főszöveg és az alárendelt részek betűméretét, a sorközök méretét, a kép és szöveg közötti, illetve a szomszédos képek közötti csatornák méretét. Modulhálós tervezésnek akkor van értelme, ha mindezeknek természetes „tartószerkezete” a háló, nem pedig olyan kényszer-zubbony, amelyben a tartalom rosszul érvényesül.

Egy hálózat rendszerint a tükörnagyság vízszintes és függőleges osztásain alapul. Vízszintes irányban x rész, közte $x-1$ hasábköz (ami egyszersmind a képek közötti csatornával egyezik). Függőleges irányban hasonlóan y rész, $y-1$ hasábköz), de a részek magassága lehetőleg a főszöveg sormagasságának többszöröse, míg a köztük lévő csatornáké egy üres sor legyen.

A modulháló változatos, szabad felhasználásán azt kell érteni, hogy a vízszintes és függőleges irányban 1, 2, 3 stb. résznyire méretezett képeket és szöveghasábokat minél szebb kompozíciókká szervezzük a lapon, de a méreteket, állításokat precízen a háló vonalaihoz illesztjük. A szöveg rendszerint olyan természetű, hogy előre kitalált alakzatokba nem kényszeríthető, ezért inkább csak a főszöveg helyezkedik el a vázrendszer kitöltve, az alárendeltebb szövegrészek és a képalírások egy-egy modulon belül a modul egyik sarkához szabad-sorosan állítva fölül és baloldalt, vagy alul és jobboldalt stb. található, így oldalt, alul vagy fölül üresen hagynak valamennyi helyet. Minthogy ezzel oldják a váz merevségét és a kitöltés töménységét, nem „lazaságnak”, szükséges rossznak, hanem szükséges jónak tekintendők. Döntő kérdés és előfeltétel az is, hogy a képek a vágást és méretezést eltűrik-e, tehát festmények, fotók vagy olyan tudományos illusztrációk – amelyeket meghatározott méretarányban, csonkulás nélkül kell leközozni – nem mindig illeszthetők egy szigorú modulrendszerbe.

E két ábra szemantikusan mutatja be a modulbálós tervezést. Az oldalpárok bal oldalán az illető nyomtatványhoz kitalált hálózat látható, jobboldalt pedig egy-egy mintaoldal, a hálózat alkalmazásának példájaként. A modulbálót a forgatókönyv elkészítése céljából kinyomtatják világoskék színnel, oldalpárban, elegendő példányban. Elektronikus tervezésnél és tördelésnél erre nincs feltétlenül szükség, a hálózat a számítógépen igen jól alkalmazható.

Felhasznált és ajánlott irodalom

Magyarul:

BARDÓCZY IRÉN: *Magasnyomó formakészítés.*
Szakközépiskolai tankönyv, 2. kiadás.
Budapest, 1978, Műszaki.

GARA MIKLÓS (szerk.):
Nyomdaipari enciklopédia. Budapest,
2001, Osiris.

HAIMAN GYÖRGY: *A könyv műhelyében.*
Budapest, 1979, Szépirodalmi.

HAIMAN GYÖRGY: *Tipográfiai jegyzetek c.*
igen fontos sorozatából a legfontosabbak:
A sorközökről – a gyakorlatban.
Magyar Grafika 1993/6.

Gerinctelen és beteg gerincű könyvek.
Magyar Grafika 1995/6.

Szimmetria-kérdések a vers-tipográfiában.
Magyar Grafika 1996/4.

HAIMAN GYÖRGY: *Tótfalusi Kis Miklós,*
a betűművész és a tipográfus. Élete műve
betűinek, nyomtatványainak tükrében.
Budapest, 1972, Magyar Helikon.

KAPR, ALBERT: *101 tétel a könyvtervezéshez.*
Budapest, 1978, Műszaki.

KAROW, PETER: *hz-program.* Mikrotypográfia
az igényes szedéshez. (3 folytatás.)
Magyar Grafika 1995/6, 1996/1, 2.

KNER IMRE: *A könyv művészete. „Egy meg-*
írandó, de talán soba meg nem íródo könyv.”
Budapest, 1972, Szépirodalmi.

SCHMITT, GÜNTER: *Fényszedés.*
Budapest, 1983, Műszaki.

SIEMONEIT, MANFRED: *Fényszedés.*
Budapest, 1976, Műszaki.

SZÁNTÓ TIBOR: *A betű. A betűtörténet és a kor-*
szzerű betűművészet rövid áttekintése I–II.
Budapest, 1965, 1982 (utóbbi egy kötet-
ben), Akadémiai.

SZÁNTÓ TIBOR: *Könyvtervezés.*
Budapest, 1988, Kossuth Nyomda.

URBÁNYI ISTVÁN–WITTMÁJER JÁNOS:
Képlet- és táblázatszedés.
Budapest, 1962, Műszaki.

VIRÁGVÖLGYI PÉTER: *Tipográfia – dogmák*
nélkül. *Magyar Grafika* 1993/3.

WEST, SUZANNE: *Stílusgyakorlatok.*
A tipográfia és az oldaltervezés hagyományos
és modern megközelítése. Budapest, 1998,
UR Könyvkiadó.

Idegen nyelven:

AICHER, OTL: *Typographie.*
Berlin, 1988, Ernst & Sohn.

BAIRD, RUSSELL N.: *The Graphics of Commu-*
nication. Typography, Layout, Design, Produc-
tion. New York, 1987, Holt, Rinehart and
Winston.

BARLOW, GEOFF–ECCLES, SIMON:
Typesetting and Composition.
London, 1987, 1992, Blueprint.

BARNARD, MICHAEL (ed.): *Design and Typo-*
graphic Terms. London, 1988, Blueprint.
(The Pocket Glossaries.)

BAUDIN, FERNAND: *How Typography Works.*
London, 1989, Lund Humphries.

BEACH, MARK: *Graphically Speaking.*
An Illustrated Guide to the Working Language
of Design and Printing.
Manzanita (Oregon), 1992, Elk Ridge
Publishing.

BIGGS, JOHN R.: *An Approach to Type.*
London, 1949, Blandford Press.

BIVINS, THOMAS–RYAN, WILLIAM E.: *How to*
Produce Creative Publications: Traditional
Techniques & Computer Applications.
Lincolnwood (USA), 1991, NTC
Business Books.

BURT, CYRIL: *A Psychological Study of Typogra-*
phy. Cambridge, 1959, Cambridge
University Press.

COTTON, BOB–OLIVER, RICHARD:
Understanding Hypermedia. London, 1993,
Phaidon Press.

CRAIG, JAMES: *Phototypesetting: A Design*
Manual. New York (Watson-Guptill),
London, 1978, 1980, Pitman.

- CRAIG, JAMES: *Production for the Graphic Designer*. London, 1975, Pitman.
- FENNELL, JOHN—NANCY, ALDRICH—RUENZEL (eds.): *Designer's Guide to Typography*. New York, 1991, Watson-Guptill Publications.
- FRÖHLICH, GODI—RÜEGG, RUEDI: *Typographische Grundlagen*. Zürich, 1972, ABC Verlag.
- HAIMAN, GYÖRGY: *Nicholas Kis, a Hungarian Punch-cutter and Printer, 1650–1702*. Budapest, 1983, Akadémiai.
- HALEY, ALLAN: *Phototypography: A Guide to in-house Typesetting and Design*. 1980.
- HOCHULI, JOST: *Designing Books*. Wilmington, 1990, Agfa Corporation.
- KAPR, ALBERT: *Schriftkunst. Geschichte, Anatomie und Schönheit der lateinischen Buchstaben*. Dresden, 1971, VEB Verlag der Kunst.
- KAPR, ALBERT—SCHILLER, WALTER: *Gestalt und Funktion der Typografie*. Leipzig, 1977, VEB Fachbuchverlag.
- LEONHARD, W.—STIEBNER, ERHARDT D.: *Bruckmann's Handbuch der Schrift*. München, 1977, F. Bruckmann KG.
- MCLEAN, RUARI: *The Thames and Hudson Manual of Typography*. 2nd ed. London, 1988, Thames and Hudson.
- RENNER, PAUL: *Die Kunst der Typographie*. Berlin, 1948, Tempelhof.
- ROMANO, FRANK J.: *The typEncyclopedia. A User's Guide to Better Typography*. New York—London, 1984, R. R. Bowker.
- ROSARIVO, RAÚL M.: *Divina proportio typographica*. Krefeld, 1961, Scherpe.
- RUDER, EMIL: *Typography. Typographie. Ein Gestaltungslehrbuch*. Teufen, 1967, Niggli.
- SANDERS, NORMAN: *Graphic Designer's Production Handbook*. USA, 1982, Hastings House/Newton Abbot, 1984, David & Charles.
- SPIEKERMANN, ERIK: *Rhyme & Reason: A Typographic Novel*. Berlin, 1987, H. Berthold AG.
- SPIEKERMANN, ERIK: *Studentenfutter oder: Was ich schon immer über Schrift & Typografie wissen wollte, mich aber nie zu fragen traute*. Nürnberg, 1989, Context GmbH.
- TSCHICHOLD, JAN: *Asymmetric Typography*. New York, 1967, Reinhold/London, 1967, Faber & Faber.
- TSCHICHOLD, JAN: *Ausgewählte Aufsätze über Fragen der Gestalt des Buches und der Typographie*. 2. Aufl. Basel, 1987, Birkhäuser.
- Type Reference Book for PostScript Users*. Dublin, 1994, Agfa.
- UPDIKE, DANIEL B.: *Printing Types, Their History, Forms, and Use: A Study in Survival*. rev. ed. New York, 1980, Dover/London, Constable.
- WHITE, JAN V.: *Graphic Design for the Electronic Age*. New York, 1988, Watson-Guptill.
- WILLIAMSON, HUGH: *Methods of Book Design*. London, 1956.
- ZACHRISSON, BROR: *Studies in the Legibility of Printed Text*. Uppsala, 1965, Almqvist & Wiksells.
- Idegen nyelvű kiemelkedő tipográfiai folyóiratok gazdag egyéb grafikai tartalommal:
- baseline Bradbourne Publishing Ltd., GB
Emigre Emigre, Inc., USA.
TM/RSI (Typografische Monatsblätter)
Gewerkschaft Druck und Papier, CH.
U&lc (Upper and lower case) A journal of
International Typeface Corporation
(ITC), USA. [www.uandlc.com]
- Angol–magyar számítástechnikai szótár:
- SZTRIK JÁNOS—SZTRIKNÉ RIGÓ RITA: *Így könnyebb a számítástechnika. Fontosabb rövidítések, mini értelmező szótár, szoftverválasztás, PC-történelem*. Nyíregyháza, 1992, Stúdium.

DTP SZÓTÁR

és fogalommagyarázatok

Szerkesztette Juhász Márton
és Virágvölgyi András

Tartalomjegyzék

<i>Fogalommagyarázatok</i>	104
<i>Angol–magyar DTP szótár</i>	126
<i>Rövidítések</i>	246
<i>Mértékek</i>	258

A szótár használatához

Szinonimák

Az angol és a magyar szinonim szótári egységeket pontosvessző választja el, míg az ellentétes értelmű kifejezést a kéthegyű nyíl [↔] jelöli. Angol szokás szerint a ferde törtvonás [/] azt jelzi, hogy a különírt szó a törtvonással elválasztott szavakkal együtt szinonim kifejezést alkot, tehát a *type/line gauge* így oldható fel: *type gauge; line gauge*. Ezzel rokon a zárójeleknek az a használata, amikor egy- vagy többszavas azonos értelmű kifejezéseknél az egyik szót csak egyszer írjuk ki, pl.: *tag (paper) = tag; tag paper*.

Többjelentésű szavak, kifejezések

Kis kitevőbe tett számok – a 'címszó előtt balra fent – segítenek áttekinthetővé tenni a gyakori azonos alakúságot (többs jelentést). Általában ezt a megoldást alkalmaztuk, de helykímélés céljából néha csak egyszer írtuk ki a szót vagy kifejezést, és a magyar jelentéseket a címszón belül, félkövér kurzív számokkal jelezve soroltuk fel.

Témakörök

A beljebb szedett szavak, kifejezések nem összeolvasandók, hanem ugyanolyan önálló egységek, mint a kint kezdettek, csak nem tartoznak az általános betűrendbe, hanem egy-egy témakör (a fölöttük levő kiugró címszó) átfogó ismertetését, kifejtését szolgálják (esetenként az ellentétes értelmű szakkifejezések is szerepelhetnek itt). A témához kapcsolható néhány további kifejezés csak utalásként szerepel [→], a nyíl utáni kifejezés kikereshető a szótárból. Hasonló utalás előfordul az ellentétes értelmet jelző nyíllal is [↔]. Az azonos alakúságra vagy a többs jelentésre vonatkozó kitevőben lévő számok az utaló nyíl mellett is fel vannak tüntetve.

Fogalommagyarázatok – Glossary

A [↔] tolszem azt jelenti, hogy az illető fogalom részletesebb kifejtése a *Fogalommagyarázatokban* (104–125. o.) megtalálható. Általában a magyar fordítás szerint ábcérendben kell megkeresni, de ha a magyar szaknyelv is angolul használja, akkor az angol alapján.

Rövid magyarázatok

A ✧ jel után rövid magyarázat következik, ugyanis ha egy fogalmat elég ismertnek vagy néhány sorban elmagyarázhatónak gondoltunk, akkor nem vettük fel a részletesebb *Fogalommagyarázatok* közé. Olykor nem találtunk magyar megfelelőt (fordítást), ilyenkor a szótár részben egy rövid magyarázat található a szó után.

Szótári alakok

A magyar szótári alak nyelvtanilag nem mindig pontos megfelelője az angolnak: csupán érthetőségre törekedtünk, nem a nyelvtani pontosságra. A keresésnél is gondolni kell az olvasónak arra, hogy amit igeként keres, esetleg csak főnévi alakban találja meg, és viszont. Többnyire egyes számban találjuk a címszavakat, de vannak olyanok, amelyek használata gyakrabban többes számú, és ezért itt is így szerepelnek.

Nagy kezdőbetűk

A tulajdonnevek, márkanevek stb. a szótárban is nagy kezdőbetűvel szerepelnek. Ezeken kívül olyan szavakat találunk még nagy kezdőbetűvel, amelyek címként is előfordulnak könyvekben, folyóiratokban.

Mértékek

A 258. oldalon a dtp területén alkalmazott hasznos mértékek, illetve angol–amerikai európai való átváltások találhatók.

A szótárban használt jelek

- utalás egy másik, a témával kapcsolatos kifejezésre
- ↔ ellentétes értelmű kifejezés
- / szinonim kifejezések
- ✧ rövid magyarázat
- ◆ lásd a Fogalommagyarázatoknál

Fogalommagyarázatok – Glossary

Itt a szótárrészhez képest részletesebb magyarázatok találhatóak, magyar ábécérendben, a magyar kifejezéssel kezdve, de zárójelben az angol megfelelőjük megtalálható. Amennyiben az idegen kifejezés az elterjedtebb, akkor az szerepel a magyar ábécérend szerint.

A betű anatómiája*Anatomy of the letter***arm** *kar***ascender** *felnyúló szár***ascender height** *szármagasság***bar** *barántvonal***baseline** *betűvonal***body size** *törzsméret***bowl** *betűszem***cap height** *verzálmagasság***counter** *udvar***descender** *lenyúló szár***ear** *fül***hairline** *vékony vonal***ligature** *ligatúra***link** *kapcsoló vonal***loop** *burok***serif** *talp***shoulder** *váll***spine** *gerinc***spur** *sarkantyú***stem** *szár***stress** *vastagítás***stroke** *vonás***swash** *kacsakaríngó***tail** *nyúlvány***terminal** *végződés***x-height** *középmagasság*

Addírozás (*step-and-repeat*) Azonos eredetű sokszoros ismétlése egymástól szabályos távolságra, rendszerint a film, nyomólemezzel, papírral jobb kihasználása céljából. ➡ *Produkción.*

Aranymetszet (*Golden Mean*) A természeti formákban és a művészetekben található egy olyan arányrendszer, amely az emberi szemnek különösen szép. Segítségével a tervezők harmonikus kompozíciókat hozhatnak létre az oldalárányok, a margóárányok, a belső címlapok elrendezésének és betűméreteinek stb. megtervezésekor. Az aranymetszeti arány a következő: a kisebb úgy aránylik a nagyobbhoz, mint a nagyobb az egészhez (1 : 1,618). A FIBONACCI-sor ezt jól megközelíti, ezért kényelmi okokból ezt is szokták az aranymetszet helyett ajánlani (ahol a szomszédos tagok összege a következő tagot adja): 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, 89... (Ne tévesszük össze a ➡ *Metszés: festett metszés; aranymetszéssel.*)

Ábécéhossz (*alphabet length*) A leszedett teljes (angol) ábécé hossza különböző betűtípusokból, azonos fokozatban, az illető betűtípusra jellemző átlagos karakterszélesség abszolút pontos viszonyszámát adja. Kiszámíthatjuk, hogy mennyivel lesz rövidebb vagy hosszabb egy szöveg, ha minden paraméter változatlanul hagyása mellett más betűtípust alkalmazunk.

Átfordítás; buktatás (*work and turn; work and tumble*) A nyomtatásnak olyan módja, amikor egy nyomtatvány elő- és hátoldalát egyszerre nyomtatják ki az ív egyik felére, majd megfordítják és kinyomtatják a másik felére is, végül szétvágva kétszeres mennyiségű azonos nyomtatványt kapnak. Ha olyan gondot okoz, ami a ➡ *terheléssel* függ össze, hiába ésszerű, le kell mondani róla, úgyszintén, ha a papírnak nem azonos minőségű mindkét fele. Átfordítás (*work and turn*): az ívet a rövidebb oldalával párhuzamos tengelye körül, buktatás (*work and tumble*): az ívet a hosszanti tengelye körül fordítják meg.

Beégetés; besütés (*joint; binge; French groove*) A könyvtábla és a gerinc közötti bemélyítés, amely a jó nyitást teszi lehetővé. A könyvtábla „zsánerja”. Kartonfedelű könyveknél ugyanezt a célt egy ➡ *hajlítóélezés* (bigelés) szolgálhatja a gerinc szélétől kissé beljebb.

Bemetszés; riccelés (*scoring*) 1 Karton, lemez hajlítását elősegítő bevágás, amely az anyag keresztmetszetének csak kb. a feléig hatol. Ugyanezt a célt szolgálja, mint a ➡ *hajlítóélezés*, de vastagabb anyagokhoz ez inkább megfelel. 2 Továbbá, a ➡ *kivágásnak* az öntapadó anyagoknál használatos módja, amikor a kivágóélek csupán a papírt vagy fóliát vágják át a szilikonos hordozóig, de a hordozó egyben marad.

Betűanatómia; A betű anatómiája (*Anatomy of the letter*) A mikrotypográfiában a betűk egyes részeire, egységeire vonatkozó elnevezések. Ha felismerés céljából egy-egy betűtípus jellegzetes vonásait szeretnénk megállapítani, akkor ezeket a részeket érdemes tanulmányoznunk; lásd a 104. oldal ábráját.

Betűkészlet (*fo[un]t*) Egy betűtípus egyik változatának (pl. *Times félkövér kurzív* = *Times Bold Italic*) készlete. A karakterek száma (220 körül) meghaladja a billentyűzetről elérhető, de kevesebb a tipográfiai szempontból szükségesnél. Egyetlen betűtípus szedéséhez több betűkészletre van szükség: normál, kurzív, félkövér, félkövér kurzív és speciális (♦ *Expert*; *SC*; *OSF*) fontokra.

Betűtípus; betűcsalád (*typeface; type family*) A betűtípus meghatározása: azonos grafikai elven megtervezett ábécé, amelynek számos változata lehet (egy típus néhány változata: kurzív, világos, kövér, keskeny, széles, kis-kapitális, kontúros, díszített stb.), ezek együtt a betűcsaládot alkotják. A betűk osztályozása során egy-egy osztályba (♦ *stílus kategóriába*) több száz betűcsaládot (betűtípust) sorolunk be. A *font* valójában nem a betűtípus szinonimája, hanem betűkészlet: egy típus egyik változata (és jelenleg még annak sem teljes, mert legfeljebb 250 karaktert tartalmazhat) ♦ *GX font*; ♦ *multiple master font*.

Bitmélység (*bit depth*) A vonalas, árnyaltos és színes képek tárolásának és megjelenítésének feltétele, hogy a begyűjtött/letapogatott adatok bináris mennyiségekkel feljegyezhetők legyenek. Ha az illusztráció fekete-fehér vonalas, rendszerint nem kellene szürkék, tehát a bitmap módra való feljegyzés is megfelel, ehhez elegendő 1 bit: minden pixel vagy fekete, vagy fehér. Szürke árnyaltos képekhez a legtöbb képfeldolgozó és -módosító program *pixel*enként 256 szürkeértéket tud nyilvántartani (ez a 8 bites mélység, azaz $2^8 = 256$). Ugyanez a bitmélység színes monitor esetén mindössze 256 színárnyalat megjelenítéséhez elegendő. Színes árnyaltos képekhez a 8 bites mélységre (256 világossági értékre) színenként van szükség: ez RGB bontásban 24 bites színmélység ($3 \times 8 = 24$), amely több mint 16 millió színárnyalatot tesz lehetővé ($256 \times 256 \times 256 = 16\,777\,216$). Nyomatatáshoz CMYK bontásúvá kell a képeket konvertálni, ezt 32 bites mélységnek nevezzük, mert minden *pixel*t négy színcsatornában kell nyilvántartani ($4 \times 8 = 32$); ami matematikailag óriási többletinformáció, de ki-nyomtatva – a nyomdafestékek szintani tulajdonságai és a nyomtatás egyéb technikai korlátai miatt – sokkal szűkebb színtartomány, mint az RGB.

CCD; töltéskapcsolt részecske (*charge-coupled device*) A digitális fényképezőgépekben és a lapszkennerekben alkalmazott eszköz, amely a megvilágítás (a képeredetiről visszaverődő fény) erősségével arányos digitális jelet hoz létre. A *CCD array* egy fényérzékeny szilikoncsík, amely a berendezés maximális felbontási finomsága háromszorosának megfelelő számú CCD-t tartalmaz egy sorban, s ezek hármásával egy-egy *pixelnyi* vörös, zöld, kék színtartalomra bontott információt gyűjtenek be a képeredetiről a letapogatás során.

Composite characters Ékezetes vagy más diakritikus jellel ellátott karaktereket betűtervező programokban nem célszerű az alapbetű és a kiegészítő jel másolásával elkészíteni, hanem kompozitként, ami azt jelenti, hogy csak utalás (*paste reference*) történik a kiegészítésekre, amelyeknek megvan a saját helyük a karaktertáblában. Egy-egy alapbetűhöz csak „behívjuk és fölé helyezzük” (*locate*) a kiegészítő jelet, miáltal a különböző nyelvekhez rugalmasan alakítható betűkészleteket lehet betűtervező programokkal létrehozni.

Duplexnyomás; duplexbontás (*doutone [tritone, quadtone]*) Ez a reprodukciós technika hagyományosan arra szolgál, hogy magas- és ofszetnyomással az eredetit megközelítő hűséggel lehessen visszaadni fekete-fehér fotókat vagy más illusztrációkat. (A mélynyomás képes erre egyszeri nyomási menetben is, a magas vagy az ofszet nem.) A technika azon a megfontoláson alapul, hogy a reprodukció mintegy „levágja” az árnyalati terjedelem két szélét, a csúcspontokat és a mélyárnyékokat, a többi pedig „összenyomva” adja vissza, azonban két nyomási menetben, két lemezről ezt a hiányosságot pótolni lehet. Ehhez kétfajta reprodukciót készítenek: egyet, amelyik lágyabb és árnyalatgazdagabb, a fények és a középtónusok számára, és egy másikat, amelyik keményebb, a mélyárnyékok számára. A kettőt azonos fekete színnel egymásra nyomtatják. Ha a reproték megfelelő szakértelemmel készültek, bámulatos eredetihűség az eredmény. Fokozható a hatás, ha a lágyabb filmhez szürke festéket használnak, s csak a keményre teljesen feketét.

Ettől az eredeti duplex technikától némileg eltér az az újabban elterjedt szokás, hogy valamilyen speciális hatás elérése érdekében alkalmaznak két (esetleg három, négy) különböző árnyalati tartalmú filmet. A hatás lehet nosztalgikus, andalító vagy elidegenítő. Rendszerint a lágyabb filmről színnel nyomtatnak, a keményebből feketével. A kép nem lesz színes, de „színezetet” kap. Szabályok nincsenek, mindenféle színnel lehet kísérletezni (akár a fekete helyett is), és a filmek árnyalati tartalma sem szabványos, hanem tetszés szerinti.

Egy harmadik eljárás, amikor a grafikus előkészít egy duplex bontást, de a nyomtatvány más színes képeket is tartalmaz, így négy színre bontva kapjuk az eredetileg két-három színre épülő elgondolást. A szemlélő számára nagyjából mindegy, főleg ha jó minőségű a nyomtatás.

Nyomdatechnikai értelemben tehát lehet „igazi, hagyományos” duplex-nyomtatásról beszélni, „hatáskeltő”-ről, ahol szint is alkalmaznak, és „hamis duplex”-ről, amikor a kép valójában négy színre van bontva.

Egalizálás; alámetszés (*optical/proportional letterspacing; kerning*)

Nem megfelelően \blacklozenge *justírozott* betűk közelítése (negatív equalizálás) vagy távolítása (pozitív equalizálás). Az „alámetszés” szó a kézi betűöntés idejéből származik, amikor két kiöntött betűt összereszeléssel hoztak közelebb egymáshoz, vagy az egyik betű nyúlványa átnyúlt és rátámaszkodott a szomszéd betű vállára. A *kerning, pair kerning* két szomszédos betű távolságának megváltoztatása, ami csak az adott két betűre lesz érvényes. A *tracking, range kerning* több betű ritkítása vagy összesűritése, egységes mértékkel. Az equalizált betűpárok (*kerning pairs*) egyszer s mindenkorra létrehozhatóak, s így nem szükséges egyedileg equalizálni például a verzállal szedett szavakat vagy az olyan betű- és írásjelkapcsolatokat, mint: Ta Ty T. T, „T A” Ly Va v, y. r. , és így tovább. Minden betűtípus és változat más equalizálást kíván, tehát a *kerning* nem emelhető át az egyik betűtípusból a másikba! (Ma már a betűkészleteket kerninggel együtt vásároljuk.) \rightarrow *Egalizálás, 14.*

KIRÁLY KIRÁLY

| |

35 -190

Ugyanaz a szó nyersen kiszedve és equalizálva (az equalizálás mértékét ezredkevertekben jelezve láthatjuk)

Az a tény, hogy bizonyos betűpárosítások különösen megkívánják a betűköz csökkentését (VA, AT) nem volna szabad, hogy túlegalizálásból vezessen, mint az alábbi példában látjuk. (Először equalizálás nélkül; alatta túlzottan összehúzva. Az LA betűkapcsolatot nem kell ennyire összehúzni, mégis ezt látjuk leggyakrabban; és végül jobbra a helyes equalizálás, amikor az egész szó ritmusát próbáljuk kiegyenlíteni):

VÁLLALAT VÁLLALAT VÁLLALAT

| | | | |

-195 -35 -20 -210 -70 -35 -70

-20 -20 -20 -20 -20

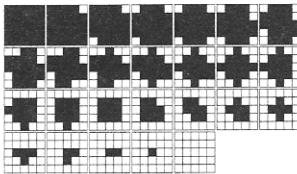
Expert set Olyan betűkészlet (*font*), amely az igényes tipográfiához szükséges betűket, számokat és jeleket tartalmazza: ugráló (kurrens) számokat, f-ligatúrák kibővített készletét, kiskapitálist, valódi törtszámokat, kitévőket és indexeket. (Kiegészítésképpen kell beszerezni külön-külön *Expert set*-et az alapbetűhöz, a kurzívhoz, a félkövérehez stb. A ➔GX *font* technológia ehelyett nyújt újabb megoldást.)

o	1	2	3	4	5	6	7	8	9	ff	fi	fl	ffi	fff	-	·	!	i	?	€	&																
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z												
Á	À	Â	Ä	Å	Ê	É	Ë	Û	Í	Î	Ï	Ö	Ó	Û	Ü	Û	Œ	œ	ø	ç	đ	ñ	ý	ÿ	š	ž	p										
1/2	1/3	2/3	1/4	3/4	1/8	3/8	5/8	7/8	0	1	3	4	5	6	7	8	9	\$	€	/	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	\$	€	.	,	()	...
,	.	;	---	—	⊘	Rp	^	`	~	"	"	^	v	·	-	-	°	,	<i>Az Expert Set betűkészlet tartalma</i>																		

Felbontás (*resolution*) és rácssűrűség (*halftone screen; screen frequency*)

összefüggése. Az ábrán 50-szeres nagyításban 5×5 pixeles rácspontokat ábráztunk (hagyományos [AM] rác), ahol a rácssűrűség és felbontás között a különbség 5-szörös (120/hüvelykes rác, 600-as felbontás).

5×5+1=26-féle szürkeérték jön létre különböző számú pixelek aktiválása által 100%-tól 0%-ig. A valóságban, professzionális körülmények között sokkal gyakoribb például a 17-szeres különbség: 150/hüvelykes rác, 2550-es felbontás; ekkor 17×17+1=290-féle szürkeérték nyerhető.

Az ábrán a felbontás egysége egy-egy kis kocka (dot), az ezekből kialakítható minden egyes rácspont (screen dot) számára egy 5×5-ös négyzet (screen cell) áll rendelkezésre.

Felhasználó sorszáma (*serial number*) Mindegyik vásárló kap egy számot, és csak az azzal, valamint a vásárló nevével, munkahelyével installált programpéldány jogtisztja a számítógépen. Egy hálózaton belül nem indul el ugyanaz a program azonos felhasználói sorszámmal (jogosulatlan másolat); meg kell vásárolni a hálózati használat licencét.

Flexónyomás; flexográfia (*flexography; kiss-printing*) A rotációs magasyomtatás egyik fajtája, amely a rugalmas anyagból (szintetikus gumiból vagy műanyagból) készülő nyomóformáról kapta a nevét. Régebben anilinyomásnak nevezték az alkalmazott festék miatt, és csak igénytelen nyomdatermékek (tapéta, olcsó csomagolóeszközök) készülhettek vele. Ma már felzárkózott a többi nyomdai eljárás mellé; a csomagolástechnikában a nagy példányszámigény vagy a használatos anyagok (fóliák, műanyagok) teszik indokolttá. Rugalmas nyomathordozók (mikrohullámú kartonok) vagy önátíró papírok csak ezzel az eljárással nyomtathatók a kis nyomóerő jóvoltából (leheletszerű nyomtatás, angolul *kiss-printing*). A flexográfia eltérő rácselforgatást igényel, mert a híg festéket átadó henger olyan, mint egy 45°-os rácsoszású mélynyomó henger; a **♣** *moaré* elkerülésére a hagyományos ofset rácsszögekhez képest a flexóhoz készülő filmekben 7,5°-os eltolást alkalmaznak (pl. Y 90°+7,5°): filmkészítéskor gondolni kell rá, mint ahogy arra is, hogy a futásirányban mérettorzulás van, mert a nyomóhengerre felragasztott nyomóforma külső kerülete megnő a körbehajlítás miatt: ez előre visszavehető a különböző kerületű (fogszámú) hengerekre kiszámolt értékekkel. Természetesen a csomagolástervező CAD-rendszerek mindezekkel automatikusan számolnak.

GX font Egy betűtípus korlátlan létszámú (akár 65 000 karakteres) betűkészlete, amelynek az az előnye, hogy az igényes tipográfiához szükséges összes jelet és számos esztétikai többletet is megtalálhatunk egyetlen fontban. Ennek híján több fontot kell beszerezni (pl. *Expert* vagy *SC; OSF fontokat*) egyetlen betűváltozat teljességéhez is.

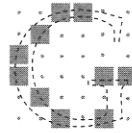
A legteljesebb *GX font* tartalmazhat: nagy- és kisbetűket, verzál és ugráló számokat azonos és változó szélességgel, repülő ékezeteket nagy- és kisbetűkhöz, ékezetes nagy- és kisbetűket, írásjeleket, pénznemek jeleit, egyéb jeleket, tipográfiai díszeket, **♣** *spáciumokat*, kizárásokat, ligatúrákat, igazi indexeket és kitevőket, matematikai jeleket, ferde és rendes törteket, igazi kiskapitálist ékezetekkel és repülőékezetekkel, alternatív és díszített karaktereket. A verzál számokat utasításra automatikusan váltja át ugrálóra, az alternatív karaktereket is automatikusan cseréli. Ezenkívül lehetővé teszi a szedés függőleges szélének optikai állítását az írásjelek részbeni kilógatásával és a betűk geometriájának figyelembevételével, valamint kiterjedt egalizálási (*kern*) és betűsűrítési-ritkítási (*track*) lehetőségeket kínál. Megvan benne a vastagsági, szélességi és a stílusváltozatok (nem számítógépes, hanem igazi tipográfiai változatok) fokozatmentes képzésének lehetősége, úgy, ahogy a **♣** *multiple master* technológiában vagy a **♣** *hz-programban*.

Hajlítóélezés; hornyolás; bigelés (*scoring; crease; groove*) Vastagabb papírok, kartonok nem hajthatók meg szépen, törés nélkül, csak ha egy tompa késsel a hajtás vonalában megnyomjuk az anyagot. Ez nyomdagépen, a magasnyomás módjára – festékezés nélkül – elvégezhető. ♦ *Kivágásnál* (stancolásnál) a kivágóformába vágó- és hajlítóélek egyaránt behelyezhetőek, tehát a kivágás és a hajlítóélezés egyszerre történik. (Lásd még ♦ *bemetszés; riccelés.*)

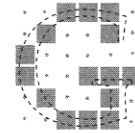
Hatszínnyomás (*HiFi Color; six-color process*, például *Hexachrome*)

A színes képsokszorosítás új találmánya, túllépés a négyszínnyomatáson. Nemcsak a színtani szubtraktív (és nem is az additív) alapszínekre bontják a képeket, hanem több színt alkalmaznak: megnövelt fedettséggel a szubtraktív ciánt, bíbort, sárgát, azonkívül narancsot, zöldet és természetesen a feketét (*CMYKRG: cyan, magenta, yellow, black, orange, green*). Öt-, hat-, hét- és nyolcszínű változatok is ismertek. Hagyományos (*AM*) rácscsal alkalmazható (♦ *rácsrabontás*), mert a kép egy-egy részére legfeljebb három szín kerül, tehát nem moarézik. Működik frekvenciamodulált (*FM*) ♦ *kristályrácscsal* is.

Hinting A képernyő durva felbontása miatt az *outline* betűformák eltorzítása úgy, hogy a bittérképes kitöltés felismerhetően mutassa az illető betűtípust a képernyőn. Kisebbszintű fokozatokban nagy jelentősége van, nagyobb fokozatokhoz nem szükséges. Lásd még ♦ *TrueType font*.

*hinting
nélkül*

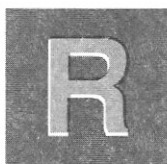

*hinting
alkalmazásával*

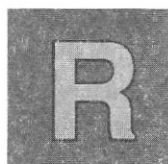
Hizlalás; túltöltés; alátöltés (*trap*) Színek éles szélű találkozásánál a legkisebb nyomási pontatlanság is azt eredményezi, hogy a papír fehérje kilátszhat. Ennek elkerülésére a két szín közül a világosabbat egy kissé (néhány tizedmilliméterrel) meg kell növelni, hogy így „befusson” a sötétebb alá. Akkor van erre szükség, amikor nem akarunk felülnyomást (*overprint*). Tehát nem akarjuk, hogy a színek keveredjenek a transzparens nyomdafestékek egymásra nyomásakor, ezért „ki kell ejteni” az egyiket a másiktól (*knockout*). Például kék és sárga együtt zöldet adna, de ha kék és sárga színre van szükség, akkor csak a „kiejtés” jöhet szóba, így azonban a sárgát (a világosabb szín) hizlalni kell (lásd a következő oldal ábráját).

felülnyomás

*bizlalás
nélkül*

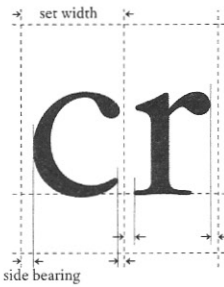

*bizlalás
alkalmazásával*

A jobb oldali ábra mutatja a bizlalást, azaz a világosabb szín rátöltését, így nem látszik meg a passzerbiba

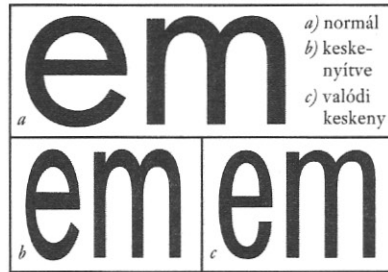
hz-program A Herman Zapf, korunk egyik legismertebb betűtervezőjének monogramjával jelzett programcsomag (© by Peter Karow, URW, Hamburg) azon szoftverek közé tartozik, amelyek a hagyományos igényességet akarják visszahozni a tipográfiába. A *hz-program* azzal tűnik ki, hogy a tömbösítést (sorkizárást) a szedésben évszázadokig megszokottól eltérő módszerrel éri el, tehát nem elsősorban a szóközök méretének változtatásával, és nem is az esztétikailag elfogadhatatlan betűritkítással, ahogy ma a legtöbb számítógépprogram csinálja, hanem egalizálással (így tulajdonképpen a Gutenberg által kézművesmódszerekkel készített szedések magas színvonaláig nyúl vissza). Közel egyenletes szélességű szóközöket és optikailag egyenes szedésszéleket céloz meg (3–5% papírmegtakarítást eredményezve). Talán a legérdekesebb módszere, hogy úgy tudja a betűket és a közőket szélesíteni-keskenyíteni, hogy ez a vonalvastagságokat nem érinti (csak a fehér területet változtatja, a betűk feketéit nem). Másik nagy újdonsága, hogy nem egyes sorok kizárásával foglalkozik, mint a többi program, hanem egy bekezdés összes sorát megvizsgálja, tehát előre- és hátramegy, többször próbálkozik, míg aztán a legjobb megoldást végrehajtja. Ezekon kívül természetesen mindent tud, amit a ♦ *GX* és a ♦ *multiple master* is.

Ívfogók; greiferek (grippers) A berakás, nyomtatás és kirakás során a papíriveket megfogó és egymásnak átadó szerkezetek, amelyek számára a papírív szélétől számított meghatározott sávban (kb. 15 mm) üres helyet kell hagyni, itt ugyanis nyomtatás nem lehetséges. Különös jelentőséget kap kifutó képek vagy tónusok esetében, mert az ívfogók számára szabadon hagyott sávon túl még a megnyomott, de levágandó 5 mm-t is biztosítani kell, azaz a körülvágott méret erősebben csökkentendő, mint az üres margók esetében, ahol az ívfogók meg tudják fogni a papírt.

Jusztírozás (*set/character width*) A betűk, jelek törzsszélességének oly módon való meghatározása, hogy egymás szomszédságába kerülve, egyenletes szövegritmust képezzenek. (Régi betűöntői szakkifejezés.) Egy betű számára adott hely szélessége a *set width*. A betűk közti távolságot (*side bearing*) régen az ólombetű törzsének szélei határozták meg (→ *Betűköz*, 13.).

Keskenyített – valódi keskeny (*condensed – electronically condensed*) A különböző rajzi és tördelőprogramok *scale*, *horizontál scale* lehetőségével élve meglehetősen torz betűformákat tudunk létrehozni, amelyek például a valódi keskeny (tehát a betű tervezője által keskenynek tervezett) betűváltozathoz képest csúfak, nemkívánatosak.

Kifutó (*bleeding*) Ha képek vagy tónusok a körülvágás után a nyomtatvány széléig érnek, akkor kifutónak nevezzük őket. Ehhez az kell, hogy a végső vágással a kép vagy a tónus széléből 5 mm-nyit levágjanak, de legalábbis 3 mm-nyit, tehát ennyivel nagyobbra kell ezeket a kifutó elemeket előkészíteni. A levágandó résznek nem szabad értékes képrészt tartalmaznia. (A nyomás tizedmilliméteres pontatlanságával szemben, a vágás pontatlansága milliméteres nagyságrendű, emiatt elegendő szélességű levágandó részt kell biztosítani; ha ezt nem tennénk, akkor ugyanazon nyomtatvány bizonyos példányaiban kifutna a kép a lap szélén, más példányaiban kis fehér csík maradna.) Képek, vonalak, tónusok kifuthatnak a papír széléig, szöveg azonban nem.

Kipontozás (*leader; dot leader*) A szem vezetésére szolgál olyan esetekben, amikor túl nagy a távolság egy meghatározás és a hozzá tartozó adat között (pl. tartalomjegyzékben a címek és az oldalszámok közt). Terjed az a hibás megoldás, hogy sűrűn szedett pontokat alkalmaznak, pedig ez a kitöltendő űrlapok kipontozott sorainak hagyományos formája; a szem vezetésére távol szedett pontokat kell alkalmazni, vagy a három pont karaktert, szintén nagy üres térközzel elválasztva, ill. ehhez hasonló megoldásokat. A pontoknak függőleges vonalban is állniuk kell egymással!

Reneszánsz (<i>Old Face</i>).....5	Reneszánsz (<i>Old Face</i>) 5	<i>Egy jó és egy</i>
Barokk (<i>Transitional</i>)..... 11	Barokk (<i>Transitional</i>) 11	<i>rossz példa</i>
Klasszicista (<i>Modern</i>)..... 33	Klasszicista (<i>Modern</i>) 33	<i>kipontozásos</i>
Talpas lineáris (<i>Square Serif</i>)..... 83	Talpas lineáris (<i>Square Serif</i>) 83	<i>tartalom-</i>
Talp nélküli (<i>Sanserif</i>)..... 107	Talp nélküli (<i>Sanserif</i>) 107	<i>jegyzékre</i>
HELYTELEN	HELYES	

Kiskapitális; kapitälchen (*small caps; SC*) A kiemelés egyik fajtája, a személynevek szedésére gyakran használják. OLYAN NAGYBETŰK, AMELYEK KISEBBEK A VALÓDI VERZÁL BETŰKNÉL, és ezáltal jobban illenek a normál szedésbe, mint A CSUPA NAGYBETŰS (VERZÁL) SZEDÉS, AMELYNEK ALKALMAZÁSA KERÜLENDŐ. Fontos szabály, hogy a nagy kezdőbetűket mindig verzállal kell szedni. Sajnos a legtöbb szövegszerkesztő és tördelőprogram egy kattintásra kínálja a HAMIS KISKAPITÁLIS LEHETŐSÉGÉT, AMI CSUPÁN LEKICSINYÍTETT NAGYBETŰKET EREDMÉNYEZ, és ez nem megfelelő, hiszen ezek csenevészek, túl vékonyak a kisbetűkhöz képest. A VALÓDI KISKAPITÁLISOKAT külön *font*ként meg kell venni a kisebb karakterszámú (*TrueType* és *Type 1*) készletekhez.

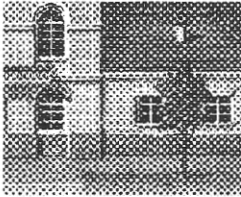
Példa hamis kiskapitálisra: MARTINOVICS-LÁZADÁS
Ugyanaz valódi kiskapitálisból: MARTINOVICS-LÁZADÁS

Kivágás; stancolás (*die cutting*) Minthogy a papírvágó gépek csak egyenes vonalban, a papír teljes szélességében tudnak vágni, speciális alakú nyomtatványokat vagy lyukakat, nyílásokat csak a kívánt alakzatnak vágóélként a papírba való belenyomásával lehet előállítani. Ma legtöbbször egy kivágóforma (*stancaforma*) elkészítésével, a magasnyomás technikájával végzik; a kivágóforma szükség esetén egyúttal a **♣ hajlítóéleket** is tartalmazza.

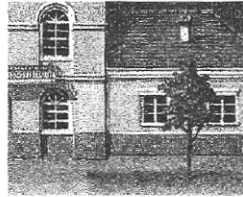
Kristályrács; véletlen/stochasztikus/frekvenciamodulált rácsozás

(*frequency-modulated [FM] screening; stochastic screening*) A képsokszorosítás új találmánya, amely a rácsrabontáshoz képest az eredetihez hűségesebb, árnyalat- és részletgazdagabb és a megszokottnál élesebb nyomatot eredményez. Szemben a hagyományos ráccsal, itt nem szabályos rendben, azonos távolságban elhelyezkedő különböző méretű pontokból áll a nyomtatott kép, hanem elszórtan elhelyezkedő azonos méretekből, amelyek ritkulva és sűrűsödve eredményeznek tónusokat.

A pontok véletlenszerű eloszlása miatt nincs szükség \blacklozenge *rácsselforgatásra* a színeknél. Valódi árnyalatos nyomtatásnak is nevezik, minthogy a fénykép szemcsézettségét idéző módon, azaz meglehetősen hűséggel adhatja vissza a folyamatos árnyalatúnak tekintett képeredetit. (Vö. \blacklozenge *rácsrabontás; raszter*)

*hagyományos, amplitúdó-
modulált rácsozás*

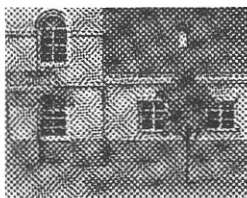
*sztochasztikus, frekvencia-
modulált rácsozás*

Kulcsszám (*character count*) A terjedelemszámítás egyik legfontosabb adata. Megmutatja, hogy az illető betűtípusból, az adott betűnagyságban, egy *pica* (vagy *ciceró*) szélességen hány betű fér el. A mértékegysége *cpp* – *characters per pica*, illetve nálunk hagyományosan „n”/ciceró. megszorozva a sorhosszal és az egy oldalra tervezett sorok számával, megkapjuk az egy nyomtatott oldalra férő „n”-ek számát. Ha ezzel a számmal elosztjuk a kézirat teljes betűmennyiségét, megkapjuk, hogy egy adott típus adott méretéből szedve a szöveg hány nyomtatott oldalt fog megtölteni. Ehhez persze hozzá kell számolni a kiadvány járulékos részeit (címnegyedív, jegyzetek, név- és tárgymutató stb.), és az esetleges illusztrációk, táblázatok helyszükségletét.

A kulcsszámot vagy táblázatokból vesszük, vagy magunknak kell kiszámítanunk mintaszedés alapján: megszámloljuk, hogy 10 sorban 10 *pica* vagy 10 *ciceró* szélességben hány betű fért el (a szóközt is egy betűhelynek kell tekinteni), és 100-zal elosztjuk. A tizedeseket nem kell kerekíteni.

Ligatúrák (*ligatures*) A ligatúra két-három egymás melletti betű összeépítése. Bizonyos betűkombinációk ütközésének elkerülése céljából jelenleg is használatosak, de a nyomdászat kezdeti időszakában, a reneszánsz idején sokkal több ligatúra létezett nem ütköző betűkből is, mert közel volt még a kézzel írott kódexek kora, és a betűmetszők a kalligráfia lendületét belelopták a szedésbe. Ma legtöbbször az *f*-ligatúrákat alkalmazzuk (például *fi* helyett *fi*). Példák ligatúrákra: *fi fl ff ffi ffl fj*.

Metszés: élmetszés; festett metszés; arany Metszés A könyvtest vágott felületeit – a lapok élét – a portól való védelem és díszítés céljából befestik vagy aranyfüsttel vonják be. A festés lehet fröcskolt, mintázatos, és az aranyozás is lehet díszítőmennyes.

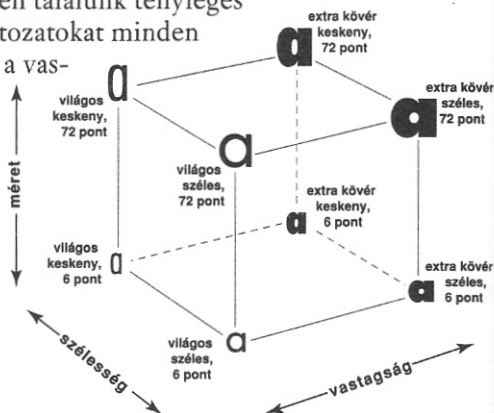

Rossz rácsforgatáskor zavaró moirémintázat alakulhat ki

Moaré (moiré) A rácsok (raszterek) interferenciája: több rács egymáson nemkívánatos mintázatot ad, amely zavarná a képek szemlélését. Emiatt ütközik nehézségbe egyszer már rácsra bontott és kinyomtatott kép újbóli rácsra bontása és kinyomtatása, illetve emiatt kell többszínnyomásnál **↔ rácsforgatást** alkalmazni. Szintén moaré-t okozhat a képen szereplő apró geometrikus minta is (például textil vagy valamilyen sűrűbb rács).

Multimédia (multimedia; integrated media) Színes, hangos álló- vagy mozgóképek és szöveg a számítógépen (általában szoftver és adatbázis is egyben). Az információ átadásának hatékonyabb, magasabb szintű módszere a különböző lehetőségek (video, kép, hang, szöveg) együttes hatásának kihasználásával. Rendszerint interaktív, tehát a felhasználó kommunikálni tud vele (interaktív multimédia). Számos üzleti, PR alkalmazása létezik, és ha jól megtervezik, alkalmas eszköze lehet az oktatásnak vagy az ismeretterjesztésnek is.

Multiple master (MM) font Betűcsaládot generáló betűkészlet, amely legalább két, legfeljebb négy alapvető jellemző alapján betűváltozatokat képes létrehozni, fokozatmentesen, a felhasználó tetszése szerint. „Design axis”-nek, designtengelynek nevezik azokat a sorozatokat, amelyeknek csak a közepén és a végpontok közelében találunk tényleges betűrajzokat, a közbeeső lehetséges változatokat minden alkalommal a program hozza létre. Így a vastagsági (*weight*) tengely mentén jönnek létre a vastagsági változatok a legvilágosabbtól a legkövérebbig, a szélességi (*width*) tengely mentén a legkeskenyebbtől a legszélesebbig, az optikai méretkorrekció (**↔ optikailag korrigált betűfokozatok; optical scaling**) tengelye mentén pedig a legkisebb fo-

kozattól a legnagyobbig, ez utóbbi a régi betűmetszők technikájának megfelelően: kisebb fokozatban a betű vonala vaskosabb, a betűforma szélesebb, a betűköz tágabb, mint nagy méretben. Ezenkívül tartalmazhat még egy stílus (*style*) tengelyt is, ahol a betűformák a talp nélkülítől a talpasig, a hegyes talptól a szögletes talpig vagy a kontúrostól a díszítettig változhatnak. Tucatnyi korábbi *fontot* helyettesíthet.

Négyzet; kvirt (*em quad; mutton*) A betűfokozattal megegyező távolság vízszintes irányban. Elsősorban a bekezdések behúzásának mértéke: rövidebb soroknál (kb. 65–70 betű) egy, hosszabbaknál két kvirt. Felosztásával egyéb, a szedésben szükséges térközökhöz jutunk: például a magyar gondolatjel hossza félkvirt (*en quad*); a szóköz szélessége legtöbbször harmad- (*3-to-em*) vagy negyedkvirt (*4-to-em*). Lásd még *Az írásjelek használata* című fejezetet.

OPI (open prepress interface) A beszkenelt nagy felbontású képek helyett azok kis felbontású, ezért lényegesen kevesebb memóriakapacitást igénylő, ún. nézőképével lehet dolgozni a tervezés során. A levilágítási fázisban az OPI szerver (amely általában egy nyomtatószervert-funkciókat is magába foglaló szoftvercsomag) visszahelyettesíti a megfelelő nagy felbontású képet az oldalba.

Optikailag korrigált betűfokozatok (*optical scaling*) A jó olvashatóság megkívánja, hogy a kisebb fokozatok betűje viszonylag szélesebb, vonala vastagabb, betűköze nagyobb, szára rövidebb legyen, mint a nagyobb fokozatokban szedett betűké. A régi betűmetszők ezt tudták és betartották, a fényszedés bevezetésekor azonban megszűnt: minden betűnagyságot ugyanarról a rajzról kicsinyítettek és nagyítottak (*linear scaling*) – mígnem a legigényesebb gyártók évek múltán kénytelenek voltak újra bevezetni az optikai korrekciót. A számítógép megjelenése megint rontott a helyzeten, de sok év elteltével ismét ott tartunk, hogy a legfejlettebb programok figyelembe veszik ezt a régi fontos ismeretet (♣ *GX*; ♣ *hz-program*; ♣ *multiple master*).

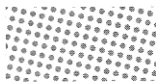
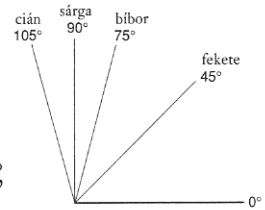
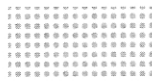
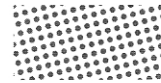
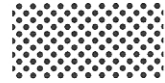
Ponterület-növekedés; festékterülés (*dot gain*)

Az a különbség, amely a nyomaton lévő festékterülés és a filmen lévő tónusérték (pontoszázalékérték) közt mérhető. A középtónusok sötétebbé válnak: az ofszetnyomtatásnál például a filmen lévő 40%-os érték nyomtatáskor akár 55%-os ponterületet is eredményezhet, ilyenformán a ponterület-növekedés 15%.

PostScript Úgynevezett oldalleíró nyelv, amely a grafikai-tipográfiai elemek mindegyikét vektorgrafikus módon, tehát kicsinyíthető, nagyítható, torzítható formában tárolja. Az EPS (encapsulated PostScript) fájlok exportálhatók, importálhatók, különböző berendezéseken nyomtathatók. Eszköz- és felbontásfüggetlen, mert közvetlenül a printeléskor vagy levilágításkor határozható meg a bittérképpé való átalakítás finomsága, aminek csak a printer vagy a levilágító felbontóképessége szab határt. Nyomdaipari szabvánnyá vált.

Produkción (*two-up; three-up*) Többszörös produkcióról beszélünk (kettős, hármas, négyes stb. produkció), amikor ugyanannak a nyomtatványnak ugyanaz az oldala többször szerepel a filmen, nyomólemezen stb. a gazdaságosság és ésszerűség érdekében. Kisebb terjedelmű és méretű nyomtatványokból egy-egy nyomtatott íven több is elhelyezhető, s így kevesebb nyomással többszörös mennyiség állítható elő. Már a levilágításkor (filmkészítéskor) gondolni kell rá.

Rácselforgatás (*screen angles*) Hagyományos autotípiai rácsrendszereknél (AM), többszínnyomtatásnál a *moaré* minimalizálása érdekében az egyes rácsokat meghatározott szögekkel el kell forgatni. Példa egy általánosan használt négyszínnyomású rácselforgatásra: cián 105° , sárga 90° , bíbor 75° , fekete 45° .

cián 105° sárga 90° bíbor 75° fekete 45°

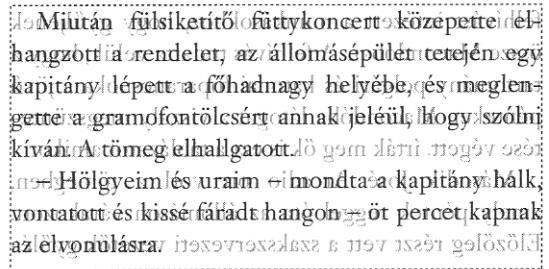
Rácsrabontás; raszter; hagyományos (amplitúdómodulált) rácsozás

(*half-tone screen; amplitude-modulated [AM] screening*) Árnyaltos képek nyomtatását lehetővé tevő módszer. Magas-, ofszet- és szitanyomásnál szabályos távolságokban elhelyezkedő különböző méretű pontokat alkalmaznak, amelyek elég sűrűek és aprók ahhoz, hogy szemünkkel ne lássuk a ponthalmaz egyes pontjait, így a halmaz folytonos árnyalatnak tűnik. A rácssűrűség mértéke nálunk vonal/cm, angol nyelvterületen vonal/hüvelyk (*lpi: lines per inch*). Azt fejezi ki, hogy cm-enként (hüvelykenként) hány, a rács képzeletbeli vonala mentén elhelyezkedő pontot szá-

molhatunk meg. Mindig a rácsszögnek megfelelő irányában kell számolni, tehát pl. 45° -os rácson nem vízszintesen, hanem 45° -ban. (Újabb rácsozási technika a \rightarrow *kristályrács*.)

A mélynyomórács nem pontokból, hanem parányi négyzetekből áll, amelyek mérete egyforma, de bemarási mélységük különbözik, így a papírnak különböző mennyiségű festéket adnak át, az árnyalatok tónusértékének megfelelően. A rácsmélynyomásnak az is sajátossága, hogy – szemben a többi nyomdai eljárással – nemcsak az árnyalatos képeket, hanem mindent: a vonalas ábrákat, de még a betűket, léniákat is rácsra kell bontani.

Soregyen; sorregiszter (*baseline grid; register*) A sorok olyan átfogóan egységes elrendezése a nyomtatványban, aminek eredményeképpen minden lapon azonos helyre esnek, tehát a papír két oldalán is fedésben vannak. Ily módon elérhető, hogy a kissé átlátszó papíron a sorközökben ne zavarjon a túloldalról áttetsző sor szürke sávja. Csak a főszöveg soraira vonatkozik, a címek nem illesztendők a sorregiszterre, és alárendelt szövegrészekre sem érvényes, mert kisebb betűmérethez arányosan kisebb sortávolság való. (Többoldali alárendelt szöveg azonban egy külön meghatározott, a főszövegtől eltérő soregyenre szedendő.) Különösen fontos, hogy könyvben a fejezetkezdő oldalon vagy címmel, alcímmel, ábrával megszakított szöveg folytatásánál alkalmazzuk, mert azokat az oldalakat a nyomdász már nem tudja soregyenben tartva nyomtatni. A sorregiszter többhasábos elrendezésben és újságban azt jelenti, hogy a sorok az egymás melletti hasábokban az egész lapon vagy egy cikkben belül vízszintes irányban egy vonalban állnak. Lazább tördelésű prospectusoknál, akcideniciáknál nem szükségeszerű az alkalmazása.

A *soregyen* alkalmazásával fedésbe kerülnek a sorok a papír két oldalán

Spácium (*hair space*) Kizárás, térköz a sorban; leginkább a vékony térközöket jelenti, tehát a $\frac{1}{2}$ –3 pontos kizárásokat. A német és magyar szedésben a nagy számok tagolásakor kell alkalmazni, amihez nem szabad a szóközt használni, mert annak kizáráskor megváltozhat a mérete: ilyenkor a vékony spácium a megfelelő, például: 16 850; 100 000.

Stíluskategóriák; a betűtípusok osztályozása (*type classification*)

A nyomtatott betűk története és mai hatalmas típusválasztéka indokolja, hogy az eligazodást nagyobb egységek, stíluskategóriák tegyék könnyebbé. Nagyon sokféle osztályozás létezik: egy konzervatív, de igen elterjedt rendszer a következő (minden egyes csoportba több száz betűcsaládot sorolnak): reneszánsz (*Old Face*), barokk (*Transitional*) és klasszicista (*Modern*) antikva; talpas (*Square Serif/Slabserif/Egyptian*) és talp nélküli (*Sanserif/ Gothic/Grotesque*) lineáris betűk; dísz- és reklámbetűk (*Ornamental & Display*); írott típusok (*Script & Cursive*); gót, azaz tört vonalú betűk (*Gothic/Blackletter/Text*), valamint idegen ábécék (*Non-Latin*: orosz, arab, héber stb.) Modern osztályozásra *A betűtípusok csoportosítása* című fejezetben található példa a 69. oldalon.

Stílusorszakok (*stylistic periods*) A nyomdászat európai története során, a 15. század közepe óta minden jelentős művészeti stílus rendre megjelent a tipográfiában is. Az itt következő felsorolás a legfontosabb tipográfiai stílusorszakokat tartalmazza angol elnevezéseikkel együtt. Az 1500-as évekig: gótikus stílus (*Gothic period*); 1400–1600-ig: reneszánsz (*Renaissance*); 1590-től: barokk (*Baroque*); 1700–1830-ig: klasszicizmus (*Classicism*); 19. sz. második fele: historizmus (*Historicism*); 1880-as évek: Arts & Crafts Movement; 1890–1914: szecesszió (*Art Nouveau*); 1910-es évek: futurizmus (*Futurism*), dada; 1910–1925-ig: expresszionizmus (*Expressionism*); 1920-as évek: konstruktivizmus (*Constructivism*), Art Deco, elementáris tipográfia („*Elementare Typographie*”); 1930-as évek: tradicionális tipográfia (*Traditional typography*); 1940-es évek: nemzetközi stílus (*International typographic style*); 1960-as évek: funkcionális tipográfia (*Functional typography*), Pop-art; 1980-as évek: neo-funkcionalizmus (*New Functionalism*), Új hullám (*New wave*).

glorie dei vobis spiritū sapiēti-
e ⁊ reulationis in agnitiōē ei-
us illuminatos oculos cordis
vtr̄: ut sciatis que sit spes vora-
tionis eius ⁊ que diuinitē glorie
hereditatis eius in sanctis: et q̄
tu supemēs magnitudo vir-
tutis ei⁹ in nos q̄ credim⁹ sedm
opationē portēte virtutis quā
oparus ē in cr̄ito: lucritās illu-
a mortuis ⁊ et rōdituēs ad dēte-
ram tuā in celestib⁹ supra oēm
p̄ncipatū et potestatē ⁊ virtutē
et dñationē ⁊ omne nomen qd̄
notatur nō solū in hoc seculo
sed etiā in futuro: ⁊ omnia subie-

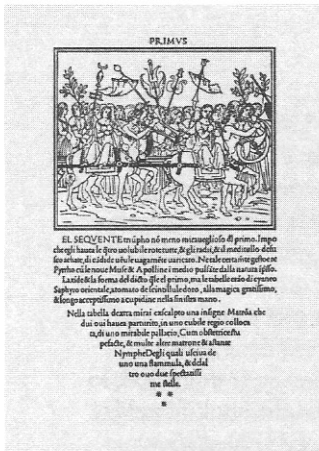
Alberti Dureri clarissimi picto-
ris et Geometrar De Symmetria
partium in rectis formis
hūanozum corporum,
libri in lannum
conuersi.

Letzt.
Et si fieri forte dixerint catholici, hinc
Certe per animum curat ubi fieri
Et remanet illud quod non est uerum.
Et remanet ubi uoluntate quod
Dicitur liber scripto quod per seipsum
Dicitur prius per seipsum quod
Et in summo semel hinc hinc omnia bene, statim
Certe non temere equat ubi fieri.

Bal szélén: részlet egy Gutenberg által készített szedésből, aki a sorkizárást és az egyenletes szóközöket egyszerre biztosította, így nem alakultak ki lyukak és csatornák a szedésben, a szöveg egyenletes szürke foltot ad. Figyeljük meg, hogy a szedés jobb széle nem mértanilag, hanem optikailag egyenes.

Balra: Albrecht Dürer által 1525-ben készített oldal. A betűtípus itt még a gótika stílusát képviseli.

Fent balra: Aldus Manutius velencei könyvkiadó által 1499-ben megjelentetett *Hypnerotomachia Poliphili*. Francesco Griffo által tervezett betűjével (Bembo) a velencei reneszánsz legszebb képviselője.

Fent középen: Claude Garamond a kiváló francia betűtervező és tipográfus készítette későreneszánsz stílusú oldal (1549).

Fent jobbra: Giambattista Bodoni 1788-ban készült *Manuale Tipografico* című betűminta-könyvének címlapja. A könyv saját betűtípusának különböző változatait mutatja be. Rövid időn belül a Bodoni vált a klasszicista antikva legismertebb képviselőjévé.

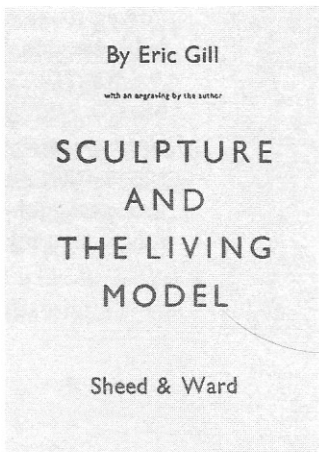

Főbbra: Misztótfalusi Kis Miklós *Mentsége* (1698). Az általa Hollandiában tervezett Tótfalusi antikva (amelynek felújított változatát használja ez a könyv is) a barokk betűk legjobbjai közé tartozik.

Főbbra: William Morris Golden Type betűtípusával készült oldal (1894). Az általa alapított Kelmscott Press a középkor kézműves hagyományait (egydi oldaltervezés, díszítettség) újította fel az Arts & Crafts Movement keretében.

Fobb szélen: A szobrászként is alkotó Eric Gill tervezte ezt a talp nélküli lineáris betűtípust, amely saját könyvének címlapját díszíti (1930). A Gill még napjainkban is modernnek hat.

Színkeverés 1 A spektrum színeiből három megfelelő színt kiválasztva az *additív* (összeadó) színkeverés lehetőségéhez jutunk: a 435 nm-es kék, az 546 nm-es zöld és a 700 nm-es vörös összeadva (egymásra vetítve) újra fehér fényt eredményez. A képernyőknél e három alapszín használják – különböző intenzitásban – akár több millió színárnyalat visszaadására (*RGB colo[u]r*; \blacklozenge *bitmélység*).

2 Két-két additív alapszín keverésével megkapjuk a *szubtraktív* (kivonó) alapszíneket: sárga (zöld+vörös), bíbor (*magenta*) (kék+vörös), cián (kék+zöld); ezeket az alapszíneket használják a színes nyomtatásnál, kiegészítve a feketével, amelyre a képek árnyalatterjedelmének növelése miatt van szükség (négyszínnyomás; *process colo[u]r*; *CMYK colo[u]r*).

Színrendszer (*colo[u]r model*) A látható színek háromdimenziós koordináta-rendszerbe (színtérbe) foglalására szolgáló rendszer. Különböző színrendszereket alkalmaznak a DTP programok mindegyikében, mindig a felhasználónak kell eldöntenie, hogy melyiket akarja használni. Vannak elsődleges színek szerint nyilvántartott rendszerek (additív: RGB; szubtraktív: CMYK; hatszín: CMYKRG), vannak színérték-meghatározás alapú rendszerek (HSB; HSL; CIELab), vannak redukált színrendszerek (Indexed color) és vannak színazonosító rendszerek (PANTONE; Focoltone; DIC stb.).

A néhány fontosabb fogalom rövid leírása:

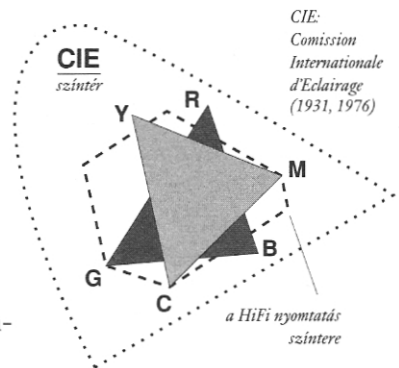
Brightness = *élénkség* (ragyogás). Nulla élénkség feketét ad, maximális élénkség, kombinálva a maximális *telítettség*gel adja bármely szín legélénkebb árnyalatát.

Lightness/luminosity/value = *világosság*.

Nulla világosság feketét ad, maximális világosság tiszta fehéret. Ezért egy szín legélénkebb árnyalatához közepes világosság kell.

A *HSB* (*Hue, Saturation, Brightness*) tehát különbözik a *HSL* (*Hue, Saturation, Lightness*)-től.

Saturation = *telítettség* (tisztaság). Nulla telítettség szürkét ad. A fehér, a fekete és a szürke árnyalatai nem rendelkeznek telítettséggel. Maximális telítettség eredményezi a legtisztább színeket, fehér vagy fekete hozzáadása egyaránt csökkenti a szín tisztaságát.

Szitanymás (*silk-screen printing*) Keretre feszített finom szövésű szitaszöveten létrehoznak egy sablont, amelyen keresztül festékátnyomással végzik a nyomtatást. A sablon fedett (nemnyomó) és nem fedett (nyomó) részeket tartalmaz, azonos síkban. Direkt (közvetlen) sablon eljárás az, amikor magára a szitára viszik fel a fényérzékeny emulziót, s így fénymásolás, majd meleg vizes kimosás (előhívás) után magán a szitaszöveten jön létre a sablon. Indirekt (közvetett) eljárásnál először külön elkészítik a sablont a speciális fényérzékeny fólián, majd ráhelyezik a szitaszövetre; az ideiglenes hordozófolia lehúzása után csak a sablonkép marad a szitán. Ez utóbbi eljárás teszi lehetővé a finomabb felbontású, igényesebb nyomtatást. A szitaszövet finomságának mértéke az egy centiméteren lévő fonalak számától függ, és elvileg annál nagyobb a felbontóképesség és annál jobb a nyomatminőség, minél finomabb a szita. Az eljárás egyik előnye, hogy nagy fedőképességű nyomat érhető el, szemben a többi nyomdai eljárással, amelyeknél az átadott festékréteg vékonyabb és a feketét kivéve nem fed. A másik nagy előny a nyomathordozók lehető legtágabb köre: anyaga szerint szinte bármi lehet a papírtól kezdve a textilen, műanyagon, fémen, fán keresztül az üvegig. Ráadásul nemcsak sík lap, hanem hengeres vagy egyéb szabályos görbe felület is megnyomható.

Tabulátor (*tabulator; tab*) Az oszlopos szedésnek vagy oszlopos táblázatok rovatainak függőleges állítására, tehát a sor elejét kivéve minden függőleges állítás céljára a tabulátor szolgál. Nem célszerű mást alkalmazni, például szóközbillentyűt vagy külön szövegdobozokat (ezek ugyanis nem vezetnek megfelelő eredményre, már a printeléskor mást mutatnak, mint a képernyőn, és a legkisebb változás, áttördelődés után szintén problémát okoznak).

Ötféle tabulátorütköző lehetséges, az alapeset a balra záró. *Számoszlopok egymás alá írására nem lehet a balra záró tabulátort használni*, erre a jobbra záró vagy a tizedestabulátor szolgál. (Az ütközők fajtáinak felsorolását lásd a szótár részben → *'tab.*) Két oszlop között mindig csak egy tabulátorkaraktert kell használni. (Alapértelmezésben félhüvelykenként mindig van egy balra záró tabulátorütköző; amikor azonban berakjuk az első, nekünk megfelelő ütközőt, a tőle balra állók kitörlődnek.) *A tabulátort csak oszlopos szedések, táblázatok készítésére használjuk.* Beljebbezésre a bal vagy jobb oldali behúzás (*left/right indent*), a bekezdések behúzására vagy „kint kezdésére” az első sor behúzása (*first line*) szolgál, ezeket a beállításokat a bekezdés formázásánál kell megtenni, ha tabulátort használunk, az tördeléskor könnyen gondot okozhat.

Ez példa azt mutatja, hogy mi történik akkor, ha az alapértelmezés szerinti tabulátorütközőket megbaggyjuk (a szöveg csak illusztráció):

Hasznos felület	15,0	×	11,2	hüvelyk
	(381	×	285	mm)
Függőleges frissítés			standard	75 Hz, maximum 152 Hz
Vízszintes frekvencia			maximum	85,5 kHz
Felbontás	1600	×	1200	
	1360	×	1024	
	1152	×	870	
	1024	×	768	
	832	×	624	
	800	×	600	
	640	×	480	

Terhelés Nyomtatáskor a nyomólemezekre különböző festékmennyiséget igénylő felületek kerülhetnek (finom tónusárnyalatokat tartalmazó kép, apró, vékony betűk ↔ teli tónusflek), amelyek együtt nem nyomtathatók megfelelő minőségben: vagy a vékony betűk lesznek túl vastagok a sok festéktől, vagy a teli tónus lesz a kellénél gyengébb színerejű. Ha ezek a festékezőhengerek szempontjából egymás melletti „sávban” vannak, akkor mégis lehet a festékkerhelés finom beállításával segíteni a dolgon: a festékkés helyi szabályozócsavarjainak megszorításával csökken, kiengedésével nő a festékkerhelés, így sávonként más-más terheléssel lehet nyomtatni.

TrueType font Kicsinyítható-nagyítható betűcsomag a számítógépben (egy betűtípus egyik változatának – tipográfiai szempontból nem teljes – készlete). Egyenesek és ívek matematikai leírásaként tartalmazza a betűk körvonalait, amelyek mindig az éppen kért méretnek megfelelően töltődnek ki. Nem kell külön képernyőbetű (*screenfont; bitmapped font*) és külön nyomtatóbetű (*outline/PostScript/printer font*), mégis a képernyőn és papíron egyaránt az eszköznek megfelelő felbontású, printeléskor, levilágításkor sima, nem fogazott szélű betűképet kaphatunk. (Igaz, a képernyőn kisebb méretben a TrueType olykor kevésbé jó, mint a *bitmapped*, hiszen ez utóbbi egyedileg korrigált bittérképeket tartalmaz 12 pt-nál kisebb méretekhez, lásd még ♦ *Hinting*.)

Type 1 font Olyan betűcsomag a számítógépben (egy betűtípus egyik változatának – tipográfiai szempontból nem teljes – készlete), amely két részből áll. A képernyőbetű (*screenfont*; *bitmapped font* vagy röviden *font*) a képernyőn való megjelenítést szolgálja bittérképes rendszerben, azaz nem kicsinyíthető-nagyítható formában, hanem az egyes méretek számára külön-külön elkészítve (fekete vagy fehér parányi négyzetekből ♦ *biting*). Ezeket a *font suitcase*-ben találjuk. A nyomtatóbetű (*outline/PostScript/printer font*) pedig a nyomtató vagy levilágító számára tartalmazza ugyanazt matematikai formulákkal leírva, kicsinyíthető-nagyítható módon, s így a felbontásnak megfelelően simított, nem fogazott szélekkel kapjuk a betűt – tehát csak a nyomtató eszközünk felbontásától függ, hogy mennyire kifogástalan a betű képe.

A		
Á á	'a' acute	magyar 'á'
Â â	'a' circumflex	'a' circumflexszel
Ä ä	'a' dieresis	umlautos 'a'
À à	'a' grave	'a' visszafelé álló ékezzettel
Å å	'a' ring; volle	ångström 'a'
Ã ã	'a' tilde	'a' tildével
abbreviation; abridgement	rövidítés	
abort	biba miatt leáll	
about box	névjegy ⇨ a legalapvetőbb információkat tartalmazza egy-egy programról [a. m. „erről” doboz]	
abstract	tartalmi kivonat	
abridged edition	rövidített kiadás	
abutting colo[u]rs	színek éles találkozása	
accent	ékezet	
accented character	ékezetes betű	
fixed accent	betűn lévő ékezet	
floating accent	repülő ékezet	
'	acute	bosszú
..	dieresis; diaeresis	két pont
.	dotaccent	egy pont
..	hungarumlaut	kettős bosszú (magyar)
`	grave	visszafelé vessző
^	circumflex; caret	circumflex
˘	breve	breve
°	ångström; volle; ring	ångström
ˆ	cédille; çedilla	çedilla
ˉ	macron	macron
˜	tilde	tilde (ékezet) [létezik írásjelként is]
ˇ	caron; háček; mekčeň; 'check'	mekčeň
˘	ogonek	ogonek (lengyel)
accent tone	kiemelő tónus; halvány alaptónus; tónusalányomás	
access	hozzáférés	
Net access	Internet-hozzáférés	

accessory	kiegészítő eszköz
accordion/zig-zag fold	lepillőbajtás
¹account	igazolás; azonosító; használatra vonatkozó jogcím ⇨ felhasználói név (username) és jelszó (password) kell hozzá → login account
²account	kapcsolattartó dolgozó ügynökségnél
acetate	film; szerelőfólia; fólia mint rátét → ² film
Acknowledg[e]ments	köszönetnyilvánítás
Credits	közreműködők felsorolása
acquire; get; import; place	megszerez; beolvas; behoz; beemel; importál
activate	aktívál; aktívvá tesz
active setting	az éppen érvényes beállítás (szín, betűméret stb.)
active viewing area; viewable area	a képernyő aktív része ⇨ a képernyő szélén fekete maszk látható, amely szűkebb, mint a névleges méret
active window	aktív ablak ⇨ az egyetlen ablak, amelyik inputot fogad el a billentyűzetről vagy az egérről (bele kell vinni a kurzort vagy bele kell kattintani), fejlécének árnyalata sötétebbre változik ↔ inactive window
ad; advertisement	hirdetés; reklám → commercial
ad agency	reklámügynökség; hirdetési ügynökség
print ad	nyomatott hirdetés ⇨ nem az elektronikus médiában jelenik meg
add	felvesz; hozzátesz; hozzávesz; hozzáad
add noise	digitális „zaj” keltése
Addendum	pótlás; függelék
additive colors/primaries: RGB (Red, Green, Blue)	additív alapszínek; fényszínek; videoszínek (vörös, zöld, kék) ↔ subtractive primaries (↔ színrendszer)
add-on	1 számítógép-periféria 2 kiegészítés; extenzió

software add-on *kiegészítő szoftver*
 ✧ *perifériát helyettesítő szoftver*

adhesive *öntapadó; ragasztóanyag*
adhesive/perfect binding *ragasztókötés*

adjust(ment) *igazít(ás); beszabályoz(ás);
 utánállít(ás)*

administrator: network/system
administrator *hálózati vagy rendszer-
 adminisztrátor*

advertising; advertisement; ad *hirdetés;
 reklám*

advertising design *reklámgrafika;
 reklámművészet*

classified ad; classifieds *apróhirdetés*
publicity *hirdetés; reklám (tevékenység)*

advertorial *hirdetési anyag* ✧ *tebát nem
 szerkesztőségi; az editorial ellentéte*

agate ✧ *5 1/2 pt-os betűméret; az ebből szedett
 sor az USA-ban az apróhirdetés helyfel-
 használásának egysége*

air-blast nozzle/pipe; rear blower *levegő-
 fúvató eszköz a papírrakat felső íveinek
 szétválasztásához*

airbrush *retuspisztoly; festékszórás;
 finom átmenetes kifestés*

algorithm *problémamegoldó folyamat*

alias [*a. m. 'más néven'*] *1 más névvel való
 helyettesítés 2 „álruba”, ugyanazon állo-
 mány másik elérése 3 több beállítás, utasítás
 egyetlen paranccsal való helyettesítése*

aliasing; jagged edges; jaggies; blocky
*„lépcsőzés”; fogazott, fűrészszél(ű)
 ✧ ívek vagy ferde vonalak bittérképes
 megjelenítésénél*

align; range; flush with *vonalba állít*
alignment *1 egy vonalba állítás;
 sorba rendezés 2 szövegállítás; -zárás:*

left	<i>balra</i>
centered	<i>középre</i>
right	<i>jobbra</i>

justified *tömbösítve*
forced; last line justified *tömbösítve, kime-
 netsor kizárva*

plate alignment *passzerpontosság*
 ✧ *színek egymásra igazítása nyomtatáskor*
 → *registration*

allocate/reserve more memory for/to
 ✧ *több memóriát biztosítani valamely
 művelet vagy program számára*

alpha; alpha value *alfaérték* ✧ *egy pixel ne-
 gyedik jellemzője, amely nem a színértéket,
 hanem az áttetszőséget vagy fedést batároz-
 za meg (pl. színátmeneteknél, maszkolásnál)*

alpha blending *áttetsző maszkolás*
 ✧ *képek egymás fölé helyezése úgy, hogy az
 alul lévő kép bizonyos részei látszanak,
 más részei nem*

alpha channel/plane/register *maszk-
 csatorna* ✧ *képréteg, ill. memóriatár, ahol az
 alfaértékek találhatóak (egy kép 8 bites, szür-
 keárnyalatos reprezentációja, amelyet gyak-
 ran a kép egy részének kimaszkolásához
 használunk)*

alphabet *ábécé*
alphabet block *betűkocka (fajáték)*
alphabet length/width *ábécéhossz*
 ✧ *egy betűkészlet kisbetűinek együttes
 szélessége pontban megadva*

alphanumeric ✧ *latin betűket, számokat,
 írásjeleket, műveleti jeleket tartalmazó*

alter (alt)/option key
 ✧ *az egyik módosító billentyű*

ampersand & *et jel* ✧ *folyamatos szövegben
 nem, hanem főleg elnevezésekben használba-
 tó, elsősorban angol nyelvterületen, 'és' (and)
 értelemben* ✧ *a kora középkori kódexmásolók
 alkották az 'e' és a 't' összevonásával*

amplitude-modulated (AM) screening
bagyományos (amplitúdó modulált)
 ➔ *rácsozás*

frequency-modulated (FM) image synthesis sztochasztikus, frekvencia-modulált v. ⇨ kristályrács bontás

analog[ue] analóg ⇨ nem digitális

analogous color[s] ⇨ a színek szomszédosan elhelyezkedő színek

anchor „odaborgonyoz”
⇨ a szöveg egy helyébe odaköt

anchor point vonalatlátkozás, mozgató pontja → *bezier*

direction/control point irányító pont

angle of a drag húzás (vonszolás) iránya

animation animáció ⇨ szintetikus mozgókép

annotate jegyzetekkel ellát; annotál

annual report évi jelentés; éves beszámoló

antialiasing; anti-aliased ⇨ a szélek „fogazott”, „lépcsős” megjelenésének kisimítása (árnyalatos megjelenítéssel)

antialiasing; smoothing type
⇨ betű „lépcsős” szélének kisimítása

anti-offset powder; offset/spray powder; powder; dust púder; beporzó
⇨ a lebúzódás, vagyis a friss nyomatok egymásra rakódásánál fellépő átnyomódás (különösen műnyomó papíroknál fordul elő), elkerülhető azzal, hogy kis keményítőszemcséket szórnak a kirakott ívek közé
→ *offsetting; setoff*

anti-piracy kalózmásolás-ellenes

antique (finish) (papír:) simítatlan

eggshell enyben simított

aperture nyílás; lencsenyílás; blende

aperture grille ⇨ ezt a fajta színszűrő rácsot először a Trinitron képernyőknél használták: függőleges nyílások vannak a három szín számára ⇨ jobbnak tartják, mint a hagyományos, mert élesebb képet és ragyogóbb színeket ad ⇨ *shadow mask*

apostrophe ’ hiányjel ⇨ formailag azonos az angol záró idézőjellel

appearance matching megjelenésillesztés
⇨ annak modellezése, ahogy az ember a színt és a szomszédos környezet színét látja

appearing size relatív betűméret
⇨ a betű valóságos mérete szempontjából a betűszem nagysága döntő, nem pedig az, hogy mekkora fokozat (pontméret)
→ *x-height*

Appendix [röbbs: **appendixes/appendices**] függelék

Index névmutató; tárgymutató

Glossary fogalommagyarázatok

Apple menu „alma” menü
⇨ a Macintosh desktop menülécén bal szélén elhelyezkedő menü

application; application/computer program program; alkalmazás; számítógépprogram; alkalmazói szoftver

apply hajtsd végre
continuous apply folyamatosan hajtsd végre

arbitrary tetszés szerint meghatározható

arbitrary map ⇨ a fekete mennyiségének változtatása színbontásnál ⇨ néhány fekete pixelt fehérré cserélve, a feketét azokon a pontokon a három szín fogja helyettesíteni

arc körív

architecture: open architecture nyitott kiépítés ⇨ külső modulok igény szerinti alkalmazása

area chart területgrafikon
→ *chart; graph*

‘Are you sure you want to...?’
„Biztosan ... akarja ... ?”

array sor; rend → *charge-coupled device*

linear array soros elrendezés

matrix/area array; striped area array tömbelrendezés

arrow (symbol) nyíl

arrowhead nyílbegy; nyílvégződés

- arrow cursor** *a kurzor egyik (alapvető) megjelenési formája*
 ✦ 11 óra irányába mutató nyílbegy
- art; artwork; copy** *ábra; eredeti; képeredeti; illusztrációs anyag; képanyag*
- camera-ready** *fotózható; fotókész*
- colo[u]r print** *színes fénykép*
- colo[u]r transparency; chrome** *színes dia*
- eps art** *EPS formátumban rendelkezésre álló kép v. ábra*
- grayscale/greyscale** *szürke árnyalatos*
- line art** *vonalas eredeti; vonalas ábra*
- mechanical art** *másolóeredeti*
- photo; continuoustone; contone** *árnyalatos eredeti*
- reflection copy; reflective copy** *ránézeti eredeti*
- slide** *(vetítéshez keretezett) dia*
- transparent copy** *átnézeti eredeti (pl. színes dia)*
- work of art** *művészeti alkotás, mű(alkotás)*
- art/coated paper** *műnyomó v. krétázott v. mázolt papír*
- art director** *művészeti (felelős) vezető v. igazgató*
- artist; designer; graphic designer/artist** *tervezőművész; grafikus*
- artist book** *könyvtárgy, művészkönyv*
 ✦ *egyedi könyvszerű műalkotás*
- ¹**artwork** → *art*
- ²**artwork; keyline mode; wireframe** *vázszerkesztés; drótkeretes szerkesztés*
 ✦ *rajzolóprogramoknak az a lehetősége, hogy rajzunknak csak a vázát lássuk a program ablakában* ✦ *így gyorsabban lehet dolgozni*
 ↔ *preview(ing): preview mode*
- ascender** *felfelé nyúló betűszár (b, d, l)*
- descender** *lefelé nyúló betűszár (p, q, y)*
- extruder** *felfelé vagy lefelé nyúló betűszár (b, f, p)*
- ASCII mode** *ASCII karaktertárolási szabvány szerint* ✦ *128 férőhellyel, 7 bitet igényel, csak az angol nyelvhez elegendő*
 ↔ **binary (image) mode**
- ASCII text** *ASCII szöveg* ✦ *csak a betűk, minden specifikáció nélkül (formátálás, betűtípus, méret, változat stb. nélkül)*
- ASCII circumflex (asciicircum)** [^] *önálló circumflex (nem repülő ékezet)*
- ASCII tilde (asciitilde)** [~] *önálló tilde (nem repülő ékezet)*
- aspect ratio** *1 leképezési arány 2 képméret-arány; szélesség–magasság arány; oldalarány*
- assembly; film mechanical; flat** *filmszere-lék* ✦ *a montírozó által elkészített, lemezre másolható montírozó* ↔ **mechanical stripping** *montírozás*
- asterisk; star** ^{*} *csillag (lábjegyzetre utaló jel, de születés évszáma előtt is állhat stb.)*
 → **wildcard**
- astonisher** *1 felcímmel és/vagy alcímmel is ellátott cím az újságban 2 felkiáltójel*
 ✦ *tréfás nyomdászkifejezés*
- asynchronous transfer mode (ATM)** *nagy teljesítményű helyi hálózat (155 Mb/sec)*
 ✦ *hang és video továbbítására is alkalmas*
- at; 'at' sign; 'each'; apiece**
 @ *-nál, -nél; egységárjel; „kukac”*
- attachment** *hozzáfűzés*
 ✦ *elektronikus levélhez csatolt fájl*
- attribute** *tulajdonság*
- audio digitizer** *hangdigitalizáló*
- author** *szerző*
- author index** *névtutató*
- authorized edition/translation** *jogosított kiadás v. fordítás*
- pirated edition** *kalózkkiadás*

A

author's alterations; AA szerzői változtatás → *printer's error; galley proof; reader's proof*

author's proof/corrections

szerzői korrekció

✧ a jóváhagyás formái: "OK" v.

"OK with changes"

copywriter reklámszövegíró

auto önműködő; automatikus

auto hyphenation automatikus szóelválasztás

auto(matic) leading [ejtése: leding] automatikus sortávolság ✧ általában 120%, tehát pl. 10/12 pt, 11/13,2 pt, 12/14,4 pt

autologin user a rendszer bekapcsolásakor automatikusan bejelentkeztetett felhasználó

auto setup beállítások automatikus elvégzése

autotrace; trace automatikus körülrajzolás eszköze

auxiliary dictionary kiegészítő könyvtár; kivételszótár

B**back; spine; shelfback** gerinc**backbone** → *spine***back-end tool** önmagában teljes berendezés**background; backdrop** háttér**background printing** nyomtatás a háttérben ⇨ közben tovább lehet dolgozni a számítógéppel**back lead** ⇨ visszatekerhető az elejére**back matter; end-matter** zárórészek; a könyv vége; apparátus**back slant** ⇨ hátrafelé dől(ő betű)**backslash** \ visszafelé dőlő törtvonás**backspace; delete (key)** törlés (billentyű)¹**backup** tartalék**to back up** tartalék másolatot készít²**back-up; backing up; perfecting***widerdruck; hátoldalnyomás***first impression/printing/run***schöndruck; előoldalnyomás***bad block** tárolásra alkalmatlan, meghibásodott rész a lemezen**badge; brand** megjelöl(és)**balloon help** segítség buborékban**banding** sávosság ⇨ amikor a színátmenet (*verlauf*) nem fokozatmentes**bandwidth (cps/bps)** hálózati sebesség (karakter v. bit/sec); sáv szélesség ⇨ az átviteltő adatmennyiséggel egyenesen arányos**(bank)-note; bills; paper money** papírpénz**bank-note paper** bankjegypapír**banner** 1 lobogó; transzparens 2 szalagcím ⇨ (*banner; streamer; ribbon*) újságoldal tetején végigfutó cím**bar** sáv; csík; nagyon vastag lénia**bar** | függőleges vonal (karakter) → *brokenbar***bar chart/graph** oszlopgrafikon→ *chart; graph***bar code** vonalkód**colo[u]r bar** színellenőrző csík; színes csík
information bar információléc (ablak része)**menu bar** menüléc (ablak v. desktop része)**text insertion bar; I-beam** szövegkurzor**tint bar** tónuscsík**title bar** címléc (ablak alkatrésze)**base colo[u]r** kiinduló szín**base box** a kiinduló színt mutató kocka**baseline** betűvonal; alapvonal (amelyen a betűk állnak)**baseline grid; register** ⇨ *soregymen; sorregiszter***baseline shift** a betűvonal (alapvonal) emelése vagy süllyesztése, azaz egy vagy több betű (jel) emelése vagy süllyesztése**basic size** papíralapméret hüvelykben (USA)**basic/basis weight; substance** rizsmasúly ⇨ USA alapméretek valamelyikére vágott 500 ív tömege fontban (lb/ream)**bastard/mock title; half-title; slur page**

szennycímlap ⇨ a könyv első oldala, amely megelőzi a belső címlapot; rendszerint kisebb méretben felüntetik rajta a könyv címét

batch processing kötegelt feldolgozás**baud rate (baud = 1 bit/sec)** adatátviteli sebesség (mértekegysége)**bed** gépalap; „ágy” → *flatbed***behaviour** viselkedés; működés(i mód)**benday** ⇨ %-os raszterek előre elkészítve**Benday process** ⇨ egyszerű tónusok alkalmazása vonalas rajz gazdagításához**bestseller; bestselling book** sikerkönyv; bestseller**bezier; Bézier curve** Bézier-ív (matematikailag leírt görbe)**bezier control handle** Bézier-ív irányítófogantyúja⇨ az irányítópont és a hozzá vezető egyenes ↔ *anchor point*

bezier control point; BCP Bézier-ív irányítópontja

bézigon síkidom, amely Bézier-ívet is tartalmazhat

Bézier rules Bézier-szabályok:

all-or-nothing rule mindkét végén vagy egyikén se ⇨ a Bézier-ívek szakaszainak mindkét végén legyen irányítófogantyú, ne csak az egyikén

30-percent rule harmados szabály

⇨ a Bézier-ívek irányítófogantyúi kb. egyharmad olyan hosszúak legyenek, mint az általuk irányított ívszakaszok

control handle lever irányítófogantyú

bias → film bias

bible paper biblianyomó papír

bicubic interpolation ⇨ pixelek létrehozásának legjobb módszere képek átméretezésekor: a környező pixelek figyelembevételével

bid; estimate; quotation árajánlat

billboard óriásplakát

⇨ a tábla, amire felragasztják

binary (image) mode bináris (képi) működési mód ⇨ bináris fájlok továbbításával történő közlés ⇨ 256 karaktert tartalmazhat, 8 bitet igényel ⇨ hálózaton ASCII a szöveg-, binary a képtovábbítás módszere ⇨ ASCII mode

binder 1 könyvkötő 2 szalagos irattartó

binder's brass rézvését (táblanyomásból)

bindery kötészet műhely

¹**binding** kötés(zet); fűzés ⇨ tágabb értelemben használva: mindenfajta nyomtatás utáni művelet

binding dummy kötészeti modell

binding edge kötés(i szél); bund

⇨ a lapok belső, a gerinc felé eső széle

blind blocking vaknyomás

(fólia vagy festék nélkül)

bookmark(er) könyvjelző

casing táblázás ⇨ a könyvtáblába való beakasztás

cloth(bound); cloth-covered vászonkötésű; vászonnal borított

collate; gather összehord

cut flush; flush cover perem nélküli fedél

⇨ együtt vágva a belívvvel

↔ ¹**binding: square**

cutting vágás → trimming

flap (védőborító) fül

flyleaf; endleaf; endpaper előzékpapír

front/back paste-down az előzék

leragasztott fele (első – hátsó)

foil stamping; die stamping fólianyomás

folding hajtogatás

fore-edge vágás(i szél)

gathering; collating összehordás

gluing ragasztás

gold blocking kötészeti aranyozás

half bound félvászon; félbőr stb.

hardbound; hardback; hard cover;

case bound kemény táblás; kötött könyv

head; top edge fej (a könyv teteje)

headband oromszalag; oromszegő

joint; hinge; French groove ⇨ beégetés; besütés

perfect/adhesive binding ragasztókötés

saddle-stitch; saddle-wire stitching

drót irkafűzés ⇨ „kapcsolás”

sewing; stitching fűzés

wire stitching drótfűzés

side-wire stitching drótfűzés a gerinctől beljebb (pl. vastagabb folyóiratoknál)

slip case könyvtok

softbound; softcover; paperbound;

paperback; paper puha fedelű; kartonált

spine; back; shelfback gerinc

rounded spine gömbölyített gerinc

square spine egyenes gerinc

spine title gerinc cím

spiral binding spirálfűzés
square kantni; perem
tail; foot; bottom edge láb
 (a könyv alja)
whole bound egészsvázon; egészsbőr stb.
²**binding text to a path** szöveget (görbe)
 vonalra ültet
bind to path ültesd a görbére
bound text ráültetett szöveg
bisected vertical bar; broken bar |
 megszakított függőleges vonal (karakter)
bit (binary digit) bit ⇨ az információ
 legkisebb egysége bináris kódban
 (értéke lehet 1 vagy 0)
bit depth ⇨ bitmélység ⇨ annak mértéke,
 hogy hány árnyalatot v. színt képes egy
 eszköz egyszerre megjeleníteni
bite; tooth(y) papír érdessége
bitmap; bitplane bittérkép (képpontonként
 nyilvántartott adatokból felépülő kép)
 ⇨ eredeti értelmezésben csak színek és
 árnyalatok nélküli fekete-fehér ponttérkép,
 ahol egy pont valóban egy bitnek felel meg
 (0 = fehér, 1 = fekete)
bitmap based ↔ **vector based**
 (bitmaps versus objects)
 bittérképes ↔ vektoralapú
bitmap editor/paint program pixel-
 alapú „festő” program (nem rajzoló)
bitmap/screen font képernyőbetű
 ⇨ pontokból felépített, durva felbontású,
 kevésbé hű reprezentációja a betűképnek
outline/PostScript/printer font
 printeléshez, levilágításához való betű
 ⇨ matematikailag leírt körvonalú, nagy
 rajzi hűségű betűkép
biz card → **business card**
black and white fekete-fehér
black printing on white background
 fekete nyomás fehér háttéren

colo[u]r színes
grayscale fekete-fehér árnyalatos;
 szürke árnyalatos
black generation → **generation**
 → **separation type: black ink limit;**
total ink limit
black ink limit → **separation type**
black lead; graphite grafit
black lead strip ceruzabél
black letter; gothic gót betű; gótikus betű
 (főleg textúr) ⇨ a gothic amerikai szóbasz-
 nálatban talpnélkülit is jelenthet
blacks; turned letters blokált betűk ⇨ ólom-
 szedésnél helybiztosításra használt, nyomó-
 képpel lefelé fordított betű → **placeholder**
blank üres; kiöltendő üres hely
blank cover cím nélküli üres fedőlap
blank line üres sor
blank page vákátoldal; üres oldal
bleached paper fehéritett papír
bleed; bleed off; bled edges ⇨ kifutás;
 kifutó szél (képe, tónusé)
bleed area kifutó méret ⇨ amekkorára
 a képet méretezni kell, tehát a kifutás helyein
 3–5 mm-rel nagyobb, mint a vágott méret
blend átúszik; elpeng; színátmenet;
 tónusátmenet
blend(ing); gradation; gradient;
graduated fill két forma v. szín közötti
 fokozatos átmenet; tónus- vagy színátmenet;
 verlauf
directional gradation; linear blend
 egyenes (irányú) átmenet
gradual transition fokozatos átmenet
radial gradation körkörös, sugárirányú
 átmenet
blending of colo[u]rs színek keverése
blind blocking vaknyomás (fólia vagy festék
 nélkül)
blind embossing vakdombornyomás

blind keyboard machine ✧ lyukkártya-perforáló gép szövegkijelző nélkül

bloat felpuffaszt; dagaszt

¹block blokk ✧ a tárolás alapegysége, általában 512 bájt (2⁹)

boot block minden rendszer legelső blokkja ✧ utasításokat tartalmaz a hardver számára

²block klisé; véset

gold blocking kötészeti aranyozás

halftone block rácsrabontott klisé; autotípia

letterpress block magasnyomó klisé

line block vonalas klisé; fototípia

zinc; zinco cinkklisé

³block tömb; építőelem

block of text/type; type block szövegtömb; sorcsoport

⁴block: block out kitakar

blocking; stamping fólianyomás; aranyozás

blind blocking vaknyomás (fólia v. festék nélkül)

blocky; jagged edges; jaggies; aliasing „lépcsősítés”; fogazott, fűrészszél(ű)
✧ ívek vagy ferde vonalak bittréképes megjelenítésénél

blocky ↔ **smooth transition**
darabos ↔ finom átmenet

blow-up; enlargement; magnification;

scaling up nagyítás

reduction kicsinyítés

scaling képméretezés

blueline(s); blueprint; blue; diazo; ozalid
diazólevonat; „szalmiák” ✧ a montírozás végső ellenőrzésére használták
→ **browline**

blur elbomályosodik; elmosódottá, életlenné válik

blurb fülszöveg; könyvreklám; reklámcédula; bebúzott szórólapp
→ **plot synopsis**

blush; toning tónolás ✧ nyomathiba: vékony festékréteg nemkívánatos átvitele a papírra, amikor a nyomóforma ott is felvesz egy kevés festéket, ahol nem volna szabad

body copy/text/type főszöveg; kenyérszöveg

body size szövegfokozat
✧ a főszöveg betűmérete

body type szövegbetű; kenyérbetű

display matter/type/font;
headline type/font címzetű

display size címfokozat

bogus gyenge minőségű csomagolópapír v. karton (bulladékpapírból)

boilerplate text sztereotíp szöveg; szöveg többszöri felhasználásra

bold(face); bf háromnegyedkövér; félkövér (betűváltozat)
✧ laikus szóhasználat: vastag betű

bolded kövérített betű; hamis félkövér

extrabold kövér (betűváltozat)

fat face kövér betűtípus (rendszerint nincs normálja)

fullface normál betű

heavy; ultra extra kövér (betűváltozat)

lightface világos (betűváltozat)
✧ laikus szóhasználat: vékony

bond paper ✧ az üzletvitelhez szükséges papírfajták
→ **paper**

book könyv ✧ szakzsargonban néha a színes magazint is **book**-nak nevezik

Acknowledg[e]ments köszönetnyilvánítás

Addendum pótlás

Appendix függelék

Author's Notes a szerző jegyzetei

Bibliography; Selected Reading irodalomjegyzék; források; ajánlott irodalom

body of the work a könyv fő része

bookplate ex libris

chapter drop fejezetkezdő leütés

chapter heading; chapter opening

fejezetcím; fejezetkezdés

colophon *kolofon*

Contents; contents page; Table of

Contents (TOC) *tartalom(jegyzék)*

Corrigenda; Errata (Corrigendum;

Erratum) *sajtóhibajegyzék*

(egyes számban, ha csak egy hiba van)

cover *fedél; borító* → **binding**

Credits *közreműködők felsorolása*

dedication *ajánlás*

divider/division page *belső szennycímlap; elválasztólap*

dustjacket; bookjacket *védőborító; könyvborító*

end-matter; back matter *zárórészek; a könyv vége; apparátus*

Foreword; Introduction *bevezetés*

frontispiece *kép; arckép a címlappal szemben vagy után*

Glossary *fogalommagyarázatok*

half-title; bastard/mock title;

slur page *szennycímlap*

hardbound; hardback; hard cover;

case bound *kemény táblás*

imprint *impresszum*

Index *név- és tárgymutató*

jacket copy; 'blurb' *fűlszöveg; könyvreklám*

List of Abbreviations *rövidítések jegyzéke*

List of Illustrations *képek jegyzéke*

Preface *előszó*

prelims; front matter; opening pages *címmegyed(ív)*

softbound; softcover; paperbound;

paperback; paper *puha fedelű;*

kartonált

spine; back; shelfback *gerinc*

titlepage *címlap*

volume *kötet*

bookbinding → ¹**binding**

bookjacket *könyvborító; védőborító*

booklet; pamphlet *füzet; brosúra*

brochure *prospektus*

folder *mappa; iratgyűjtő; prospektus*

bookmark(er) *könyvjelző*

books in print *kaptható könyvek (jegyzéke)*

out of print *már nem kaptható*

boot *betölt(ődik)*

boot block *minden rendszer legelső blokkja*

✧ *utasításokat tartalmaz a hardver számára*

boot disk *indítólemez*

booth; stand *kiállítási stand*

border *körzet; keretdísz; keret*

borderless window *fejléc és keret nélküli ablak*

bottom *alja vminek; alsó; lent* ↔ **top**

bottom line *tiszta (netto) nyereség;*

végeredmény; közös nevező ✧ [a. m. 'alsó sor': pénzügyi beszámoló legutolsó sora]

-bound *-kötésű*

bound text *ráültetett szöveg (görbé)*

boundary; edge; fringe *határa, kerete,*

széle vminek → **border; frame** → **mount**

¹**box** 1 „szövegdoboz” ✧ *keretezett szöveg v.*

más anyag 2 „doboz” ✧ *az oldal eleme a számítógépben* 3 „négyzet”, „kocka” ✧ *szín vagy mintázat darabkája a kiválasztáshoz*

box/frame marker *kép-, szövegdoboz fogantyúja (amellyel átméretezhető)*

colo[u]r selection box *színválasztó négyzet*

dialog box *párbeszédablak*

picture box *képdoboz*

text box *szövegdoboz*

²**box** *a kurzorral való mozgatás,*

csukás stb. helyei az ablak keretén

close box *az ablak csukója*

resize box *általa az ablak mérete mozgatással változtatható*

- zoom box** az ablak méretét nagyítja, ill. az előző méretét visszaállítja
- branching** elágazás
- braces** { } (**braceleft**, **braceright**) kapcsos zárójel (*bal*, *jobb*)
- ¹**(square) bracket(s)** [] (**bracketleft**, **bracketright**) szögletes zárójel (*bal*, *jobb*)
- angled brackets** < > csúcsos v. borpadt zárójel
- ²**bracket; bracketed (serif)** kerekítés; ívelt kapcsolódás ⇨ a szárhoz ívelten kapcsolódó szerif
- brake-of-the-book** ⇨ helyosztás a folyóiratban, képes magazinban
- branch** ⇨ helytelen szóbasznalat a betűváltozatra → *style; variation*
- brand; badge** megjelöl(és)
- brand awareness** márkatudat(osság)
- brand owner** márkatulajdonos
- brand identity** márkaarculat
- branded identity** egyedi márkaarculat
⇨ minden egyes termék külön márkanévvel rendelkezik, és a vállalat neve nem kerül említésre ↔ *endorsed identity; monolithic identity*
- branding** márkaarculat létrehozása
- break** törés; elválasztás
- breaking** elváló ↔ *non-breaking*
- breaking hyphen/dash** ⇨ kötőjel v. nagyköötőjel, amely után a szöveg szükség esetén átmebet új sorba
- breaking space; breaking flexible space** ⇨ olyan szóköz, amelynél a szöveg szükség esetén átmebet új sorba
- breaking words; word break; hyphenation** szóelválasztás
- page break** oldaltörés
⇨ ahonnan új oldal kezdődik
- brief; briefing** eligazítás; feladatleírás
- briefs; nibs (news in brief)** rövid hírek
- ¹**brightness; lightness; luminance** világosság; féhér- vagy feketetartalom ⇨ színösszetevő: a színérzelet három alaptulajdonságának egyike → *bue; saturation*
- ²**brightness** papírok fehérségének számszerűsítésére használt jellemző
⇨ ISO kék-reflektanciátényező
(a 457 nm-es hullámhosszon mért reflexió)
- bristol** vastag nyomópapír, vastagabb mint 6 point (>0,15 mm)
- broad/broad-nibbed/calligraphy/wide-nib pen** vágott (hegyű) toll kalligrafikus írásához
- broadcast (quality)** professzionális minőségű videó
- ¹**broadsheet; broadside** nagyalakú újság
↔ *tabloid*
- ²**broadsheet** táblázatkezelő
- broadside; plano** egész ív
- brochure** prospektus ↔ *folder*
nem keverendő a ↔ *prospectus* szóval
- brokenbar; bisected vertical bar** |
megszakított függőleges vonal (karakter)
- broken type** sérült, hiányos betű
- bromide** filmre vagy papírra levilágított anyag
- brownline; Vandyke** ⇨ olyan, mint a *blueprint*, csak barna színű
- browse mode** böngészési, tallózási lehetőség
- browser; browsing software** böngésző; tallózó (internetes v. *hypermedia* program)
- brush; paintbrush** ecset
- brushes palette/width & shape workbook** rajzoló- és festőeszközök vastagságának, alakjának, működésének meghatározására szolgáló paletta
- B-tree** a fájtérben a fájlok elhelyezkedését nyilvántartó rendszer
(a *finder* működését segíti)
- bubble jet; ink-jet; non-impact** buborék- v. festéksugaras nyomtatás; érintkezésmentes

buffer a feldolgozásra váró információ átmeneti tárolója
bug probléma;hiba; defekt
buildup festéktöbblet; tömődés
bulk 1 a papír vastagsága (→ *caliper*)
 2 a könyv teste, vastagsága
bullet • díszpont
bull's eye; register/registration mark
passzer(kereszt) ⇨ színek illeszkedéséhez
bump/touch plate plusz szín lemeze
bundle ⇨ árut áruhoz kapcsolva olcsón,
 „csomagban” adni
burn 1 beéget; sötétebbé tesz (↔ *dodge*)
 2 lemezmásolás
bus lineáris felépítésű hálózat gerince
system bus rendszerbusz
 ⇨ pl. PCI-sín v. ADB (Apple)
 → *linear network*
business cabinet → *stationery*
business card; card névjegy

business graphics gazdasági grafikonok v. grafikák
butt cap egyszerű levágott vonalvégződés
 ⇨ a vonal legvégső szakaszára merőleges
 → *line: line caps*
butted slugs ⇨ linószedésnél bizonyos szélességen túl két darabból kellett összerakni a sorokat
button gomb ⇨ 1 egér gombja 2 megcímzett, parancsot végrehajtó kapcsoló a képernyőn 3 beérzékenyített rész, amelyre mutatni vagy kattintani lehet
radio button rádiógomb ⇨ kerek gomb fekete középponttal; egyszerre csak egy lehet bekapcsolva
byline a cikk szerzőjének neve az újságban
tag a szerző, szerkesztő sora
 (*written by..., edited by...*)
byte = 8 bit bájt ⇨ 8 bitből álló, legkisebb megcímezhető tárelem

C

Ç ç 'c' cedilla cedilla 'c'

ç 'c' slash cent

cabling vezetékezés; huzalozás**coaxial** koaxiális (Ethernet kábel)**fibre[er]-optic** száloptika

✧ drága, de nagy távolságokra alkalmas,

zavarásmentes bálózati buzal

twisted pair cabling rézhuzalozás✧ olcsó, hagyományos; zavarok ellen védő-
ármýekölással kell gyártani**calriolet** mélynyomáshoz készült filmszerelék→ ¹flat**cache memory; cache** gyorsítótár**calendar** naptár**calender** papírsimitó benger**calendering** kalanderezés ✧ papírgyártás-
kor vagy utána a papír simítása bengerek
között**super-calendering** fényezés ✧ a papír
simítása fényezett hengerek között**calibrate; calibration** kalibrál(ás)✧ a megjelenítő és a kimeneti eszköz beállí-
tása állandó értékekre megbízhatóan azonos
eredmény érdekében**calibration bar** szürkeék, szürkeskála;
színellenőrző skála ✧ a nyomatok szélén
alkalmazzák**caliper** papírív vastagsága mil-ben vagy
point-ban (mindkettő a hüvelyk ezredrésze:
 $2,54 \times 10^{-5}$ m)**bulk (pages per inch)** papírvastagság
(lap/ hüvelyk)**call for entries** pályázati felbívás**calligraphy** kalligráfia; művészi kézírás**calligraphic pen nib** kalligráfiához
való tollszem→ **broad/ broad-nibbed****callout; call-out** ábrafelirat (az ábra része),
vagy az ábrából kilógó felirat**call-out line** ✧ szemléltető ábrákon a jelölt
részhez vezető vonal ↔ **caption****camel-hair brush; painting/painter's
brush** művészfestőecset**camera** fényképezőgép**camera-ready** fotózható; fotókész**filter** színszűrő; képmódosító szűrő**process/copy/stat camera; graphic****arts camera** reprodukciós fényképezőgép**cancel** „mégsem”, érvénytelenítés**„canned” style** meglévő, előre elkészített
stíluslap¹**cap; capital; majuscule** nagybetű; verzál**all cap(ital)s** csupa nagybetű; verzál**cap height** verzálmagasság**caps and small caps** verzál és ↔kis-
kapitális ✧ túlzott precízkedés, merta kiskapitális szedésben a nagy kezdőbetű
mindenképpen verzál**lower-case; ‘small’/‘little’ letter**

kisbetű; kurrens

small caps ↔kiskapitális; kapitálchen**upper and lower case; u&lC** nagybetű és
kisbetű (normál szedés) ✧ a szedőszekrény
felső részén helyezkedtek el a nagybetűk, alul
pedig a kisbetűk rekeszei: innen az elnevezés²**cap (caps)** vonalvégződés(ek); pl. nyílbegy³**cap** sapka ✧ ragasztott tömb gerincének
sapkázása**capital letter; cap; initial; display initial**iniciálé ✧ a **capital letter** szöveg
környezettől függően egyszerűen nagybetűt
is jelenthet!**capitalize** 1 nagybetűvel (verzállal) kezd✧ az angol a több szóból álló cím minden
lényeges szavát nagyval kezdi (basonlóan
újságok nevéhez nálunk), nem csak az első
szót, mint a magyar

2 nagybetűvel (verzálból) szed

→ **skip capitalized**

caps/shift lock nagybetűzár; tartós felsőállás (billentyű)

caption; legend; cutline képaláírás; esetleg képcím ↔ *callout*

capture felvétel; „a látvány foglyul ejtése”
capturing an on-screen image; screen shot a képernyőn éppen látható kép rögzítése; ált. billentyűkombinációval
print screen/desktop [parancs:] nyomtasd ki a képernyőt

¹**card** kártya; kartoték(lap), cédula ⇨ *Hypercard, Cardfile*: az ilyen programokban az információ a kartotékhoz hasonló külön lapokon jelenik meg

²**card; cardboard; cartridge paper; pasteboard; board** karton

cardfile kartotékrendszer

carding ⇨ sorok szétzárása egy megkívánt magasságra

Carolingian (minuscule) karoling minuszkula

carriage return „kocsi vissza” ⇨ a *return* billentyű elnevezésének eredetije: az írógépen az a kar, amellyel soremeléssel együtt a kocsit át lehet tolni balra

carton doboz [nem karton!] → ²*card*

cartoon 1 „karton” (festményvázlat)
 2 karikatúra 3 képregény 4 rajzfilm
cartoonist karikaturista

¹**cartridge** 1 kazetta; tok 2 bordozható, kivehető merevlemez

²**cartridge paper** rajzkarton (nem *sima*)

¹**case** szedőszekrény

frame regál ⇨ ennek fiókjai voltak a szedőszekrények v. a szedéstároló bajók, deszkák
galley bajó ⇨ ezen gyűltek a szedett sorok
type case rekesz ⇨ azonos betűk helye a szekrényben → *job case*

²**case** kisbetű vagy nagybetű

case sensitive nem mindegy, hogy nagybetű vagy kisbetű (pl. keresésnél)

change case ⇨ nagybetűre v. kisbetűre vált

change to lowercase változtatás kisbetűvé a nagybetűt

upper case ↔ **lower case**

nagybetű ↔ kisbetű → *ignore case; single-case; unicast*

³**case** könyvtábla; kötetstábla

case bound; hardbound; hardback; hard cover kemény táblás; kötött könyv
casing táblázás ⇨ a könyvtáblába való beakasztás

softbound; softcover; paperbound; paperback; paper puha fedelű; kartonált
slip case könyvtok

case fraction → *fraction*

cast-coated ⇨ krétázott, de nem fényezett papír ↔ *supercalendered*

casting machine betűöntő gép
type casting betűöntés

casting-off a kézirat terjedelmének kiszámítása

alphabet length ⇨ ábécébossz

character count betűmennyiség; betűhelyek száma

character count table kulcsszámtáblázat

copy counting kézíratszámítás

copyfitting terjedelemszámítás

cpp (characters per pica) ⇨ kulcsszám

catalog(ue) katalógus

cathode-ray tube; CRT katódsugárcső

CCD → *charge-coupled device*

CD → *compact disc*

CD writing CD-írás

CD writing drive CD-író

cel animation (bagyományos) cellanimáció
 ⇨ a fázisrajzok egy-egy átlátszó fóliára készülnek

cel; cell 1 rovat a táblázatban; egy elemi mező 2 szövegegység ⇨ pl. függőleges basábokra és vízszintes tömbökre (*row*) osztással keletkező egységek

centered; centred középre zárt v. helyezett

centerfold; centrefold \diamond képes újság

középső oldalpárja, ahol a fűződrót látszik

\diamond kibajtható része is lehet

\rightarrow **foldout**

chalk rajzkréta

chancery italic cancellaresca

\diamond 15–16. századi reprezentatív kurzív

kézírás (elnevezését a pápai kancelláriáról kapta) \diamond a kurzív őse

change változtatás; cseréld ki

change case \diamond nagybetűre v. kisbetűre vált

change to lowercase változtasd kisbetűvé a nagybetűt

channel csatorna \diamond levilágításnál egy filmnek,

nyomatásnál egy nyomólemeznek felel meg

alpha channel/plane/register maszk-

csatorna \diamond képréteg, ill. memóriatár, ahol az alfaértékek találhatók

(pixelenként 8 bit, azaz 256-féle érték)

colo[u]r channel színcsatorna

chapter fejezet

chapter drop fejezetkezdő leütés

chapter heading; chapter opening

fejezetcím; fejezetkezdés

character betű; szám; jel; karakter

(a szóköz, tabulátor vagy az enter billentyű leütése is karaktert hoz létre)

character count betűmennyiség;

betűbelyek száma

character set jelkészlet

fo[u]nt \leftrightarrow betűkészlet

charcoal rajzszén

charge-coupled device; \leftrightarrow CCD töltéskapcsolt részecske

CCD array/sensor letapogató elemsor (pl. digitális fényképezőgépben, lapszkennerben)

linear array soros elrendezés

matrix/area array; striped area array tömbelrendezés

chart; graph grafikon

area \sim területgrafikon

bar/column (grouped/stacked column) \sim oszlopgrafikon (az oszlopok egymás mellett vagy egymáson)

flow chart felépítési v. folyamatábra

line \sim vonalgrafikon

pie \sim körcikkgrafikon, tortagrafikon

scatter \sim pontgrafikon

chase formazáró keret (magasnyomásúhoz)

chat párbeszéd az Interneten

¹check ellenőrizni; ellenőrzés

check(ing) spelling; spellchecking

belyesírás-ellenőrzés

double-check újra ellenőrizni

²check \leftrightarrow **uncheck**

beikszel \leftrightarrow kiikszel

\diamond opció kiválasztása

check box választónégyzet

check mark \checkmark \times pipa; iksz

chip lapka; „szilíciummorzsa”

\diamond a számítógép processzorának része

choice választási lehetőség \rightarrow **option**

choke; choke/reverse trap fogyasztás;

elvétel (a bizlalás egyik esete)

\leftrightarrow **²spread** \rightarrow **trap**

the knockout is choked a kiejtési felület szűkítése \diamond a \leftrightarrow bizlalás v. alátöltés értelmében a világosabb színt kell növelni, a sötétet pedig változatlanul hagyni; ha a háttér világosabb és a forma sötétebb, akkor ez utóbbi változatlanul marad, és a háttérből kimaradó negatív forma csökkentendő

chooser „választó” \diamond bálózati konfigurációs segédprogram a Macintoshon, amely lehetővé teszi a **printer/modem/bálózati porton** át elérhető eszközökre az adattovábbítást

Chromakey „színkulcs” használata két vagy több videokép összeépítésére \diamond egy átlátszóvá tett szín helyén megjelenik a másik kép

chromalin → *Cromalin*

chrome; colo[u]r transparency színes dia

digital chrome digitális dia

slide dia (vetítéshez keretezve)

cicero cicero (12 pontos egység a Didot-rendszerben: 4,513 mm)

Didot system Didot-pontrendszer (német; 1 p = 0,376 mm; 1 cic = 4,513 mm)

pica angolszász „cicero”: 12 pt (kb. 1/6 hüvelyk, 4,217 mm); 1 pica-pont (pt) = 0,351 mm

circulation időszaki kiadvány példányszáma
press/print run; size of edition példányszám

¹**claim; headline** szlogen; jelmondat

✧ a reklám fő mondanivalóját frappánsan megfogalmazó mondat

²**claim** reklamáció

to lodge a claim reklamálni

classicist(ic); neoclassical klasszicista

classification → *type classification*

clean proof hibátlan levonat

clear (to the background) töröl (a háttér láthatóvá válik)

click kattintás az egérrel

double-click kettős kattintás

drag-and-drop megfogni, elvinni és letenni

press and drag lenyomni a gombot és vinni

right-click kattintás a jobb oldali gombbal

client megbízó; megrendelő

¹**clip** kapocs; gemkapocs; összekapcsol

²**clip** kivág; kiálló

clip art; clipart; clippables; spot-art;

stock illustration külön jogdíj nélkül

basználható illusztráció

design/image font kis rajzokból álló

karakterkészlet

stock photography szabadon megvásárolható fotó

clipboard vágólap; „rűtábla”

✧ ideiglenes tárolás másolásböz

cut (X)/copy (C) - paste (V) kivágás vagy másolás által a vágólapra,

onnan bemásolással az új helyére kerül
clipping path vágómaszk ✧ tördelőprogramban felhasználandó kép Bézier-görbével meghatározott körvonalmaszka

clockwise; CW az óramutató járásával megegyező(en)

counterclockwise; anticlockwise; CCW az óramutató járásával ellenkező(en)

¹**clone** klón ✧ más gyártó nem márkás, de kompatibilis, helyettesítésre alkalmas eszköze

²**clone** másolat készítése

close becsuk; bezár

close box az ablak csukódoboz

close-up 1 összehúzás (korrektúrajel: ⚓; angolban: ☺) 2 közelkép, premier plán

cloth; cloth-covered vászon(kötés); vászonborítású →²*case*

CMS source profile a behívott kép színrendszerét itt kell megadni ✧ információ a színkezelő rendszer számára, hogy milyen eredeti adatokból dolgozza fel az adott képet

coat(ing) festékréteg; lakkaréteg; bevonat; réteg felvitele

dull matte UV coating mattlakkozás UV-lakkal

coated/art paper; coated stock műnyomó papír v. karton (krétázott, mázolt)

coated ↔ **uncoated**

műnyomó papír ↔ közönséges papír

coated finish műnyomó papírok felületi minősége

gloss fényes

dull félfényes

matte matt

satín selyemfényű

co-author társszerző

code kód

code; encode ↔ **decode** kódol ↔ dekódol

cold type *hidegszedés* ⇨ *nem ólombetű, hanem vmi más, pl. írógépszedés, fotószedés*
↔ **hot type**

cold/direct impression/strike-on/typewriter composition *írógépszedés*
(*pl. IBM Composer*)

collage *kollázs* ⇨ *több eltérő alkotóelem egy képre összehozva*

collapsed *összecsukott állapot* ⇨ *fejlécre redukálás a paletta becsukása nélkül*

collapse box *összecsukó doboz*

collapsed palette ⇨ *a palettákat, amikor éppen nem használjuk, nem becsukni, hanem csak összecsukni, azaz fejlécükre redukálni érdemes*

collate; gather *összehord (kötészeti művelet)*

colloptype; photogelatin *fénynyomás*

⇨ *raszter nélküli árnyalatos és színes nyomtatás volt, a zselatin ráncosodásán alapult*

colon : *kettőspont*

colophon 1 *kolofon (kiadói és nyomdai adatok igényesebb formája a könyv végén)*
2 *kiadó v. nyomda emblémája*

imprint *impresszum*

(*kiadói és nyomdai adatok a címlap verzőjén: ez a szabályos helye*)

colorant *színezék; színező; színösszetevő*

colo[u]r *szín*

↔ **colo[u]r of type**

brightness *élénkség (↔ színrendszer)*

CIE 1*a*b*; **CIELAB** *CIELAB háromdimenziós színrendszer*

⇨ (*LAB: luminosity+a+b component*)
világossági és színérték külön állítási lehetősége

⇨ *eszközfüggetlen színrendszer*

CMY colo[u]r (Cyan, Magenta, Yellow) *háromszín-rendszer; szubtraktív (kivonó) színkeverés (cián, bíbor, sárga)*

CMYK colo[u]r

(Cyan, Magenta, Yellow, black)

négy színnyomás; szubtraktív (kivonó) színkeverés; nyomdai alapszínek (cián, bíbor, sárga, fekete)

↔ **színrendszer**

CMYKRG (Cyan, Magenta, Yellow,

black, oRange, Green) *hatszínnyo-*

más, ↔ HiFi Color; Hexachrome

(*cián, bíbor, sárga, fekete, narancs, zöld*)

colo[u]r bar *színellenőrző csík; „ék”*

colo[u]r blend/gradient *színátmenet*

colo[u]r calibration *színkalibrálás*

colo[u]r channel *színcsatorna*

colo[u]r copier *színes másoló*

colo[u]r correction *színbelyesbítés;*

színkorrekció ⇨ *az optimális nyomtatásához szükséges*

colo[u]r gamut *az adott ↔ színrendszer*

színtartománya

colo[u]r halftone *színes rácsrabontott;*

színes raszteres

colo[u]r laser printer *színes*

lézernyomtató

colo[u]r library *színkatalógus* ⇨ *a papír*

minősége szerint coated ↔ *uncoated:*

műnyomóra ↔ *közönséges papírra*

colo[u]r list *színjegyzék; színválaszték*

⇨ *egy munkához használt színek*

colo[u]r management framework

színkezelő keretrendszer

colo[u]r-management system *színkezelő rendszer*

colo[u]r-matching system *színmintás*

egyeztetés

colo[u]r mixer *színkeverő*

colo[u]r model ↔ *színrendszer*

colo[u]r picker *színválasztó*

colo[u]r print *színes fénykép*

colo[u]r printer *színes nyomtató*

colo[u]r proof színes próbanyomat
colo[u]r proofing system színes próbanyomat-belyettesítő rendszer
colo[u]r range színtartomány
colo[u]r scheme színvilág; színskála
colo[u]r separation szín[re]bontás; színkivonat
colo[u]r set színkészlet
colo[u]r slide színes dia (vetítéshez keretbeve)
colo[u]r space színtér; különböző színrendszerek báromdimenziós koordináta-rendszerben
colo[u]rs palette színpaletta
 ✧ egy dokumentumban használt színek
colo[u]r steps színátmenet lépéseinek száma ✧ minél alacsonyabb ez a szám, annál durvább, „lépcsősebb” lesz a print, de gyorsabban elkészül
colo[u]r swatch színminta
colo[u]r temperature színbőrséklelet (mérése Kelvin-fokban történik)
colo[u]r theory színelmélet
colo[u]r transparency; chrome színes dia → *slide*
colo[u]r tuning színárnyalat-beállítás
colo[u]r wheel színkör; színválasztó korong
full-colo[u]r színes árnyalatos
gamut warning figyelmeztetés nem nyomtatható színre
 ✧ a színrendszer terjedelmén kívül eső szín választásakor
geniuneness of colo[u]rs a színek eredetibűsége
HLS (hue, lightness/luminosity, saturation) színezet, világosság, telítettség (↔színrendszer)
HSB (hue, saturation, brightness) színezet, telítettség, élénkség (↔színrendszer)

HSL (hue, saturation, lightness/luminosity) színezet, telítettség, világosság (↔színrendszer)
HSV (hue, saturation, value) színezet, telítettség, világosság (↔színrendszer)
hue színárnyalat; színezet
indexed colo[u]r redukált (egycsatornás) színes ✧ multimédiához, Internethez szükséges átalakítás
Lab colo[u]r (luminosity+a+b component) világossági és színérték külön állítási lehetősége ✧ eszközfüggetlen színrendszer
luminance; lightness; value világosság (↔színrendszer)
PANTONE colo[u]r színkártyarendszer, a festékszínek százalékos összetételével
primary colo[u]r elsődleges szín
process colo[u]r (CMYK, Cyan, Magenta, Yellow, black) négyszínnyomású; szubtraktív színkeverés; nyomdai alapszínek; négyszínbontás (cián, bíbor, sárga, fekete) ↔színrendszer
RGB colo[u]r (Red, Green, Blue) fényszínes, additív, összeadó színkeverés (vörös, zöld, kék) ↔színrendszer
sample colo[u]r kiválasztott szín; színminta
saturation telítettség, tisztaság (↔színrendszer)
solid colo[u]r direkt (felbontatlan) szín; teli tónus
spot colo[u]r; flat colo[u]r direkt (külön) szín; színflekk
Trumatch nyomdai színazonosító rendszer
colo[u]rization, tinting színezés
'colo[u]r' of type a szedés szürkeértéke, foltja
column hasáb
column chart oszlopgrafikon
 → *chart; graph*

column inch *basábbossz hüvelykben*

✧ *újsághirdetés kiszámlázásának alapja*

column rule *basáblénia*

column width *basábszélesség*

gutter *basábköz*

combination *1 vonalas és árnyalatos*

illusztráció egybeépítve 2 több különböző

munka nyomtatása azonos időben

ugyanazon a gépen

comma *, vessző*

command *parancs*

command button *parancsot végrehajtó*

gomb a képernyőn (pl. OK)

command key (⌘) *„alma”:*

a negyedik módosító billentyű a Macintosh

számítógép billentyűzetén (shift; alt; ctrl;

cmd) ✧ PC-n legtöbbször a ctrl-lal

feleltetik meg

commands palette *paletta, amely a sza-*

badon definiálható funkcióbillentyűkből

(F1, F2, ...) rendelt parancsokat tartalmazza

¹commercial *rádió-, tévéreklám; hirdetés*

→ ad

commercial break *a film v. műsor meg-*

szakítása reklámmal

²commercial *kereskedelmi; üzleti*

commercial printer *nyomdász*

commercial printing *nyomtatás mint*

szolgáltatás

commercial signs *kereskedelmi jelek:*

No. (UK)

number (US) *szám; sz.*

lb/pound *font (súlymérték)*

\$ **dollar** *dollár*

¢ **cent** *dollárcent*

€ **euro** *euró*

£ **pound sterling** *font sterling;*

angol font

¥ **yen** *jen*

% **per cent** *százalék*

‰ **pro mille; per thousand** *ezrelék*

@ **at; each; apiece** *-nál; egyenként;*

e-mailben a user-

name után áll

© **copyright** *szerzői jog*

™ **trademark** *védjegy*

® **registered** *bejegyezve*

commission *megbízás*

communication *kommunikáció*

communications consultant *kommuniká-*

ciós tanácsadó

¹comp (compositor) *szedő*

²comp (comprehensive) *pontos, végleges*

terv; makett

compact disc; CD *kompaktlemez; lézerlemez*

✧ *zene vagy számítástechnikai adatok tá-*

rolására

compatible *kompatibilis; illeszkedő;*

illeszthető; csereszabatos; összefér

compile *összeállít; szótárt, lexikont szerkeszt*

compiled by ...; edited by ... *szerkeszt-*

tette ...

complementary colo[u]rs *kiegészítő színek*

✧ *a színek ellentétes oldalán elhelyezkedő*

színek

complimentary copy *tiszteletpéldány*

component *összetevő*

composing room *szedőterem*

composing stick *vinkel; szedősorzó; szedővas*

composite *1 összetett; összetétel*

2 színre nem bontott

composite image *képösszetétel; összetett*

kép; kompozit; olyan kép, amely még nincs

színre bontva

composite work *kollektív munka*

composition; typesetting *szedés*

composer; compositor; typesetter

szedő

computer typesetting *számítógépes*

szedés

hotmetal ólomszedés
phototypesetting fényszedés (fotószedés)
compound összetétel
make compound összetétel legyen
 ✧ pozitív-negatív átváltás vagy körbezárt negatív forma miatt végrehajtandó parancs
comprehensive; comp pontos, végleges terv; makett
compress ↔ **decompress**
 sűrít ↔ a sűrítést megszünteti
compressed 1 sűrített 2 keskenyített
 → **condensed**
compression algorithm sűrítési mód
compression ratio sűrítés mértéke, aránya
computer program; application; software
 program; alkalmazás; szoftver
computer-to-film ✧ számítógépről filmre
computer-to-plate; direct to plate
 ✧ számítógépről közvetlenül ofsetlemezre világítás (a film kibagyásával)
computer-to-press; computer to print; digital print(ing) digitális nyomtatás (film és lemez nélkül)
condensed; compressed → keskeny(itett) betű
expanded; extended széles
configuration; config konfiguráció; elemcsoport; elemek elrendezése; beállítások ✧ egy bizonyos hardver- és szoftver-összeállítás
configuration file olyan fájl, amelyben a legutóbbi beállításokat tároljuk
configure konfigurál; egy bizonyos összeállítást létrehoz; beállításokat tesz
connector; outlet; plug csatlakozó; dugalj
consecutive; hyphens in a row egymást követő; kötőjelek egymás után ✧ az egymás alatt elválasztójellel végződő sorok száma
constrain kényszer; megkötés
 ✧ pl. a rajzeszközök vagy a mozgató kényszerítése 45°-onként a shift billentyűvel

consult megnéz; kikeres
consultant (to an agency) tanácsadó; külső szakértő (egy ügynökségnél);
communications consultant kommunikációs tanácsadó
consulting művészeti szakértői munka
contact print kontaktmásolat; érintkezőmásolat
¹**content** tartalom
content provider multimédia programban felhasznált alkotórészek (kép, zene, szöveg, adat) eredeti tulajdonosa, szerzője
content tool a tartalom kijelölésére és mozgatóására szolgáló eszköz
 ✧ képdoboz, szövegdoboz belsejében használható
item tool a tárgyat kijelölő és mozgató eszköz
²**Contents; Contents page; Table of contents (TOC)** tartalom (jegyzék)
continue folytatás; folytatd
continuous-tone/contone árnyalatos
full-color[ur] színes árnyalatos
grayscale/greyscale szürke árnyalatos
contour; outline kontúr; körvonal
contour setting; runaround; wraparound körbefuttatás
contract proof ✧ a levilágított filmekről készült színpróba
contrast kontraszt ✧ világos-sötét szélsőérték vagy a közbelső fokozatok
contrast curve kontrasztgörbe; gamma-görbe
low contrast; flat lapos; szürke; nem elég kontrasztos
contributor munkatárs
control vezérlés; irányítás; beállítási lebetőség
 ✧ pl. egy párbeszédobozban lévő nyomógombok, legördülő menük, választó négyzetek, adatmezők ✧ pl. képernyő beállító gombjai

control key (ctrl) az egyik módosító billentyű

control panel(s) üzemmódtáblák

✧ az operációs rendszer kívánság szerinti beállításait és bizonyos funkcióit irányító segédprogramok

controls palette egy-egy eszköz aktuális beállításait mutató és módosításra lebetőséget nyújtó ablak

convention szokásos eljárás, jelölésmód

convergence; image sharpness a képernyő élessége

conversion átalakítás; konvertálás

RGB to CMYK conversion fényszínesből nyomdai színekre való konvertálás (↔színkeverés; színrendszer)

convert átalakít; konvertál

coordinate location of the cursor

a kurzor aktuális helyzetének koordinátái

Copper Distributed Data Interface

(CDDI) nem száloptikás, hanem rézvezetékes gyors helyi hálózat (100 Mb/sec)

✧ az FDDI-vel azonos protokollt használ

copper etching rézkarc

copperplate 1 rézmetszet

2 a rézmetszők vagy litográfusok stílusát utánzó betű 3 szépírás, kalligráfia (copperplate hand)

¹copy másol(at) ✧ lemásol és a vágólapra helyez →²clip: clipboard

²copy; manuscript; typescript kézirat; szöveg

copy desk kézirat-szerkesztőség

copy editing kézirat-előkészítés

copy editor olvasószervező; kézirat-előkészítő szerkesztő

hard copy gépelt kézirat; kinyomtatott szöveg

soft copy adathordozón lévő kézirat

→ copyfitting

³copy; art eredeti (képeredeti is); reprodukció

reflection copy; reflective copy ránézeti eredeti

transparent copy átmézeti eredeti

⁴copy; issue példány

advance copy előzetes példány

complimentary copy tiszteletpéldány; ingyenes példány

damaged copy sérült példány

deposit copy köteles példány

number of copies; press/print run;

circulation; size of edition példányszám

numbered copy számozott példány

(gyűjtőknek)

second-hand copy antikvár példány

unopened copy felvágatlan példány

copy block szövegtömb; egy adag szöveg

copyfitting 1 terjedelemszámítás ✧ a kézirat

szövegmenyisége mekkora helyet fog

igényelni nyomtatott formában 2 szöveg-

kitöltés ✧ adott szövegmenyiségnek adott

belyre való mennél pontosabb kitöltése

alphabet length ↔ábécébóssz

casting-off a kézirat terjedelmének kiszámítása

character count betűmenyiség; betű-belyek száma

copy mark-up kézíratszignálás

cpi (characters per inch) betű/hüvelyk (trógep)

cpp (characters per pica) ↔kulcsszám

copy-protected jogosulatlan másolás ellen védve

copyreading kézirat-előkészítés

copyright © szerzői jog

copyright notice a szerzői jog jelzése a könyvben

copy schedule „kéziratmenetrend”

✧ újságnál a beérkező kéziratok főbb adatai

copywriter reklámszövegíró

coquille board ✧ texturált felületű karton

corner handle sarokfogantyú ✧ a sokszöget átalakíthatjuk vele ✧ képből vágás esetén a végrebajtás előtt még megváltoztatjuk a vágás méretét

corner mark sarokjel

crop mark vágásjel

crosslines; cross/registration mark; bull's eye; passzer (kereszt)

trim mark vágásjel

corporate author szerzői munkaközösség

corporate communications

(MIS, PR, etc.) céggkommunikáció

corporate design/identity; corporate

I.D. system; house style arculat(terv) → house style

identity manual arculati kézikönyv

Corrigenda; Errata [egyes száma:

Corrigendum; Erratum]

sajtóhibajegyzék (egyes számban, ha csak egy hiba van)

count számol ✧ valamely darabszám, számérték beadásának helye

counter 1 negatív forma: ellen-dombornyomó forma → die 2 betű körbezárt belső része (a, b, d, e, g stb.)

counterclockwise; anticlockwise; CCW az óramutató járásával ellenkező(en)

clockwise; CW az óramutató járásával megegyező(en)

counterfoil; stub (ellenőrző) szelvény; tőszelvény; leszakítandó rész

counterpunch nyílásbeütő ✧ a régi betűmetszők egyik módszer szerinti segédeszköze a betűk körbezárt nyílásainak a patricán való kialakítására

coupon border kivágandó, beküldendő szelvény határa (rendszerint szaggatott vonal v. perforálás)

courtesy ...; by courtesy of szíves hozzájárulásával; ... szívességével

courtesy/credit line közreműködők felsorolása

cover fedél; borító

cloth vászon(kötésű)

cut flush; flush cover perem nélküli fedél ✧ együtt vágva a belívvel ↔ square

dustjacket; bookjacket védőborító; könyvborító

hardbound; hardback; hard cover;

case bound kemény táblás, kötött könyv

self-cover a borító azonos anyagból (brosúra, betilap)

softbound; softcover; paperbound;

paperback; paper puha fedelű; kartonált

square kantni; perem

upper cover; lower cover fedél; bátsó fedél ✧ borító 1: fedlap; borító 4: hátlap

→ OFC; OBC; IFC; IBC

cover design fedélterv; borítóterv

cover page (printelési lehetőség) fedlap, amelyre a printer rányomtatja a **username**-et, a program nevét, a dokumentum nevét, a dátumot, az időt és az oldalak számát

cover stock ✧ fedélnek való karton

crash „lefagyás”; összeomlás

✧ a számítógép nem fogad **inputot**

create létrehoz; alkot

creation létrehozás; készítés

creative director kreatív igazgató

Credits alkotók megnevezése, felsorolása

Cromalin színes analóg próbanyomat-belyettesítő eljárás

→ **laminare: laminate proof**

→ **digital: digital color proofing**

crop képkivágás; képből vágás (jelölése); nyomtatvány túlzott körülvágása

crop mark képvágás jelölése; vágásjel

crop(ping) tool vágóeszköz; a képből vágás eszköze

trim vágás; körülvágás (nyomtatványé)

C

crosshair kereszt alakú kurzor
crosshead; subhead közcím (szöveg közti alcím)
cross-platform; dual platform kettős környezet (pl. PC és Mac)
cross-reference utalás (könyvben)
cuecon „tovább-ikon” ⇨ olyan piktogram a képernyőn, amely egy hypermedia programban való további felfedezőútra készítet
cuneiform ékírás
currency (sign) ₰ pénznem (jele)
current jelenlegi; éppen érvényes
 ⇨ nem kurrens!
current bandwidth (in cps) bálózáti sebesség (karakter/sec)
current pick a jelen állapot bemutatása
cursive reneszánsz írott betű
 ⇨ nem kötött írást utánozó típus
chancery italic cancellaresca ⇨ 15–16. századi reprezentatív kurzív kézírás (elnevezését a pápai kancelláriáról kapta)
 ⇨ a kurzív őse
italic kurzív; dőltbetű
oblique; slanted hamis kurzív
 ⇨ antikva megdőntve
script írott típus
cursor; pointer kurzor ⇨ helyzetjelölő a képernyőn
crosshair száskereszt; kereszt alakú kurzor (precíziós)
cursor key kurzorbillentyű
 ⇨ a nyíllal ellátott négy billentyű
cursor key distance ⇨ annak meghatározása, hogy egy kijelölt tárgy mennyit mozdul arrébb a kurzorbillentyű egyszeri megnyomásával
I-beam; text insertion bar/point szövegkurzor
curve 1 görbe 2 gamma-görbe (sötét-világos eloszlás görbéje)

custom kívánság szerint(i); rendelésre készülő; saját
custom colo[u]r kívánság szerinti (kikevert) szín → **spot colo[u]r**
custom install egyedi installálás
 ⇨ az installálásnak az a lehetősége, amikor megválaszthatjuk, hogy mely programrészek és tartozékok kerüljenek a merevlemezre
custom typeface/font/lettering a megbízó számára készített exkluzív betűtípus
customize ⇨ egyedileg megoldani; egyéni kívánság szerinti beállításokat tenni
¹**cut** kivág és a vágólapra helyez
 → ²**clip**: **clipboard**
²**cut; edit** „meghúz”; szöveget lerövidít
kill; delete kibúz; töröl
³**to cut type** betűt metsz → **punchcutting**
cut: 'the Monotype cut' egy bizonyos gyártású betű, pl. a „Monotype-féle”
⁴**cut** magasnyomó klisé → **photoengraving**
cut-in index; thumb index lapszéli (betű)regiszter ↔ ²**tab**: **tab index**
cutline; caption; legend képaláírás
cut-off 1 elválasztó lénia 2 a rotációs ívméret „mélysége” ⇨ a szélességre merőleges másik méret, amely a rotációs henger kerületétől függ
cutout kivágat; kiválasztott terület
cutter; knife rajzkés; snitzer
cyan cián; zöldeskék ⇨ a négyszínnyomás egyik alapszíne
cyberculture a kibernetikai tér kultúrája
cyberspace kibernetikai tér ⇨ a számítógép memóriája és a bálózatok által generált mesterséges tér; virtuális világgyetem
 ⇨ William Gibson 1984-ben *Neuromancer* c. regényében írta le először e szót
cylinder press gyorsajtó ⇨ magasnyomó gép, a papírt henger nyomja a formához
Cyrillic cirill

D

Đ ð *eth v. edb* ⇨ régi angolszász betű nagy és kis alakja

dagger † tör ⇨ lábjegyzetbe használt szimbólum

damaged copy sérült példány

¹**dash** *nagykötőjel; gondolatjel; vonás*

em-dash — kvirtminusz (magyarban nem használható)

en-dash — félkvirtminusz (nagykötőjel intervallumok jelölésére és – szóközökkel – gondolatjel)

hyphen – divíz; kötőjel

²**dash** szaggatás

dash editor a szaggatás mintázatának megváltoztatása

dashed line; dash marks szaggatott vonal; szaggatott jelek

data adat(ok) ⇨ digitális formában tárolt információ

data acquisition multimédiában az eredeti (analóg) képek és hangok digitalizálása

database adatbázis ⇨ információk a számítógép számára értelmezhető formában tárolva

dataglove robotkesztyű ⇨ virtuális valóságban való mozgáshoz és cselekvéshez használt kesztyű, amely „lefordítja” a kéz és az ujjak mozdulatait

datasuit robotöltöny ⇨ virtuális valóságban való mozgáshoz és cselekvéshez használt ruha, amely „lefordítja” a test mozgását

data highway 'adatországút' ⇨ a jövő adatbusza

dateline ⇨ újságfejléc alatt a dátumot is tartalmazó sor

deadline leadás; beadás; határidő

dead/foul matter ⇨ szöveg és illusztráció, amely már nem kell

debugger → *bug*

decimal tizedes; decimális; tizedesjegy

↔ *place value*

decimal place tizedesjegy(ek száma)

decimal point tizedespont (nálunk: tizedesvessző)

deck; second deck alcim (újságban)

deckle ⇨ kézi papírméretkor a felső (nem szítás) keret

deckle paper; handmade paper merített papír

deckle; deckle(d) edge rojtos szél (merített papíré vagy régi fotóé)

decompress a sűrítést megszünteti

decorated typeface; ornamental type díszes betű; díszbetű

decoration; ornament tipográfiai dísz

border; flourish körzet; keretdísz

swelled/tapered rule *spicc* ⇨ közepén vastagabb, szélei felé elvékonyodó díszléc

dedication ajánlás

deep etch ⇨ pozitív másolású ofszeteljárás

default alapbeállítás; alapértelmezés

by default alapbeállítás; alapértelmezés szerint

define meghatározni

definition élesség (fotó)

high definition nagy felbontó- v. feloldóképesség

defloat összeolvasztás ⇨ lebegő kiválasztás megszüntetése

degaussing; demagnetizing ⇨ a képernyő elektrosztatikus interferencia elleni védelme

deiconize ikon méretből visszanyagyt (ablakot vagy programot)

delete töröl; kibúz

delete ✂ *deleatur*; a törlés jele

⇨ magyarban inkább a görög *théta* formájára hasonlít: ∅

delete key; backspace törlés billentyű

deletion törlés; búzás

D

deliver elküld; kézbesít

delivery/shipment date szállítási
határidő

demagnetizing; degaussing ⇨ a képernyő
elektrosztatikus interferencia elleni védelme

denominator nevező ↔ **numerator**

density denzitás; sűrűség; fedettség

⇨ fényelnyelés: minél kevesebb fényt ver
vissza vagy enged át egy tárgy, annál
nagyobb a denzitása

density of tone → **total area coverage**

density/tonal range árnyalatterjedelem

↔ **high-density**

densitometer nyomatok, ellenőrző csíkok,
filmek denzitását (fedettségét) mérő eszköz

¹department; section rovat (újságban)

²department 1 osztály; részleg 2 tanszék

depth magasság; mélység

bit depth ⇨ bitmélység ⇨ minden egyes
képelembe (pixelbe) rendelt bitek száma,
ami ily módon meghatározza a lebetséges
szürkeértékek vagy színárnyalatok számát

depth of a column hasábmagasság

depth of field mélységelesség (fotó)

depth of focus fókuszmélység (fotó)

desaturate színtelítettség megszüntetése;
színelvétel; színtelenítés; kihalványítás

descender ↔ **ascender** (= **extruder**)

lefelé ↔ fölfelé kinyúló betűszár (p, b)

design tervezés; rajz

advertising design reklámgrafika;
reklámművészet

comp (comprehensive) pontos, végleges
terv; makett

design/image font kis rajzokból álló
karakterkészlet (nem *dingbats*)

→ **clip art**; **spot illustration**

draft layout vázlatterv

dummy ragasztott v. rajzolt forgató;
(régbben:) modell

graphic design tervezőgrafika

layout kiviteli tervek; elrendezés; tördelés

layout artist tervezőszerkesztő

mechanical; pasteup fotókész, szerelt
eredeti; ragasztótördelés

mock-up makett, bemutatásra

presentation tervbemutató

rough sketch/draft vázlat; nyersvázlat

rough; sketch vázlat

thumbnail kisvázlat; bevenyészett vázlat;
ötlevázlat

visual látványterv, bemutatásra

designer; graphic designer/artist tervező-
művész; grafikus

art director művészeti (felelős) vezető v.
igazgató

consultant (to an agency) tanácsadó
(egy ügynökségnél); tervezési szakértő

creative director kreatív igazgató

freelancer szabadúszó

layout artist tervezőszerkesztő

principal vezető tervező

print buyer gyártmánygondozó

production artist műszaki szerkesztő

type designer betűtervező

typographer; type director tipográfus

desk accessory desktop segédprogram
(számológép, naptár stb.)

desktop 1 íróasztali (a számítógépek régen
géptermeteket foglaltak el, ma pedig elférnek
egy íróasztalon)

2 a számítógép munkafelülete
(„asztallapja”); a Macintosh számítógép
munkakörnyezete; egy-egy alkalmazás
(program) munkafelülete

desktop publishing/design/

technology; dtp számítógépes kiadvány-
tervezés v. szerkesztés

desktop pattern a desktop háttér-
mintázata

desktop publisher ✧ olyan kiadó, amelyik nem viszi a nyomdába, hanem maga kinyomtatja és korrigálja a munkát

mount on the desktop perifériát felbozni ✧ a fizikai kapcsolaton túl a szoftverkapcsolatot is megteremteni

despeckle rácsalanít(ó) → *moiré*

destination rendeltetési hely

destination: file; print to file „fájlba nyomtatni”

✧ először elmentjük lemezre, s csak később nyomtatjuk (általában *postscript* formátum)

detail részlet

detailed apró részleteket tartalmazó

device eszköz (pl. lapolvasó, printer)

device-independent eszközfüggetlen ✧ 1 több színt is tartalmazhat, mint amennyit a képernyő kimutat, finomabb felbontást is lebetővé tesz, mint amit a printer tud 2 különböző eszközökről kapott, az eszközök lebetőzéseiben azonos eredmény

diacritical mark; diacritic; accent mellékjel; ékezet (pl. ø, ä)

diagram; chart ábra; grafikon → *chart; graph*

dialog[ue] box; dialog párbeszédpanel; párbeszédablak ✧ egy parancs végrehajtása előtt kérdéseket tesz fel, beállításokat tesz lehetővé, utána visszaigazol vagy figyelmeztetést közöl

diamond screening „gyémántrács” ✧ frekvenciamodulált vagy

•• kristályrácsbontás

→ *frequency-modulated (FM)*

↔ *amplitude-modulated (AM)*

diary napló

diazo; bluelines; blueprint; ozalid diazólevonat; „szalmiák”

dictionary szótár; kivételszótár → *spelling checker; thesaurus*

Didot system *Didot-pontrendszer (német)*

cicero ciceró (a *Didot*-rendszer 12 pontos egysége: 4,513 mm; 1 p = 0,376 mm)

pica [ejtése: pika] az angolszász pontrendszer 12 pontos egysége (4,2164 mm; 1 pt = 0,351 mm)

set 10/11' Times Roman × 20 cic 10/11' *Times* 20 ciceróra

die véset; stancaforma; dombornyomóforma; pozitív forma

counter ellen-dombornyomóforma; negatív forma

stamp cutter stancakés; stancolóké

die-cut; die cutting ➔ kivágás; stancolás → *steel rule*

¹**die stamping; foil stamping; stamping; blocking** fólianyomás

²**die stamping; embossing; steel-die engraving** dombornyomás

→ *embossing; blind embossing*

diffuse 'szórt fény' jelenség (filter)

diffusion dither Adobe által kidolgozott speciális rács technika (véletlenszerűen elszórt pontokkal modellezett tónusok, színárnyalatok)

digital számjegy alapú; digitális

digital audio hanganyag digitális formában tárolva

digital camera digitális fényképezőgép

digital colo[u]r proofing digitális színes próbanyomat-helyettesítés

digital memory recall ✧ a különböző képernyőbeállítások tárolási és újraelőbívási lebetőzése

digital photography digitális fényképezés

digital print(ing); computer to print digitális nyomtatás

✧ film(levilágítás) és lemez(másolás) nélküli nyomtatás, közvetlenül számítógépről vezérelve

digital proof *digitális próbanyomtatás*
 ✧ film és lemez nélkül, közvetlenül
 a számítógépről vezérelve
digital type(setting) *digitális betű;*
számítógépes szedés
digital videodisc (DVD) *video-CD*
 ✧ nagy kapacitású lézerlemez
digitization *digit(al)izálás*
digitizer *digitalizáló eszköz*
 (általában hardver)
digitizing tablet/digitpad *digitalizáló*
tábla ✧ szabadkézi rajzot vagy egy rajz
 mentén vezetett eszköz mozgását a
 képernyőn reprodukáló beviteli eszköz
dim *homályosít*
dimmed menu item *a parancs neve*
szürke ✧ pillanatnyilag nem elérhető
dimension *kiterjedés; méret*
dingbat *kis dísz v. jel*
dingbats; pi font *speciális jelek;*
piktogramok készlete
diphthong *æ Æ œ Œ* *kettőshangzó*
 (i ĩ ŷ Ÿ ě Ě) (külön ejtendő, nem
 diftongus hangzók)
direct image master ✧ *irodai ofszet-*
sokszorosítólemez papírból v. műanyagból
directional gradation; linear blend
egyenes (irányú) átmenet
 → *radial gradation*
direction point *irányító pont*
anchor point *vonaltalálkozás, mozgatás*
pontja
director *rendező; egy multimédia szoftver neve*
directory *katalógus; alkönyvtár*
direct selection *egy tárgy egy részének*
kijelölése
direct to plate; computer-to-plate
számítógépről közvetlenül ofszetlemezre
(a film kibagyásával)
disc → *CD; compact disc* → *disk*

discrete *elkülönülő*
discretionary/soft hyphen *„puba” elválasz-*
tójel ✧ *eltűnik, ha nem a sor végére esik*
 → *break: breaking hyphen*
disk *számítógéplemez*
cartridge (~ drive) *hordozható merev-*
lemez (meghajtója)
disk utility *merev- v. hajlékonylemezek*
működtetéséhez, javításához szükséges
eszköz (segédprogram)
external hard disk *külső merevlemez*
floppy disk; diskette *hajlékonylemez;*
floppi
floptical *optikai kislemez*
hard disk; winchester *merevlemez*
internal disk drive *belső lemezmeghajtó;*
floppimeghajtó
internal hard disk *belső merevlemez*
optical disk *optikai merevlemez*
 → *hard (disk) drive*
diskette; floppy disk *hajlékonylemez*
displace filter *egy kép pixeleit átbelyezi*
displacement map *egy vonalas (bitmap)*
mintára „búzza rá” a képet
¹**display** *kijelzés; kijelző, megjelenítő*
 ✧ *legszélesebb körben elterjedt kijelző a*
képernyő (monitor)
display adapter *képernyőadapter*
 ✧ *a színek számát és a felbontás nagyságát*
határozza meg
video card *videokártya* ✧ → *display adapter*
²**display** *hatáskeltő(k)*
decorative type(face) *díszbetű*
display face *akcidensbetű; címbetű;*
reklámbetű
display initial; capital letter *iniciálé*
display matter/type *címek; címbetű*
display size *címfokozat; címbetűméret*
display/headline type(face)/font
akcidensbetű; címbetű; reklámbetű

display work akcidensszedés
(nem szövegszedés)

swash letters kacskaríngóval díszített alternatív karakterek

³**display** mutat; mutatás

display full screen a teljes képernyő kibaszálása

display mode a kijelzés módja
 ✧ rajzolóprogramoknak az a lehetősége, hogy rajzunknak vagy csak a vázát (→²artwork; keyline mode; wireframe), vagy színezett, valóságos állapotát lássuk a program ablakában →preview mode

display show screen egy képablak tartalma kitölti az egész képernyőt

dissolve felold(ódik)

distort(ion) torzít(ás)

distribute horizontally/vertically vízszintesen vagy függőlegesen egyenlő távolságokra elrendez

dither(ing) utánzott árnyalatos, fekete-fehér vagy színes elszórt pontokkal
 ✧ fekete-fehér (bitmap) állomány, de pontozva „szürkéket” is tartalmaz, vagy 8 bites redukált színes állomány, de több szín illúzióját kelti (például internetes tömörített képeknél)

diffusion dither Adobe által kidolgozott speciális rács technika (véletlenszerűen elszórt pontok)

dithered bitmap a szürke árnyalatok lát-szatának keltése a fekete pontok elszórásával

divider/division page belső szemcímclap; elválasztó lap

dock dokk (laptop, azaz noteszgép befogadására)

docking station dokkolóállomás
 ✧ a noteszgépet tulajdonképpen asztali géppé változtató berendezés

doctor blade rákelkés (mélynyomás)

document dokumentum ✧ egy program által létrehozott fájl

documentation dokumentáció
(pl. a program leírása)

document setup a dokumentum alapvető paraméterei, felépítése

document unit hossz mértékegység az éppen nyitott dokumentumban (bűvelyk, cm, mm, pont)

dodge 'vattapálca' ✧ kivilágosít; visszaszed
 ↔burn

dollar \$ dollár

domain tartomány (internet)

dot pont; rászterpont; felbontás pontja

dot area pontterület

dot gain ⇨pontterület-növekedés; festékterület (ofszetnyomásnál)

dot leader ⇨kipontozás (sorkitöltés a szem vezetésére)

dot pitch lyukmaszk ✧ a képernyőpontok egymástól mért távolsága ✧ minél kisebb ez a távolság, annál teltebb színeket és élesebb képet kapunk

dots per inch (dpi) pont/bűvelyk
 ✧ letapogatási, printelési vagy levilágítási felbontás

dotted line pontozott vonal

fill character az az írásjel, amelyikből a szem vezetésére szolgáló sorkitöltést szedjük (pl. tartalomjegyzéknel)

pixel képelem; képpont

round dot screen/tint kerek rácsmintázat ✧ olyan rácsmintázat, ahol egyre nagyobb, de kerek rács pontokat kapunk a középtónusoknál és mélyárnyékoknál is, szemben a bagyományos ráccsal, ahol a kerek tü-pontok a tónusérték növekedésével szögletessé válnak, majd inverzbe mennek át, azaz a kimaradó fehérek lesz kerek →¹line:
 line screen/tint; ellipse screen/tint

D

double-burn dupla megvilágítás ⇨ negatív
 ofszetlemeznél lehetséges külön másolni
 pl. a szöveget és a rácsrabontott képeket

double-check újra ellenőrizni

double-click dupla kattintás az egér
 gombjával

double-image duplázódás
 (nyomatási hiba)

double-sided kétoldalas

double-spread; double-page spread;
spread oldalpár; lappár

doubleprint „rányomás” ⇨ pl. tónuson fekete
 lénia; más kifejezéssel → **surprint**

downlink ↔ **uplink** leküld ↔ ⇨ földi
 állomásról szatellitire felküld

download letölt (pl. nyomtatásra küldött fájlt
 a nyomtató memóriájába)

download ↔ **upload** perifériáról v. tá-
 volti számítógépről letölteni ↔ „feltölteni”
 (ellenkező irányban)

downloadable font letöltendő (letölthető)
 betű ⇨ a printer memóriájában nem talál-
 ható betűk nyomtatáskor automatikusan
 betöltődnek

unlimited downloadable fonts in a
document korlátlan számú font hasz-
 nálható egy dokumentumban, de a printelés
 lelassulhat

down style ↔ **up style** ⇨ normális, kis
 kezdőbetűs címszedés ↔ az az angol nyelvi
 szokás, hogy címekben, szlogenekben minden
 vagy majdnem minden szót nagy kez-
 dőbetűvel szednek

down time ↔ **up time**
 improktív gépidő ↔ produktív gépidő

dpi (dots per inch) pont/hüvelyk ⇨ letapo-
 gatási, printelési vagy levilágítási felbontás

drag húz; vonszol; mozog v. odébb visz
 az egérrel

drag and drop elvinni és lerakni

hold down lenyomva tart

press and drag lenyomni a gombot
 és vinni

shift-drag húzni és a váltót lenyomva tar-
 tani ⇨ így téglalap helyett négyzetet és ovál
 helyett kört rajzolhatunk, ill. egyenest húzva
 azt 45°-onkénti irányokba kényszeríthetjük

drawing-board rajztábla

drawing program rajzolóprogram

⇨ vektor alapú: matematikailag leírt
 elemeken (vonalakon és idomokon) alapuló
 (pl. Illustrator, CorelDraw, FreeHand),
 tehát nem pixel alapú (pl. Paint, Photoshop)

drawing tool rajzeszköz

object-oriented; vector-based matema-
 tikailag leírt elemeken (vonalakon és
 idomokon) alapuló, tehát nem pixel alapú

painting program festő típusú program
 ⇨ a képet mint pixelek összességét nyilván-
 tartó, a felbontás finomságától közvetlenül
 függő (pl. Paint, Photoshop)

drive meghajtó 1. ⇨ külső vagy belső tároló-
 eszközök olvasására, írására szolgáló
 berendezés (hardver)

→ **disk: internal disk drive; hard disk
 drive; CD writing drive**

driver (eszköz)meghajtó 2. ⇨ a számítógép bő-
 vítményeit, a hozzá csatlakoztatott egyes pe-
 rifériákat kezelő rutin (szoftver)

¹drop → **drag-and-drop**

²drop 1 leütés (szedéstükör élettől) 2 süllyesztés
 3 leejtés; legördülés

chapter drop fejezetkezdő leütés

drop cap/initial; dropped capital
 süllyesztett iniciálé

hanging cap/initial iniciálé a margón
raised initial kiálló iniciálé

drop-down list/menu legördülő lista v. menü
pull-down/pop-up/drop-down menu
 legördülő menü

drop out; knock out; reverse *kiejt;*

beforgat; negatívba forgat

dropout ✧ *rácsrabontott kép belyenként (a csúcsfényeknél) raszterpont nélkül*

drop-out type; reversed type *negatívba forgatott betű*

drop shadow *díszítés árnyékolással*

✧ *jobbra lefelé vetett árnyék*

drum scanner *dobszkenner; dobbengeres*

lapolvasó (magas minőséghez) ✧ professzionális (nem irodai szintű) képletapogató beviteli eszköz

↔ *flatbed scanner*

dry materials ↔ **traditional chemicals**

száraz előbívóanyagok ↔ bagyományos vegyszerek

dry offset; letterset *szárazofszet*

dry transfer lettering; transfer type *száraz*

átnyomó betűk és más grafikák (pl. Letraset, Mecanorma, Chartpak) ✧ szítanyomású festékfilmréteg, amely a bordozóról ledörzsölhető, és a rajta lévő öntapadó bevonat miatt a papírra, filmre, üvegre ragad

transfer screen *átnyomó raszter*

✧ *ledörzsölhető tónusok*

dry trap ✧ *az egymást követő színek vagy a*

lakkréteg külön menetben való nyomása, száradás után ↔ wet trap

dtp (desktop publishing) *számítógépes*

kiadványszerkesztés

dual *kettős; osztott*

dual platform; cross-platform

kettős környezet (pl. PC és Mac)

dub *1 szinkronizál (filmet) 2 vminek nevez*

dummy *1 ragasztott v. rajzolt forgató*

(tördelési terv) 2 modell (próbakövet)

to 'dummy up' *forgatót készít*

dump *eldob; „kiöl”*

dumpster; recycle bin; trash (can);

wastebasket *kuka*

duotone (tritone, quadtone) ⇨ *duplex*

bontás (ugyanaz három vagy négy színnel)

duplex *kétoldalas; kétrétegű (nem duplex-bontású!)*

duplex paper *duplexkarton*

duplicate *másolat készítése*

duplicate/parallel print *mutáció*

✧ *azonos képanyag eltérő (pl. más nyelvű) szöveggel kinyomtatva*

dust jacket; bookjacket *védőborító;*

könyvborító

jacket copy *fűlszöveg*

dye-sub(limation) printing

festékszublímációs (termoszublímációs)

színes printelés → thermal wax

dynamic range *árnyalati terjedelem*

E

& (magyarul 'et', angolul *ampersand*)

logikai 'és' vagy díszes 'és' (angol, latin)

É é 'e' acute magyar 'é'

Ê ê 'e' circumflex circumflex 'e'

Ë ë 'e' dieresis kétpontos 'e'; umlaut 'e'

È è 'e' grave 'e' visszafelé ékezettel

ear; ear-piece ⇨ (keretezett) anyag az újság-fejléc két oldalán

earcon „fül-ikon” ⇨ digitális hangot, zenét elindító ikon a képernyőn

edge 1 előny; vezetés 2 él; szél; perem; szegély

hard edge ↔ **soft edge** éles szél, kemény

batárvonal ↔ puba, átmenetes szél,

elpengő batár

hide/show edges a kiválasztás határát jelző szaggatott vonal eltüntetése vagy visszakapcsolása

edh; eth Ð ð régi angolszász betű nagy és kis alakja

edit 1 szerkeszt; sajtó alá rendez; feldolgoz 2 szöveget lerövidít; megváltoztat; átalakít 3 videót vág (editál) 4 kiválaszt; megváltoztat (színeket)

defining/editing colo[u]rs színek kiválasztása v. megváltoztatása

edit box adatmező

(abová az adatot beírhatjuk)

edit color dialog box párbeszédablak: színek változtatása, kezelése, szerkesztése

editing lektorálás; kézíratszerkesztés; editálás (vágás)

edition kiadás (az egyszerre publikált példányok összessége); példány; változat

⇨ napilapoknak, főleg régebben, naponta több kiadásuk lehett

edition time lapzártá

edit menu szerkesztéssel kapcsolatos menüparancsok

image editing képmódosítás; képfeldolgozás

picture editing képszerkesztés

press/print run; circulation (időszaki kiadvány) példányszáma

size of edition könyv példányszáma

editionising újságszám különböző kiadásai

first/last edition első – utolsó kiadás

early special; late final korai – késői kiadás

city/county edition városi – vidéki kiadás

north/south edition északi – déli kiadás

¹**editor** szerkesztő; vágó

(publisher's) reader lektor

copy desk kézirat-szerkesztőség

copy editor olvasószerkesztő; kézirat-előkészítő szerkesztő

picture editor képszerkesztő

production editor műszaki szerkesztő

²**editor: image editor; image-editing**

application képmódosító, képfeldolgozó program (pl. Photoshop, Live Picture, PhotoStyler) ! → ¹**editor: picture editor**

editorial vezércikk; szerkesztőségi vélemény

vagy anyag

advertorial hirdetési anyag

⇨ nem szerkesztőségi; az **editorial** ellentéte

editorial illustration sajtóillusztráció

(amely nem hirdetés)

edutainment (education + entertainment)

szórakoztatva oktatás

⇨ interaktív multimédia segítségével

eggshell enyhén simított (papír)

antique (finish) simítatlan (papír)

egyptian; slab-serif; square-serif

egyiptienne; talpas lineáris antikva

eject dob ki

electronic chat párbeszéd az Interneten

electronic conferencing értekezlet az Interneten

- electronic mail; e-mail** *elektronikus posta*
 ✧ *üzenet továbbítása számítógép-hálózatán keresztül*
- electronic publishing** *a kiadás új, elektronikus formái* ✧ *pl. CD-ROM, Web-oldal*
- Elm (electronic mail)** *egyfajta elektronikus postaszolgáltatás*
- electrostatic printing** *elektrosztatikus nyomtatás* ✧ *por alakú festék (toner) felvitele elektrosztatikus töltés segítségével*
- electrotype** *galvánklisé* ✧ *fémöntvény magasnyomásból; az eredeti szedéstről v. dúcra viaszformázással és galvanizálással készül*
- ¹**ellipse screen/tint** *ellipszis alakú pontokból álló rácsmintázat*
 → ¹*line: line screen/tint; round dot screen/tint*
- ²**ellipses; suspension/ellipsis points** ...
bárom pont
- elliptical/oval marquee** *ellipszis (kör) alakú kijelölő*
- rectangular marquee** *négyszögletes kijelölő*
- lasso** *lasszó* ✧ *szabadkézi kijelölő*
- em; em quad/space; mutton** *négyszöglet, kvirt*
(a betűfokozat ⇨ négyszöglet); régebben 1 picát is jelentett
- en; nut; en quad/space; nut** *félkvirt; félnégyzet; (terjedelemszámításban) „n”*
- thick space; 3-to-em** *harmadkvirt*
- middle space; 4-to-em** *negyedkvirt*
- thin space; 5-to-em** *ötödkvirt*
- hair spaces** *vékony ⇨ spáciumok (1/2...3 pt)*
- embed (embedded)** *beágyazni*
(a dokumentummal együtt feljegyezve)
- embossing; steel-die engraving;**
die stamping *dombornyomás*
- blind embossing (unprinted)** *vakdombornyomás*
- counter** *ellen-dombornyomóforma; negatív forma*
- die** *dombornyomóforma; pozitív forma; véset; stancaforma*
- emboss** ↔ **deboss** *domborit ↔ bemélyít*
- emboss filter, embossed look** *dombornyomás hatását utánzó filter*
- thermography** *nyomás domborodó festékekkel*
- em-dash** — *kvirtminusz (magyarban nem használható)*
- en-dash** — *félkvirtminusz (nagykötőjelnek és gondolatjelnek használható)*
- emoticon** *karakterekből képezhető kedves kis ábra [a. m. 'érzelemikon']*
- smiley-face** :-)
nevető arc
 ✧ *elfordítva lebet értelmezni*
- emphasis; differentiation** *kiemelés*
- emulate** *imitálni; a lebető legjobban megközelíteni; más rendszerű alkalmazást futtatni*
- emulation** *emulálás, emuláció; más rendszerű alkalmazás futtatása*
- emulsion** *fényérzékeny réteg*
- emulsion down** *olvashatatlan; oldalfordított (film)*
- emulsion side** *rétegoldal*
 ✧ *a film emulziós fele*
- emulsion up** *olvasható; oldalbelyes (film)*
- en; nut; en quad/space; nut** *félkvirt; félnégyzet; (terjedelemszámításban) „n”*
 → *em*
- encapsulated PostScript (EPS)** ✧ *nagyon elterjedt grafikai formátum* ✧ *PostScript-leírás, amelyet a RIP feldolgoz és a levilátgónak továbbad* ✧ *rendszerint két részt tartalmaz: a grafika felbontástól nem függő PostScript-leírását és egy durva felbontású nézőképet*
- encrypt** ↔ **decrypt**
titkosít ↔ titkosságot felold
- encryption software** *titkosító program*

- scramble** illetéktelenek számára olvashatatlanmá kódol
- end** menj a dokumentum végére (billentyű)
↔ *home*
- en-dash** – félkvírtmínusz
- em-dash** — kvírtmínusz (magyarban nem használható)
- endcaps** vonalvégződés (pl. nyílbegy)
- arrowhead** nyílbegy
- end-of-line decision** sorvégi döntés;
elválasztás-sorkizárás
- hyphenation; H&J; H/J (hyphenation and justification)** szóelválasztás;
elválasztás-sorkizárás
- hyphenation zone; ragged width** sor-elválasztási tartomány (a szedés jobb szélétől)
- line break** sortörés
- word break** szóelválasztás
- endorsed identity** támogatott márkaculacul
◇ a vállalat a különböző márkaneveit a vállalatnévvel is megtámogatja
- endpaper; endleaf; flyleaf** előzék (papír)
◇ néha megkülönböztetik a lapozható felétől, ami a *flyleaf*
- end slug** ⊕ záró-, elválasztó dísz
- end title** végcím ◇ filmek végén a közreműködők felsorolása
- end user; licensee** végső felhasználó; vásárló
- engraving** metszet; maratás
→ *copperplate; copper etching; etching; linocut; photo-engraving; woodcut; wood engraving*
→ *punchcutting; type-cutting; type engraving*
- enhance** (meg)növel
- enhanced** megnövelt teljesítményű
- enlarge; enlargement; blow-up; scaling up** nagyítás
- reduction; scale down** kicsinyítés
- scaling** képméretezés
- ¹enter** új basábot, új oldalt kezdő billentyű; „utasítás végrehajtása” billentyű
- ²enter** megad (pl. számértéket);
beír (pl. szöveget)
- entrant** pályázó
- entry** 1 címszó (enciklopédiában, lexikonban, szótárban) 2 pályamű 3 bejegyzés; adat-egység (listában, táblázatban)
- entry form** pályázati űrlap
- environment** környezet ◇ a számítógépek és perifériák együttese
- platform** platform ◇ hardver-szoftver együttes → *cross-platform; dual platform*
- ephemera** ◇ rövid életű egyéb nyomtatvány (nem könyv)
- epilogue** utószó
- equal; equal to** = egyenlő
- equation** egyenlet
- eraser** radír ◇ törli a képet, előjön a háttér
- Errata; Corrigenda** [egyes száma: **Erratum; Corrigendum**] sajtóhibajegyzék (egyes számban, ha csak egy hiba van)
- error; defect** hiba
- author's alteration; AA** szerzői javítás
- PostScript error** PostScript hiba
- printer's error; PE** sajtóhiba
- error ID number** [e.g. **Error -97**] a hiba-üzenet száma
- estimate; quotation; bid** árajánlat
- etching** karc; maratás
- eth; edh** Ð ð régi angolszász betű nagy és kis alakja
- Ethernet** nagyon elterjedt, közepes teljesítményű helyi hálózat (10 Mb/sec) ◇ gyakran együtt adják a számítógéppel
- Fast Ethernet** gyors hálózati technológia (100 Mb/sec)
- even pages** páros oldalak
- odd/uneven pages; odd folios** páratlan oldalak

even working egész ívre megy ki a könyv
(ha az oldalszám osztható 16-tal)

oddment töredék ívre megy ki a könyv

&; et (magyarul 'et', angolul **ampersand**)
logikai 'és' vagy díszes 'és' (angol, latin)

examination copy mutatóványpéldány

exception dictionary kivételszótár

excerpt részlet

exclamation mark/point; exclam !

felkiáltójel

exit/quit the application/program kilépés
a programból

expanding megnövelés; kiterjesztés; tágítás;
szélesítés

experimental/fun type(face)/font kísérleti
betűtípus

•→ **expert font; expert set** valódi
kiskapitalist, ugráló számokat, igazi kitévő-
ket és indexeket, két-f-ligatúrákat stb.
tartalmazó betűkészlet tipográfiailag igényes
felhasználóknak

expert user szakértő felhasználó v. kezelő

exponent kitevő, felső index

export átvitel más programba
vagy platformra

exposure expozíció

overexposed ↔ **underexposed**

túlexponált ↔ alulexponált

expression kifejezés ⇨ karakterek
és operátorok (funkcióval rendelkező karak-
terek) kombinációja

extended; expanded széles (betűváltozat)

extended keyboard megnövelt billentyűzet

extension 1 kiterjesztés (PC-s fájl elmentésé-
nél a név utáni pontot követő max. három
betű, pl. *.txt) ⇨ meghatározza, hogy a fájl
megnyitására mely programok alkalmasak
2 bővítő; bővítmény; kiegészítő
→ XTension

external hard disk külső merevlemez

extratrinary colo[u]r; HiFi Color;

six-colo[u]r process több mint három
alapszínezéket használó, vagy •→batszín-
nyomás ⇨ a négy színnyomatáshoz
képest ragyogóbb színeket produkáló új
színbontási eljárás

eye-break ⇨ a szöveg közti alcímmel
hangsúlyosabban kiemelt szöveg,
hosszabb cikk élénkítésére az újságban

eye catcher; key visual a hirdetés
figyelemfelhívó vizuális eleme;
vizuális kulcs

eye-catching blikkfangos; szembetűnő
→ *claim; headline*

eyedropper szonda; pipetta; szemcseppentő
⇨ színmintavétel eszköze

eyephones sisak a virtuális valóságba való
merüléshez ⇨ sztereó képernyőpárt,
sztereó fejhallgatót és pozícióérzékelőt
tartalmaz; a fejmozdulatot „lefordítja”
a számítógép számára, amely
audiovizuális visszajelzést ad

F

F

face; typeface betűtípus [régén a *face* az ólombetű vagy a klisé nyomófelületét is jelentette]

fo[un]t ⇨ betűkészlet; betűcsomag
→ *type style; weight*

facing pages; spread; double-page spread szemben lévő oldalak;

oldalpár; lappár

facsimile transmission ⇨ távoli nyomtatási helyszínre való átvitel elektronikus úton

factoid ⇨ színes tónusra nyomott táblázatos anyag

fade elhalványul

fade-out rate ⇨ meghatározza, hogy milyen gyorsan olvadjon bele az ecset vagy a festékszóró pisztoly által húzott vonal a háttérbe

family of type; type/font family betűcsalád
⇨ egy típus változatainak összessége

family of typefaces betűtípusok osztálya; stiluskategória [hibás szóhasználat, helyesebb: *category; type classification; group of typefaces*]

type style betűváltozat; funkcionális változat

weight vastagsági változat
(világostól a kövérig)

weights/styles; weights and styles
(így együtt is:) betűváltozatok
⇨ egy betűcsalád tagjai

fancy swash character; swash letter
kacsaringóval díszített (alternatív) betű

fat face kövér betű
(amelyiknek nincs normálja)

fat/universal installation ⇨ egy program legnagyobb installálási verziója, amely a legtöbb helyet foglalja ⇨ lehetőleg ne ezt installáljuk, hanem a kifejezetten az adott géphez való verziót

fax *fax*(ot küld)

feather „elpengés”; a kontúr élességének megszüntetése; fokozatos átmenet a háttérbe

feather edge elvékonyodó szél

⇨ egy kijelölés határa mentén, a határvonal két oldalán való fokozatos átmenet, „pubitás”

feature 1 sajátosság; tulajdonság; lehetőség; eszköz 2 színes riport

feature article a vezető témáról szóló cikk

feature film játékfilm; nagyfilm

feedback visszacsatolás, visszajelzés

⇨ tájékoztatás arról, ami éppen zajlik

felt-tip marker/pen filctoll

felt/top side a papír színeoldala

wire side; underside a papír szitaoldala; visszája

fibre[er] distributed data interface (FDDI) gyors száloptikás *fault-tolerant* helyi hálózati technológia (100 Mb/sec)

fibre[er] optic üvegszáloptikai kábel

fiction regényirodalom; regényműfaj

field mező (adatok beírására)

figure 1 szám 2 (vonalas) ábra

figure; number; numeral szám(jegy)

lining/modern/ranging figures 1234
verzál v. álló számok

non-lining/oldstyle/lowercase figures 1234
ugráló v. mediévál számok

file állomány; fájl; dokumentum

directory; folder könyvtár; mappa

⇨ fájlok gyűjtő-tároló helye

file format fájlformátum ⇨ az adatfeljegyzés módja (esetleg sűrítéssel), ettől függ, hogy később hogyan és hol tudjuk felhasználni az információt

file management a háttértár kezelése

file menu menüparancsok, amelyek a dokumentumra mint egészre vonatkoznak

- file name and date** *fájlnév és dátum*
 ✧ *printelésnél a lap vagy a film bal felső részén a margón kívül találhatóak (Quark)*
- file size** *fájl méret*
- file transfer program; ftp** *állománymásolás távoli számítógépek között*
- fill; to fill** *kitöltés; kitölt* ✧ *tónussal, színnel, mintázattal*
- fill and stroke** *kitöltés és vonal v. körvonal megadása* ✧ *tárgyak, betűk, idomok megjelenítésének két alapvető módja*
- solid/flat fill** *telj. tónus(ú. kitöltés)*
 ✧ *nem átmenetes, nem árnyalatos* ↔ *blend stroke; to (give) stroke* *vonala (vagy kontúr) paramétereinek megadása*
 ✧ *vastagságot adni egy vonalnak vagy egy idom körvonalának; megkontúrozni a betűt*
- filler** *kitöltő elem* ✧ *jelentéktlenebb többletanyag hasáb vagy oldal üresen maradó részének kitöltésére*
- filling in** *betömődés*
- ¹**film** *film*
- film plus** ✧ *interaktív multimédia program, amely egy játékfilmen alapul, és azt egészíti ki*
- film-title; motion picture title**
sequence *filmfőcím* → *end title*
- ²**film** *film; fólia*
- acetate** *montírfilm; szerelőfólia*
- film mechanical; assembly** *montíring*
 → *stripping*
- film recorder** *diafilmkitró* ✧ *dia és negatív exponálására alkalmas periféria*
- filmsetter** *filmlevilágító*
- transparent plastic film** *műanyag fólia (fóliázásboz)* → *laminate*
- film bias** *film színeltolódási bajlama*
- Filmstrip** ✧ *Adobe állományformátum, amely mozgóképszekvenciából való átemelést tesz lehetővé (pl. Premiere → Photosop)*
- filter** ¹ *színszűrő; képmódosító szűrő*
² *módosítási lebetősség*
- filter factory** *szűrők készítése; új szűrők meghatározása*
- filtering** *módosító szűrő alkalmazása*
- find/change; find and change**
keresés és csere
- finder** *a Macintosh desktopot fenntartó alkalmazás* ✧ *dokumentumokat és programokat kezel, információkat továbbít lemezek között stb.*
- findfont error** *nincsenek meg a fontok (vagy egyik formájuk)*
- fine art print** *művészeti reprodukció; poszter*
- fine-tuning** *finombangolás; finom beállítás*
- finial; tailpiece** *záródísz*
- finish** *papírfelület minősége* → *paper: finish*
- first impression/printing/run** *schöndruck; előoldalnyomás*
- back-up; backing up; perfecting**
widerdruck; hátoldalnyomás
- first line indent** *új bekezdés behúzása*
 ✧ *az első sor beljebb kerül*
- full out** *tompán; behúzás nélkül*
- left indent; right indent** *bal v. jobb oldali behúzás* ✧ *az összes sor beljebb kerül*
- first revise** *első korrektúra*
- fisheye lens, fish-eye lens** *balszemoptika*
- fit** *illesztés; illeszkedés; kitöltés* → *copyfitting*
- fit; letterfit: tight fit, loose fit**
szoros szedés; tág szedés
- fit in window**
az ablak méretére nagyítani az egész oldalt
- fit the text to the box**
kitölteni a szöveggel a „dobozt”
- fix** *javít(ás); megjavít*
- fixed** *rögzített, meghatározott*
- fixed-width; monospace (font, number)**
azonos szélességű
 ✧ *nem arányos, nem változó*

F

flag; masthead; nameplate; title-line; titlepiece újságfejléc, kopf [a masthead a szerkesztőségi névsort is jelenteti!]

flap (védőborító) fül

flat typeface öblös, nagyon széles betűtípus

flash; news flash rövid gyors hír

¹flat; film mechanical; assembly

filmszerelék ⇨ a montírozó által elkészített, lemezre másolható montírozás

flat plan montírozási terv ⇨ kilövés és színek szerinti kisméretű vázlat

²flat „lapos” (kép) ⇨ nélkülözi a kontrasztot

flat colo[u]r fakó, tompa szín

↔ **³flat/block/spot colo[u]r**

³flat/block/spot colo[u]r színflek; teli szín; direkt szín ⇨ egy színnel nyomott, nem színre osztott

flat/solid fill teli tónus (ú kiegészítés) ⇨ nem átmenetes, nem árnyalt

flat artwork → reflective copy

flat-back egyenes gerincű → round-back

flatbed síkgyas

flatbed press síkgyas ívnyomó gép (pl. gyorsajtó)

flatbed scanner síkgyas szkennel

flat colo[u]r direkt színflek

⇨ különálló színek

flat contrast „laposság”; kontrasztbiány

flat finish → low finish

flatness szögletesség (eszközfüggő variábilis)

⇨ a printerek-levilágítók által sokszögek-ként visszaadott görbék és az ideális

ív közötti legnagyobb távolság ⇨ minél nagyobb a flatness, annál kevesebb oldalú a sokszög, tehát durvább a renderelés

path limit beépített sokszöghatár ⇨ a görbékét helyettesítő sokszögek számos ponton érintkeznek az ideális ívvel, azonban ha a pontok száma túllép egy határt, a nyomtatás megbiúsul → limitcheck

flat-panel LCD monitor lapos, folyadék-kristályos monitor

flat piece ⇨ hajtás nélküli ívekben leszállított termék

flat shadow → drop shadow

flat size ⇨ hajtogatás előtti kézméret

flat view előlnézet; szembőlnézet; frontális nézet

flat tint halftone → fake duotone

flesh tone emberi bőrszín

fleurons → flowers

flexible/flex space olyan szököz, térköz, amely nem változik sorkizáráskor

flexography; flexo ⇨ flexónyomás; flexográfia

flicker(ing) zizegés (vonal); vibrálás (képernyő, fény)

flicker-free monitor vibrálásmentes monitor

flier; flyer szórólap; rölap

¹flip horizontal vízszintes tükrözés (fordítás)

flip vertical függőleges tükrözés (fordítás)

²flip the page pörgetni az oldalt; átlapozni thumb tab lapszéli regiszter (pörgetve kereséshez)

float repül; úszik; lebeg ⇨ külön rétegen elhelyezkedő elem, például azért, hogy könnyen változtatható legyen ⇨ szigetyszerű elem

floating accent ↔ fixed accent

repülő ékezet ↔ betűn lévő ékezet

floating palette úszó paletta

⇨ a paletták szabadon mozgathatók a képernyő felületén

floating rule úszó (basáb)lénia

⇨ olyan lénia, amelynek vége nem ér hozzá más léniahoz

floating selection lebegő kiválasztás

⇨ amíg lebeg, 1. még nem oltja ki a mögöttes takarásban lévő képrészt, illetve 2. még nem olvad bele a részlegesen átlátszó képbe

- floating type** szövegmutáció; úszó szöveg
 ✧ olyan szöveg, amelyet azért nem egyesítenek a képpel, hogy változtatható legyen (pl. nyelvi mutáció v. változásnak kitett adat)
- flong paper; dry mat; matrix board; paper matrix** sztereotípiái papírmatrixa
 → stereo
- flop** oldalirányú fordítás
- floppy** hajlékonylemez → disk
- flourish** kacskaringó → ornaments
- flow: text flow** szövegátfolyás; hasábsorrend
 ✧ ha egy hasáb megtelik, merre folytatódjon a szöveg
- flow text in** „befolyatni” a szöveget
- link** összekapcsolás ✧ szövegdobozok összekapcsolása olyan láncolatá, hogy a szöveg az egyikből átfolyjon a másikba
- flow chart** felépítési vagy folyamatábra; interaktív program felépítési váza
- flowers; fleurons** nyomdai díszek („cifrák”) ✧ a könyvkötők aranyozóbélyegzőit utánzó szedbetű nyomdai díszek → ornaments
- fluff free paper** nem porló papír
- fluffy paper** kipurló papír ✧ a nyomtatás minőségét kedvezőtlenül befolyásolja
- paper dust** papírporszórás
- fluorescent colo[u]r/ink** világító szín v. festék
- flush (with); align; quad; range** szélre zár; egy vonalba áll(it)
- flush left; FLRR (flush left ragged right)** balra zárt (szabadsoros)
- flush right; FRRL (flush right ragged left)** jobbra zárt; bátra zárt
- flush zone** % kizárási tartomány (a sor végének közeledtével) ✧ egy bekezdés utolsó sorát, amennyiben nem maradna a behúzás mértékének megfelelő üres hely, inkább ki kell zárni teljes szélességűre
- justified** tömbösített; sorkizárt
- quad left, right, or centre[er]** balra, jobbra vagy középre zár
- ragged; unjustified** szabadsoros
- flyer; flier** szórólap; röplap
- flyleaf; endleaf; endpaper** előzék(papír)
- front/back paste-down** az előzékpapír leragasztott fele (első v. hátsó)
- f-number; f-stop** blendenyílás; blendeszám
- Focoltone** ✧ színmintarendszer, amely a tervezés és a nyomtatás színeinek egyeztetését segíti
- foil** fémfólia
- foil stamping/blocking** fólianyomás
- transparent foil** átlátszó fólia v. film
- fold** hajtás
- fold mark** hajtásjel
- fold (up) ↔ unfold** „behajítás” ↔ „kibajítás” ✧ egy paletta vagy ablak méretének redukálása, szélső esetben a puszta fejlécre ↔ visszaállítása eredeti méretűre
- zig-zag/accordion fold** leporellóhajítás
- ¹**folder** mappa; iratgyűjtő; prospektus (egy vagy több hajtást tartalmazó nyomtatvány)
- ²**folder** könyvtár; mappa ✧ fájlok gyűjtő-tároló helye
- ³**folder** hajtogatógép
- foldout** kihajtható lap (könyvben, folyóiratban stb.)
- ¹**folio** oldalszám (újságnál: előfej a dátummal, rovat- vagy oldalcímmel, oldalszámmal)
- ²**folio** félbehajított ív
- folo head** ✧ a fő cikket követő kis sztori címe
- fo[u]nt** ⇔ betűkészlet; betűcsomag
- border font** keretdíszek készlete
- character set** jelkészlet
- ⇔ **expert font; expert set** valódi kis-kapitális, ugráló számokat, igazi kitevőket és indexeket, két-f-ligatúrákat stb. tartalmazó betűkészlet tipográfiailag igényes felhasználóknak

font family; family of type betűcsalád
 ⇨ egy betűtípus összes változata együtt
font format; type format betűkészlet
 formátuma (Type 1; TrueType stb.)
font inclusion ⇨ a fontok elmentése
 a fájlban
font management betűkezelés
'fonts only' custom install egy program-
 ból csak külön a fontokat installálni
 ⇨ **GX font/typeface** korlátlan karakter-
 számú betűkészlet
image/design font szabad felhasználású
 rajzocskák készlete
MM font/typeface (⇨ **multiple master**)
 „többtengelyes” betűkészlet
 → **download: downloadable font;**
nonresident font;
printer-resident font
 → **scalable font**
foot a könyv alsó éle; láb
back/inner margin kötésmargó
foot/tail margin lábmargó
foredge; outer margin „vágás”;
 a könyv külső éle; külső margó
head fej; a könyv felső éle
head margin fejmargó
footer/header alsó fejléc; fejrész; előfej
running head/footer előfej; „élőláb”
footnote lábjegyzet
forced; justify last line bekezdés utolsó
 sorának kibajtása
forced page break új oldal szándékos
 kezdése ⇨ nem pedig automatikusan,
 ahogy az oldal betelik
foreground előtér
Foreword; Introduction bevezetés
 (ha nem a szerző írta: Introduction)
Preface előszó
¹**form; blank** ürrap
²**form** → *forme*

¹**format; size of page** formátum; alak
 → *portrait; upright; etc.*
 → *landscape; oblong; etc.*
²**format(s); formatting**
 1 adattárolási és lekérdezési formátum
 2 formázás; formatálás:
 a) valamely tároló közeget (pl. lemezt)
 képessé tenni adatok fogadására
 b) adatokat előre meghatározott szerke-
 zetbe rendezni
font format; type format betűkészlet
 tárolási formátuma (Type 1; TrueType stb.)
image file format képfájlformátum
³**format(s); formatting** sorzárás; szöveg-
 formázás
paragraph format bekezdés formázása
 ⇨ a szövegformázás érvényessége általában
 az a bekezdés, amelyben a kurzor található,
 kivéve, ha több szöveg is ki van jelölve
forme magasnyomó nyomóforma kilőve,
 keretbe zárva
furniture formázó ürtöltő
make-ready beigazítás
founder's/foundry/metal type keménybetű;
 fémbetű; ólombetű [kézi szedéshez]
nick szignatúra
foundry öntöde ⇨ lebet betűöntöde vagy töm-
 öntöde: ez utóbbi műhelyben a régi rotációs
 magasnyomású újságok s egyéb nyomtat-
 ványok számára készítették a sztereotípiái
 matricákról az öntvény nyomólemezeket
foundry/metal type keménybetű; fémbetű;
 ólombetű [kézi szedéshez]
font → *fó[u]nt*
four-colo[u]r process; process colo[u]r
 négyszínnyomás; négyszínbontás
four-up imager/typesetter négy A/4-
 est kilőve levilágító gép
fractal fraktál ⇨ olyan mintázatok, amelyek
 nagyításakor egyre több részlet tárul fel

fraction tört

case fraction ⇨ egy karakterként szedhető, „kész” tört

diagonal/em/sloping fraction

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{3}{4}$ tört ferde törtvonással

nut/proper/split/vertical fraction

$\frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$ $\frac{3}{4}$ rendes tört

piece fraction ⇨ kitevő- v. indexszámból és törtvonásból szedett tört

¹**frame** mozgókép-szekvencia egy képkockája

frame grabber; video digitizer

képkocka-digitalizáló

²**frame; border** keret

frame/box marker kép-, szövegdoboz fogantyúja (amellyel átméretezhető)

free szabadon továbbadható; ingyen van

freehand szabadkézi rajz

freehand tool a kurzor mozgatása által létrejövő vonal eszköze

freelance szabadúszó

french fold francia hajítás ⇨ csak az egyik oldalán nyomott papírv kétszeri hajítása négyoldalas vágatlan füzeté

frequency frekvencia; sűrűség; gyakoriság

frequency; screen frequency

(lpi; lpcm) rácssűrűség (vonal/büvelék; vonal/cm = v/cm)

frequency-modulated (FM) image

synthesis; frequency-modulated

screening; diamond screening

frekvenciamodulált, sztochasztikus

v. ⇨ kristályrácsbontás

→ **amplitude-modulated (AM) screening**

→ **horizontal frequency; vertical frequency**

fringe ⇨ egy kijelölt terület széle mentén található pixelek; általában a kiválasztott rész és a háttér színeinek keverékét tartalmazzák

from: produced/separated from a

software program egy program segítségével készült a színbontás

front matter; prelims címnegyed(ív)

frontispiece címkép ⇨ arckép v. más illusztráció a címlappal szemben vagy után

front page news címlapra kerülő hír, vezető hír

frosted cell/film cellpausz; homályos-érdes fólia

f-stop; f-number blendenyílás; blende száma

full bleed körben kifutó

full colo[u]r színes; többszínnyomású

fullface normál betű ⇨ nem világos, nem félkövér, nem keskeny

full out tompán; behúzás nélkül

first line indent új bekezdés behúzása

⇨ az első sor beljebb kerül

left indent; right indent bal vagy jobb oldali behúzás

⇨ az összes sor beljebb kerül

full point/stop; period . pont (írásjel)

full screen a teljes képernyő (kibaszználása)

fun/experimental type(face)/font kísérleti betűtípus

function key funkcióbillentyű ⇨ a billentyűzet legfelső sorában F1, F2 stb.

furniture ürtöltő (magasnyomtatásból)

fuzziness ⇨ a „simítás” mértéke egy kijelölés szélein pixel alapú programokban

→ **anti-aliasing**

G

G

- galley** *basábbajó* ✧ régi szedőtermi eszköz (fémálca a szedés tárolására)
- galley (proof); reader's proof** *basábkorrektúra; bázi korrektúra* ✧ még nem tördelt formában történő korrigálás
- gamma** *gamma* ✧ a középtónusok kontrasztjának mértéke egy képen
- gamma adjustment** ✧ a kép középtónusainak változtatása
- gamut** *színtartomány* ✧ egy eszköz által kezelhető összes színárnyalat; pl. a nyomtatható színek tartománya
- gamut warning** *figyelmeztetés nem nyomtatható színre*
- out-of-gamut correction** *nem nyomtatbátóság korrekciója*
- gang** ✧ többet egyszerre: több reprózást egyszerre végezni (azonos méretarányban); több különböző munkát egy gépen egyszerre nyomtatni
- gatefold** *nagyobb oldal bajtása térképek könyvbe helyezésére*
- gathering; collation** *összebordás (kötészeti művelet)*
- gauge; type gauge/scale; pica pole** *típomérce*
- line gauge** *sormérce*
- Gaussian blur** „gaussziánus” (Gauss matematikai formuláját használó) életlenítő
- GCR** → **gray; gray component replacement**
- generate** *létrehoz; generál*
- generate font(s)** *fontgenerálás* ✧ betűtervező program azon művelete, amikor a számítógép számára használható (betűszedésre alkalmas) formában elkészíti az állományokat a megrajzolt betűk alapján
- generation: black generation** ✧ a négyszínnyomás fekete szín kivonatának elkészítéséhez használatos technika

generic *általános, ami mindenbe megfelel*

genre *zsáner; műfaj*

German double s (germandbls) **ß**

scharfes s: ß (német)

✧ mivel csak kurrens formája létezik, verzál vagy kiskapitális szedésben nem szabad használni, az SC (small caps) fontokban ezért ss található a helyén

get; acquire; import; place *behoz; beemel; importál*

get info *információkérés*

get picture/text *kép vagy szöveg behívása, beemelése*

ghosting; set-off *lebúzódás*

✧ a friss nyomat átnyomódása a másik papírra

interleaving *belövés*

✧ a lebúzódás elkerülésére a frissen nyomott ívek közé vékony papírt helyeznek

spraying *porozás*

✧ a lebúzódás elkerülésére

gild *aranyoz*

gilding and embossing press

aranyozó-, dombornyomó prés

gilt edge → *arany metszés; aranyozott él*

glaze; glazing *simítás; szatinálás (papíripar)*

¹**gloss** *máz; fényezés*

glossy *fényes*

matte *matt*

²**gloss; marginalia; marginal note;**

side-note *marginális; széljegyzet*

Glossary *szómagyarázatok; fogalommagyarázatok (azonos nyelven)*

glue *enyv; ragasztó*

→ ²*size: sizing*

glyph; symbol *jel*

Golden Mean; Greek golden mean

arany metszet (1:1,618)

golden rectangle *arany metszeti (oldal-arányú) téglalap*

goldenrod paper; mask ✧ narancsszínű karton; negatív ofszetlemezek másolásához, a filmszerelék elkészítéséhez használják
→ ¹flat

good for print nyomható

gopher Internet-böngésző ✧ a WorldWideWeb előtt az Internet legnépszerűbb elosztott, hierarchikus dokumentumkezelő és -szolgáltató rendszerének protokollja

gothic 1 gót betű

2 groteszk; talpnélküli (USA)

gradation; gradient; gradient/

graduated fill; blend tónus-

v. színátmenet; verlauf; fokozatos(ság)

directional gradation; linear blend

egyenes (irányú) átmenet

gradual transition fokozatos átmenet

radial blend/gradation

körkörös, sugárirányú átmenet

grade minőségi fokozat ✧ pl. papírfajta

gradient/graduated fill

átmenetes kitöltés; „verlauf”

→ blend

graffiti graffiti; falírka

¹**grain** 1 szemcse 2 szemcsézet; erezet (bőr, fa, márvány stb.)

grainizer szemcséző filter

²**grain; grain direction** szálirány (papír)

grammage négyzetmétertömeg; grammsúly (papír)

graph; chart grafikon

area ~ területgrafikon

bar/column (grouped/stacked column) ~

oszlopgrafikon (az oszlopok egymás mellett vagy egymáson)

flow chart felépítési vagy folyamatábra

line ~ vonalgrafikon

pie ~ körcikkgrafikon

scatter ~ pontgrafikon

graphical user interface grafikai felhasználói felület ✧ ablakok, ikonok, menük és más grafikai eszközök segítségével kommunikálunk a számítógéppel

graphics grafika

graphics program grafikai program

graphite; black lead grafit

grave ` visszafelé vessző (ékezet)

gravure; intaglio printing metszetmélynyomás

gray (grey) balance szürkeegyensúly

✧ a képeredeti akromatikus árnyalatai a nyomaton is akromatikusak (amikor a cián, bíbor és sárga festék együtt semleges szürkét tud adni)

gray component replacement (GCR)

a szürkertartalom behelyettesítése

✧ az árnyékos részekben a cián, bíbor és sárga helyett megfelelő mennyiségű fekete alkalmazása annak érdekében, hogy a színegyensúlyt jobban lebessen tartani nyomtatáskor → **under color removal**

gray (grey) ramp szürke átmenet

gray (grey) scale; step wedge szürke ellenőrző skála; „ék”

grayscale/greyscale; continuous-tone

szürke (fekete-fehér) árnyalatos

bitmap bittérképes; nem árnyalatos (fekete-fehér)

line art; lineart vonalas eredeti; nem árnyalatos

grayscale/greyscale; grayscale

rasterizing szürke megjelenítés ✧ képernyőn a fekete-fehér megjelenítés pontatlanságot eredményez, mert az egyeneseket csak a képernyő pontsorainak és oszlopainak megfelelő helyen lehet ábrázolni, az íveket csak erős lépcsőzöttséggel; a szürke megjelenítés ezzel szemben az eredetiből közelebb áll → **subpixel positioning**

greater; greater than > *nagyobb, mint*
greek (below ... pt) *a szövegsorok bizonyos pontméret alatt szürke csíkként jelennek meg (gyorsítja a megjelenítést)*
greek picture *a képek szürke foltként jelennek meg, amíg ki nem jelöljük őket (gyorsítja a megjelenítést)*
grey → *gray (grey)*
grid 1 *hálózat; rács; négyzetbáló* 2 *tükörlap (ragasztótördeléshez)*
grid (system) *modulhálózat; modultervezés*
grid colo[u]r *a látható báló színe*
grid paper *négyzetbálós papír*
grid type ✧ *a képernyő mögötti színszűrő fémhálnak két típusa van: → aperture grille; shadow mask*
snap to grid *ütköztessd a báló találkozási pontjaiboz*
gripper ⇨ *ívfogó; greifer*
gripper edge ✧ *az ív greiferbe kerülő széle*
grotesque; gothic *talp nélküli*
 ✧ *korai (19. sz.-i) talp nélküli betűtípusok*
sans serif; sanserif *talp nélküli*
 ✧ *mai elnevezéssel*
groundwood *fatartalmú papír*
 ✧ *facsiszolatból készül*
freesheet *famentes*
group/ungroup *csoportképzés – csoport megszüntetése*

group-selection *egy csoporton belüli tárgy kijelölése (vagy kisebb csoporté a nagyobb csoporton belül)*
group of typefaces *stílus kategória; csoport; osztály* ✧ *a nyomtatott betűk osztályozása*
 → *type classification*
growing *növelés; továbbterjesztés*
guide(line) *segédvonal*
guide colo[u]r *a segédvonal színe*
path-guide ✧ *nem a vonalzókból előbúzott, hanem valamely tárgyból vagy vonalból alkotott segédvonal*
snap to guide *ütköztessd a segédvonalhoz*
guillemot « quotation »
[guillemotleft; guillemotright] *francia idézőjel; lúdláb* ✧ *magyarban a belső idézethez használandó, fordított állásban, szorosan szedve: »belső idézet«*
guillemot single « quotation »
[guilsinglleft; guilsinglright] *szimpla lúdláb idézőjel* ✧ *magyarban fordítva használandó, szorosan szedve: »idézet«*
guillotine trimmer/cutter *(papír)vágógép*
gutter 1 *basábköz* 2 *belső margó*
column width *basábszélesség*
gyragraphic unit; gyragraphics; moving display; rolling (display) panel *forgó prizmás hirdetőtábla*
printed roll (silk-screen-printed)
 ~ *(szitanyomással ellátott) léce*

H

hairline a legvékonyabb lénia (vonal)
hair spaces vékony spáciumok ($\frac{1}{2}$...3 pt)
half-title; bastard title; slur page
 szenny címlap
halftone; screened halftone
 ♦ rácsrabontott (raszterezett) árnyalatok
 (régén: autotípia)
halftone block autotípiás klisé
halftone cell rácsnégyzet ♦ az az elvi
 négyzet, amelyben a rács pont elhelyezkedik;
 rács pont helyett is mondják, helytelenül
halftone dot rács pont ♦ különböző formái
 vannak: kerek, ellipszis alakú, „vonal” stb.
halftone line screen vonalrács
halftoning rácsrabontás ♦ szabályos
 elrendezésű, változó méretű pontokkal szí-
 mulálni árnyalatos képet
halftone screen bagyományos rács
halo fényudvar
hand-held; handheld PC (HPC); palmtop
 zsebszámítógép ♦ tenyérben is elférő
 bordozható számítógép
 → *personal digital assistant* ↔ *laptop*
hand lettering betűrajz
 ♦ dekoratív betűírás kézzel
handle egyenesek és görbék találkozási, irány-
 váltó, irányító pontja
hand-set type kézzel szedett betű
hand tool „kéz” eszköz
 ♦ az ablakban mozgatja a képet
handwriting font vkinek a kézírásából
 készített szedhető betű
hanging cap/initial iniciálé a margón
drop cap/initial; dropped capital
 süllyesztett iniciálé
raised initial kiálló iniciálé
hanging indent(ion); reverse indent;
‘nought and one’ kint kezdés (a többi sor
 bebúzva, beljebbezve)

hanging/hung punctuation kilógatott
 írásjelek (a basáb két szélén túl)
hanging shoulder note; side-note;
marginal note; marginalia marginális
 ♦ jegyzet v. alcím a margón
hang tag függőcímke
hardbound; hardback; hard cover; case
bound kemény táblás, kötött könyv
hard copy 1 gépelt kézirat 2 kinyomtatott szöveg
soft copy adathordozón lévő kézirat v.
 szöveg
hard disk; hard (disk) drive merevlemez;
 gyors báltártár
hard edge éles szél, kemény batárvonal
hardware hardver (számítógép és perifériák)
hard-wired logic ♦ beépített matematikai
 és logikai funkciók (nem programozható)
hashmark; number sign # szám;
 numerikus jel (amerikai); kijelölt szóköz
hatch (fill) vonalkázás(sal való kitöltés)
head fej; a könyv felső éle; cím(szöveg)
back/bound/inner margin kötésmargó
foot a könyv alsó éle; láb
foot/tail margin lábmargó
foredge „vágás”; a könyv külső éle
foredge/outer margin külső margó
head margin fejmargó
running head/foot élőfej; „élőláb”
header/footer fejléc; fejrész;
 élőfej – ugyanaz alul
heading; subheading kiemelés; címek;
 alcímek; címrendszer
headline főcím, cím, címsor
crosshead közcím ♦ szöveg közti alcím
subhead; second headline; deck alcím
label; logo; page-top;
standing head rovatcím
nameplate; flag; title-line; titlepiece;
masthead újságfejléc, kopf →¹ *claim*;
headline

H

headline menu főmenü

heat-set bőre száradó (ofszetfesték)

height-width ratio

magasság–szélesség aránya

help segítség (szöveges magyarázat)

hide – show rejtse el – mutasd

HiFi Color; six-colo[u]r process

(e.g. Hexachrome) ⇨batszínnyomás

(cián, bíbor, sárga, fekete, narancs, zöld)

⇨ a négszínnyomatathoz képest ragyogóbb
színeket produkáló új színbontási eljárás

high-density nagy sűrűségű

high-end; higher-end magas minőségű;

professzionális

high-key világos tónusú

low-key sötét tónusú

¹highlight csúcspont

highlight/dropout halftone ⇨ olyan
rácsrabontott kép, amelyben a csúcspontoknál
kijeltek a tüpöntök

highlights – midtones (midranges) –

shadows csúcspontok – középtónusok –
mélyárnyékok

midrange közepes minőségű;

közepes árfekvésű

²highlight(ing) feltűnő kiemelés

high resolution (high-res) finom

felbontás(ú)

low resolution durva felbontás

hinge; joint; French groove ⇨beégetés;

besütés

⇨**hinting** az outline betűformák képernyőre

torzítása

histogram ⇨ a pixelek világossági érték

v. színek szerinti statisztikája, grafikonja

hold down tartsd lenyomva

home menj a dokumentum elejére (billentyű)

→end

hook into; hook up with összeköttetést

létrehozni; rákapcsolódni

horizontal frequency vízszintes frekvencia;

horizontális frissítés ⇨ a képernyőn egy
vízszintes sor újírásának gyakorisága
(KHz) →noninterlaced

refresh rate; vertical frequency függő-
leges frekvencia; függőleges frissítés

⇨ a képernyő újírásának gyakorisága (Hz)

horizontal scale; character width

karaktárszélesség (általában, egységesen);
betűszélesség (karakterenként)

hot-key; shortcut; keyboard

shortcut/equivalent; key combination

billentyűutasítás ⇨ menüparancsoknak
megfeleltetett billentyűkombináció

hotmetal (typesetting); hot type

ólomszedés; melegszedés

case szedőszekrény

composing stick vinkel; szedőszorzó;
szedővas

frame regál

galley hajó

Linotype; Intertype sorszedő gép

Monotype egyes betűt öntő ólomszedőgép

nick szignatúra

house style 1 kézíratszerkesztési

bázisabályok (kiadónál) 2 arculat

hub [a. m. 'kerékagy'] ⇨ gyűrű elrendezésű

bálózat központi eszköze

hue színezet ⇨ a fekete- vagy fehértartalom

nélküli tiszta színárnyalatok a spektrum
mentén

human-computer interface felhasználói

felület ⇨ az ember és a számítógép kommu-
nikációjának eszköze

Hungarian umlaut (= hungarumlaut) "

kettős bosszú magyar ékezet

hydrophobic; hydrophobe;

water repellent[ant] víztaszító;

zsírszerető (megtartja a festéket)

→oleophobic

Hypercard az első népszerű interaktív szoftver (Apple)

hypergraphics interaktív programokban szereplő grafika ⇨ nem egyszerűen állóképek, hanem időbeli vagy animációs, kapcsolata van más képhez, esetleg háromdimenziós, különböző nézetből látható stb.

hyperlink interaktív programozott kapcsolat ⇨ egy programnak akár különböző részei között is

hypermedia interaktív multimédia ⇨ a hypertext módjára felépített multimédia programok

hyper-realistic hiperrealista (pl. festészet)

hypertext nem-lineáris szövegkezelés ⇨ a kiemelt szövegre kattintással újabb szövegrészekre ugorhatunk, bárhol is következzen az a dokumentumban vagy a dokumentumon kívül (pl. az Interneten, tehát a világon bárhol)

hyphen - kötőjel; divíz

consecutive; hyphens in a row egymást követő; kötőjelek egymás után

⇨ meghatározza, hogy mennyi egymás utáni sor végződhet elválasztójelel

discretionary/soft hyphen „puba” elválasztójel ⇨ eltűnik, ha nem sor végére esik

hyphens in a row; consecutive

⇨ meghatározza, hogy mennyi egymás utáni sor végződhet elválasztójelel

inhibit hyphens elválasztás letiltása

→ *keep on same line*

stray hyphens ottfelajított elválasztójelek

⇨ ha a sorvégi elválasztásra a rendszer elválasztójelet használtuk, javítás, áttördelés után a sor belsejében is megmaradnak (pl. megmaradnak)

→ *discretionary/soft hyphen*

hyphenation elválasztás

auto(matic) hyphenation automatikus szóelválasztás

end-of-line decision sorvégi döntés

hyphenation; H&J; H/J (hyphenation

and justification) szóelválasztás;

elválasztás-sorkizárás

hyphenation exceptions elválasztási kivételek

hyphenation zone; ragged width

sorrelválasztási tartomány szabadsoros szedésnél (a szedés jobb szélétől)

line break sortörés

skip capitalized ugord át (ne válaszd el)

a nagybetűt tartalmazó szavakat

word break szóelválasztás

I

- Í í 'i' acute hosszú 'i'
 Î î 'i' circumflex 'i' circumflexszel
 Ï ï 'i' dieresis kétpontos 'i'
 Ì ì 'i' grave visszafelé vesszős 'i'

I-beam; text insertion bar/point szöveg-kurzor

icon ikon (kis reprezentációs kép) ⇨ grafikus felhasználói felületek kis szimbóluma, amely reprezentálhat szerszámot, eszközt, parancsot, választható lebetőséget, programot

iconize; minimize/shrink (to an icon)

egy ablak vagy program lekicsinyítése ikonná

ID number azonosító szám; ID szám

⇨ SCSI eszköz azonosító száma; betűfont azonosító számjele

identity; ident; identity design; ID arculat

brand identity márkearculat

idiot/raw tape ⇨ nyers perforált lyukszalag, elváltási kódok nélkül

idle tétlen; várakozó

ignore case ⇨ eltekinteni attól, hogy kis- betűvel vagy nagybetűvel van-e írva valami (keresésnél szempont lehet)

illumination kódexfestés

gilded aranyozott

illuminated díszesen kifestett

illustration illusztráció; képanyag

illustrator illusztrátor

¹**image** 1 kép 2 arculat

image composition képkompozíció

image conversion ⇨ ólomszedésről filmet előállító módszerek

image editing képszerkesztés

image-editing application képmódosító, képfeldolgozó program (Photoshop, Live Picture, PhotoStyler stb.)

image editor 1 képmódosító, képfeldolgozó program (Photoshop, Live Picture, PhotoStyler stb.) 2 képszerkesztő

image/design font szabad felhasználású rajzocskák készlete; kis rajzokból álló karakterkészlet

image manipulation; picture

styling/modification képmódosítás

image resolution képfelbontás;

a felbontás finomsága

image size képméret ⇨ a kép térbeli kiterjedése vagy a szükséges tárolókapacitás

image window képablak ⇨ ha egy alkalmazásban kinyitunk egy képet, az a saját képablakjában jelenik meg

²**image** [ige] levilágít; leexponál

imagery képanyag

bitmap „ponttérkép”; fekete-fehér

colo[ur] színes; színes árnyalatos

dither utánozott árnyalatos v. színes, elszórt pontokkal

duotone (tritone, quadtone) duplex bontás (ua. három, négy színnel)

frequency-modulated screening sztochasztikus, frekvenciamodulált, kristályrácsbontás

greyscale/grayscale szürke árnyalatos

halftone rácsrabontott

HSB (hue, saturation, brightness)

színezet, telítettség, világosság

HSL (hue, saturation, lightness)

színezet, telítettség, világosság

indexed colo[ur] redukált (egycsatornás)

színes ⇨ multimédiához, Internethez, „diavetítéshez” szükséges átalakítás

Lab colo[ur] (luminosity+a+b component) világossági és színérték külön állítási lebetősége

line art vonalas eredeti

line conversion vonalra bontás (hamis metszet)

PANTONE colo[ur] színkártyarendszer a festékszínek százalékos összetételével

photo; continuous-tone/contone

original árnyalatos eredeti

process colo[u]r (CMYK, Cyan, Magenta, Yellow, black) négyszín-

nyomású; szubtraktív színkeverés (cián, bíbor, sárga, fekete) ⇨ színrendszer
RGB colo[u]r (Red, Green, Blue) fény-

színek; additív színkeverés (vörös, zöld, kék) ⇨ színrendszer

threshold [a. m. 'küszöb'] kemény; fekete-fehér

✧ megadhatjuk, hogy hol legyen a küszöb, azaz a fekete-fehér határa

imagesetter; filmsetter (lézer-)levilágító

✧ nagy felbontású kiadó eszköz (filmre v. RC-papírra dolgozik; kép és szöveg együtt)

imagesetting levilágítás

(kép és szöveg együtt)

imaging 1 képfeldolgozás 2 vektorgrafika

bittérképpé alakítása vagy a bittérkép átszámolása, beolvasása printelés előtt

imaging system képfeldolgozó, képmódosító program

import; acquire; get; place behoz; beemel;

importál (más programból v. platformról)

imposition kilövés → lásd az 57. oldalon

impressed; impressioned; recessed

bemélyedő; bemélyített; vakdombor

impression 1 nyomás; lenyomat

2 utánnnyomás; (új) lenyomat

impressions per hour nyomási sebesség (nyomat/óra)

imprimatur imprimatúra

ready for the press imprimált, nyomható

¹**imprint** impresszum ✧ kiadói és nyomdai adatok a címlap verzőjén

colophon kolofon ✧ kiadói és nyomdai adatok igényesebb formája a könyv végén

²**imprint** „benyomás” ✧ utólagos, pótlólagos nyomtatása vminek, ami lemaradt

in 30 point 30 pontos

set in 11-point Times Roman

11 pontos Timesból szedni

set 10/11' Times Roman × 20 cic

10/11' Times 20 ciceróra

set to a 20-pica measure

20 pica szélesre szedve

inactive nem aktív; kiiktatva

inactive window nem aktív ablak

✧ olyan nyitott ablak, amelyben éppen nem dolgozunk, fehér vagy szürke, és részben vagy egészben el is takarbatja az aktív ablak

→ active window

inch; in. " hüvelyk (2,54 cm)

inchworm mérőszalag

inclination of the stress a kerek betűk

tengelyének dőlése

✧ igen sok betűtípusnál az ívelt részek vastagítása nem függőleges, hanem ferde (enyhén balra dőlő)

include legyen benne; benne foglaltatik

in colo[u]r színes

incompatible nem kompatibilis

incunabulum [röbbs: incunabula]

ősnymtatvány

indent; indention; indentation behúzás

(bekezdés); beljebb kezdés; beljebbezés

first line indent új bekezdés behúzása

✧ az első sor beljebb kerül

full out tompán; behúzás nélkül

hanging indent kint kezdés

(a többi sor behúzva)

indent here a többi sor ennnyivel legyen

beljebb

indent marker behúzásütköző

left indent; right indent bal v. jobb

oldali behúzás ✧ az összes sor beljebb kerül

Index [röbbs: indexes, indices] névmutató;

tárgymutató

index(ed) colo[u]r redukált (egysatornás) színes ⇨ pixelenként 8 bit, összesen 256 színárnyalat használatával oldja meg a képek színeinek és sötétségi-világossági viszonyainak megjelenítését, ezáltal töredék méretű memóriakapacitást vesz igénybe ⇨ rendkívül helytakarékos, ezért multimédiához, Internethez, „diavetítéshez” ezt kell használni

Indian/China ink tus

inferior index

superior kitevő

subscript süllyesztett betű

superscript emelt betű

info információ

info palette információs paletta

infographics; information graphics

információgrafika (grafikonok; folyamat-ábrák; szemléltető grafikák)

⇨ adatok, felépítés v. működés ábrázolása; események szemléltetése

information architecture/design

információtervezés; tipográfia

info(rmation) superhighway információs

szupersztráda: Internet

infotainment

(**information + entertainment**) interaktív programok, amelyek szórakoztatva nyújtanak információt

infra-red controller távirányító

in-house bázon (kiadón) belüli

⇨ ami nem a nyomdában van/történik

initial; display initial; (initial) capital

letter; cap iniciálé

drop cap süllyesztett iniciálé

hanging initial iniciálé a margón

raised initial kiálló iniciálé

versal nem díszített, csak kiemelt kezdőbetű kódexekben

ink; printing ink (tinta; tus); nyomdafesték; ink-jet festék

dot gain ⇨ pontterület-növekedés; festékkerülés (ofszetnyomásnál)

ink cartridge (ink tank) festéktartály; festékrekesz (a színes tartályban külön van a színeset és a feketét tartó rekesz)

ink coverage festékfedettség

ink holdout ⇨ a papír ellenállása a festék mélyre való beszívódásával szemben

ink receptivity festékfelszívó képesség

inking roller festékezőbenger

'ink-on-paper' demonstration nyomtatott papírminta ⇨ annak demonstrálása, hogy egy papírfajta hogyan veszi fel a nyomdafestéket

ink set nyomdafestékkészlet; színsorozat (pl. négyszínnyomó, hatszínnyomó)

ink squeeze festékkinyomódás (magasnyomásnál a betűk szélei körül)

mixing white keverőfehér

ink-jet; bubblejet; non-impact festék-sugaras; tintasugaras v. buboréknyomatás; érintkezésmentes nyomtatás

inline bárnas vonalú vagy többszörösen kontúros díszített betűváltózat

input bemenő adat; adatbevitel

input device bemeneti v. beviteli eszköz

⇨ lapolvasó, digitalizáló tábla stb.

output eredmény; adatkivitel

output device kimeneti eszköz

⇨ nyomtató, plotter, színes próbanyomó, levilágító stb.

inset; insert 1 előre kinyomott, utólag befűzött melléklet 2 egy másik ívbe bedugott ív vagy ívrész

¹insert: insert the disk into the floppy drive betesz(i a floppit a meghajtóba)

²insert(ion); enter(ing) beszúr(ás); betold(ás)

text insertion bar/point; I-beam szövegkurzor

inserted/mortised illustration/image beékel, bevágott v. „inzerált” kép
³**insert** → *inset*
inside pages belül
installation; installing üzembe helyezés
instruction utasítás
intaglio printing; gravure mélynyomás
rotogravure bengermélynyomás
integrated media; multimedia
 ⇨ *multimédia*
interactive interaktív ⇨ irányítás és visszacsatolás
interactive multimedia interaktív multimédia
interactive TV interaktív tévé
interactive video (IV) interaktív video
intercharacter betűk közötti
interest group; interest news group közös érdeklődésű csoport (az Interneten)
interface 1 illesztő; csatlakozási felület; interfész 2 kezelői felület
user interface (UI) felhasználói interfész
 ⇨ az ember és a számítógép közötti kommunikáció módja
interlaced mode ⇨ a képernyőnek csak minden második sora frissül fel egy újraintrási ütemben
noninterlaced mode ⇨ a képernyő minden sora felfrissül egy újraintrási ütemben, ezáltal kevésbé rontja a szemet a vibrálás
 → *flicker*; *horizontal frequency*
interleaving → *ghosting*
international paper sizes szabványos papírméretetek ⇨ az ISO szabvány alapján:
 A – általános nyomó- és írópapírméretetek,
 B – plakátméretetek és C – borítékméretetek

Internet; Internet; világháló(zat)
 → *file transfer program*; *gopher*;
usenet; *WorldWideWeb* → *intranet*
interpreter 1 átalakító; értelmező
 2 fordító; tolmács
PostScript interpreter *PostScript*-átalakító
interrupt request megszakítás ⇨ az éppen futó művelet leáll, és lezajlik az, ami a megszakítást okozza (pl. adatbevitel lapolvasóról)
Intertype; Linotype sorszedő gép (ólomszedés)
intranet vállalaton belüli hálózat; helyi hálózat
Introduction; intro; Foreword bevezető
Preface előszó
inverse fordítottja vminek
invert image negatívba forgatja a képet
ionic; slabserif; square serif egyiptienne; talpas lineáris
issue kiadás (sajtótermék); szám (újság)
just issued most jelent meg
italic kurzív; dőltbetű
 [bibás szóhasználatként *cursive* is előfordul]
cursive reneszánsz írott betű
 ⇨ nem kötött írást utánzó típus
oblique; slant(ed) döntött, ferde betű; hamis kurzív
script írott típus
italicize kurzívvá; kurzívvá konvertál; kurzívvá szed
item tárgy (az oldal eleme: szövegdoz, képlak, lénia); tétel
item tool a tárgy kijelölő vagy mozgató eszköze
content tool a tartalom kijelölésére szolgáló eszköz
iteration ismétlés

J

jacket; bookjacket; dust cover; over-cover
védőborító

flap fül ⇨ a védőborító visszabajtott része

jagged edges; jaggies; aliasing; blocky
„lépcsősítés”; fogazott, fűrészszél(ű)

⇨ ívek vagy ferde vonalak bittérképes megjelenítésénél → *antialiasing*

jam: paper jam papír elakadása
(a nyomtatóban)

jazz up feldobni; „megbolondítani”;
tenni bele egy kis extrát

jig tükörlap ⇨ előre kinyomott beosztás
ragasztótördeléshez

jim dash ⇨ rövid (3 pica) középre zárt lénia
alcímek elválasztására

jingle reklámmelódia

¹job; jobbing akcidencia; alkalmi nyomtatványok

jobbing printer vegyes munkákat vállaló
(kisebb) nyomda

jobwork nyomdai bérmunka

²job: PostScript job; print job (PostScript)
nyomtatandó állomány

job ticket ⇨ a dokumentumról szóló információ a kiadóeszköz szempontjai szerint
(pl. kilövés v. *hypertext linkek*)

job case szedőszekrény ⇨ egy betűkészlet tárolására szolgáló fiók; ilyen fiokok voltak a regálban (régii szedőtermi berendezés)

join (joins) vonaltalálkozás(ok)

joint; hinge; French groove ⇨ beégetés;
besütés

joystick vezérlő v. irányító eszköz számítógépes játékokhoz

jukebox sok CD-lemezt tartalmazó meghajtó

jump ⇨ cikk átvitele; átvitt része

justify; quad out kizár(ja a sort)

flush left (FLRR: flush left ragged right) balra zárt (szabadsoros)

flush right (FRRL: flush right ragged left) jobbra, ill. bátra zárt

forced; justify last line bekezdés utolsó sorának kibajtása

justified tömbösített; sorkizárt

quad left, right, centre[er] balra, jobbra, középre zár

ragged; unjustified szabadsoros

K

- K (kilobyte)** kilobájt ⇨ 1024 bájt
- keep on same line** tartsd együtt vagy együtt vidd új sorba ⇨ vannak olyan kifejezések vagy betűkombinációk, amelyek nem jól mutatnak egymástól elválasztva:
2 km; 3. ábra; IV. Béla
- nonbreaking space** egyben maradó köz
⇨ a fenti célra alkalmas eszköz:
egyben tartja az ilyen kifejezéseket
- keep standing** film vagy nyomólemezt állva tartása későbbi újrayomás céljából
- kern(ing); pair kerning;**
optical/proportional letterspacing
⇨ **egalizálás** (betűpáronként) ⇨ a távolság megváltoztatása két betű között
⇨ [régén:] alámetszés; alávágás
- kerning pair** egalizált betűpár
- track(ing); range kerning** betűköz; betűrikítás v. -sűrités ⇨ nem betűpáronként, hanem a kijelölt részben átfogóan, egyformán
- ¹key** billentyű
- to key** billentyűzni
- keyboard** billentyűzet; klaviatúra; tasztatúra
- ergonomic keyboard** ergonomikus billentyűzet
- keyboard driver** „billentyűzetmeghajtó”
⇨ szoftver a különböző nyelvek billentyűzetének működtetéséhez
- keyboard layout/mapping** billentyűzetkiosztás
- keyboard shortcut/equivalent; hot-key** billentyűutasítás ⇨ menüparancsoknak megfelelően billentyűkombináció
- key caps** billentyűkiosztás
⇨ segédprogram speciális karakterek billentyűkombinációkkal való megtalálásához
- keypad** billentyűzet része; kisebb billentyűzet
→ **numeric keypad**

keystroke egy billentyű leütése
put under a key egy bizonyos billentyűre telepít

²Key jelmagyarázat

³key kulcs

key a „négy szín” (CMYK) egyike, a fekete
⇨ azért **key**, mert a magasnyomtatásnál legtöbbször a fekete volt az első a színek nyomási sorrendjében, és ebből a „kulcs”-hoz történt a színek passzerállítása
⇨ **színrendszer**

key plate ⇨ az először kinyomtatott szín, amelybe a többi állítják

key visual; eye catcher
a hirdetés figyelemfelhívó vizuális eleme; vizuális kulcs

keyword kulcsszó

keyline beosztás; tördelési váz;
tördelési szerkesztés

keyline mode; artwork; wireframe
vázszerkesztés; „drótkeretes szerkesztés”
⇨ rajzolóprogramoknak az a lebetősége, hogy rajzunknak csak a vázát lássuk a program ablakában: így gyorsabban lehet dolgozni → **preview mode**

kicker 1 felcím ⇨ újságban a főcím fölötti, kb. feleakkora fokozatból szedett, balra zárt cím
2 eltérő betűtípusból szedett cím az újságban
→ **strap-line**

kill; delete kibúz; töröl (szöveget)
cut; edit „megbúz”; szöveget lerövidít

Kilobyte kilobájt ⇨ 1024 bájt

kiss-printing ⇨ **flexnyomtatás** tréfásan
[a. m. 'csóknyomtatás']

knife tool kés ⇨ vonalak vagy idomok darabolására alkalmas eszköz

knockout; reverse; dropout kiejtés
(egyik színt a másikkól)

overprint rányomás (egyik színt a másikra)
→ **choke**; **²spread**; **¹trap(ping)**

L

L

Ł ł 'l' slash 'l' ferde átbúzással (lengyel v)

Lab colo[u]r ⇨ a CIE ajánlás szerinti, matematikailag meghatározható színértékek, amelyek így eszközfüggetlenek ⇨ a Lab rövidítés: Luminosity+a+b

¹**label** címke; felirat ⇨ valódi, pl. öntapadó v. digitális, pl. azonosításhoz, megcímezéshez való karakterlánc

labeled feliratozással v. magyarázattal ellátott

labels ⇨ printelési lebetűség

⇨ a dokumentum és a csatorna megnevezésével látja el a nyomatot

²**label; logo; page-top; standing head** rovatcím

lacquering; varnishing lakkozás

laid paper bordázott merített (utánzatú) papír → *wove paper*

lamine, -ing; lamination 1 fóliázás; fóliakasírozás 2 (szín)réteg felvitele 3 többrétegűvé ragasztás

hotmelt melegen hegedő

laminated fóliázott

lamine proof ⇨ színes próbanyomathelyettesítő eljárások összefoglaló elnevezése ⇨ ezeknél a levilágított színkivonatokat egymás után, a megfelelő színű pigmentlapokkal átmásolják egy fóliára (pl. Cromalin)

transparent plastic film műanyag fólia (fóliázásból) → *lacquering; coating*

laminated wood block rétegtlemez klisé-alátét

landscape; horizontal; lateral; wide fekvő **portrait; vertical; tall** álló

language characters különböző nyelvek betűi

å, Å **ångström (a-ring)** (svéd)

ß **scharfes s (double-s)** (német)

⇨ csak kisbetű! nagybetűs szedésben SS, vagy kivételesen SZ

ç Ç **cédille (c-cedilla)** (francia)

ø Ø **(o-slash)** (dán)

laptop laptop ⇨ hordozható számítógép [kb. a. m. 'ölbevaló']

notebook noteszgép [a. m. 'notesz']

palmtop tenyérben is elférő hordozható számítógép

larger print area (fewer downloadable fonts) nagyobb nyomtatási felület (kevesebb letölthető betű)

laser copier xeroxmásoló

laser colo[u]r copier

színes másoló – lézernyomtató

laser disc lézerlemez

laser printer lézernyomtató

laser colo[u]r copier

színes másoló – színes lézernyomtató

→ *bubble jet; ink-jet; non-impact*

lasso lasszó ⇨ szabadkézi kijelölő

last line kimenetsor ⇨ bekezdés utolsó sora

lateral; landscape; horizontal; wide fekvő

lateral view/elevation oldalnézet

late-stage editing változtatás a késői szakaszban

launch elindul, elindít

law symbols jogi jelek

© **copyright** szerzői jog

™ **trademark** védjegy

® **registered** bejegyezve

§ **section** paragrafus

layer réteg; „fólia”

layering rétegek használata ⇨ az a technika, amellyel összetett képek szerkeszthetők a legkényelmesebb módon, rétegenként külön-külön megmunkálva

layers palette a rétegeket felsoroló és az azok közötti mozgást, szerkesztést lehetővé tevő segédablak

presentation layer a bétrétegű referenciamodellel megjelenítési rétege (Internet)

- session layer** a bétrétegű referenciamodell viszonyrétege (Internet)
- lay gauge** illeszték; anlág
- gripper edge** az ívnek az ívfogók felé eső széle
- lay edge** az ív berakott széle
 ✧ az illeszték felé eső szél
- ¹**layout** nyomtatvány kiviteli terve; elrendezés; tördelés
- layout program** tördelőprogram; kiadványszerkesztő program
- make-up** tördelés
- ²**layout: keyboard layout/mapping** billentyűzetkiosztás
- ³**layout** oldalelrendezés printelésnél:
- 1 up egy papírlapra egy oldal
- 2 up egy papírlapra két oldal
- 4 up egy papírlapra négy oldal
- ¹**lead** fő cikk egy újságoldalon
- ²**lead** [ejtése: led] 1 grafit 2 ólomszedésnél sorritkításhoz használt térszó
- black lead; graphite** grafit
- black lead strip** ceruzabél
- ¹**leader** vezércikk
 ✧ az újság véleményét kifejező cikk
- ²**leader; dot leader**
- kipontozás (a szem vezetésére)
- fill character** az az írásjel, amelyből a szem vezetésére szolgáló sorkitöltést szedjük
- lead-in; standfirst** lid ✧ *újság* cikk kiemelt indító szövege ✧ egy-két mondat nagyobb, vastagabb vagy kurzív betűből szedve, több basáb szélesre, az érdeklődés felkeltésére
- leading** [ejtése: leding]; **linespacing; line space/feed** sortávolság; sorköz; sorritkítás
 ✧ egymást követő sorok alapvonalának távolsága → **auto: auto(matic) leading (set) solid** kompressz; sorritkítás nélkül
- leaded** [ejtése: ledid] ritkított (sorok)
- leaf** könyvlap (régiesen: ív)
- leather** bőr
- imitation leather** műbőr
- leatherbound** bőrkötés(es)
- legend; caption** képaláírás
- legend** felirat (érmen); jegyzet; jelmagyarázat; képaláírás
- legibility** olvashatóság (jelek felismerése)
- readability** olvashatóság (megfelelő tipográfia által)
- lens** lencse, optika
- less; less than** < kisebb, mint
- Letraset** ez a vállalat terjesztette el a száraz átnyomó betűket és egyéb, a számítógép elterjedése előtt korszerűnek számító grafikai termékeket a 60-as években; ma szoftvereket is forgalmaz
 → **dry transfer lettering**
- letter; type** betű; nyomdabetű
- ascender** ↔ **descender** (= **extruder**) felfelé ↔ lefelé kinyúló betűszár (b, p)
- lettercarving (in stone)** betű kőbe vésése
- lettering** betűrajz; betűfestés; kézi feliratozás
- letterpress; relief printing** magasnyomás
- letterset; dry offset** szárazoffset
- letterspacing; letterspaced** betűritkítás; ritkítva (betűk között); (néha:) egalizálás; egalizálva
- letterfit: tight/loose letterfit** jusztírozás: szoros – tág betűköz
- character space** betűköz
- kern(ing); pair kerning;**
- optical/proportional letterspacing** egalizálás (betűpáronként)
- track(ing); range kerning** betűköz; betűritkítás v. -sűrités
 ✧ nem betűpáronként, hanem egységesen
- TNT (tight not touching)** sűrű, de nem érintkező

TOS (tight, optical spacing) *sűrű*

egalizálás

wordspace *szóköz*

¹**level** *rétteg; szint*

²**level: PostScript Level 1 & 2** *a PostScript*

nyelv korábbi és újabb „szintje”, változata

✧ *a Level 2 gyorsabban nyomtat, tömörítve tárolja a fájlokat, színkezelése is fejlettebb*

level 1 compatible *minden PostScript printerhez megfelelő*

level 2 only *csak PostScript Level 2 printerekhez*

levels ✧ *a kép világossági értékeinek eloszlása egy feketétől (0) fehérig (255) tartó skálán*

license; license agreement *engedély;*

felhasználási megállapodás

licensee; end user *vásárló; felhasználó*

licensor *eladó, aki a felhasználási engedélyt megadja* ✧ *a másolást, terjesztést tiltja*

software license *a szoftver használatának engedélyezése* ✧ *másolás, terjesztés tilos*

ligature; double letter; [ritkán:] logotype

↔ *ligatúra*

f-ligatures fi ff ffi ffl *f-ligatúrák*

ampersand & *et jel*

diphthong Æ æ *(dán, norvég)*

kettőshangzó

et cetera &c.; etc. *stb.*

ij IJ *'ej' (holland)*

lighting *világítás*

ambient lighting *környezeti világítás*

✧ *a képfeldolgozás és színkorrekció állandó, csökkentett helyiségvilágítást igényel*

lighting table *árvilágítóasztal*

lightness; luminance; brightness

világosság; fehérv. v. feketetartalom

✧ *színösszetevő: a színérzelet bárom alaptulajdonságának egyike*

light source *fényforrás*

light table *árvilágítóasztal*

light type(face); lightface *világos betű-változat*

limitcheck; out of memory; rangecheck *memóriaküszöb; elfogyott a memória*

¹**line; rule** *vonal; lénia*

line art/copy/drawing/work; lineart

vonalas eredeti; vonalas ábra; rajz

✧ *szűrket nem tartalmaz*

line caps *vonalvégződések:*

butt cap *egyszerű levágott vonalvég (merőleges)*

round cap *lekerekített vonalvég*

square cap *négyzetes vonalvég*

✧ *a vonal vége szögletes, a végpontjában még hozzáadódik a vonalvastagság fele*

line chart *vonalfajkon* → *chart; graph*

line conversion ✧ *árnyalatos képek átalakítása vonalassá* *vmilyen „művészi” grafika utánzásával*

line cut *vonalas metszet*

line joins *vonalcsatlakozások:*

bevel join *egyszerű levágott vonalcsatlakozás* ✧ *a sarokpont két oldalán egyforma távolságban szöglet képződik*

miter join *hegyes vonalcsatlakozás*

✧ *a vonalak külső szélé megbosszabbítva a találkozásig (de ívek esetén is egyenes a bosszabbítás)* → *miter limit*

round join *lekerekített vonalcsatlakozás*

line reproduction/shot *vonalas felvétel*

greyscale/grayscale *szürke árnyalatos*

photo; continuoustone/contone

árnyalatos

line screen/tint *vonalrács; vonalraszter*

→ *round dot screen/tint;*

ellipse screen/tint

line tool *egyenes vonalat rajzoló szerszám*

line/stroke width; line/stroke thickness; line weight; weight of line

vonalvastagság

²line sor

end-of-line decision sorkizárás-elválasztás
hyphenation; H&J; H/J (hyphenation and justification) szóelválasztás;

elválasztás-sorkizárás

hyphenation zone sorrelválasztási tartomány (a szedés jobb szélétől visszafelé)

line break sortörés

line gauge sormérce → *type gauge*

lines of type; block of type sorcsoport

linespacing; leading [ejtése: leding]

sorköz; sorritkítás

minus linespacing; minus leading

negatív sortáv (kisebb a betűméretnél)

solid; set solid kompressz

(ritkítás nélkül)

lines together együtt tartandó sorok

◇ egy bekezdés sorai közül hány maradjon együtt oldal vagy basáb alján, ill. tetején

³line: off line kikapcsolt ◇ periferikus

eszközök azon állapota, amikor

nincsenek összekapcsolva a rendszerrel vagy kapcsolatuk nem él

on line rendszerbe kapcsolva;

vonalban lévő; használató

linear blend; directional gradation

egyenes (irányú) átmenet

radial blend körkörös, sugárirányú átmenet

linear fill egyenes irányú kitöltés**linear network; linear bus network** lineáris

felépítésű hálózat ◇ az eszközök úgy kapcsolódnak, ahogy a szobák nyílnak egy folyosóról

linecaster sorszedő gép (pl. Linotype)**line conversion** → ¹line**lining/modern/ranging/uppercase figure**

1234 verzál, álló szám

nonlining/nonranging/lowercase/oldstyle figure 1234 kurrens, ugráló,

medievál szám

link összekapcsolás

◇ szövegdobozok összekapcsolása olyan láncolattá, hogy a szöveg az egyikből átfolyjon a másikba ◇ interaktív programozott kapcsolat

link up with rákapcsolódik

linocut linómetszet

→ *engraving*

Linotype sorszedő gép (ólomszedő)

◇ Ottmar Mergenthaler találmánya (1885);

máig az egyik legnagyobb betűgyártó cég

lip synchronization szájmozgásszinkron¹literal szó v. betű szerinti

literal translation nyersfordítás

²literal betűhiba; elütés**lithography (planographic printing)**

litográfia; körrajz; könyomás (síknymás);

ofszetnyomás (*offset lithography*)

litho chalk; litho crayon litókreta v.

litóceruza

litho(graphic) ink litótus

lithographic conversion ◇ magasnyomó

nyomóforma alapján ofszetnyomásra

alkalmas lemez készítése

lithographic stone litókő

load(ing) betölt(ődés)

local area network (LAN) helyi számítógéphálózat

asynchronous transfer mode (ATM)

nagy teljesítményű helyi hálózat (155 Mb/sec)

◇ hang és video továbbítására is alkalmas

copper distributed data interface

(**CDDI**) nem száloptikás, hanem rézvezeték

gyors helyi hálózat (100 Mb/sec)

◇ az FDDI-vel azonos protokollt használ

Ethernet nagyon elterjedt, közepes teljesítményű helyi hálózat (10 Mb/sec)

◇ gyakran együtt adják a számítógéppel

Fast Ethernet gyors hálózati technológia

(100 Mb/sec)

L

fibre[er] distributed data interface (FDDI) gyors száloptikás *fault-tolerant* helyi hálózati technológia (100 Mb/sec)

LocalTalk kis teljesítményű hálózat (230 kilobit/sec) ⇨ már a legkorábbi Macintosh gépekbe is beépítették

locate; location keresd meg; hely(szín)

lock lakat(ol) ⇨ ami le van lakatolva, azt nem lehet kijelölni, megváltoztatni ↔ **unlock**

lockup formazárás (magasnyomás)

login bejelentkezés; belépés

login account bejelentkezési azonosító

logout kijelentkezés; kilépés

logo(type) logó; embléma; (**logotype** [régén:] ligatúra)

long run nagy példányszám

long-term memory (LTM) hosszú távú emlékezet ⇨ emberi emlékezet: hatalmas tárolókapacitású és nagyon hosszú időtartamú, talán egy életen át is tart

look-up table referenciatáblázat

loom dereng; ködlik

loupe lupe; nagyító

low-end alacsony minőségű; nem professzionális

high-end magas minőségű; professzionális

lower case; lowercase (l.c.); small letters kurrens; kisbetű

all cap(ital)s csupa nagybetű; verzál

clc (caps + lowercase) normál szedés (nagybetű + kisbetű)

upper and lower case; u. & l.c. verzál – kurrens (nagybetű + kisbetű)

upper case; capital; cap(s) verzál; nagybetű

lower rail ⇨ az éppen használt betű normálja

low-key sötét tónusú

high-key világos tónusú

low resolution durva felbontás

high resolution finom felbontás

low tech technikai elmaradottság

lpcm (lines per centimetre[er]) vonal/centiméter ⇨ rácssűrűség

lpi (lines per inch) vonal/hüvelyk ⇨ rácssűrűség

Ludlow; Ludlow Typograph Ludlow kézi soröntő

luminance; lightness; brightness világosság; fehé- v. feketetartalom ⇨ színösszetevő: a színérzéklet három alaptulajdonságának egyike

luminosity ⇨ a szín világosságának mértéke ⇨ kiszámítása: a pixel RGB értékeinek súlyozott átlaga, tehát:
 $0,3 \times \text{Red} + 0,59 \times \text{Green} + 0,11 \times \text{Blue}$

M

machine coated (M.C.) paper gépi mázolt papír → *art/coated paper*

machine/mill finish (M.F.) gépsima (papír)

machine minder rotációs gép kezelője

→ *press*: *pressman*

Macintosh Apple Macintosh számítógépek: először vitték tömegesen piacra a grafikus felhasználói felületet (1984-ben), a DTP területén igen elterjedt

MacPaint ✧ 1 bites képek, grafikák tárolására bevezetett állományformátum a Macintosh számítógépekben

macro makró ✧ egy parancsra összevont parancsok sorozata („felvétel”) készíti a munkaműveletekről, és az egészret gombnyomásra visszajátssza)

magazine; mag képes újság; magazin

magenta bíbor ✧ a négyszínnyomás egyik alapszíne (szubtraktív)

magic wand varázspálca (kijelölő)

✧ szín szerint jelöli ki a területet

magnification; enlargement; blow-up; scaling up nagyítás

mainframe nagyszámítógép

maintenance karbantartás

majuscule; capital letter; cap; uppercase nagybetű

minuscule; small letter; lowercase kisbetű

single-case egyábécés; nem nagybetű + kisbetű

make létrehoz

release megszüntet

make-ready; makeready beigazítás

✧ a nyomtatást közvetlenül megelőző művelet: a nyomtatás pontos illeszkedésének, megfelelő festékezésének beállítása

make spot készítés (keverj ki) direkt színt

makeup tördelés

makeup man; paste-up artist; stripper montírozó

manager -kezelő

colo[u]r manager színkezelő

font/type manager betűkezelő

manual; user(s) manual; user(s) guide

kézikönyv; használati útmutató

manuscript; copy szöveg; kézirat

hard copy; typescript gépelt kézirat; gépelt példány

soft copy adathordozón lévő kézirat

mapping (to) átirás; átszámítás; megfeleltetés

mapping: keyboard layout/mapping

billentyűzetkiosztás

marching ants „menetelő hangyák” ✧ a kijelölés batárát mutató mozgó szaggatott vonal

margin margó

back/bound/inner/inside margin

kötésmargó

foot/tail/bottom margin lábmargó

foredge/outer/outside margin

külső margó

head/top margin fejmargó

margin guide margójelölés (segédvonal)

minimum margin minimális margó

✧ az olcsóbb printerek a papír szélétől befelé néhány milliméterig nem nyomtatnak

marginal note; side-note; hanging

shoulder note; marginalia marginális

✧ jegyzet v. alcím a margón

mark jel

bull's eye; register mark

passzer(kereszt)

crop mark képvágás jelölése; vágásjel

trim mark vágásjel

fold mark hajtásjel

section mark § paragrafusjel

paragraph mark(er) ¶ bekezdésjel;

alinea → *first line indent*

marker; felt-tip marker/pen filctoll; rosttoll

²**marker** jel(ző) → *paragraph marker*

³**marker** kép-, szövegdoboz fogantyúja
(amellyel átméretezhető)

⁴**marker** ütköző

marker strip a tabulátorvonalzó fölötti sáv
az ütközők elhelyezésére
(bebúzásütközők és tabulátorütközők)

marketing marketing

markup; mark up; copy mark-up szignálás

✧ a szedendő kéziratot ellátni a szedési
paramétereket tartalmazó utasításokkal

mark up copy for setting kéziratot
szignál

marquee geometriai kiválasztó v. kijelölő

rectangular marquee négyszögletes
kijelölő v. kiválasztó

elliptical/oval marquee ellipszis (kör)
alakú kijelölő

lasso lasszó ✧ szabadkézi kijelölő

magic wand varázspálca ✧ szín szerint
jelöli ki a területet

mask(ing) maszk(olás) ✧ a negatív másolású
ofszeteljárásnál a másolóeredetibez
basznált kartont is nevezik *masknak*
→ *goldenrod*

quick mask mode gyorsmaszk basználata

master eredeti; törzsállomány

master page; master vezéroldal;
mesteroldal

masthead újság impresszuma ✧ téves, ha-
nyag szóbasználatként: újságfejléc, kopf
(az újság neve)

→ *nameplate; title-line; titlepiece; flag*
→ *imprint*

mat; dry mat; flong paper; matrix board;

paper (composition) matrix
papírmatrixa → *stereo*

match(ing) egyeztet(és)

colo[u]r matching színegyeztetés

matchprint; rainbow próbanyomat-helyettesítő

mathematical signs; math symbols

matematikai jelek

ℵ **alef; aleph** megszámlálható
balmazok számossága (héber alef)

decimal tizedes; decimális;
tizedesjegy

decimal point tizedespont
(nálunk: tizedesvessző)

° **degree** fok

÷ / **divide** osztva (magyarban :)

— **division sign** törtvonal

= **equal to** egyenlő

≈ **equivalent to; approximately**
equal to közel egyenlő

' **foot** láb (30,48 cm)

> **greater than** nagyobb, mint

" **inch** hüvelyk (2,54 cm)

∞ **infinity** végtelen

< **less than** kisebb, mint

μ **micron; mu** mikron (görög mű)

- **minus** mínusz

' **minute** szögperc

× **multiply** szorozva
(magyarban × v. ·)

|| **parallel rules; parallels; matrix;**
norm párbuzamosok; mátrix;
norma

% **per cent** százalék

+ **plus** plusz

± **plusminus** plusz-mínusz

∏ **product** produktum (görög pí)

‰ **pro mille; per thousand** ezrelék

: **ratio; is to** aránylik

√ **root; radical; square root** gyök;
négyzetgyök

" **second** szögmásodperc

~ **similar to; asciitilde** hasonló

Σ **sum (sigma)** szumma
(görög szigma)

¹**matrix** betűmatrixa (ólom- v. fényszedéshez)

²matrix; matrix board; paper matrix

sztereotípiái matrica → stereo

³matrix mátrix**matte** matt

glossy fényes

matter: plain matter sima szedés**to max out (on)** kibozni a maximumot**maximize** egy ablakot (programot) a lehető legnagyobb méretre nagyítani**maximum density** → total area coverage**mean line** középvonal**x-height** középmagasság; betűszem mérete**¹measure** mérce**²measure; line length** sorbossz; szedés-szélesség; basábszélesség**measurement** méret; méretadat**measurements palette** adatpaletta

✧ méret- és egyéb adatok beadási helye

scaling méretezés ✧ a méret változtatása**mechanical; keyline; pasteup** fotókész, szerelt eredeti; ragasztótördeles; másolóeredeti**mechanical binding** irodai kötési, fűzési módok ✧ fém- v. műanyagspirál-fűzés; gyűrűs fűzés**medial** középmeretű kisbetű ✧ az alapvonaltól a középmagasság vonaláig (a, c, e, x stb.) → ascender; descender**¹medium** [többes: media/mediums] bordozó (pl. számítógéplemez, papír); közeg**media type** bordozó típusa:**back print film** hátulról nyomtatandó fólia**coated paper** krétázott speciálpapír**plain paper** egyszerű papír**transparency film****²medium** normál és félkövér közötti vastagságú betűváltozat**Megabyte; MB** megabájt ✧ 1024 kilobájt**memory** memória**memory capacity** memóriakapacitás**preferred size** ajánlott méret**menu** menü ✧ parancsválaszték**menu bar** menüsor; menüléc**menu-driven** menüvel irányított**submenu** almenü

✧ a legördülő menü egy-egy tétele

→ pull-down/pop-up/drop-down menu

merge egybeolvaszt; összevon**metal/founder's/foundry type** keménybetű; fémbetű; ólombetű; öntödei betű**metallic colo[u]r/ink** fémes szín v. festék**metrics** méretadatok; méretezés; juszttörzés**mezzotint** mezzotintó**mezzotint screen** mezzotintóraster

✧ az árnyalatokat szabálytalan elrendezésű szemcseráccsal bozza létre

micon (motion icon) mozgó ikon

✧ figyelemfelkeltést céloz, vagy egy összetett cselekvéssort sugall

microprocessor mikroprocesszor**midtone; midrange** középtónus**highlights – midtones (midranges) – shadows** csúcsfények – középtónusok – mélyárnyékok**midrange** közepes minőségű; közepes árfekvésű**miniature** ✧ kisméretű tördelesi terv → thumbnail**minimize/shrink (to an icon); iconize**

egy ablak vagy program lekicsinyítése ikonná

minus (sign) – mínusz**minuscule; small letter; lowercase** kisbetű
majuscule; capital letter; cap; upper-case nagybetű**single-case** egyábécés; nem nagybetű+kisbetű**misprint, printer's error** nyomdabiba, sajtóbiba

Errata *hibajegyzék*

miscropped photo rossz képvágás

misspelled word elírt szó

miter (mitre) csúcs; sarkos kiképzés

miter join begyes vonaltalálkozás
 ✧ a vonalak külső széle megbosszabbítva a találkozásig (de ívek esetén is egyenes a bosszabbítás)

miter length a begyesség hossza
 ✧ a vonalak belső szélének találkozási pontjától a külső szélek találkozási pontjáig mért távolság

miter limit a begyesség határa
 ✧ túl hosszúra nyúló begyes vonaltalálkozás visszavágásának lebetősége

mixing typefaces betűkeverés

mixing white keverőfehér

mock/bastard title; half-title; slur page
szennycímlap ✧ a könyv első oldala, amely megelőzi a belső címlapot; rendszerint kisebb méretben feltüntetik rajta a könyv címét

mock-up; visual makett ✧ bemutatásra szánt terv → *dummy*

model cover kötéstáblamodell

modem modem ✧ számítógép és telefonvonal közti kapcsolat

modem port a modem zsinórjának csatlakozóbelye a számítógép hátulján (Mac)

modern face klasszicista betű

modern/ranging/lining/uppercase figure
 1234 verzál, álló szám

oldstyle/non-lining/non-ranging/lower-case figure 1234 medievál, ugráló szám

modify(ing) módosítás

modular design; grid modultervezés; bálózatos tervezés ✧ mezőkből és csatornákból álló „rejtett váz” használata

modular ✧ (újságnál:) a tördelés olyan módja, amikor minden cikk befoglaló formája négyzet, tehát nincs pl. „zászló” alak

moiré pattern moaré ✧ nemkívánatos mintázat több rács egymásra helyezésekor vagy rácsrabontott eredeti újbóli rácsrabontása esetén ✧ úgy is keletkezhet, hogy a kép témája tartalmaz valami olyan mintázatot (rubázonon, bútorzatban), amely aztán a nyomdai raszterrel interferál

monetary symbols pénznemek jelei:

¤	currency	pénznem; valuta; deviza
\$	dollar	dollár
¢	cent	dollárcent
€	euro	euró
£	pound sterling	font sterling; angol font
¥	yen	jen
Rp	rupiah	rúpia
₤	colon	colon

monitor; computer screen; display

képernyő; monitor

monitor printer olcsó, egyszerű nyomtató

screen print a képernyő kiprintelése

✧ ne tévesszük össze a → *silkscreen*

printing-gel

screen shot „képernyőfénykép”

✧ a képernyőn lévő látvány rögzítése

monofont azonos szélességű betűkészlet

✧ mint a régi írógépbetű

proportional width; variable spacing/width arányos, változó betűszélesség

monoline azonos vonalvastagságú ✧ nem

váltakozó, mint a hagyományos antikvárnál

monolineal csak egy változatot tartalmazó

✧ nem betűcsalád

monolithic identity monolitikus márkacsalád

✧ a cégnév az elsődleges kommunikációs

eszköz, a vállalat neve az egyetlen márká is

→ *branded identity; endorsed identity*

monoprint monotípus ✧ nyomdafestéssel egy

példányban készülő művészeti grafika

monospace(d); fixed-width azonos szélességű ✧ nem arányos, nem változó, vagyis olyan, mint a régi írógépbetű

monospaced/tabular number félkvirtszám ✧ az ilyen számok helyi értéknek megfelelően szedbetők egymás alá, mert tekintet nélkül a számjegyek valódi szélességére, egyforma helyet foglalnak el

proportional number arányos szélességű szám ✧ nem félkvirtszám

Monotype egyes betűt öntő ólomszedőgép (valójában két gép: lyukkártyalyukasztó és öntő) ✧ Tölbért Lanston találmánya (1885); máig az egyik legnagyobb hagyományú betűgyártó cég neve

montage montázs ✧ több kép egybeépítése

mortise bevágás ✧ egy képből kitakart rész szöveg v. egyéb számára

mortised/inserted illustration/image beékel, bevágott v. „inzerált” kép

Mosaic (WWW-browser) hálózathöngésző

motherboard alaplap
✧ személyi számítógép összes funkcionális elemét bordozó nyomtatott áramkör

motion icon (micon) mozgó ikon
✧ figyelemfelkeltést céloz, vagy egy összetett cselekvéssort sugall

motion picture title sequence filmfőcím

motion video; full motion video (FMV) valódi mozgókép frekvenciájú multimédia video (25 kép/másodperc)

¹**mount** keret; diakeret

mounted keretezett

²**mount (on the desktop)** perifériát felhozni a desktopra ✧ a fizikai kapcsolaton túl a szoftverkapcsolatot is megteremteni

mouse egér

click kattintás

double-click dupla kattintás

drag and drop odébb visz és letesz

hold down lenyomva tart

press and drag az egér gombját lenyomva odébb visz

move mozgat(ás)

movie clip filmklip

multichannel többsatornás ✧ pl. egy kép, ha nem csak egy színt tartalmaz, vagy ha maszkcsatorna is van stb.

multi-frequency többfrekvenciás

•➔**multimedia; integrated media**
multimédia

multimedia publishing multimédia-kiadás ✧ a kiadás új, multimédiás formái
→ *electronic publishing*

multiple colo[u]r separations; MCS többszínbontás ✧ öttől nyolc színig: CMYK+RGB, és a nyolcadik lehet egy kevert szín •➔színrendszer

multiplex ✧ számos üzenet továbbítása azonos időben ugyanazon a kommunikációs csatornán

multiply × szorzás (szorzásjel)

multiprocessor machine; multiprocessing
✧ több mint egy chippel rendelkező számítógép

multisynchronous monitor; multisync állítható felbontású képernyő

multitasking többfeladatos rendszer
✧ egyszerre sok program futtatható

multiuser többfelhasználós

mutton; em; em quad/space kvirt
✧ a betűméret •➔négyzete (azaz vízszintes irányban ugyanannyi, mint a betűméret)

nut; en; nut/en quad; nut/en space félkvirt

N

N

Ñ ñ 'n' tilde 'n' tildével

nameplate; flag; title-line; titlepiece; masthead újságfejléc, kopf (a masthead a szerkesztőség adatainak felsorolását is jelenteti)

natural keyboard ergonomikus, „széletelt” billentyűzet

navigation navigálás

✧ interaktív programokban való közlekedés

navigation tool helyváltoztató eszköz a munkafelületen való mozgáshoz

nearest neighbour interpolation

✧ képek átméretezésekor használt gyors, de nem jó módszer: egy szomszédos képelem alapján történik az új képelem szín- vagy tónusértékének meghatározása
→ bicubic

negative negatív

negative; reversed negatív; beforgatott
✧ fekete v. színes alapon fehérről v. átlátszó

dropped out; drop-out színből vagy szürkéből kiejtve

positive pozitív

✧ átlátszó v. fehérről alapon fekete v. színes

neoclassical; classicist(ic) klasszicista

Net access Internet-bozzáférés

Netscape (WWW-browser) hálózatböngésző

network hálózat (pl. számítógép-hálózat)

linear network; linear bus network lineáris felépítésű hálózat ✧ az eszközök úgy kapcsolódnak, ahogy a szobák nyílnak egy folyosóról

hub network „kerékagy” rendszerű hálózat
✧ sugárirányban egy középpontba kapcsolt eszközök

network computer (NC) hálózati számítógép

✧ csak hálózatra kapcsolva használható

newsletter hírlevél

newsprint rotációs papír

newsstand újságosstand; -bódé

nib; pen nib tollbegy; tollszem

node ✧ elágazó programokban az elágazás, döntés, választás helye

noise zaj ✧ pixelek összekeverése vagy véletlenszerű bozzaadása

nomenclature of the letter-forms

a betű részeinek megnevezése

arm kar

counter a betű körbezárt belső része

hairline vékony vonal

inclination of the stress a kerek betűk tengelyének ferdesége

serif betűtalp; szerif

stem szár

stroke (thin/thick) alkotóvonal (vastag, vékony)

terminal végvonalka, záróvonalka

nomple; nonp; non-pareil nonpareille;

fél ciceró ✧ régi betűfokozat, ill. tipográfiai méret (6 pt)

nonbreaking együtt maradó; nem törhető

~ **em dash** ~ kvírtmínusz

~ **en dash** ~ félkvírtmínusz

~ **en-space** ~ félkvírt köz

~ **flexible space** ~ állítható köz

~ **half en-space** ~ negyedkvírt köz

~ **punctuation space** ~ írásjelek előtti köz

~ **standard hyphen** ~ kötőjel, divíz

~ **standard space** ~ szóköz

~ **space** ~ köz

✧ vannak olyan kifejezések vagy betűkombinációk, amelyek nem jól mutatnak egymástól elválasztva: 2 km; 3. ábra; IV. Béla

keep on same line tartsd együtt vagy együtt vidd új sorba ✧ a fenti célra alkalmas eszköz: egyben tartja az ilyen kifejezéseket

non-exclusive nem kizárólagos

non-image area nem nyomó rész;

nem nyomtatandó felület

non-impact; ink-jet; bubblejet érintkezésmentes; festéksugaras v. buboréknyomatás

noninterlaced mode ♠ a képernyő minden sora felfrissül egy újírási ütemben, ezáltal kevésbé rontja a szemet a vibrálás
→ *interlaced mode*

nonlight colo[u]r „nemvilágos” szín: fekete

nonp; non-pareil; nimple *nonpareille*; fél ciceró ♠ régi betűfokozat, ill. tipográfiai méret (6 pt)

non-protected; public domain nem védett
♠ olyan mű, amelynek szerzői jogi védettsége már lejárt

nonresident font a printer memóriájában nem található betű ♠ printeléskor automatikusan letöltődik → *download*

normal; plain; regular; roman antikva; álló normál

italic kurzív; dőlt betű

normalize ♠ speciális instrukciók a PPD fájlból, hogy a raszterezett árnyalatok pontosabban megközelítsék a printeren az igazi levilágítási árnyalati értékeket
→ *transfer function*

not available nem elérhető; nem használható

notch ♠ illusztrációból kivágott sarok

notebook noteszgép [a.m. 'notesz']

laptop hordozható számítógép [kb. a.m. 'ölbevaló']

powerbook Macintosh noteszgép

'nought and one'; hanging indent; reverse indent *kint kezdés*
(a többi sor behúzva)

novel; fiction regény

novelist regényíró

nozzle szórófej; fúvóka

num[ber] lock (NL) számszárbillentyű; tartós numerikus mód
→ *numeric keypad*

number; numeral; figure szám

modern/ranging/lining/uppercase figure 1234 verzál v. álló szám

non-lining/non-ranging/oldstyle/lowercase figure 1234 kurrens v. ugráló v. medievál szám

number-imprinting nyomdai számozás; utólagos számbenyomás

numbered copy számozott példány

number of copies; press run; circulation példányszám

number sign; hashmark # szám; numerikus jel (amerikai); kijelölt szóköz

numeral → *number*

numerator számláló → *denominator*

numeric keypad; num[ber] pad számpanel; numerikus billentyűzet (a billentyűzet része)

nut; en; nut/en quad félkvirt; félnégyszet

em; em quad; mutton kvirt ♠ négyzet

O

- Ó ó 'o' acute bosszú 'ó'
 Ô ô 'o' circumflex circumflex 'o'
 Ö ö 'o' dieresis magyar 'ö'
 Ò ò 'o' grave visszafelé vesszős 'o'
 Ő ő 'o' hungarumlaut magyar bosszú 'ő'
 Õ õ 'o' tilde 'o' tildével

object tárgy

(vonal, idom, betűsor, szövegtömb stb.)

fill; to fill kitöltés; kitölt

object-oriented graphic(s)/program matematikailag leírt elemek (vonalak, idomok, amelyek külön-külön változtathatók); ilyen alapon működő rajzi program
 ✦ felbontástól független

object style tárgyhoz (vonalhoz, idomhoz stb.) rendelt tulajdonságok készlete
stroke; to (give) stroke vonal (vagy a tárgy körvonala) paramétereinek megadása
 ✦ vastagságot adni egy vonalnak vagy egy idom körvonalának ✦ megkontúrozni a betűt

oblique; slanted döntött; ferde betű; hamis kurzív

italic valódi kurzív; dőlt betű

oblong format; landscape horánt;

fekvő v. széles formátum ↔ *standing*

odd/uneven pages; odd folios páratlan oldalak

even pages páros oldalak

oddmoment töredék ívre megy ki a könyv

✦ ha az oldalszám nem osztható 16-tal

even working egész ívre megy ki

offcut papíreselék; hasznos eselék ✦ a papír-íveknek egy munkánál nem hasznosuló, nyomtatás előtt v. a végső körbevágásnál leeső része; amely azonban akkora, hogy más kisebb nyomtatvány még készíthető rá

offcuts; shavings vágási maradék; hulladék; nem hasznos eselék

spoils; waste sheets makulatúra

✦ a beigazításhoz felhasznált, még nem pontos nyomatot tartalmazó ívek

off line kikapcsolt ✦ periférikus eszközök azon állapota, amikor nincsenek összekapcsolva a rendszerrel vagy kapcsolatuk nem él

offprint különlenyomat

off-screen nem a képernyőn

¹**offset** eltávolítás; eltolás (eltolva, eltolt); távolság (távolságra)

²**offset lithography; offset; photolithography; indirect lithography; photo-offset lithography** ofszetnyomás

web-offset ofszet rotációs; tekercofszset

offsetting; setoff; set-off; ghosting

lebúzódás ✦ a friss nyomatok egymásra rakódásánál fellépő átnyomódás
 → *anti-offset powder; interleaving; spraying*

oil repellent[ant] → *oleophobic*

old/waste paper hulladék papír; papírhulladék → *offcut; offcuts*

oldstyle/non-lining/non-ranging/ lowercase figure/numeral

1234 kurrens v. ugráló v. medievál szám

ranging/lining/modern/

uppercase figure/numeral

1234 verzál v. álló szám

oleophobic; oil repellent[ant] oleofób; zsírtaszító; vízszertető → *hydrophobic*

omission szövegkibagyás; „temetés”

on; to be on be van kapcsolva

on-demand printing kívánság szerinti nyomtatás ✦ digitális nyomdai lehetőség

onehalf ½ fél; egyketted

one-off poster egypéldányos plakát (egyetlen nyomat)

onequarter ¼ negyed; egynegyed

onesuperior ¹ egyes kitevőben

onion-skin *transzparens papír*
on lay; tip-in; tip-on *beragasztott illusztráció v. melléklet*
on line ¹ *rendszerbe kapcsol; vonalban lévő; használható; folyamatos kapcsolat*
² *Interneten megtalálható*
on-screen *képernyőn*
on-screen retailing *eladás v. kiskereskedelem a monitoron keresztül*
on-screen graphics *képernyőn szereplő grafika*
on the dark side *sötétebb a kettelénél*
on the fly *azonnal; menet közben*
opacity; opaque *fedettség; fedőképesség; opacitás* ✧ *nem átlátszó (pl. papír)*
show-through *átlátszóság; transzporálás; gyenge opacitás*
 ✧ *a papír túlzottan átlátszó v. festékáteresztő*
open *kinyit; megnyit* ✧ *például ha egy vektoros grafikát kinyitunk egy pixeles programban, akkor átalakul pixelesé*
open spacing/leading/line space *tág betűköz v. sorköz*
operating system (OS) *operációs rendszer; oprendszer*
operator ¹ *operátor*
² *a keresést megbarátározó szimbólum*
¹**optical** *optikai*
optical character recognition (OCR) *optikai jelfelismerés; gépi olvasás*
optical disk (disc), rewritable *optikai lemez, újraírható*
²**optical** *esztétikus; arányos; nem mértani*
optical alignment *optikai vonalba állítás*
 ✧ *pl. iniciálé szeriffének v. más kinyúló részének kieresztése a margóra*
optical/proportional letterspacing; kern(ing); pair kerning
 ✧ *egalizálás (betűpáronként)*

optical scale/size ✧ *optikai korrekció*
 ✧ *a régi betűmetszők megfelelő tudással rendelkeztek arról, hogy ugyanaz a betűtípus kisebb fokozatban szélesebb és vastagabb kell hogy legyen, mint nagyobb méretben, és a betűtávolságoknak is szűkebbnek kell lenniük a nagyobb fokozatokban*
option *másik lehetőség; választás lehetősége*
option/alter (alt) key *az egyik módosító billentyű*
option box *mező*
 ✧ *választás v. adatbevitel helye*
organizer; personal digital assistant (PDA) *digitális „személyi titkár”* → *HPC*
orientation *helyzet (pl. álló v. fekvő)*
horizontal; landscape; lateral; sideways; wide *fekvő*
portrait; upright; tall; vertical *álló*
ornaments *tipográfiai díszek*
borders *körzetek; keretdíszek*
braces *kapsos zárójelhez hasonló díszek*
brackets *szögletes zárójelhez hasonló díszek*
dingbats; colophons *különleges jelek*
dividers for blocks of text ☆ ❄️ 📄
 📄 ❄️ *szövegrészeket elválasztó díszek*
finial; tailpiece *záródísz*
fleurons; flowers *nyomdai díszek („cifrák”)* ✧ *a könyvkötők aranyozóbélyegzőit utánzó szedbetű nyomdai díszek*
flourish *kacsaringó*
paragraph markers ¶ □ ❖ ① ∞
 ¶ ∞ *bekezdésjelző díszek*
swelled/tapered rule *spicc* ✧ *középen vastagabb, szélei felé elvékonyodó lénia*
orphan; widow *fattyúsor*
 ✧ *pl. egy bekezdés kimenetsora oldal vagy hasáb tetején, ábra alatt*
outlet; plug; connector *csatlakozó; dugalj*
outline; contour *körvonal; kontúr*
outline-based *vektor alapú*

- outline (type)** kontúrbetű; üres betű
- outline/PostScript/printer font**
 printeléshez, levilágításhoz való betű
 ✧ matematikailag leírt, nagy rajzi bűségű
 betűkép fájlformája
- bitmap/screen font; font**
 képernyőbetű ✧ pontokból fölépített, durva
 felbontású, kevéssé bű reprezentáció
 fájlformája
- out of bounds** kiszaladt a vonalból
- out of memory; limitcheck; rangecheck**
 memóriaküszöb; elfogyott a memória
- out of print** már nem kapható
- books in print** kapható könyvek jegyzéke
- out of stock** nincs raktáron
- output** kimenet; eredmény; adatkivitel
- input** bemenő adat; adatbevitel
- output device** kimeneti eszköz
 ✧ nyomtató, színes próbanyomó,
 levilágító stb.
- outset** kezdet; távolság
- outtake** fotó-„nézőkép” ✧ különösebb gondos-
 ság nélkül készült próbanagyítás
- oval** ovál ✧ ellipszisek és körök rajzolásának
 eszköze
- overall colo[u]r cast** általános színeltolódás
 → film bias
- overflow text** túlfolyt szöveg
- overhang cover** ✧ olyan fedél, amely kissé
 túlnyúlik a belső méretén (pereme van)
- overhead** írásvetítő fólia → OHP
- overhead transparency** írásvetítő fólia
- overheads** rezsi
- overlap** átfedés; egymásra takarás
- remove overlap** átfedés(ek) megszüntetése
- overlay** borítás; ráborított vékony fólia
 ✧ védelemre szolgál, de a fotózható eredeti-
 ken pótlólagos utasításokat is írhatnak rá
- overlay mode** „rétegüzemmód”; rétegek
 egymásra helyezése
- overlay proof** ✧ négy színes fólia segítsé-
 gével készülő színes próbanyomtatvány-helyettesít-
 és (pl. Color Keys, Chromacbeck)
- overleaf** (könyvben:) a túlsó oldalon
- over/plus sheets; overplus; overs**
 hozzálék; „zu” ✧ technológiailag szükséges
 többlettívek → spoils
- overprint** rányomás (egyik színt a másikra)
- knockout; reverse** kiejtés
 (egyik színt a másikkól)
- override** figyelmen kívül hagy; felülbírál;
 semlegesít
- over-run** túlfutás
 ✧ sorok áttördelődése beszúrás miatt
- overset** túlszedés
 ✧ kiszedett, de fel nem használt szöveg
- overwrite** felülírás
 ✧ a korábbi helyett az új kerül rögzítésre
- replace** behelyettesít ✧ a régi helyébe teszi
 az újat, a régi törlődik
- ozalid; bluelines; blueprint; diazo**
 diazólevonat; „szalmiák”

P

p *pica***2p8; -p4** (speciális jelölések)2 *pica* és 8 *pt*; mínusz 4 *pt* ⇨ *ami a p előtt van, az pica, ami utána, az pont***pack; packaging** csomagolás**pack design; on-pack design**

csomagolásterv

packshot termékfotó⇨ *a termék képe a reklámban***package** szoftvercsomag; programcsomag**pad: mouse pad** egéralátét**num[ber] pad** számpanel⇨ *a billentyűzet számokat és műveleti jeleket tartalmazó része***page; p. (page), pp. (pages)** oldal; lap; o. vagy l.**blank page** üres oldal; vákátoldal**multiple-page** többoldalas**page-advance icon** oldaltovábbító(-*navigáló*) ikon**page boundary** az oldal batára,

vágott mérete

page break oldaltörés⇨ *honnan kezdődik új oldal***page-description commands/language**oldalleíró nyelv ⇨ *a kép-szöveg integrációt, a printelést és levilágítást lehetővé tevő nyelv (ma legelterjedtebb a PostScript)***page design** oldaltervezés**page down – page up (Pgdn – Pgup)**

egyoldalmat előre – egyoldalmat vissza

(billentyűk)

page-flipping az oldalak pörgetése;

átlapozás

page label lapazonosító: a kiírt oldal

vagy a színekívonat megnevezése, felirattal való ellátása a margón kívül

→ *file name and date; separation name***page layout/make-up** tördelés**page menu** az oldalak kezelésével kapcsolatos menüparancsok**page number; page #** oldalszám; pagina**page proof** tördelt oldal; tördelt korrekktúra**page setup** nyomtatást, ill. levilágítást vezérlő beállítások**page-top; label; logo; standing head**

rovatcím

short page kimenetoldal**single-page** egyoldalas**uneven/odd pages; odd folios** páratlan oldalak**paginate; repaginate** oldalakat számoz; átszámoz**pagination** 1 oldalszámozás 2 (újság-nál:) az oldalak előállítása számítógépen, szemben a korábbi ragasztótördeléssel**paint bucket** festékesvödör ⇨ *kijelölt területek kitöltése a választott színnel vagy egyébbel***paintbrush; brush** ecset**paint(ing) program** festő típusú program⇨ *a képet mint pixelek összességét nyilvántartó, a felbontás finomságától közvetlenül függő (pl. Photoshop, Paint stb.)***drawing program** rajzolóprogram⇨ *matematikailag leírt elemeken (vonalakon és idomokon) alapuló, tehát nem pixeles (CorelDraw!, Illustrator, FreeHand stb.)***paint style** festésmód ⇨ *kitöltés (fill) vagy vonal (stroke) meghatározása***pair kerning; kern(ing); optical/proportional****letterspacing** ⇨ *egalizálás (betűpáronként)*⇨ *a távolság megváltoztatása két betű között*⇨ *[régén:] alámetszés; alávágás → range kerning; tracking***palette** paletta ⇨ *kis ablak eszközök, méretek, színek beállításainak kéznél tartására munka közben***colo[u]r palette** (festő)paletta;

színekészlet; színválaszték

- floating palette** *úszó paletta* ✧ általában a paletták szabadon mozgathatók a képernyő felületén
- layers palette** a rétegeket nyilvántartó, köztük a mozgást lehetővé tevő, átlátszóságuk beállítására szolgáló kis ablak
- multipaneled palette** több elemből álló paletta ✧ ugyanabban a kisablakban egymás után több mezőt bővíthetünk elő
- palmtop; hand-held** tenyerben is elférő bordozható számítógép → **laptop**
- pamphlet; leaflet; booklet** röpirat; füzet; brosúra
- panel** 1 alkotóelem; építőelem; mező
2 ✧ direkt színnel nyomott négyzetes felület, rendszerint negatív szöveg háttere
- paper** papír
- art/coated paper** műnyomó v. krétázott v. mázolt papír
- bank-note paper** bankjegypapír
- bible/India paper** biblianyomó papír
- board** lemez
- bogus** gyenge minőségű csomagolópapír v. karton (bulladék papírból)
- bond paper** részvény-, körvény-, érték-papír papírja; adminisztratív felhasználású papírok 34–150 g/m²
- book paper** nyomópapírok 30–170 g/m²
- bristol; printing/index bristol** vastag nyomópapír, vastagabb, mint 6 point (vagy mil) (>0,15 mm)
(a point vagy mil a hüvelyk ezredrésze)
- calendered paper** simított papír
- card; cardboard; cartridge; bristol; pasteboard** karton
- cartridge paper** rajzkarton (nem sima)
- coated/art paper** műnyomó v. krétázott v. mázolt papír
- cover paper** fedél(nek való) karton v. papír
- duplex paper** duplexkarton
- finish** → **paper finish**
- flong paper; mat; matrix board; paper matrix** papírmatrixa → **stereo**
- glassine/greaseproof paper** pergaminpapír; zsírpapír
- grain short paper; wide web paper** ✧ tekercsből szálrány ellen kivágott tv, a rövid oldallal párhuzamos szálú
- hand-made paper** kézzel merített papír
- India paper; Bible paper** bibliapapír
- laid paper** bordázott merítettutánzatú
- machine coated; M.C.** gépi mázolt
- machine glazed; M.G.** kromó (egyoldalt mázolt)
- matt coated/art paper** matt műnyomó
- mould-made paper** merítettutánzatú (gépi) papír
- newsprint** újság(nyomó)papír; rotációs papír
- onion-skin paper** transzparens papír
- paper matrix** papírmatrixa → **stereo**
- presspahn; (electrical) pressboard; insulating/transformer board** prespán; szigetelőkarton
- pulp** papírpép
- pulp paper** olcsó, fatartalmú papír
- rag paper** rongytartalmú papír
- silurian paper** színezett rostokat tartalmazó papír
- super-calendered (SC) paper** erősen simított papír
- tag (paper)** címkekarton; dossziékarton ✧ nagyon erős, tartós, nem rétegzett, nedves-ségnek viszonylag ellenálló
- tinted fibre[er] paper** színezett rostokat tartalmazó papír
- tissue; tracing paper** pászypapír
- tissue paper** selyempapír
- tough check paper** ✧ erős karton jegyekhez, függőcímkékhez

- tracing paper; tissue** *pauszpapír*
translucent paper *áttetsző papír; pausz*
unbleached paper *fehéritetlen papír*
uncalendered paper *simítatlan papír*
uncoated paper *mázolatlan, krétázatlan*
közönséges papír
waterproof paper \diamond *nedvességnek*
viszonylag ellenálló, erősen enyvezett papír
wedding paper \diamond *vastag, puha, nem*
fényes papír, amelyen jól érvényesül
a dombornyomás
wood-pulp paper *fatartalmú papír*
paper without woodpulp
famentes papír
wove *velin* \diamond *nem bordázott*
 → *laid paper*
 → *deckle; feather: feather edge*
 → *fluff* → *glaze*
 → *playing card; triplex* → *rag paper*
 → *watermark*
- ²**paper(s)** *tanulmány*
paperback; paperbound; paper; soft-
bound; soft-cover *puha fedelű; kartonált*
paper covers; paperboards *papírkötés*
paper cap *sapka* \diamond *ragasztott tömb, gerinc*
sapkázása papírral
paper feed *papírberakás; papírbevezetés*
 → *sheet-fed; web*
paper finish *papírfelület minősége*
antique finish *simítatlan*
artificially bulked *volumenizált*
eggshell *enyhén simított*
English finish *gépsima* \diamond *a nem*
krétázott papírok
közül a legsimább
simítás; szatinálás
glaze; glazing *simítatlan;*
gépsima
matte finish *gépsima*
machine finished; M.F. *gépsima*
mill finish *gépsima*
- plate finish** *simított*
smooth silk finish *simított selyem-*
fényű
- paper format/size** *papíralak; formátum;*
papírméret
A4 (8.27" by 11.69")
A4-es papír (210 × 297 mm)
basic/basis size *papíralapméret*
büvelykben (US)
B2 sheet (196.85" by 275.6")
B2-es ív (500 × 700 mm)
Executive envelope (7.25" by 10.5")
amerikai borítékméret (184 × 268 mm)
Monarch envelope (7.50" by 3.88")
amerikai borítékméret (190 × 98 mm)
US Legal (8.5" by 14")
amerikai levélpapírméret (216 × 356 mm)
US Letter (8.5" by 11")
amerikai levélpapírméret (216 × 279 mm)
6 envelope (6.5" by 3.625")
amerikai borítékméret (165 × 92 mm)
10 envelope (9.5" by 4.125")
amerikai borítékméret (241 × 105 mm)
- paper money; (bank-)notes; bills**
papírpénz
paper plate *papír ofszetnyomó lemez*
 \diamond *olcsóbb, mint a fémből készült; kevésbé*
igényes munkákhoz → *polyester plate*
- paper publishing** *könyvkiadás*
 \diamond *papír alapú, hagyományos kiadói*
tevékenység
- paper size** *papírméret* → *paper format/size*
paper stock *papír*
(mint alapanyag, nyomathordozó); papírfajta
paper swatch *papírminta (kivágat)*
paper weight *papírsúly (-vastagság)*
basis weight *USA alapméretek valamelyi-*
kére vágott 500 ív tömege fontban (lb/ream)
grammage *négyzetmétertömeg; grammsúly*
ream *rizsma (500 ív)*

16-pound paper 60 g-os papír (60 g/m²)

20-pound paper 75 g-os papír

24-pound paper 90 g-os papír

paragraph (paragraph symbol ¶)

bekezdés (jele; alinea)

◇ egy returnt megelőző valabány karakter

→ *first line indent*

paragraph format bekezdés formázása

◇ a szövegformázás érvényessége általában az a bekezdés, amelyben állunk, és még azok a bekezdések, amelyeket azután hozunk létre

paragraph markers ¶ □ ❖ ○ ∞

☛ ⇔ bekezdésjelző díszek

paragraph rule olyan lénia, amelyik

együtt mozog a szöveggel áttördelés esetén

paragraph spacing bekezdések

elválasztása térközzel

paragraph symbol; pillcrow ¶

bekezdés jele; alinea jel

section § paragrafus

parallel/duplicate print mutáció

◇ azonos képanyag eltérő (pl. más nyelvű) szöveggel kinyomtatva

parameters szedésparaméterek;

formázási utasítások

parchment pergamen → vellum

parenleft; parenright ()

bal zárójel; jobb zárójel

parenthesed; parens () zárójel

braces { } kapcsos zárójel

(square) brackets [] szögletes zárójel

partial run részpéldányszám; részszállítás

partitioning particionálás ◇ a háttértároló felosztása (pl. különböző platformok között: 50% Mac, 50% PC)

pass nyomási menet

pass for press nyomdába adni

paste 1 ragaszt 2 beilleszt; bemásol

◇ a vágólap tartalmát (legutolsó cut vagy copy) a dokumentum adott helyére másolja

pasteboard 1 karton 2 a dokumentumablakban a körbeárolt oldalt körülvevő üres terület, amelyen dolgok létrehozhatók, tárolhatók későbbi felhasználás céljára

paste-down (front/back) az előzők leragasztott fele (első – bástó)

flyleaf; endleaf; endpaper előzők(papír)

pasteup; mechanical fotókész, szerelt eredeti; ragasztótördelés; másolóeredeti

paste-up type ragasztgatott betű

◇ régi, kezdetleges „címszedés”

patch ◇ kiszedett korrigált szöveg beragasztás céljára (a korrektúra elavult módja)

patent base ◇ magasnyomásos alacsonyabb anyagok (klisék) felfogatására szolgáló tömb

¹**path** vastagság nélküli vonal számítógépben

path-guide ◇ nem a vonalzókból előbúzott, hanem valamely tárgyból vagy vonalból alkotott segédvonal

path limit beépített sokszöghatár

◇ az íveket helyettesítő sokszögek számos ponton érintkeznek az ideális ívvel, azonban ha a pontok száma túllép egy határt, a printelés megbíúsul → *flatness; limitcheck*

split complex paths összetett (bonyolult) görbék szétszedése darabokra ◇ nincs semmilyen következménye az eredeti rajzra nézve, csak biztonságot jelent a memóriaküszöb elérése ellen

²**path** elérési út ◇ egy állomány eléréséhez

³**path** → *print: print path*

pattern 1 minta; mintázat; séma; sablon

2 keresés tárgyának meghatározása

desktop pattern a desktop háttérmintázata

pattern dither halftone utánzott árnyalatos vagy színes, szabályosan elhelyezkedő pontokkal

repeating pattern ismétlődő mintázat

pen toll ◇ egyenes vonalakat és görbéket rajzoló eszköz

- broad/broad-nibbed/calligraphy/wide-nib pen** *vágott(hegyű) toll*
- pointed pen** *hegyes toll*
- pencil** *ceruza* ⇨ *eszköz görbék és egyenes vonalak rajzolásához, ill. pixelenkénti rajzolásához*
- per cent; percent** % *százalék*
- percentage** *százalékérték*
- perfect binding/bound** *ragasztókötés(ű)*
- perfecting press** *elő- és hátoldalt nyomó gép*
- perforating** *perforálás*
- period; full point; full stop** . *pont (írásjel)*
- personal digital assistant (PDA); organizer** *digitális „személyi titkár”; zsebszámítógép („terepen” való használatra)*
→ *handheld PC*
- personalizer** *„testreszabó” szoftver*
⇨ *tartalom változtatása a nyomtatás során*
- petite caps** ⇨ *olyan ↗kiskapitális, amely a szokottnál is kisebb, éppen csak a betűszem magasságát (a középméretet) éri el*
→ *small caps*
- phosphor** *színanyag a képernyőn (vörös, zöld, kék), amely a katódsugár által „meglöve” pontonként kirajzolja a képet*
→ *dot pitch*
- photo CD** *fotó-CD* ⇨ *a Kodak által kidolgozott, fényképek CD-ken való tárolására szolgáló eljárás*
- photocomposition** → *phototypesetting*
- photocopy** *fénymásolat*
- photo-engraving** *maratásos metszetutánczat; klisé*
- photogelatin process** → *collotype*
- photogravure; rotogravure** *mélynyomás*
- photomechanical** ⇨ *szerelt pozitív film (föliára montírozott szöveg és képek), amelyről egybefüggő negatív készülhet*
- photostat; stat; reproduction** *repró*
to stat; photostat *reprózni*
- phototype; phototypesetting** *fotószedés (korai fényszedés)*
- phototypesetting; photocomposition** *fényszedés*
- CRT typesetting** *katódsugárcsőes fényszedés*
- digital type** *számítógépes szedés*
- pi characters; pi font; dingbats** *speciális jelek, piktogramok készlete*
- pica** *angolszász „ciceró”: 12 pt (kb. 1/6 hüvelyk, 4,217 mm)*
- point** *tipográfiai pont: 0,351 mm (pica-pont, pt); 0,376 mm (Didot-pont, p)*
- 2p8** *2 pica és 8 pt; -p.4* *minusz 0,4 pt*
⇨ *speciális jelölések: ami a p előtt van, az pica, ami utána, az pont*
- pick distance** *kijelölési táv* ⇨ *e távolság batározza meg, mennyire kell pontosan (közelre) rákattintani vmire*
- pict file** ⇨ *Macintosh képfórmátum, rendszerint nézőképekhez, grafikák, képek megtekintéséhez (csak 256 színt tartalmaz)*
- pictograph** ⇨ *képszerű grafikon*
- picture** *kép*
- picture box** *képlak; képdoboz*
- picture editor** *képszerkesztő*
! → ² *editor: image editor*
- picture/image file format(s)** *képfájlformátumok*
- picture styling/modification; image manipulation** *képmódosítás*
- ¹ **pie chart** *tortagrafikon* → *chart; graph*
- ² **pie; wrong font** *„fis” (elkeveredett betű)*
- piece fraction** ⇨ *„szedett” tört (kitevőből, törtvonásból és indexből)*
- case fraction**
⇨ *egy karakterként szedhető tört*
- pigment(ation)** *színezék; színezőanyag*
- pillcrow; paragraph symbol** ¶
bekezdés jele; alinea → *first line indent*

section mark § *paragrafusjel*
pinch (filter) összecsapítet; felgyűr
pipe bemenőcsatorna
'pipeline' az Internet csúsfondárossan
 [a. m. 'csővezeték']
piracy kalózmásolás
pitch nyomtatott karakterek távolsága
pixel (picture element) képelem; képsejt
 ✧ a legkisebb pontocska a képernyőn vagy
 egységnyi mintavétel a lapolvasóval, egy kép
 legkisebb eleme
placard plakát régiesen ✧ mai értelme inkább
transzparens: kiállításon, vásáron vagy
 tüntetésen használt ideiglenes felirat
 → **billboard**; **poster**
place behelyezni ✧ pl. egy pixeles képet
 egy vektoros dokumentumba, amelynek
 nem válik részévé, csak mindig beolvadik;
 nagyítható-kicsinyíthető, de nem válik
 vektorossá
place begin – place end a behelyezés
 bal felső sarka – jobb alsó sarka
placed EPS behelyezett EPS fájl
placed image behelyezett kép
plagiarism plagizálás; plágium
plain matter *sima* szedés
plain paper egyszerű papír
 ✧ nem speciális papír
planographic printing síknyomás
 (pl. litográfia v. ofszet)
plastic műanyag
plastic binding műanyag fűzés v. kötés
plastic film műanyag fólia (fóliázásához)
 → **laminare**
plate 1 nyomólemez; film (egy-egy szín filmje)
 2 képtábla (könyvben)
plate alignment passzerpontosság
 ✧ színek egymásra igazítása nyomtatáskor
platemaker lemezmásoló; klisékészítő;
 cinkográfus

platemaking; plating lemezkészítés
 → **paper plate**; **polyester plate**
platen press téglélysajtó
platform platform
 ✧ hardver-szoftver együttes
cross-platform; dual platform
 kettős környezet (pl. PC és Mac)
environment környezet
 ✧ a számítógépek és perifériák együtt
playing card board kártyakarton
 ✧ olyan háromrétegű karton, amelynek
 középső rétege fekete
plot(ting) (pontokat) meghatároz; görbét rajzol
plotter számítógép-vezérlésű rajzgép
plot synopsis fűlszöveg; könyvreklám
 → **blurb**
plug; connector; outlet csatlakozó; dugalj
plug and play 'csatlakoztatod és már
 játszatsz is' ✧ hardverek installálásának
 felhasználóbarát módja ✧ automatikus
 konfigurálás
plug-in (module) ✧ utólag betebető rész-
 program, rendszerint más gyártótól
plus (sign) + plusz; összejedásjel
¹**point; typographical point; pica-point;**
Didot-point tipográfiai pont
 ✧ angolszász: 0,351 mm (pica-pont);
 német: 0,376 mm (Didot-pont)
point size betűfokozat; betűmagyság; betű-
 méret; pontméret; törzsméret → **type size**
point system tipográfiai mértékrendszer
pointwise irány: betűméret függőlegesen
 (pontméret iránt)
setwise irány: a betű oldalirányban
 (szélesség; szétszélesség iránt)
²**point** pont ✧ vektorgrafikában az egyeneseket
 és íveket meghatározó lényeges elem, vonat-
 koztatási pont
converting points a pontok fajtájának
 megváltoztatása

- point type** pontfajta:
connector/tangent point
 ív és egyenes találkozási pontja
control point ívelést meghatározó
 külső pont → **Bezier**
corner point sarokpont
curve/smooth point íven lévő pont
endpoint végpont
- pointer; cursor** helyzetjelölő a képernyőn;
 kurzor
I-beam; text insertion bar/point
 szövegekurzor
- policy [-ies]** üzletpolitika; szerződési feltételek
polyester plate műanyag ofszetnyomó lemez
 → **paper plate**
- polygon** sokszög ⇨ sokszöget és csillagot
 rajzoló eszköz
- popchar** segédsoftver Macintosban
 a ritkábban használt betűk, jelek egérrel
 való elérésére, beszúrására
- pop up** előjön; felbukkan; feljön a képernyőre
pop-up book háromdimenziósra szétnyíló
 illusztrált könyv
- pop-up/pull-down menu** legördülő menü
- port** aljzat; illesztési pont
 ⇨ bemeneti és kimeneti eszközök csatlako-
 zása a mikroprocesszor belső buszához
 ⇨ aljzat a számítógép hátulján, aborvát
 a bálózat vagy perifériák csatlakozószinór-
 ját bedugják
serial/parallel port soros és párbuzamos
 port v. kimenet
port address a port megcímezése
- portable** hordozható
desktop nem hordozható
laptop; notebook hordozható
 számítógépfajták
- portfolio** portfólió (egy tervező munkáit
 bemutató mappa)
- portrait; vertical; tall** (adj., adv.) álló
landscape; lateral; horizontal; wide
 (adj., adv.) fekvő
- position sensor** helyzetérzékelő ⇨ a roboti-
 kában és a virtuális valóságban használt
 technológia a kesztyűben, fejfedőben stb.
- positive** pozitív; átlátszó v. fehér alapon fekete
negative negatív; fekete alapon fehér
 v. átlátszó
- poster** plakát; poszter → **billboard**
- placard** plakát régiesen ⇨ mai értelme
 inkább transzparens: kiállításon, vásáron
 vagy tüntetésen használt ideiglenes felirat
- posterization, posterize** szürkeérték-redu-
 kálás; izobélia ⇨ árnyaltos kép redukálása
 kisszámú szürke(vagy szín-)értékre
- posthumous** posztumusz
postpress nyomtatás utáni
- ⇨ **PostScript** eszközfüggetlen oldalleíró nyelv
 [a. m. 'utóirat']
PostScript error PostScript hiba
 ⇨ jellegzetes hiba, amely megakadályozza
 a printelést
- PostScript job; print job** nyomtatandó
 állomány
- PostScript Printer Description; PPD**
 ⇨ e fájl specifikus információt tartalmaz
 a felhasználói interfészre és egy adott Post-
 Script nyomtatóra vonatkozóan →²level
- ppi (pixels per inch)** képelem/hüvelyk
 (képféltartás)
- precision bitmap alignment** ⇨ a printelt
 kép enybe lekicsinyítése, hogy ne legyen
 annyira fogazott szélű (printelési lehetőség)
- Preface** előszó
Foreword; Introduction bevezetés
- preferences; preference setting(s)** előzetes
 beállítások; az általunk kívánt módzatok
- preflight(ing)** ⇨ a dokumentumok ellenőrzése
 levilágítás előtt (pl. hogy megvannak-e
 a betűkészletek, képek stb.)

prelims; preliminary pages *címnegyed(ív)*
frontispiece *kép, arckép a címlappal szemben vagy után*
half-title; bastard title; slur page *szennycímlap*
titlepage *címlap*
premixed spot colo[u]r *előre kikevert direkt szín*
prep work *előkészítő (a lemezkészítést megelőző) munka*
pre-press/prepress *a nyomtatást megelőző; nyomdai előkészítő; formakészítő – formakészítés*
pre-press production *nyomdai előkészítés*
prepress shop *levilágítóműhely; dtp stúdió*
prescored *előre bigelt*
presentation *prezentáció; bemutatás; előadás; betérjesztés*
preset *előre beállított*
default *alapértelmezés szerinti*
¹**press** *nyom; lenyom → release*
press and hold (on) *lenyom és nyomva tart*
²**press** *nyomdagép; sajtó*
circulation *időszaki kiadvány példányszáma*
in the press *sajtó alatt*
pass *nyomási menet*
press advertisement *sajtóhirdetés*
press check *ellenőrzés a nyomógépnél; nyomtatás-ellenőrzés*
pressman *gépmester → machine minder*
press proof *nyomdagépen készült próbanyomat ⇨ utolsó korrigálási lebetőség*
press run *példányszámnyomás; produkció nyomtatás; auflág; nyomtatási menet; nyomtatási művelet*
press/print run *példányszám*
press sheet *nyomtatásra váró ív; nyomott ív*

press variations *nyomógépfajták*
flatbed *síkágyas; gyorsajtó*
platen press *tégelysajtó*
rotary *rotációs*
web *tekercsnyomó*
press varnish *lakknymás*
 ⇨ *lakkozás nyomógépen*
size of edition *könyv példányszáma*
pressure-sensitive pad/tablet *nyomásra érzékeny digitalizáló tábla*
presswork *nyomás; nyomtatás; nyomási műveletek*
preview(ing) *nézőkép; előzetes megtekintés*
preview box ⇨ *egy képablak bal alsó sarkában az előtérben lévő kép memóriafoglalását, a nyomtatási kép elhelyezkedését, a kép méretét és felbontási finomságát mutatja*
preview mode ⇨ *rajzolóprogramoknak az a lebetősége, hogy rajzunknak ne csak a vázát, hanem színezett, valóságos állapotát lássuk a program ablakában*
 →³*display: display mode*
primary colo[u]r; primaries *elsődleges szín(ek)*
additive primary colo[u]r/model: RGB *additív színkeverés (vörös, zöld, kék)*
subtractive primary colo[u]r/model: CMYK *szubtraktív színkeverés (cián, bíbor, sárga, fekete)*
print *1 nyomtat; printel; levilágít 2 nyomat; sajtótermék 3 kópia (fénykép v. film)*
print ad *nyomtatott hirdetés*
 ⇨ *nyomtatásban jelenik meg*
to print at a resolution *egy bizonyos felbontással printel*
print buyer *gyártmánygondozó; nyomdai összekötő*
to print from an application/program *programból nyomtatni*
print head *nyomatófej (ink-jet)*

print job; PostScript job nyomtatandó állomány

print path szkenelési beállítás; nyomtató-beállítás ⇨ a nyomtatásnak megfelelő beállítás szkeneléskor

print quality nyomtatminőség; nyomdai minőség ↔ *ink-jet print quality*

print/press run; size of edition példányszám

print specifications nyomdai megrendelés részletezése

print to file; destination: file „fájlba nyomtatni” ⇨ először elmentjük, s csak később nyomtatjuk

to print to a printer printeren (nyomtatón) nyomtatni

print window az aktív ablak tartalmának kiprintelése

screen print a képernyő kiprintelése; „képernyőfénykép”

printed area; type area szedéstükör

printed in two colo[u]rs két színnel nyomva

printed in four-colo[u]r process with 175-line screen négyszínnyomású, 70-es ráccsal (v/cm-re átszámítva)

printed matter nyomtatvány

printed sheet nyomdai (nyomott) ív

¹**printer** nyomdász

jobbing printer vegyes munkákat vállaló (kisebb) nyomda

printer mark vágási és állítási jel(ek)

crop/trim mark vágásjel

crosslines; cross/registration mark; bull's eye; passzer(kereszt)

²**printer** nyomtató; printer ⇨ output eszköz

printer description file (PDF); PostScript Printer Description (PPD)

⇨ e fájl specifikus információt tartalmaz a felhasználói interfészre és egy adott (PostScript-)nyomtatóra vonatkozóan

printer driver *printer* v. levilágító „megbajtója” ⇨ a számítógép és a nyomtató közötti információcserét irányító program (külön megbajtó kell a különböző printertípusokhoz)

printer file nyomtatófájl

printer port a printer zsinórjának csatlakozóbelye a számítógép hátulján

printer-resident font nyomtató memóriájában található betű

↔ **download: downloadable font**

↔ **nonresident font**

printer-specific csak egy bizonyos printertípushoz használható

PrintMonitor a rendszerszoftver nyomtatást vezérlő része

printer/outline/PostScript font printeléshez, levilágításához való betű

bitmap/screen font; font képernyőbetű

the printers; printing press/office; print house nyomda

print shop kisnyomda, nyomdaműhely

printing plant nagy nyomda

printer's error; misprint sajtóbiba; nyomdabiba

author's proof szerzői korrektúra

first proof bázis korrektúra

printer's reader; proofreader korrektor

printer's/printing ink nyomdafesték

printer's rule; pica rule; type gauge/scale tipomérce

line gauge sormérce

printing nyomtatás

colloptype fénynyomás

flexography ⇨ flexónyomás; flexográfia

gravure; intaglio printing (metszet) mélynyomás

letterpress; relief printing magasnyomás

P

offset lithography; photolithography;
offset ofszetnyomás
photogravure mélynyomás
rotary letterpress rotációs magasnyomó
rotogravure bengermélynyomás
(silk)screen printing ⇨ szitanyomás
 ! → ¹screen: *screen print*
stencil(ing) sablon(nyomás); stencil(ezés)
printing costs nyomdaköltség
printing/printer's ink nyomdafesték
printing on demand; on-demand printing
kívánság szerinti nyomtatás
 ✧ *digitális nyomdai lebetűség*
printing order nyomdai utasítás
printing plate nyomólemez
printing press; press nyomógép
back-up; perfecting *widerdruck;*
bátoldalnyomás
first printing *schöndruck;* előoldalnyomás
flatbed síkágys ívnyomó
forme magasnyomó nyomóforma kilőve,
keretbe zárva
furniture formaürtöltő
ghosting; set-off *lebűzódás*
 ✧ *a friss nyomatok átnyomódása halványan*
meglátszhat a másik oldalon
imposition *kilövés* ✧ *az oldalak olyan el-*
rendezése az íven, hogy hajtogatás után
megfelelő sorrendben kövessék egymást
interleaving *belövés* ✧ *a friss nyomatok*
közé vékony papírokat berakni a lebűzódás
elkerülésére
machine minder gépmester
make-ready *beigazítás* ✧ *az előoldal*
és bátoldal, ill. a színek illeszkedésének
elérése a nyomás beindítása előtt
perfecting press *elő- és bátoldalt*
nyomó gép
printing plate nyomólemez
rotary rotációs

run *nyomatok száma; példányszám*
sheet-fed press *íves nyomógép*
spraying *porozás* ✧ *a lebűzódás elkerülésére*
two-up (three-up, four-up); 2 up
kettős ⇨ *produkción (bármas, négyes)*
web press *tekercsnyomó gép; rotációs*
work and tumble ⇨ *buktatás;*
nyomtatás buktatással
work and turn ⇨ *átfordítás;*
nyomtatás átfordítással
printout *kinyomtatott eredmény; nyomat*
 → *print*
A printelés választható minősége:
best (mode) *legjobb; a printerfej a legfino-*
mabb felbontással többször végigfut
(pl. vízszintesen kétszeres, függőlegesen
egyszeres: 720 × 360 dpi)
draft (mode) *gyors, de csak feleolyan*
finom felbontású, mint a normál mód
(pl. 180 × 180 dpi)
normal (mode) *normál; a printerfej a leg-*
finomabb felbontással egyszer végigfut
(pl. 360 × 360 dpi)
print/press run; size of edition
példányszám
circulation *időszaki kiadvány*
példányszáma
pro (professional) *profí; szakember*
pro-quality *professzionális minőség(ű)*
process (colo[u]r); CMYK *négyszínbontású;*
négyszínnyomású; szubtraktív színkeverés;
nyomdai alapszínek (cián, bíbor, sárga, fekete)
processing data *adatok feldolgozása*
processor *processzor*
production artist/editor/director
műszaki szerkesztő
production department
(kiadó) műszaki osztály(a)
professional publication *szakirodalom;*
nem szépirodalom

- profile** leírás; attribútumok jegyzéke
- program; application; software**
számítógépprogram; alkalmazás; szoftver
- programming** programozás
- programme** műsor, program
✧ multimédia késztermék
- progress; status** előrehaladás; a munka menete (hol tart); állapot
- progressive colo[u]r bar** színpróbacsík
- progressive colo[u]r proof** színes skálalevonat
- progressive proofs; progs** színrebotott próbanyomatok
✧ színenként és össznyomatban is
- promotion(al); promo** promóció(s); saját reklám
- prompt** figyelmeztetés; sugás
✧ pl. "Are you sure you want to...?"
- proof** levonat; próbanyomat-belyettesítő; ige: próbanyomatot készíti
- press proof** nyomdagépen készült próbanyomat ✧ utolsó korrigálási lebetőség
- proofing system** (Cromalin, Digitproof, Duoproof, Match-print, Rainbow) próbanyomat-belyettesítő rendszer
- softproofing onscreen** a képernyőn jóváhagyni v. elvégezni a színegyeztetést
- proofreader** korrektor
- proofreader's marks; proof-correction symbols** korrektúrajelek
- proofreading; proof correction** korrektúraolvasás
- AA ↔ PE** szerzői változtatás ↔ sajtóhiba
- author's proof** szerzői korrektúra
- clean proof** javított bázi korrektúra
- first/rough/galley/reader's proof** bázi korrektúralevonat
- master proof**
a szerkesztő által egyesített korrektúra
- page proof** tördelt korrektúra
- press proof** imprimatúra; bagyományos nyomdai próbanyomat
- pull** levonat
- stet** (+ underline with a row of dots) „mégse javítsd”, „maradjon úgy” (pontozott aláhúzás)
- proportional** arányos, a jel alakjának megfelelő szélességű
- monospaced number** félkvirtszám
- proportional number** arányos szélességű szám
- proportional/optical letterspacing; kern(ing); pair kerning** ↔ egalizálás (betűpáronként)
- proprietary system** zárt, saját rendszer
✧ korábbi szerkesztőségi, kiadói vagy nyomdai rendszer
- prospectus** tevékenységet, céget, vállalkozást, oktatási intézményt ismertető kötet
- protocol** protokoll
(egységek közötti megállapodás)
- public domain; non-protected** nem védett
✧ olyan mű, amelynek szerzői jogi védeltsége már lejárt
- public relations; PR** közönségkapcsolat; kapcsolatszervezés
- publicity** hirdetés; reklám; propaganda
- advertising; advertisement; ad** hirdetés; reklám
- classified ad; classified(s)** apróhirdetés
- publish** publikál; kiad; kinyomtat
- publisher** kiadó
- publishers** kiadóvállalat
- publisher's agreement** kiadói szerződés
- publisher's emblem** kiadói szignet
- publisher's reader** lektor
- publishing** (könyv)kiadás
→ paper publishing
↔ electronic publishing; multimedia publishing

- copy editor** olvasószervező; kézirat-előkészítő szerkesztő
- editor** szerkesztő
- house style; style-book** házi szabályzat
 ✦ a kiadó szövegbelválogatási elvei
- production editor** műszaki szerkesztő
(publisher's) reader lektor
- pull** levonat
- pull-down/pop-up/drop-down menu**
 legördülő menü
- pullout** kibajtos vagy kivehető melléklet
- pull-out** kiemelés
- pull quote** oldalidézet
 ✦ ebből kiemelt érdekes mondat
- pulp** papírpép
- to pulp books** zúzába küldeni könyveket
- pulp; pulp fiction** ponyvairodalom
- pulpwood** papírfa
- punchcutting; type-cutting; type engraving** betűmetszés
- counterpunch** nyílásbeütő
- matrix** matrica
- punch** patrica
- punchcutter** betűmetsző
- type casting** betűöntés
- type foundry** betűöntőde
 ✦ a digitális betűt gyártókat is így nevezik
- punching** lyukasztás
- punctuation** írásjelek
- ' **apostrophe** biányjel; aposztróf
- { } **braces** kapcsos zárójel
- [] **(square) brackets** szögletes zárójel
- **bullet** díszpont
- ' " **close quote** záró idézőjel
- : **colon** kettőspont
- , **comma** vessző
- ... **ellipses; suspension/ellipsis points** három pont
- **em-dash; em rule** kvírtmínusz
 ✦ elavult nagykötőjel vagy gondolatjel
- — — **2-em-dash; 3-em-dash**
 kibagyás; ismétlés; gondolat megszakadása
- **en-dash; en rule** félkvírtmínusz
 ✦ nagykötőjel vagy gondolatjel
- ! **exclamation point/mark**
 felkiáltójel
- « » **guillemot (double)** lúdláb idézőjel:
 « francia » »német« »magyar«
- < > **guillemot (single)** szimpla lúdláb idézőjel: < francia > »német« »magyar«
- hanging/hung punctuation**
 (basáb szélén) túllógatott írásjelek
- **hyphen** kötőjel; divíz
- **leader** kipontozás
 (a szem vezetésére)
- ... — **marks of omission**
 három pont; kibagyás
 ✦ kibagyás jelölésére
- # **number sign; hashmark** szám;
 numerikus jel (amerikai)
- “ ” **opening quote** nyitó idézőjel
 (magyarban „)
- ¶ **paragraph mark; pillcrow** bekezdés jele; alinea → *first line indent*
- () **parentheses; parens** zárójel
- . **period; full point; full stop** pont
- π **pi font; pi characters; dingbats**
 speciális jelek, piktogramok készlete
- ? **question mark** kérdőjel
- ‘ ’ **quotation marks** idézőjel: 'angol'
- “ ” **double quotes** dupla idézőjel:
 "amerikai" „német“ „magyar“
- § **section mark** paragrafusjel
- ; **semicolon** pontosvessző
- / **slash; slant; oblique; virgule; stroke; radix; shilling mark; separator; solidus** ferde törtvonás
- ~ **tilde; swung dash** tilde;
 bullámvonal

Q

quad left, right, or centre[er] balra, jobbra
v. középre zár

quadrat; quad; space kizárás

✧ ólomszedésben a betűmagasságnál
alacsonyabb sorkizáró anyagok

em; em quad; mutton ↯ négyzet; kvirt
en; nut; nut/en quad félnégyzet; félkvirt

thick space; 3-to-em harmadkvirt

middle space; 4-to-em negyedkvirt

thin space; 5-to-em ötödkvirt

hair spaces vékony ↯ spáciumok (1/2...3 pt)

quadtone (tritone, duotone) négy
meghatározott színnel való „duplex” bontás
(v. három v. két színnel)

quarterly negyedéves folyóirat

quarter tone negyedtónus

(félúton a csúcsfény és a féltonus között)

question mark ? kérdőjel

queue sorbaáll(it)ás

✧ nyomtatásra váró dokumentumoknál

quick deadline sürgősség; rövid határidő

quick mask gyorsmaszk

quick reference gyors áttekintés

quick-set gyorsan száradó (ofszetfesték)

quick text szöveg gyors megjelenítése

✧ csak a befoglaló doboz körvonala jelenik
meg, maga a szöveg nem

QuickTime ✧ kiegészítő szoftver kép, hang,
animáció, video kezelésére

quire 1 24 v. 25 ív (azonos minőségű és méretű
papírból); egy rizsma (ream) huszadrésze
2 hajtogatott ív

quit/exit the application/program(me)

kilépés a programból

quoin formazáró ék (magasnyomtatás)

quotation; quote idézet

quotation marks ‘quotation’

double quotes “quotation”

idézőjel: ‘angol’ „német” “amerikai”

„magyar” «francia»

opening quote ‘quotation

nyitó idézőjel „idézet

close quote quotation’

záró idézőjel idézet”

pull quote oldalidézet

✧ a cikkből kiemelt érdekes mondás

quote double (quotedbl) "

dupla idézőjel (téves elnevezés, helyesen:

incb, hüvelyk)

quote double base (quotedblbase)

„quotation alsó „kilencvenkilenc”

idézőjel

quote single base (quotesinglbase)

,quotation alsó „kilenc” idézőjel

quote single (quotesingle) ' szimpla

idézőjel (téves elnevezés, helyesen: foot, láb)

smart quote valódi idézőjel

(nem hüvelyk v. láb)

quotation; bid; estimate árajánlat

R

R

radial blend/gradation körkörös, sugárirányú átmenet
linear blend; directional gradation egyenes (irányú) átmenet
radial fill ⇨ körkörös, sugárirányú, egy középpontból kiinduló kitöltés
radiation emission a képernyőből kijövő sugárzás
radio button rádiógomb
 ⇨ egyszerre csak egy lehet benyomva
rag paper rongytartalmú papír
 ⇨ a rongytartalom a legkiválóbb papírok jellemzője, amelyek nem öregednek, nem sárgulnak, nem töredeznek
rag-content rongytartalom
rag lining/wrapping paper rossz minőségű, hulladékból gyártott bélés-, ill. csomagolópapír
ragged; ragged right; unjustified; flush left; flush left ragged right; FLRR balra zárt szabadsoros
flush right ragged left; FRRL bátra-, jobbra zárt
ragged bottom/top for the columns a basábok alul (fölül) különböző hosszúságúak
ragged width % ⇨ a szabadsoros szedés sorainak minimális hossza ⇨ kiegyensúlyozottabb szedéskép érdekében, azért, hogy ne maradjon olykor a sor fele üresen
 → **flush: flush zone %**
rainbow; matchprint próbanyomat-belyettesítő
raised initial kiálló iniciálé
drop cap/initial; dropped capital süllyesztett iniciálé
hanging cap/initial iniciálé a margón
raised letter kiemelkedő v. domború betű
RamDoubler a RAM-ot megduplázó segédprogram ⇨ valójában szétosztja a meglévő RAM-ot

virtual memory virtuális memória

⇨ a RAM betelítével a háttértárolót használja memóriaként (lassítja a számítógépet)

ramp; blend; gradation (szín-, tónus)átmenet

random-access memory; RAM szórt elérésű tár; operatív tár; „memória” ⇨ a programok futtatására, a munka idejére szolgáló ideiglenes tár

¹range; align; flush with vonalba állít

centred; centered középre zárt

flush left; flush left ragged right; FLRR

balra zárt (szabadsoros)

flush right; flush right ragged left;

FRRL jobbra, hátrazárt

justified tömbösített; sorkizárt

quad left, right, or centre[er] balra,

jobbra v. középre zár

ragged; unjustified szabadsoros

ranging/modern/lining figure 1234

verzál, álló szám

ranging/ranged left balra zárt szabadsoros

ranging/ranged right jobbra, hátrazárt

²rangecheck; limitcheck; out of memory

memóriaküszöb; elfogyott a memória

(bibauzenet)

³range kerning; track(ing) betűköz; betűrit-

kítás v. -sűrítés ⇨ nem betűpáronként, hanem a kijelölt részben átfogóan, egyformán

⁴range of pages; page range nem az ösz-

szes oldal, hanem ...-tól ...-ig

raster képpont (nem raszter v. rács!);

mátrix vagy képpont elvű, raszteres

raster image pixeles kép, nem vektoros

(nem raszterezett v. rácsrabontott)

rasterize képpontokra bont; bittérképpé alakít;

a digitális információt pontok soraivá alakítja (nem raszterezés v. rácsrabontás)

rasterizing; ripping képpontokra bontás;

bittérképpé alakítás; raszterkép-feldolgozás

(nem raszterezés v. rácsrabontás)

- RIP (raster image processor)**
a ráküldött fájlt bittérképpé alakító;
raszterkép-feldolgozó egység ⇨ létezik szoft-
ver és hardver alapú ↔ **halftone**; **screen**
- ratecard** médiaajánlat; hirdetési árak
- rated speed** ⇨ fényszedés sebessége (sor/perc)
- rating chart** kiértékelő táblázat
- raw/idiot tape** ⇨ lyukszalag elválasztási
kódok nélkül
- ray tracing** ⇨ háromdimenziós modellező
és renderelő programokban áttetsző, tükröző,
árnyékos felületek előállítására szolgáló
technika
- readability** olvashatóság
(megfelelő tipográfia által)
- legibility** olvashatóság (jelfelismerés)
- reader; publisher's reader** lektor
- printer's reader; proofreader** korrektor
- reader sheet** első gépnymat,
még ellenőrzésre
- reader software** olvasóprogram
⇨ képernyőn való megjelenítést tesz lehetővé
- reading; right reading** ↔ **wrong reading**
oldalhelyes ↔ oldalfordított
↔ **emulsion: emulsion down/up**
- read only** csak olvasható ⇨ olyan digitálisan
tárolt információ, amit nem lehet megváltoz-
tatni, csak beolvasni – pl. képernyőre kiír-
ni vagy átmásolni egy másik tárolóeszközhöz
- read-only memory; ROM**
csak olvasható tár
- read/write** olvasható és írható
⇨ olyan elektromagnetikus vagy optikai
digitális tárolóeszköz, amelyre adatokat
lehet rávenni, és onnan visszaolvasni
- ready for the press** nyomdakész
- good for print** nyomható
- real-time** valós idejű
⇨ olyan számítógépes művelet, amelynek
a lezajlására nem kell várni
- ream** rizsma (500 ív papír; néha 480)
- rear blower; air-blast nozzle/pipe**
levegőfúvató eszköz a papírrakak felső
íveinek szétválasztásához
- recall** tárolt információ újra előbívása
- recessed image** bemélyedő rajz, kép
(mélynyomásnál)
- record** feljegyzés; (hang- v. kép-)felvétel
- rectangle** négyszög ⇨ téglalapot és négyzetet
rajzoló eszköz
- rectangular marquee** négyszögletes kijelölő
v. kiválasztó
- elliptical/oval marquee** ellipszis (kör)
alakú kijelölő
- recto; right-hand page** rektó; jobb oldali
könyvlap; páratlan oldal
- verso** verző; bátlap; páros oldal
- recycle bin; trash (can); wastebasket;**
dumpster kuka
- recycled paper** újrapapír;
környezetbarát papír
- redesign; restyling** áttervezés; újratervezés
- redo** parancs újravégrehajtása
- undo** visszatérés; vissza az előző állapot-
hoz; parancs visszavonása ⇨ meg nem
történtté tenni a legutolsó műveletet
- revert (to saved)** visszatérés
(az elmentett állapothoz)
- reduce; reduction; scale down** kicsinyítés
- enlargement; magnification; blow-up**
nagyítás
- scaling** képméretezés
- reel fed; roll-fed; web fed** tekercsnymó
- reference marks; footnote references**
utalójelek; lábjegyzetre utaló jelek
- asterisk; star** * csillag
(még: születés évszáma előtt)
- dagger** † kereszt („tőr”)
(még: halál évszáma előtt)
- double dagger** ‡ dupla kereszt („dupla tőr”)

R

superior ¹²³⁴ felső (kitevő) szám

reflect tengelytükrözteti a tárgyat

reflection reflexió; tükröz(őd)és

reflection copy; reflective art/copy/original ránézeti eredeti

transparent copy/original átmézeti eredeti

reflective → *reflection*

reflow; automatic reflow áttördelődés

refresh rate; vertical frequency függőleges frekvencia ⇨ az egész képernyő újratrásának gyakorisága (Hz)
→ *horizontal frequency; interlaced mode*

register; baseline grid sorregiszter; sorogyen
→ *registration*

registration; register passzer; színek állítása

register/registration mark; bull's eye; crosslines passzer(kereszt)
⇨ színek pontos illeszkedéséhez

registration is out a színek nem állnak; pontatlan a passzer

re-install újrainstallálni

release 1 elenged 2 forgalomba hoz

release button exponálógomb

release/make megszüntet – csinál

relief printing/letterpress magasnyomás

remap (colo[u]rs) ⇨ „paletta”-változtatásnál a számítógép megkísérli a legközelebbi színeket kikeresni

remote control távirányító

remove overlap átfedés(ek) megszüntetése

rename átnevez

unrenamable át nem nevezhető

rendering megjelenítés; renderelés; rendezés
⇨ ívek visszaadása megközelítő sokszögekkel; térbeli alakzatokra, „drórvázakra” búzott héjazat; annak beborítása faktúrákkal stb.

repaginate oldalakat átszámoz

repeating pattern ismétlődő mintázat

repeat rate ⇨ festéklerakás gyakorisága festő- vagy átalakító eszközökkel, mozdulatlan egér mellett

repeat transform a legutóbbi művelet ismétlése

replace behelyettesít
⇨ a régi helyébe teszi az újat, a régi törlődik

overwrite felülírás
⇨ a korábbi helyett az új kerül rögzítésre

report results kérek jelentést a végrebajtsárról

reprint utánnymás

repro; reproduction reprodukció; reprodukálás; (esetleg.) sokszorosítás

reproduction proof; repro krétanyomat
⇨ fotózás céljára készített nagyon tiszta, éles nyomat

reprography reprográfia

rerun újraindít (pl. egy programot)

resample, -ing ⇨ a kép újrafelépítése eltérő felbontással

resampling down pixelek megszüntetése

resampling up pixelek hozzáadása (interpolációval)

rescued items megmentett fájlok (hirtelen leállás, áramkimaradás esetén)

reserve/allocate more memory for/to több memóriát biztosítani valamely művelet vagy program számára

reshape forma megváltoztatása

resize „átméretez” ⇨ méretet változtat

resize box az ablak méretét változtató fogantyú

resolution ⇨ felbontás ⇨ a letapogatás vagy megjelenítés részletfinomsága függ a mintavétel sűrűségétől ⇨ banganyag esetén a mintavétel másodpercenkénti gyakoriságától

dpi (dots per inch) pont/büvelyk (letapogatási, printelési v. levilágítási felbontás)

high resolution finom v. nagy v. sűrű felbontás

low resolution durva v. alacsony felbontás

- lpcm (lines per centimetre[er])**
vonal/cm (rasztersűrűség)
- lpi (lines per inch)** vonal/büvelék
(rasztersűrűség)
- ppi (pixels per inch)** képelem büvelykenként (képfelbontás)
- to scan at high resolution** finom felbontással beszkenyel
- restart** újraindítás
- restyling; redesign** áttervezés; újratervezés
- retouch(ing); touch up** retus(álás)
- return** új bekezdés billentyű;
„utasítás végrehajtása” billentyű
- soft return (shift+return)** új sor,
de nem új bekezdés
- returns** remittenda (eladatlan)
- ¹reverse (sg out of sg); drop out**
kiejt; negatíval; negatívba forgat
- knock out** kiejt (egyik színt a másikkól)
- overprint** rányom (egyik színt a másikra)
- reverse** olyan tipográfiai elem, amely kiejtés, negatívba forgatás, tónus alábelyezésé-
se által jön létre ⇨ ami nem feketével van nyomva a fehérr papíron
- ²reverse** fordított
- reverse indent; hanging indent;**
‘nought and one’ kint kezdés
(a többi sor behúzva)
- reverse/back lead** visszavinni az elejére
- reverse trap** → *choke*
- revert (to saved)** visszatérés
(az elmentett állapothoz)
- review** recenzió
- review copy** recenziós példány
- revision** 1 átdolgozott változat 2 revízió
(utánnéző)
- revival** újrametszés; újratervezés
(régii betűtípusé)
- revivalist** aki a régít felújítja,
újra divatba hozza
- revolving three-sided advertising unit**
forgó prizmás hirdetőtábla
→ *rotating display panel*
- RGB colo[u]r** → *colo[u]r*
- right-hand page; recto** jobb oldali könyvlap;
páratlan oldal; rektó
- right reading** ↔ **wrong reading**
oldalbelyes ↔ oldalfordított
→ *emulsion: emulsion down/up*
- RIP multiplexer** *Agfa MultiStar RIP multiplexer*
- ripping; rasterizing** képpontokra bontás;
bittérképpé alakítás; raszteres képfeldolgozás
(nem rácsrabontás [*screening*]!) → *RIP*
- ripple** fodroz; bullámosít
- river** „utca” (szóközők ferde vagy függőleges
együttállása)
- roll-fed; reel fed; web fed** tekercsnyomó
→ *sheet-fed*
- roll-fed rotary press** tekercsnyomó
rotációs gép
- rolling advertising display (machine);**
rolling (display) panel forgó prizmás
hirdetőtábla → *rotating display panel*
- ¹roman; plain; regular; normal** antikva;
álló normál
- italic** kurzív; dőlt betű
- oblique; slanted; obliqued roman**
dőltött; ferde betű; hamis kurzív
- sans serif; sanserif; gothic; grotesque**
groteszk; talp nélküli lineáris (nem antikva)
- ²Roman figures/numbers/numerals**
római számok
- Roman inscriptional letters** római kapi-
tális ⇨ ókori római feliratok egyik betűfajtája
- ³Roman; Latin** latin
- root** gyökérkönyvtár
- rosette** rozetta ⇨ az a mintázat, amely két
vagy több raszter egymásra nyomásakor nem
okoz zavaró moárét ↔ *moiré*

R

rotary rotációs; hengernyomó (GB)

→²web →machine minder

rotate; rotation elforgat(ás)

arbitrary tetszés szerint meghatározható

center of the rotation

a forgatás középpontja

CW (clockwise)

óramutató járásával megegyező

CCW (counter-clockwise)

óramutató járásával ellenkező

rotating display panel; electronic ~;

rolling advertising display (machine);

rolling (display) panel; revolving

three-sided advertising unit;

gyragraphic unit; gyragraphics;

moving display forgó prizmás hirdetőtábla

printed roll (silk-screen-printed)

(szitanyomással ellátott) léca a ~hoz

rotogravure hengermélynyomatás

→*intaglio*

rough; rough draft; sketch vázlat

thumbnail kisvázlat

round(ed) corners lekerekített sarkok

round dot screen/tint kerek rácsmintázat

◇ olyan rácsmintázat, ahol egyre nagyobb, de kerek rácspontokat kapunk a középtónusoknál és mélyárnyékoknál is, szemben a bagyományos ráccsal, ahol a kerek tűpontok a tónusérték növekedésével szögletesé válnak, majd inverzbe mennek át, azaz a kimaradó fehérek lesz kerek →¹line: line screen/tint; ellipse screen/tint

routing ◇ a klisé nemnyomó részeinek kimélyítése, levágása

row ¹ vízszintes rovatsor a táblázatban

² vízszintes szövegtömb: a szövegeket nemcsak függőleges basábkokba, hanem vízszintes tömbökbe is eloszthatjuk

gutter hasábköz; de itt:

a vízszintes tömbök közötti tér

row height a vízszintes tömb magassága

royalty jogdíj

royalty free nem jogdíjas

rubber stamp gumibélyegző ◇ *pixeles program eszköze: egy részt lemásol*

rubbing reliefről satirozással készült „levonat”; frottázs

ruby(lith) biborszínű fólia, amellyel teli tónusokat lehet kialakítani a másolóeredetint

rule lénia (nyomatott vonal) →*steel rule*

swelled/tapered rule *spicc* ◇ középen

vastagabb, szélei felé elvékonyodó lénia

paragraph rule ◇ olyan lénia, amelyik

együtt mozog a szöveggel átörödelés esetén

ruler vonalzó

ruler origin a függőleges és vízszintes vonalzó találkozási pontja, origója, nullapontja

rules léniaikkal (vonalakkkal) kapcsolatos menüparancs

¹**run: to run an application** egy alkalmazást (programot) futtatni; a program fut

²**run** nyomatok száma

circulation újság, periodika példányszáma

long run nagy példányszám

partial run részpéldányszám; részszállítás

short run kis példányszám

size of edition; number of copies példányszám

runaround; wraparound körbefuttatás; mellétördelés

running head/headline/title élőfej

running foot az élőfej, ha a lap alján van [a. m. 'élőláb']

running text folyó szöveg

run on folytatólag

(nem új bekezdés, nem új lap)

S

Š š 's' caron 's' caronnal; lágy 's'

saddle-stitch; saddle-wire stitching*drót irkafűzés***side-wire stitching** drótfűzés a gerinctől*beljebb (pl. vastagabb folyóiratoknál)***staple** fűzőkapocs**same line; keep on same line** *tartsd együtt**vagy együtt vidd új sorba* ✧ *vannak olyan kifejezések vagy betűkombinációk, amelyek nem jól mutatnak egymástól elválasztva:**2 km, 3. ábra, IV. Béla***nonbreaking space** *egyben maradó köz*✧ *a fenti célra alkalmas másik eszköz:**egyben tartja az ilyen kifejezéseket***sample** *minta***sample artwork** *mintarajzok; rajzi példák***sample colo[u]r** *kiválasztott szín;**színminta***sample printout** *próbanyomat;**próbaprintelés; minta***sampler** *mintákat tartalmazó*'a sans' *talp nélküli betűtípus***sans serif; sanserif; gothic; grotesque;****geometric; block letter** *talp nélküli;**groteszk (régies: blokkbetű)***saturated; saturation** *telített(ség)* ✧ *a szín**tisztasága* ✧ *a fehé- vagy feketetartalom növelésével csökken a telítettség* → *colo[u]r***save** *ment; elment***save as** *elmentés más néven**vagy első alkalommal***scalable font; outline/printer/PostScript****font** *nagyítható-kicsinyíthető betű*✧ *matematikailag formulázott körvonalak-ként tárolt betűkészlet***scale** *méretezés; méretezni* → *horizontal scale***scaling** *képméretezés***enlargement; magnification; blow-up;****scaling up** *nagyítás***reduction; scaling down** *kicsinyítés***S.S.; S/S (same size)** *1/1; 1:1**(egy az egyhez; azonos méret)***scan(ning)** *letapogat(ás); letapogatás-színbon-**tás; szkennel(és); beolvasás; lapolvasás***to scan at the right resolution***a megfelelő felbontással beszkenkel***scan dpi; scan resolution** *letapogatás**(szkennelés) felbontási finomsága***scanner** *szkenner; lapolvasó (letapogató-szín-**bontó)* ✧ *képek analóg értékeinek digitálissá**alakítására szolgál***drum scanner** *dobszkenner; hengeres**lapolvasó (magas minőséghez)***scanner back** *hátlap digitális fényképezés-**hez* ✧ *bizonyos profi fényképezőgépeknél**a filmkazetta helyére betehető egy digitális**hátlap a film nélküli fényképezés céljára***scanner bed** *sikágyas szkenner üveglapja***scatter; scatter dithering/halftoning** *után-**zott árnyalatos v. színes, elszórt pontokkal***pattern dither halftone** *utánzott árnya-**latos vagy színes, szabályosan elhelyezkedő**pontokkal*¹**score** *kotta, partitúra*²**score; scoring; crease** ⇨ *hajlítótételezés;**hornyolás; bigelés* ⇨ *bemetszés; ricelés***scramble** *illetéktelenek számára olvashatat-**lanná kódol***encrypt** *titkosít***scratch** *karcolás; kivakarás; törlés***from scratch** *nulláról indulva***scratch disk** *lefoglalt lemezterület*✧ *a fizikai RAM (memória) megteltével**merevlemezről foglal el egy részt a gép***scratch size(s)** *a merevlemezen a fenti**célra elkülönített terület mérete*¹**screen** *képernyő; vetítővászon***screen/bitmap font; font** *képernyőbetű***screen print** *a képernyő kiprintelése*

S

screen saver; After Dark

képernyő-pibentető

screen shot a képernyőn lévő látvány rögzítése; „képernyőfénykép”→ *active viewing area*²**screen** *raszter* ⇨ *rács***133-line screen (133/inch)**

52-es rács (átszámítva 52/cm)

dot screen *pontrács***frequency-modulated screening**sztochasztikus v. ⇨ *kristályrácsbontás***(screened) halftone** *rácsrabontás**árnyalatos kép (autotípiá)***line screen; halftone line screen***vonalrács***normal screen** *szokásos rács:*

45°-os autotípiái rács

screen angle ⇨ *rácselforgatási szög***screen frequency (lpi; lpcm)***rácsűrűség, rasztersűrűség**(vonal/hüvelyk; vonal/cm [v/cm])***screen function** *rácsfajta; raszterfajta*→ *round dot; line; ellipse***screening** *rácsrabontás; raszterezés**(nem raster!)***screening process** *a rácsrabontás**folyamata***screen tint** *rácstónus*⇨ *vmilyen százalékos értékű rács*³**screen-printing; silkscreen** ⇨ *szitanyomás***scribble** *firkál; irkál*¹**script** *írott típus***chancery cursive** *reneszánsz írott betű*²**script** *szöveggönyv; (film)forgatókönyv*³**script** ⇨ *egyfajta programnyelv, amely parancsláncokat egyben „lejátszik”***scripting language** ⇨ *a számítógép-programozás legegyszerűbb formája, majdnem közönséges angol parancsok segítségével (például: Hypertalk, Supertalk, Lingo)***scroll(ing)** *tekercs; görgetés* ⇨ *pl. ablak**tartalmának „gördítése” a képernyőn***mini-scroll bar** *kis gördítőléc számadatok beadására, változtatására***scroll bar (with arrows and box)***gördítőléc (nyilakkal és gördítődobozsal)***scroll box** *gördítődoboz***SCSI** [ejtése: szkázi]**(small computer system interface)***rendszercsatlakozó kisszámítógépeken***SCSI port** *SCSI eszköz csatlakozóbelye***SCSI probe** *SCSI eszközök csatlakoztatását elvégző szoftver***SCSI termination switch** *SCSI láncot lezáró kapcsoló***seamless** *varrat nélkül, látthatatlanul***search** *keresés***search engine** *keresőprogram***search operator** *a keresést meghatározó szimbólum (pl. *)***secondary colo[u]r** *másodlagos szín***second-hand copy** *antikvár példány*¹**section** (*~ mark §*) *1 paragrafus(jel)**2 szakasz***paragraph** (*~ symbol ¶*) *bekezdés (jele; alinea) → first line indent*²**section** *1 eltérő lapszámozású rész; járulékos rész ⇨ pl. előszó; képek jegyzéke; tárgymutató; irodalomjegyzék stb. 2 rovat (pl. újságban) → ¹department*³**section; signature** *(könyv)ív (16 oldal)***signature** *ívjelző; ívnorma; ívszám***select** *megválaszt; kijelöl; kiválaszt*⇨ *valamilyen kijelölőeszköz segítségével vagy pedig lehetőségek közötti választással*
select all *jelölj ki mindent***selection** *1 kijelölés; kiválasztás**(egy kijelölt v. kiválasztott rész)**2 választadás; beállítás ⇨ lehetőségek közül való választással*

- direct selection** *egy tárgy egy részének kijelölése*
- floating selection** *lebegő kiválasztás*
 ✧ *amíg lebeg, még nem oltja ki a mögötte takarásban lévő képrészt – vagy még nem olvad bele a részlegesen átlátszó képbe*
- highlighted text** *kijelölt szövegrész*
- selection outline** *a kijelölés körvonala*
- selective** *szelektív*
- selective colo[u]r correction**
szelektív színkorrekció
- self-cover** ✧ *fedél azonos papírból (a hajtogatott tv részeként)*
- self-running** *önműködően lefutó v. futtatható*
- semicolon** ; *pontosvessző*
- send to back** *küldd hátra v. mögé*
- bring to front** *hozd előre v. elé*
- sensor** → *charge-coupled device*:
CCD array/sensor
- separation; colo[u]r separation**
szín[re]bontás; színkivonat
- four-colo[u]r separation** *négyszínbontás*
- separated film** *színkivonatot; színrebbontott film*
- separation name** *a színkivonatot megnevezése*
 ✧ *felirat a színkivonatot bal alsó vagy felső részén a margón kívül*
- separation table** ✧ *a színek RGB-ből CMYK-ba való konverziójához készített táblázat, amely figyelembe veszi a kiadó eszközök közötti különbségeket*
- separation type** *a szín[re]bontás módozata*
- GCR (gray component replacement)**
három színből (CMY) kevert szürke összetevő helyettesítése feketével (K)
- UCR (undercolo[u]r removal)**
színvisszavétel egyik technikája
 ✧ *a sötét akromatikus színek tartományában létrehozott színvisszavétel*
- black ink limit**
 ✧ *a fekete legnagyobb kitöltési aránya*
- total ink limit** ✧ *a színek összegezett legnagyobb kitöltési aránya* ✧ *annak érdekében, hogy az egymásra nyomott színek még meg tudjanak száradni nyomtatáskor a papír felületén*
- sequel** *folytatás; sorozat újabb darabja*
- sequence** *sorrend; következés*
- sequence editor** ✧ *időbeli információ (video, animáció) átszerkesztésére alkalmas szoftver*
- sequential access** *soros hozzáférés*
- serial; series** *sorozat*
- serial number** ⇨ *felhasználó sorszáma*
- serial port** *a számítógép hátulján található csatlakozóaljzatok pl. modemhez, printerhez (soros port)*
- modem port** *a modem zsinórjának csatlakozóbelye a számítógép hátulján (Mac)*
- printer port** *a printer zsinórjának csatlakozóbelye a számítógép hátulján (Mac)*
- series** ✧ *egy betű méretválasztéka*
 ✧ *betűtípusok számozása → serial*
- serif** *betűtalp; szerif* [‘a serif’ talpas betűtípus]
- bracket; bracketed serif** *kerekítés; kerekített szerif*
- sans serif; sanserif; grotesque; gothic** *talp nélküli*
- slabserif; square-serif; egyptian** *talpas lineáris; egyiptienne*
- server** *szerver; csomópont; bálózeti felügyelő, kiszolgáló*
- service bureau** [többes **bureaux/** **bureaus**]; **typesetter; trade shop**
levilágitóműhely; dtp stúdió
- session** *menet, ülés*
- multisession** *többmenetes; több lépésben (pl. több lépésben megírt CD)*

- session layer** a bétrétegű referenciamodell viszonyrétege
- simple session** egy ülés; egy menetben; egy lépésben
- ¹**set** beállítás
- ²**set (in)** szedve (vmiből)
- ³**set; set width/size** szélesség; karakter-szélesség ⇨ egy karakter számára adott hely szélessége
- side bearing** betűk oldaltávolsága; jusztírozás ⇨ kétoldali üres hely a jel legszélső pontjától a karakterszélesség határáig, tehát azon belül ⇨ két szomszédos *side bearing* adja a betűközt
- set-off; setoff; offsetting; ghosting** lebúzóadás ⇨ a friss nyomatok egymásra rakódásánál fellépő átrnyomódás → *anti-offset powder*
- interleaving** belövés ⇨ vékony papírok közbeiktatásával elkerülni a lebúzóadást
- spraying** porozás
- ¹**setting** beállítás
- ²**setting; typesetting; composing** szedés
- setup** beállítás
⇨ a működéshez szükséges alapparaméterek beállítása üzembe helyezéskor
- sewing; stitching** fűzés
- sewn** fűzött
- sewn paperback** fűzött kartonált; fűzött puha fedelű
- shade; tint** tónus; árnyalat
- shading** árnyékoltság ⇨ a betű vastag és vékony vonásai közötti különbség
- shadow** árnyék
- drop shadow** díszítés árnyékolással
⇨ jobbra lefelé vetett árnyék
- highlights – midtones – shadows** csúcsfények – középtónusok – mélyárnyékok
- shadow detail**
⇨ van részlet a mélyárnyékokban is
- shadow mask** ⇨ a képernyő mögötti szín-szűrő rács egyik fajtája, amely a bárom szín számára kis kerek lyukakat tartalmaz háromszög elrendezésben
⇨ az olcsóbb képernyőknél ezt használják
- shadow saturation** → *total area coverage* → *aperture grille*
- share** közösen használ; megoszt; feloszt
- shared printer** bálózati printer
- shareware** bálózatlan keresztül terjesztett szoftver
- sharpen** élesít; élesebbé tesz
- shavings** → *offcut*: *offcuts*
- shear; skew; slant** megdőnt; elferdít
- sheet** ív
- broadside; plano** egész ív
- folio** félbajtott (-vágott) ív (hosszanti oldal felezése)
- quarto (4to), octavo (8vo), 16mo, 32mo** további hosszanti felezések (bajtás vagy vágás)
- long quarto** az egész ív hosszanti oldala négyfelé
- thirds** az egész ív hosszanti oldala háromfelé
- 6to, 12mo, 24mo** az előbbinek további osztásai
- long thirds** a rövid oldal háromfelé
- long 6to, square 12mo, long 24mo** az előbbinek további osztásai
- press sheet** nyomtatásra váró ív; nyomott ív
- signature; section** (könyv)ív (16 oldal)
- sheet-fed press** íves nyomógép
- sheet-fed offset rotary press** íves rotációs ofszetnyomó gép → ²*web*
- sheetfed paper identifiers (SPI)** vonalkód az ívtartókon
- sheetwise** ⇨ a megszokványosabb kilövési mód, amikor a papír egyik oldalára egy nyomdai ív egyik felét, másikra a másik felét nyomják

shift váltó (billentyű a felsőállások eléréséhez)

→ *drag: shift-drag*

shift/caps lock váltózár; nagybetűzár;
tartós felsőállás

unshift visszatérés alapállásba

ship(ment) szállítás; szállítás módja;
szállítmány

shipment/delivery date
szállítási határidő

shop window kirakat

window display; display window;

window decoration kirakatrendezés

**window decorator; window display
artist** kirakatrendező

display advertising

kirakat által való hirdetés

shortcut egyszerűbb, helyettesítő megoldás

keyboard shortcut/equivalent; hot-key
billentyűutasítás ⇨ menüparancsoknak
megfeleltetett billentyűkombináció

short page kimenetoldal

short run kis példányszám

short story novella

short-term memory (STM) rövid távú emlé-
kezet ⇨ az emberi emlékezet egyik fajtája
↔ *long-term memory*

shot: line shot/reproduction vonalas
felvétel (nem árnyalatos)

shot: test shot próbafelvétel

shoulder note; side-note; marginal note;
marginalia marginális

⇨ jegyzet v. alcím a margón

show – hide mutasd – rejtse el

showcase bemutatóvitrin; kirakatszekrény
[to ~] kiállítani valamit

show floor kiállítási tér

show screen egy képpablak tartalma kitölti
az egész képernyőt

show-through átlátszóság, transzporálás
⇨ a papír túlzott átlátszósága

opaque; opacity nem átlátszó (pl. papír);
fedettség

shut down; switch/turn off kikapcsolás

shutter rekesz (fényképezőgépen)

⇨ az expozíció idejét szabályozza

side bearing betűk oldaltávolsága; juszტიrovás

⇨ kétoldali üres hely a karaktertől a neki
rendelt szélesség batáráig, két szomszédos
ilyen hely hozza létre a betűközt

side in baránt

side-stitch; side-wire stitching drótfűzés
a gerinctől beljebb (pl. vastagabb folyóiratok-
nál) ↔ *saddle-stitch*

sieve: colo[u]r sieve ⇨ fémháló a képernyő
mögött, amely színszűrést végez, vagyis pl.
a kék színanyagot (foszfort) felvillantó
elektronoknak nem engedi, hogy a zöld
vagy a vörös színt villantsák fel
→ *grid type*

sign 1 jel 2 előjel (+ –) 3 cégtábla; felirat
signage; sign system feliratozás;
felirati rendszer

signature; section (könyv)fv
(16, esetleg 8 v. 32 oldal)

signature ívjelző; ívszám

signature style, his/her rá jellemző stílus
silhouette

⇨ háttér nélkül reprodukált tárgy, alak

silk-screen printing/process

⇨ szitanyomás

↔¹ *screen: screen print (!) screen shot*

↔² *screen*

silurian paper; tinted fibre[er] paper
színezett rostokat tartalmazó papír

similar hasonló

simulated text/type vakszöveg

single-case egyábécés ⇨ nem nagybetű + kisbetű
single-line caption/title egysoros képaláírás
v. cím

six-colo[u]r press hatszínű nyomdagép

S

six-colo[u]r process (e.g. Hexachrome);

HiFi Color ⇨ *batszínnyomás*

✧ a négy színnyomatáshoz képest ragyogóbb színeket produkáló új színbontási eljárás

¹size: basic size papíralapméret

büvelykben (US)

size of page; format *alak; formátum*

trim size *(körül)vágott méret; készméret*

²size: size of the book *könyvterjedelem*

³size *(papírgyártás) enyv; csiriz*

sizing *enyvezés* ✧ a papír vízáteresztő képességének csökkentésére, pl. írőképessé tételére szolgál

unsized paper; waterleaf *enyvezetlen*

papír; szivópapír ✧ szűrőpapírnak alkalmas, nem írásképes

skew; shear; slant *megdőnt; elferdít*

skip *átugrik; kibagy*

skip capitalized *nagybetűvel kezdődő*

(vagy nagybetűt is tartalmazó) szavak elválasztásának letiltása

slab serif *szögletes talp*

slabserif; square-serif; egyptian; ionic

talpas lineáris; egyiptienne

→ *type classification*

slant(ed) *dőlés (dőlt)*

slant; shear; skew *megdőnt; elferdít*

slash; slant; oblique; shilling mark;

separatrix; solidus; stroke; virgule

/ / / *ferde törtvonás* ✧ báromfajta létezik: a teljes sormagasságot átfogó; csak verzálméretű; és erősebb dőlésű a kitevő- és indexszámból szedett törtekhez

slave terminal *buta terminál* ✧ processzor

és tárolókapacitás nélküli

sleep *alvás* ✧ *kikapcsolás nélküli*

sleeve *borító*

slice of life *„köznapi élet”*

✧ *megrendezett valósága a reklámban*

slide *dia (amit vetítünk)* → ¹*mount*

slide show *diavetítés; vetített képes előadás*

transparency; chrome *dia*

slider; slider bar *csúszka*

✧ *értékek fokozatmentes beállításához*

slip: advertising slip *slejfni* ✧ „baskötő”

reklámcsík a könyv külsejére húzva

slipcase *könyvtok*

slot *nyílás; rekesz; bekötési hely,*

port a számítógépen

tool slot *eszköz helye a szerszámosládában*

slug 1 *egy dokumentum cikk egy-két szavas*

rövid megjelölése

2 *soröntő szedés egy sora (egy db fém)*

3 *hatpontosnál vastagabb térszó (fém)*

end slug ☉ *záró-, elválasztó dísz*

slur page; half-title; bastard/mock title

szennycímlap

small cap(ital)s ⇨ *kiskapitális; kapitálchen*

true small capitals *valódi kiskapitális*

✧ *amit a betűtervező annak tervezett, nem pedig amit a számítógép verzálból kicsinyít*

‘small’/‘little’ letters *kisbetű*

[szaknyelven azonban:] **lowercase**

(letter); minuscule *kurrens (betű)*

smart *igazi; rendes (nem számítógépes);*

intelligens

smart drag-and-drop; smart cut-and-

paste *intelligens kivágás-másolás* ✧ *az*

arrébb vitt szövegrész után fölöslegessé váló szóközt magától eltünteteti (pl. írásjel előtt)

smart punctuation *tipográfiailag helyes*

írásjelhasználát (eltér a gépeléstől)

smart quotes “ ” *valódi idézőjelek*

„ ” *(nem hüvelyk v. láb jelek)*

smart space *intelligens szóköz*

✧ *korrigáláskor egy javítandó szó szóközők*

és/vagy a rá következő írásjel nélkül

jelölődik ki; javítás után a program

a hiányzó szóközt automatikusan beteszi,

a fölöslegeseket kiveszi

smart spaces (.) (parancs) mondatzáró pont utáni két szóköz közül az egyiket törli
 ✧ erre azért lehet szükség, mert angolban régebben a szedők és gépirók úgy tanulták, hogy pont után két szóközt kell leütni

en, em dashes (--) (parancs) a gépirásban a nagykötojelet vagy gondolatjelet helyettesítő két divizt kicseréli igazira

expert fraction igazi tört ✧ nem verzál számokból és törtvonásból szedett

smear; smudge elmaszatoz; elken

smiley-face :-) nevető arc ✧ elfordítva lehet értelmezni → **emoticon**

smooth kisímit; képszélek elmosása (kicsinyítésnél, nagyításnál)

smooth text/graphics a bittérképes betűk v. rajzok széleit kisímitja

smudge; smear elmaszatoz; elken

snap nekicsapódik; ütközik

snap distance ütközési táv
 ✧ az a távolság (0–5 pixel), amelyen belülre érve a tárgy már mindenképpen nekicsapódik egy segédvonalnak v. stacionárius pontnak ✧ e távolságon belül kell lenni két pontnak ahhoz, hogy összeforraszthatóak legyenek; e távolság határozza meg, mennyire kell pontosan (közelre) rákattintani vmire
 → **pick distance**

snap sound hangjelzés ütközéskor
 ✧ lehetőség van arra, hogy minden ütközéskor megszólaljon egy, a System fájlból kiválasztott hang

snapshot pillanatfelvétel

soft/discretionary hyphen „puba” elválasztójel ✧ eltűnik, ha nem sor végére esik

soft return (shift + return) új sor, de nem új bekezdés

softbound; softcover; paperback; paperbound; paper puba fedelű; kartonált

soft copy elektronikusan tárolt szöveg

soft edge puba, átmenetes szél, elpengő batár

softproof ✧ próbanyomás helyett a képernyőn jóvábagyatni

softproofing onscreen ✧ a képernyőn jóvábagyini v. elvégezni a színegyeztetést

software szoftver

hardware hardver

software; program; application szoftver; számítógépprogram; alkalmazás

software add-on kiegészítő szoftver
 ✧ perifériát helyettesítő szoftver

software developer szoftverfejlesztő

solid colo[u]r direkt (felbontatlan) szín; teli tónus

solid composition kompressz szedés (sorritkítás nélkül)

solid fill teli tónus(ú kitöltés)
 → ²**spot/flat colo[u]r**

source forrás; eredet

CMS source profile a behívott kép színrendszerét adja meg ✧ a színkezelő rendszer számára a kép digitalizálásának eredeti adatait tartalmazza

space tér; űr; hely

colo[u]r space színtér; színrendszer

space requirements helyigény; a szükséges tárolóhely

space/align tárgyak elosztása egyenletes távolságra

spaces; quadrats; quads kizárások

em; em quad; mutton ↯négyzet; kvirt

en; nut; nut/en quad félkvirt

thick space harmadkvirt

middle space negydkvirt

thin space ötödkvirt

hair spaces vékony ↯spáciumok (1/2...3 pt)

spacing 1 közők: betű-, szó-, sorköz; térközök alkalmazása
 2 a pixelek távolsága, amelyekre a festő- v. átalakítóeszköz hat

even/proportional/optical spacing of caps *verzálók* ↔ *egalizálása; egyengetése*
kern(ing); pair kerning; optical/proportional letterspacing

↔ *egalizálás (betűpáronként)*

◇ *a távolság megváltoztatása két betű között* ◇ [régén:] *alámetszés, alávágás*
leaded [ejtése: ledid] *ritkított (sorok)*

solid; set solid *kompressz (sorritkítás nélkül)*

track(ing); range kerning *betűköz; betűritkítás v. -sűrités* ◇ *nem betűpáronként, hanem a kijelölt részben átfogóan, egyformán*

spec → ^{1,2}*specification*

special effect *effekt; speciális hatás; speciális utólagos műveletek*

→ *blend; blur; dissolve; fade; Gaussian blur; spot varnish stb.*

steel engraving *screen acélmetszetet utánzó raszter (rács)*

¹**specification; spec(s)** *specifikáció; részletezés; gyártási utasítás*

type specs *szedési utasítás (betűtípus, fokozat, ritkítás, szedésszélesség, behúzás mértéke, címrendszer)*

paper specs *felhasználható papírok (mennyiség, nyersméret, szá iránya, tömeg [súly], szín, elnevezés, felületi minőség)*

film specs *levilágítási utasítás (filmszélesség, rácssűrűség, nyomtatóeljárás, olvasható v. nem, emulzió fölül v. alul, maximális fedettség, kilövés stb.)*

printing specs *nyomási utasítás (példányszám, lemezek v. színek száma, forgatás v. bukztatás – esetleg csak egy utalás a szabványosított előírásokra, mint SNAP v. SWOP)*

finishing specs *nyomás utáni műveletek (bajtás, vágás, bigelés, riccelés, stancolás, kötésmód, lakkozás v. fóliázás, dombornyomás, fólianyomás stb.)*

²**specification; specking; spec'ing;**

spec(s); markup *szignálás; szedési utasítás*
mark up copy for setting

kéziratot szignál

set 10/11' Times Roman × 20 cic
10/11' Times 20 ciceróra

specify *közlebről meghatároz; részletez; előír; szignál*

type spec *betűszignálás; a szöveg szignálása; szedési utasítás*

specifying (spec'ing) paper *papír kiválasztása*

specimen; type specimen *betűminta*

specimen book *betűmintakönyv*

specimen copy *olvasópéldány*

specking → ²*specification*

speckle *falt*

despeckle *a raszteresség (moaré) megszüntetése*

specs (specifications) → ²*specification*

spectrophotometer *spektrófotométer*

spectrum *spektrum; színkép; színvilág*

specular highlight *csúcsfény; csillogás*

◇ *olyan csúcsfény, amelyik „kilukad”, mert ott még tűpontok sincsenek nyomtatáskor*

↔ *diffuse highlight*

spellchecking; spell check

belyesírás-ellenőrzés

spelling checker *belyesírás-ellenőrző (program)*

spine; back(bone); shelfback *gerinc*

spine marks → *collating marks*

spiral/coil bind(ing) *spirálfüzés*

spirit duplicate *szesztes másolás*

splash *vezető téma; a legelső nagy cikk az újság első oldalán*

splash screen *program inzertje; bejelentkezés a képernyőn*

splice *tekeresváltás* ◇ *rotációs nyomtatásnál a tekeresváltást (az új tekeres hozzáragasztását az elfogyó előzőből) leállítás nélkül végzik*

split fountain; split-roller osztott festékvályú

✧ ugyanabba a festékvályúba különböző festékeket tesznek, hogy egyazon lemezről egyszerre több színt nyombassanak

✧ élesen elváló rekeszeket alakítanak ki, ami megkülönböztetendő az íriszelő nyomástól ↔ **rainbow fountain**

split page ✧ részben hirdetési, részben szerkesztőségi oldal egy magazinban

split run 1 helyi mutáció ✧ pl. egy újság városi számába más hirdetéseket tesznek, mint a vidékibe 2 kötésváltozatok ✧ pl. egy könyv nagyobb példányszáma kartonfedelűként, kisebb példányszáma táblába körve kerül piacra

splitting (complex) paths összetett

(bonyolult) görbék szétszedése darabokra

✧ nincs semmilyen következménye az eredeti rajzra nézve, csak biztonságot jelent a memóriakiűszöb elérése ellen → **flatness**

spoilage selejt

✧ nem az előre tervezett rontás ↔ **waste**

spoils; waste sheets makulatúra ✧ a beigazításhoz felhasznált, még nem pontos nyomtatott tartalmazó ívek → **over/plus sheets**

sponge tool szivacs

✧ a színek telítettségét csökkentő eszköz

spooler báltérnyomatás eszköze

[a. m. 'tekereslő'] ✧ a printelni küldött dokumentumokat készíti elő nyomtatásához, s közben más munkát végezhetünk

spooling előkészítés nyomtatásához

¹spot reklám(szöveg)

²spot/flat/block colo[u]r direkt szín; színflekk; kísérőszín ✧ nem a négy- vagy hatszínbontásból áll elő, hanem külön film, külön lemez készül hozzá

make spot direkt szín készítendő

spot-colo[u]r ink receptre kikeverhető szín

spot colo[u]r overlay ✧ minden direkt színhez külön film

³spot glue az ívnek csak egy részén alkalmazott ragasztó → **varnish: spot varnish**

⁴spot [ige] → **opaque**

spot illustration; spot-art; clip art; stock illustration; design/image font szabadon felhasználható kis rajzocskák készlete

spraying beporzás

✧ lebúzódás ellen → **anti-offset powder**

spray powder → **anti-offset powder**

¹spread; double-page spread; facing

pages oldalpár; lappár (egymással szemben) → **printer spread** → **reader spread**

²spread; spread trap (spread size); fatty

bizlalás; növelés; alátöltés; kiterjesztés

(mértéke) ✧ a ➡ **bizlalás** v. **alátöltés**

értelmében a világosabb színt kell növelni, a sötétet pedig változatlanul hagyni; ha a forma világosabb és a háttér sötétebb, akkor ez utóbbi változatlanul marad,

és a forma növelendő (vagyis hízik)

↔ **choke** → **¹trap(ping)**

spreadsheet táblázatkezelő program

sprocket feed paper → **pin feed paper**

spur(red) sarkantyú(val ellátott)

✧ nagyon ritka, de van olyan betűtípus, amelynek felnyúló szárú kisbetűin félmagasságban egy fél talp található (mintha a felnyúló szár csupán toldalék lenne egy normál kisbetű szárához)

square könyvtábla pereme; kantni

square/flat back egyenes gerinc

square dot ✧ négyzet alakú rácpont

square indention ✧ balról behúzott

újságcímek egységes rendszere

square serif; slab-serif

talpas lineáris; egyiptienne

squeegee rákel; rakli (nyomókés)

squeegee/screening paste

✧ sűrű szitanyomó festékpasztát üvegre nyomásához

stabilization paper ✧ fényszedő vagy kontaktmásoló fotópapír ✧ kevés előbívást igényel, hamar kifakul v. barnul

stack; stackware ✧ az Apple Hypercarddal készített interaktív „műsor”

stack advertisements

✧ több kis összefüggő hirdetés

stack documents ✧ több nyitott ablak kissé eltolt elhelyezése úgy, hogy mindig rá tudjunk kattintani legalább a kilátszó keretekre

layer stack rétegek nyilvántartása

stacked → *gathered*

stacked screen build → *build a colo[u]r*

stain elfestés (könyvön)

stair step → *shingling*

stamp(ing) fólianyomás; prézelés; vakdombornyomás; préselés

stamp cutter stancakés; stancolóké

die cutting kivágás; stancolás

stand 1 kiállítási stand → *booth*

2 posztamens; pulpitus

stand-alone ✧ hálózaton kívüli, nem on-line

standard advertising units (SAU)

✧ egész oldalnyi és törtrész méretű hirdetési felületek

standard artwork → *clip art*

standard inspection report

SWOP vizsgálati lap

standard offset colo[u]r bar

→ *colo[u]r control bar*

standard viewing conditions; lighting

standards semleges megvilágítási körülmények ✧ 60% semleges szürke háttér, 5000°K megvilágítás

standfirst; lead-in lid ✧ újságcikk kedvcsináló bevezetője ✧ egy-két mondat, szélesebb, többbasábo, nagyobb, vastagabb vagy kurzív betűből

¹standing head; label; logo; page-top

rovatcím

standing headline; slug

változatlanul ismétlődő cím

²standing order állandó rendelés

standing die álló véset

✧ ismétlődő megrendelés esetére

standing film álló film

✧ ismétlődő megrendelés esetére

standing type állószedés

✧ ismétlődő megrendelés esetére

³standing page; portrait format

álló oldalformátum ↔ *oblong format*

stanza; verse versszak

stapling drótfűzés; kapcsolás

→ *saddle-wire stitching*

starburst „csillagrobbanás” ✧ árleszállítási

újsághirdetés sztereotip eleme

starch-filled cloth keményítőző könyvkötő vászon

star target ✧ sugaras mintájú ellenőrző kocka

✧ a GATF által kifejlesztett kis ábra a duplázódás, ill. elmosódás kimutatására

start character indítókarakter

✧ a vonalkód elején a szkenelés indítására és irányára ad jelet → *stop character*

startup indít(ás)

startup disk; boot disk az a báltértároló,

amelyen az operációs rendszer található, amelyről a számítógép elindul

stat; photostat

✧ vonalas v. rácsrabontott olcsó papírkópia

stat camera kis reprotkamera

→ *process camera*

to stat → *photostat*

state-of-the-art fejlett; a technika mai szintjének megfelelő

station; colo[u]r/ink/printer station;

deck; printing unit; tower nyomómű

✧ többszínnyomó gép egy színt nyomó egysége

stationer('s) papírbolt

stationery; business cabinet levelezési nyomtatványok (levélpapír, boríték, névjegy)

status; progress állapot; a munka menete (bol tart); előrehaladás

status bar/area ⇨ az éppen használt módozatot kijelző/ megváltoztató lécsík az ablak alján

Status T ⇨ szabványosított széles sávú reflexiós denzitóméter-értékek

steel engraving screen acélmetszetet utánzó rászter (rács)

steel-die engraving; embossing dombornyomás

thermography nyomás domborodó festékekkel

steel rule 1 stancakés; stancolóké (ha élezett) → *die: die cutting*
2 bigelölénia (ha tompa) → *scoring*

stem betűszár

stencil ⇨ a nyomóforma egy fajtája (maszk), amely a festék számára átbitolhatatlan
⇨ pl. szítanyomásnál használatos

stencil/art knife snitser; rajzkés

stencil resist ⇨ kitakarás egy darab filmmel vagy papírral

stencil(ing) sablon(nyomás); stencil(ezés)

stencil printing stencilezés
⇨ elavult sokszorosítás

step-and-repeat addírozás; ismétlés adott távolságban ⇨ azonos kép – másolóeredeti – többszöri, precíz léptetéssel történő másolása
⇨ többszörös produkció elérése a film többszörözése nélkül
↔ *-up: two-up; three-up*

step exposure; test strip próbacsik
⇨ fotónagyításkor a legjobb expozíciós idő kipróbálására

step index „lépcsős” lapszéli regiszter
↔ *tab index; thumb index*

step wedge → *gray scale*

stereo; stereotype sztereotípiá; tömöntés

dry mat; flong paper; mat; matrix board; paper (composition) matrix papírmatrixa

stereotype plate sztereotípiái öntvény; nyomólemez

stet (+ underline with a row of dots) „bagyd úgy”, „mégse javítsd” (pontozott aláhúzás)
⇨ korrektúra visszavonása

stick: composing stick vinkel; szedősorzó; szedővas

sticker; self-adhesive label öntapadó címke

still állókép ⇨ mozgókép-szekvenciából kiemelt állókép v. forgatáson készült fénykép

still-life csendélet

stipple különböző méretű pontokból álló mintázat

stipple out filmretus kikaparással

stitch bind → *saddle stitch*

stitching; sewing fűzés

stochastic sztochasztikus; statisztikai valószínűségeen alapuló

stochastic/frequency-modulated (FM) screen sztochasztikus v. frekvenciamodulált rácsozás; kristályrács

¹stock; substrate; vehicle nyomathordozó (papír, karton, fólia stb.)
⇨ a *stock* elsősorban csak papír v. karton

²stock készletezett; rendelkezésre álló; raktáron maradt

clip art; clippables; stock illustration jogdíj nélkül használható illusztráció
→ *royalty free*

design/image font kis rajzocskák készlete

out of stock nincs raktáron

stock agency képügynökség

stocking merchant papír-nagykereskedő

stocking papers raktáron lévő papírfajták

stock library rendelkezésre álló képek tára

stock order ↔ *paper mill: mill order*

stock photography szabadon megvásárolható fotó ⇨ nem megbízásra készült

³stock; slurry; furnish; pulp papírpép

stone „bajó”
⇨ fémlemez, amelyen az újságot tördelték

stop character megállító karakter ⇨ a vonalkód végén a szkennelés befejezésére ad jelet
→ *start character*

stop/knock out; mask maszk; kitakarás

storage capacity tárolókapacitás

story; text chain folytatott szöveg
⇨ egy vagy több egymásból kapcsolt szöveg-dobozban lévő szöveg ⇨ egy dokumentum több *storyt* tartalmazhat

short story novella

storyboard rajzos szöveg(forgató)könyv

straight copy/matter „faltól falig szöveg”
⇨ egyszerű, csak szöveges munka, nem tartalmaz ábrákat, táblázatokat, képleteket, ami a szedését bonyolulttá tenné

straight line screen → *line conversion*

straight quote " „egyenes” idézőjel
⇨ nem idézőjel, hanem a hüvelyk (*inch*) jele
↔ *quotation; quote: smart quote*

strap-line felcím ⇨ újságban a főcím fölötti, kb. feleakkora fokozatból szedett, balra zárt cím

stray points otfelejtett elszórt pontok
(rajzi programban)

stray hyphens otfelejtett elválasztójelek
⇨ ha a sorvégi elválasztásra a rendes elválasztójelet használtuk, javítás, áttördelés után a sor belsejében is megmaradnak
→ *discretionary/soft hyphen*

streaking csikozódás
⇨ nyomtatási v. fotómásolási hiba

streamer egy oldalon a legfőbb cím (újságban)

strength → *chroma*

stress hangsúly

inclination of the stress a kerek betűk tengelyének ferdesége

stretch frame; frame szitaafeszítő keret

stretch ink nyúlásképes festék

⇨ például léggömbre

strike off → *press proof*

strike-on type; direct impression

⇨ festékszalagon keresztüli ütéssel vagy nyomással előállított betű, szöveg (írógép, tűs nyomtató)

¹strikethrough; strike thru ~~mm~~

átbúzott ⇨ középen átbúzott betűk

²strike/bleed through átüt a festék a papír

másik oldalára → *show through*

¹string karaktersor ⇨ kereséskor megadhatunk

egy tetszés szerinti részletet

²string score bigelés zsinórral

(nem bigelőléniával)

⇨ szelidebb, óvatosabb bajlítóélelés

¹strip; stripe csík; sáv

advertising strip sleffni ⇨ könyvreklám

a könyvre utólag ráhajtott csikkal

strip waste ⇨ piszkolódás, beszakadás

miatti veszteség a papírtekercs külső részén

↔ *core waste*

²strip montíroz; filmet szerel

stripper montírozó ⇨ filmet szerel, kilóvást

készít, lemezt másol, addíroz

³strip ⇨ megfoszt; töröl; legyalul

stripped out photography

kiejtett háttérű fénykép

stripped slug ⇨ legyalult soröntő szedésű

sor (pl. klisémagasságúra)

stripper; make up man montírozó

stripping; film/image/negative assembly

montírozás

film mechanical; photomechanical;

flat; assembly montírozás

right reading ↔ **wrong reading**

oldalhelyes ↔ oldalfordított

→ *emulsion: emulsion down/up*

to strip in bemontírozni

stripping guide; underlay *beosztás; beosztó ív*

stripping proof → *composite proof*

stripping/light table *átvilágítóasztal; montírasztal*

strobe → *electronic flash*

stroke *I vonás; vonal; vonalként meghatározó z ferde törtvonás | / /*

path *I vastagság nélküli (nyom)vonal z elérési út* ⇨ *egy állomány eléréséhez*

rule *lénia; nyomtatott vonal*

stroke; to (give) stroke; stroking a path/a letter *vonal (vagy kontúr) paramétereinek megadása* ⇨ *vastagságot adni egy vonalnak vagy egy idom körvonalának; megkontúrozni a betűt*

¹stub; counterfoil *(ellenőrző) szelvény; tőszelvény; leszakítandó rész*

²stub/butt roll *megkezdett papírtekercs*

studio/technical/view camera
⇨ *műtermi fényképezőgép mattüveges beállítási lebetősséggel*

stuffer ⇨ *nagyon vékony papírra nyomott reklám, amelyet rendszeres postával együtt küldenek ki pl. a közüzemi fogyasztóknak*

¹style *betűváltozat; betűfajta* → *type style*

styles/weights; styles and weights *(így együtt is:) betűváltozatok*
⇨ *egy típus változatai: egy betűcsalád tagjai*

StyleMerger; TypeReunion
betűcsalád-egyesítő szoftverek

²style *stílus*
⇨ *tulajdonságok (attribútumok) együttese*

style menu *stílusmenü* ⇨ *betűvel vagy lénival (vonallal) kapcsolatos menüparancsok*

style sheet/model *stíluslap; szövegspecifikációk* ⇨ *paraméterek egy bizonyos meghatározott együttese*

styles palette *stíluspaletta*
⇨ *az alkalmazható stílusok felsorolásával*

style tag ⇨ *szövegspecifikációk, hozzáfűzve az állományhoz*
→ *object: object style* → *text: text style*

³style: style guide *arculati terv v. kézikönyv; grafikai szabályzat*
⇨ *az információs anyag grafikai stílusa v. szerkezete*

style (of the house); house style
kézíratszerkesztési bázis szabályok (egy kiadónál)

style sheet/model *kézíratszerkesztési és tipográfiai előírások*

stylus *I. hegyes kaparószerszám*
⇨ *filmre, nyomólemezsre lehet vele írni vagy retusálni*
2. stílus, a régi rómaiak íróeszköze

stylus printer → *pin printer*

subdued; suppressed; not available
visszafogott; lehalványított; nem elérhető

subhead; deck *alcím* → *summary deck*

subhead; crosshead *közcím (szöveg közti alcím)*

(subject) index *(tárgy)mutató*

submenu *almenü*
⇨ *a legördülő menü egy-egy tétele*

subpixel positioning *pixelnél pontosabb elhelyezés* ⇨ *szürke megjelenítéssel kb. négyszer olyan pontosan lehet a rajzi elemeket kijelezni, mint a nélkül (a 72 dpi felbontású képernyőn ahhoz hasonlóan, mint egy 300-as nyomtatón)*
→ *gray: grayscale*

subroutine *alprogram*

subscript; inferior character _{1 2} *index*
⇨ *precízebb megkülönböztetéssel a subscript nem kisebb méretű, csak süllyesztett karakter _{1 2}, míg az inferior kisebb is, tehát az igazi indexre jobban hasonlít _{1 2}; természetesen igazi index csak megfelelő Expert, OSF stb. fontként szereztető be: _{1 2}*

substance/sub weight; basic/basis**weight** rizsmasúly

✧ USA alapmértékek valamelyikére vágott
500 ív tömege fontban (lb/ream)

substitute helyettesít

substitute fonts képernyőbetűket nyomtató
fontokra cserél: Geneva→Helvetica,
Monaco→Courier, New York→Times

substrate; output substrate; medium

[többes: **media, mediums**] bordozó;
nyomathordozó →**stock**

subtitle alcím

✧ könyv, fejezet v. újság magyarázó alcíme
→**subhead** →**summary deck**

subtractive colo[u]r szubtraktív szín

✧ valamely felületről visszavert fény
keltette színérzet (ilyen a színes fotó
és a színes nyomat is) ✧ a festékszínanyagok
a spektrumszínnek egy részét elnyelik,
a többi visszaverik

✧ a kivonó színkeverés színei

↔**additive colo[u]r**

**subtractive primaries: CMY (cyan,
magenta, yellow) – CMYK (cyan,
magenta, yellow, 'key' [black])**

szubtraktív alapszínek: háromszín
(cián, bíbor, sárga) – négyszín (cián,
bíbor, sárga, fekete) ✧ a négyszínnyomás
feketeteje az árnyalatterjedelem növelésé-
hez kell ↔**additive primaries**

suede/dull/velour/velvet finish félfényes

krétázott papírfelület ✧ a matt és a fényes
műnyomó közötti felületi minőség

suitcase 1 képernyőbetűt tartalmazó mappa

2 betűkezelő szoftver

sulphate/kraft paper ✧ alkáli vegyszerek-

kel főzött papírpépből készülő papír

sulphite paper ✧ savas vegyszerekkel főzött

papírpépből készül a legtöbb közepes
minőségű papír

summary deck részletező alcím

✧ egy cikk tartalmi ismertetése két-bárom
mondatban a cím után, de a lid előtt
[magyarban egyszerűen: lid] →**lead-in**

supercalendered (SC) paper erősen simított,
tükörfényezett papír**superior**↔**inferior** kitevő↔**index**

→**superscript** →**subscript**

superscript; superior character ^{1 2 n} TM

kitevő ✧ precízebb megkülönböztetéssel
a **superscript** nem kisebb méretű, csak emelt
karakter ^{1 2}, míg a **superior** kisebb is, tebát
az igazi kitevőre jobban hasonlít ^{1 2}; termé-
szetesen igazi kitevő csak megfelelő Expert,
OSF stb. fontként szerezhető be: ^{1 2}

¹**Supplement; Addendum** pótlás (könyvben)

²**supplement** újság, folyóirat tematikus
melléklete

supplied insert ✧ melléklet, amelyet a hirdető
készén kinyomtatva bocsát a szerkesztőség
v. kiadó rendelkezésére

support támogat(ás)

suppressed; subdued visszafogott;
lebalványított; nem elérhető

surface texture felületi minőség;
a felület fajtája

surprint ✧ kombinált lemezmásolás

(vonalas és árnyalatos másolóeredetik
egymás utáni másolása: negatív másolású
ofszetnél lehetséges)

↔¹**imprint** →**overprint**

swap kicserél; áthelyez**swash** kacsaringó**swash letter; fancy swash character**

kacsaringóval díszített betű

swash alternate kacsaringóval díszített

alternatív karakter

swatch kis darab; minta

colo[u]r swatch színminta

paper swatch papírminta (kivágat)

swatchbook; sample book
papírminta- v. színmintakönyv

swelled/tapered rule *spicc* ✧ *középen vastagabb, szélei felé elvékonyodó lénia*

switch *kapcsol(ó); átvált*

switch colors *átváltani az előtér és a háttér színét*

synopsis *rövid összefoglaló*

syntax ✧ *verbális és vizuális elemek értelmes, világos kapcsolódása*

synthesizer *szintetizátor*

synthetic paper *szintetikus papír*
 ✧ *papírszerűen vékony műanyag lap speciális használatra; speciális festéket igényel a nyomtatása*

system *rendszer*

system requirements *a rendszer működéséhez szükséges feltételek*

system software/functions
rendszereszoftver

T

T

T-square; tee-square fejes vonalzó

¹**tab** *tabulátor*

center(-aligned) tab középre állító tabulátor

decimal(-aligned) tab a tizedesvesszőhöz (tizedesponthoz) állító tabulátor

left(-aligned) tab balra állító tabulátor

right(-aligned) tab jobbra állító tabulátor

wrapping tab tömbösítő tabulátor

✧ a többi tabulátorral ellentétben páros ütköző, egy oszlopos szedésen belüli olyan tömb két szélének meghatározására, amelyben az esetleges hosszabb szöveg nem ugyanazt a sort löki tovább, felborítva a tabulálás rendjét, hanem új sort hoz létre a két ütközőn belül

marker strip a tabulátorvonalzó fölötti sáv az ütközők elhelyezésére

to tab; tabbing ✧ egy mezővel tovább lépni a tabulátor segítségével (táblázatban, oszlopos szedésben, de egy párbeszédablakban is)

(tab) leader kipontozás v. valamilyen jel a szem vezetésére

tab ruler tabulátorvonalzó

tabs tabulátorok beállítására szolgáló menüparancs

tab stop tabulátorütköző

²**tab** kartoték (füles kártya); kiálló fül; [ige:] ilyen stancolni

tab index ✧ a lapok szélén kiálló szélregiszter ↔ **cut-in index**

³**tab** ragasztós szél v. fül

tabbing ✧ egy meghatározott szedés szélesség basábokra osztása

table; chart táblázat → **tabular material**

cel; cell rovat a táblázatban; egy elemi mező

heading row fejlőrvatsor

table row vízszintes rovat

table of content (TOC) *tartalomjegyzék*

table tent; counter/tent card ✧ pultra tehető, általában kartonra v. hullámpapírlemezre kasírozott, felállítható reklámlap

¹**tablet; pad** rajztömb; jegyzettömb

²**tablet** digitalizálótábla

pressure-sensitive tablet nyomásra érzékeny digitalizálótábla

tabloid 1 kisalakú újság (eredetileg a broadside fele) 2 bulvárlap

broadside nagyalakú újság; egész ív

tabular material táblázatok és más információs grafika ✧ megkülönböztetés a szövegananyagtól → **table; chart** → **graph**

¹**tack; thumbtack; drawing-pin; pushpin** rajzszög

²**tack** nyomdafesték tapadósága, húzóssága

¹**tag** címke; bedugó-, ragasztófül

tag (paper) címkkarton; dossziékarton

✧ nagyon erős, tartós, nem rétegzett, nedvességnek viszonylag ellenálló

²**tag; style tag** stíluscímke ✧ szövegspecifikációk, hozzáfűzve az állományhoz

³**tag** a szerző, szerkesztő sora (written by ..., edited by ...)

tagline magyarázó sor; alcím

tagged image file format (TIFF)

✧ szkennelrel v. videóval bevitt képek legelterjedtebb állományformátuma

✧ tömör, szabványos, a legtöbb szoftver értelmezni tudja

tail (margin) 1 alsó margó 2 könyv (gerincének) alja 3 a papírv greiferoldalával szembeni oldal

→ **trailing/leave edge**

tailband; footband alsó oromszegő

✧ a könyv gerincnyílását takaró dekoratív textilszegély ↔ **headband**

tailpiece; finial záródísz

tails; foot (of page) láb; lap alsó széle

(to) take a photograph fényképfelvételt készíteni

tall; portrait; vertical álló

horizontal; landscape; lateral; wide fekvő

taper elfogyás; elvékonyodás; csúcsban végződés

swelled/tapered rule *spicc* ⇨ közepén vastagabb, szélei felé elvékonyodó lénia

tapered setting csúcsban végződő szedés

tapering shadow elfogyó árnyék

target ink densities ⇨ különböző papírmínőségek és nyomtatóeljáráások számára más az egyes színkivonatokat ideális denzitása (rossz papírra v. rotációs nyomásnál pl. alacsonyabb, mint jó papírra íves nyomtatásnál) → **total area coverage**

target printer célnyomtató (ahová küldjük az oldalt)

taster; blad

⇨ mintaoldalak egy könyvből reklámcélra

taupe szürkésbarna szín (mint a vakond bundája)

tear sheet ⇨ a hirdetőknak v. szerzőknek a megjelenés bizonyítékaként elküldött kitépett v. fénymásolt lap

technical/studio/view camera

⇨ műtermi fényképezőgép mattüveges beállítási lehetőséggel

tee-square; T-square fejes vonalzó

telematic(s) számítógép távirányítása

telephoto lens teleobjektív

teletypesetter ⇨ a sorintő szedés lyukszalagos változata volt

telnet távbálozat ⇨ szolgáltatás az Interneten (belépés egy távoli számítógéphez)

template sablon; számravezető; beosztás (árvilágítás céljára)

temporary file ideiglenes fájl

⇨ akkor keletkezik, ha nincs elég memória

tender; estimate; quotation árajánlat

ten on twelve point 10/12 pt

⇨ tízpontos betű kétpontos ritkítással

tensile strength szakítószilárdság

tent card → **table tent**

terabyte → Mértékek/Measurements

term 1 batáridő 2 szakkifejezés; szakszó 3 (fizetési) feltétel

extended term pótbatáridő

printing term nyomdai szakkifejezés

term of production; turnaround

nyomdai átfutás

terms and conditions szerződésben foglalt záradékok, feltételek

terms of delivery szállítási feltételek

terminal terminál

terminal letter ⇨ a kacsaringóval díszített betűk közül azok, amelyek csak szó végén és elsősorban sor végén használandók → **swash character**

test próba; teszt

proofing próbanyomat-helyettesítés

test page próbaoldal

test print próbanyomás; próbaprintelés

test run 1 próbamenet

2 **direct mail** a megcélzott közönség csak egy részének kiküldve ↔ **rollout**

test shot próbafelvétel

test strip; step exposure próbacsík

⇨ fotónagyításkor a legjobb expozíciós idő kipróbálására

testimonial; endorsement „bizonyíték”

a reklámban ⇨ szavabibető személy

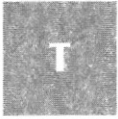
a termék kiválóságát tanúsítja

¹**text** szöveg

body copy/text főszöveg; kenyérszöveg

column hasáb

link kapcsolat ⇨ szövegdozók összekapcsolása olyan láncolat, hogy a szöveg az egyikből átfolyjon a másikba

- text block; block of text** szövegtömb
- textbook** tankönyv
- text box** szövegdoboz
- text chain; story** folytatott szöveg
 ✧ egy vagy több egymáshoz kapcsolt szövegdobozban lévő szöveg ✧ egy dokumentum több *storyt* tartalmazhat
- text file** szövegfájl ✧ csak alfanumerikus karaktereket tartalmazó dokumentum
- text flow** szövegátfolyás; basábsorrend
 ✧ ha egy basáb megeliki, hol folytatódjon a szöveg
- text-image merging**
 integrált kép-szöveg feldolgozás
- text input** szövegbevitel
- text insertion bar/point; I-beam**
 szövegkurzor
- text overflow** szövegtúlfolyás
- text reflow** áttördelés
- text ruler** ✧ a szöveg első sorának bebúzását, margóit tartalmazó vonalzó
- text style** szövegstílus
 ✧ a kiválasztott szöveghez rendelt specifikációk
- text/type tool**
 szövegbeviteli és szerkesztőeszköz
- text type/face; body/composition**
type szövegbetű; kenyérbetű
 ↔ *display type*
- text wrap(ping); text runaround**
 mellétördelés; körbefuttatás szöveggel
- type/printed area** szedéstükör
- type/text tool** szövegbeviteli és szerkesztőeszköz
- ²**text** *textúr(a)* ✧ a legrégebbi stílusú gót betű
- ³**text paper** 1 texturált felületű papír
 (pl. bordázott v. vászonmintázatú)
 2 a legjobb minőségű papírfajták
 3 a nyomtatvány belsejének papírja
 (*body stock* ↔ *cover stock*)
- texture** textúra; felületi összbátás;
 szabálytalan mintázat
- texture mapping** ✧ számítógépes grafikai technika háromdimenziós modellek felületének textúrákkal, képekkel való bevonására
- thermal proof** hőviaszos
 próbanyomat-helyettesítő
- thermal wax/transfer; thermo wax**
 1 hőviaszos (termotranszfer) színes printelés
 → *dye-sublimation*
 2 hőátnyomás fóliáról textilre
- thermography; raised printing** ✧ festékdomborítás (a még nedves nyomat beporzása és hőkezelése által) ✧ a valódi dombornyomás, esetleg a metsztemlynyomás helyettesítésére
- thermoplastic** → *threadless*
- thesaurus** szinonimaszótár;
 fogalomkörü szógyűjtemény
- thesis paper** → *acid-free*
- thick negative** fedett negatív ✧ túl fedett negatív (túlexponált, túlbívtott), amelyről túl világos, részletekben szegény papírképet lehet csak csinálni
- thin negative** sovány negatív ✧ kevésbé fedett negatív (alulexponált, alubívtott), amelyről túl fekete papírképet lehet csak csinálni, kevés részlettel az árnyékos részekben
- third-party** harmadik gyártótól származó
- ¹**thread** 1 fonal; cérna; szál; csavarmenet
 2 hozzászólás; hozzáfűzés (Internet)
- ²**thread: to thread; to web** a papírtekercset befűzni a nyomógépbe
- threadless/perfect/adhesive/cut-back/glue/paper/patent/soft/thermoplastic binding** ragasztókötés
- three-dimensional; 3-D** háromdimenziós
- three-knife trimmer** háromkétes vágógép
- three-point register** hárompontos illesztés
 ✧ az íves nyomtatásnál használt illesztési rendszer

threequarters $\frac{3}{4}$ háromnegyed
three-quarters tone háromnegyedtónus
 (félúton a középtónus és a mélyárnyék között)
threesuperior ³ hármás a kitevőben; köb
threshold kemény; fekete-fehér [a. m. 'küszöb']
 ✧ megadhatjuk, hogy hol legyen a küszöb,
 azaz a fekete-fehér lekeményítés határa
¹**throwaway; worstway** ✧ gyenge minőségű,
 csak pozicionálásra szolgáló „nézőkép”
²**throwaway; shopper** (ingyen) hirdetési
 újság
throwout; foldout; pullout; gatefold
 kibajtos lap
thrust → *creep*
thumb index; cut-in index lapszéli
 (betű)regiszter
thumbnail 1 kisvázlat 2 kis kép
 3 kis nézőkép; kisméretű reprezentáció
preview nézőkép; helyettesítőkép
thumb tab szélregiszter
 ✧ a könyvben pörgetve kereséshez
thumb; thumb through lapozgat; átlapoz
tick; checkmark ✓ pipa
ticket envelope jegyboríték
 ✧ speciális méretű boríték
tic mark → *crop mark*
TIFF → *tagged image file format*
tight not touching; TNT sűrű, de nem
 érintkező (betűk)
tight optical spacing; TOS sűrű egalizálás
tight register pontos (passzer)állítás ✧ nem
 annyira pontos, mint a *hairline register*
tile pattern kis kép
tiling feldarabolás; darabokból egészévé összerakás
time line idővonal ✧ multimédia programok-
 ban az időbeliség megtervezésének fő eszköze
tin ✧ megbullámosított fémszalaggal való
 blokk-készítés (elavult „fűzés”-mód)
tint; tone; screen tint/tone tónus
 (egy szín %-os árnyalata)

tint [ige] ✧ *kivilágosítani egy árnyalatot
 fehér bozzáadásával*
tint(ing) színez(és)
tint block tónusfelület; azt nyomó klisé
tint build → *build a colo[u]r*
tint reduction tónusbalványítás → ¹*trap*
tinted fibre[er] paper; silurian paper
 színezett rostokat tartalmazó papír
tip-in; on lay; tip-on beragasztott illusztráció
 v. melléklet
tissue; tracing paper skiccpausz; pausz
tissue paper selyempapír
¹**title; headline (heading)** cím; főcím; címsor
 (címrendszer)
subhead, second headline alcím, közcím
title-line; titlepiece; masthead;
nameplate; flag újságfejléc, kopf
²**title** cím ✧ a kiadók így is nevezik a kiadott
 és kiadásra váró könyveket
title bar címléc; fejléc ✧ tartalmazza az ablak
 címét, a nagyítás mértékét, az ablak csukóját
 stb. ✧ a fejlécnél megfogva odébb vihatjuk
 az ablakot
title page; titlepage belső címlap ↔ *cover*
title sequence: motion picture title
sequence filmfőcím → *end title*
titling címszedéshez való, csak nagybetűs betű-
 készlet
toggle ki-be kapcsol
tolerance tolerancia ✧ annak mértéke,
 hogy egy eszköz mekkora színeltérést fog
 még „azonosnak” venni
tombstone („sírkő”) ✧ 1 két egyforma címsor
 az újságban, amelyek egymás mellé kerülve
 első pillantásra egy címnek néznek ki
 2 fekete keretes vállalati hirdetések
tone; value; shade; screen tint tónus;
 árnyalat
accent tone kiemelő tónus;
 halvány alaptónus; tónusalányomás

tonal value tónusérték

tonal/density range árnyalatterjedelem

tone break árnyalati törés ⇨ *output* hiba: folyamatos átmenet helyett „lépcsőzést”, sávósodást tapasztalunk

tone compression ⇨ az árnyalatterjedelem redukciója ⇨ a nyomdai feldolgozás mindenképpen elvesz a képek árnyalati terjedelméből; a két végét „levágja”: a csúcspontok nem lehetnek olyan világosak és a mélyárnyékok nem lehetnek olyan sötétek, mint az eredeti fotón

→ *measured photography*

tone line rácsrabontott kép negatív és pozitív filmjének egymásra helyezésével keletkező speciális effektus

toning tool tónus- vagy színérték-változtató eszköz → *highlights* – *midtones* (*midranges*) – *shadows*

toner ⇨ 1 printerben és bizonyos színes próbanyomat-helyettesítőknél használt színezék, por v. folyadék alakban 2 nyomdafesték tónusának sötétítésére használatos adalék ↔ *ink*

toning; blush tónolás

⇨ *nyomathiba*: vékony festékréteg nemkívánatos átvitele a papírra

⇨ a nyomóforma ott is felvesz egy kevés festéket, ahol nem volna szabad

¹**tool** eszköz; szerszám

editing tool szerkesztőeszköz

focus tool élességváltoztató eszköz

navigation tool navigálóeszköz

painting tool festőeszköz

selection tool kijelölő- v. kiválasztóeszköz

type tool szövegbeviteli eszköz

tool colo[u]r az eszközökön választott szín

tool setting(s) eszközbeállítások

²**tool** [*ige*]; **emboss; deboss** domborít; „dombort nyom”

toolbox; toolkit; tool palette

szerszámoszláda; eszközkészlet

tooth(y); bite papír érdessége

top vminek a teteje; felső; fölül → *bottom*

top/felt side a papír színeoldala

underside; wire side a papír szitaoldala; *viszása*

total area coverage (TAC); total dot area/density; total ink coverage/limit; density of tone; maximum density; shadow saturation;

a színek összegezett legnagyobb kitöltési aránya → *separation type*: *black ink limit; total ink limit*

total ink density → *separation type*

total ink limit → *separation type*

total number of pages oldalterjedelem

touch/bump/kiss plate pluszszín filmje vagy lemeze ⇨ *batáskeltő plusz* (pl. ötödik) nyomtatási szín

touchscreen érintésérzékelő képernyő

touch up; retouch(ing) *retus*(álás)

tough check paper

⇨ erős karton jegyekhez, függőcímkékhez

tower → *printing unit*

trace; autotrace egy beszkenelt idom

körvonalait automatikusan lekövető eszköz

tracing paper; tissue *pauszpapír*

¹**track(ing); range/track kerning; character compensation**

betűritkítás v. -sűrítés

⇨ *nem betűpáronként, hanem a kijelölt részben átfogóan, egyformán*

loose, normal, tight track(ing)

tág, normál, szűk betűritkítás

kern(ing); pair kerning; optical/proportional letterspacing

⇨ *egalizálás (betűpáronként)*

⇨ *a távolság megváltoztatása két betű között* ⇨ [*régen*.] *alámetszés; alávágás*

- tracking edit** ⇨ az olvashatóság javítása érdekében a nagyon apró betűk kismértékű pozitív **tracket**, a normálnál nagyobb fokozatok (kb 16 pt-től fölfelé) negatív **tracket** igényelnek ⇨ a trackgörbe megfelelő beállításával megoldható
- ²**track(ing)** nyomon követ(és)
- ³**tracking; marking** maszatolódás
⇨ olyan nyomtatási hiba, amelynél a vezető görgők festéket vesznek fel a friss ívekről, és rákenik a következő ívekre
- trackball; tracker ball** „hanyattegér”
⇨ az egér funkcióját betöltő helyben görgethető golyó
- trade books** ⇨ általános érdeklődésre számot tartó könyvek
- trade camera service** → *camera service*
- trade customs** szakmai kívánalmak
↔ *terms and conditions*
- tradefair; trade show** ipari vásár; szakkiallítás és vásár
- trade journal** szakmai folyóirat; szaklap
- trademark** TM védjegy
registered trademark [®]
bejegyzett védjegy
- trade/quality paperback** igényesebb puha fedelű könyv
- trade shop** ⇨ olyan kis szolgáltatóüzem, amely nem a nagyközönség, hanem más szakmabeliek számára végez munkát (*service bureau; typesetter; printer; bindery*)
- trade tolerance** elfogadható példányszámmeltérés
overs ↔ **unders (%)**
többlet ↔ hiány (%)
- trailing/leave edge; tail**
⇨ a papírtv greiferoldallal szembeni oldal
- tranny** → *transparency*
- transfer function** a raszterezett szűrkeértékek printelésének befolyásolása
- normalize** ⇨ speciális instrukciók a PPD fájlból, hogy a raszterezett árnyalatok pontosabban megközelítsék a printeren az igazi levilágítási árnyalati értékeket
- posterize** ⇨ a szűrkeértékek redukálása feketére, fehérre és közöttre 2–4 szürke árnyalatra
- unadjusted** ⇨ a printer eredeti raszterbeállításainak használata
- transfer type; transfer screen**
→ *dry transfer lettering*
- transform(ation)** átalakít(ás)
- transitional** barokk betű
⇨ betűtípusok osztályozása
- transitional colo[u]r** színátmenet
- translation** 1 fordítás 2 követés eltolással
- translite; transparency** átvilágított dia (pl. reklámdoboz)
- translucent** áttetsző
⇨ nem víztiszta ↔ *transparent*
- translucent paper** áttetsző papír; pausz
→ *frosted cell; tissue; tracing paper; vellum*
- transmission densitometer** fényáteresztést mérő denzitóméter
- transmissive art** „fényáteresztő” képeredeti
⇨ átnézeti v. nem anyagi megjelenítésű képeredeti (dia, film, monitor)
→ *transparent*
- transparency** dia; írásvetítő fólia
↔ *colo[u]r print*
- integrated transparency unit**
beépített diaszkennelő
- slide** dia (vetítéskor)
- transparency; color transparency; chrome; tranny; TX** dia; színes dia
- transparency film** ↔ **print film** diafilm („cbrome”) ↔ negatív film („color”)
- transparency scanning** diaszkennelés
- transparent** átlátszó ↔ *translucent*

transparent copy/original

átnézeti eredeti

reflection copy; reflective

copy/original ránézeti eredeti

transparent ink áttetsző festék ⇨ többszínnyomásboz olyan festék kell, amely látszani engedi a másik szín rácspontjait is

¹trap(ping); image trapping ⇨ bizlalás; alátöltés ⇨ „átlapolás” színek éles találkozásánál → *choke*; ²*spread*; *knockout*

reverse trap → *choke*

tint reduction tónushalványítás: pl. a bizlalt rész tónusának halványítása

⇨ intenzív színek esetén a bizlalás kontúrosodást eredményezhet: ilyenkor egy kis halványítás nem árt

²trap egymásra nyomás ⇨ egyik színt a másikra nyomni, vagy lakkot nyomni: akkor jó, ha az utólag nyomott szín nem oldja az előzőt → *dry trap* → *wet trap*

¹trash (can); wastebasket; recycle bin; dumpster kuka

²trash selejtes irodalom

tree structure elágazó szerkezet (pl. interaktív programban)

T Ref ellenőrző kép széles sávú denzitométer kalibrálásának kontrollálására

trial/press proof; strike off valódi próbanyomat ⇨ amely a nyomógépen készült a végleges lemezokról

triangle háromszögvonalzó

trichromatic; tritone háromszínyomás (fekete nélkül)

tricon háromdimenziós ikon**trim** vágás

crop képből vágás; nyomtatvány túlzott körülvágása

trimmed edge; trim vágott szél**trim margin** vágási szél**trim mark** vágásjel

trim/finished size körülvágott méret; készméret

untrimmed size vágatlan méret

triplex board triplexkarton; háromrétegű karton → *playing card*

¹tritone (quadtone, duotone) három meghatározott színnel való „duplex” bontás (vagy négy vagy két színnel)

²tritone háromszínbontású kép; háromszínyomás (fekete nélkül)

troubleshooting hibaelbárlás**truecolo[u]r; millions of colo[u]rs**

⇨ színbű visszaadás ⇨ 16,7 millió szín

true small cap(ital)s valódi ⇨ kiskapitális

⇨ amit a betűtervező annak tervezett, nem pedig amit a számítógép verzálból kicsinyít

tryout version kipróbálásra szolgáló változat**T-square** fejes vonalzó

tube elektroncső; katódsugárcső; képcső → *CRT*

tungsten light → *incandescent light***turnaround** átfutás(i idő)

turning bar papírfordító rúd v. görgő tekercsnyomatásnál

turnkey system kulcsrakész rendszer

⇨ hardver; szoftver; képzés, fenntartás együtt

tusche litográftus

tutorial szeminárium; magyarázat; felkészítő tanfolyam

tweak csíp és csavar**twirl** sodor; pödör**twosuperior** ² kettes a kitevőben; négyzet**two-tone paper** → *paper: duplex paper*

two-up; three-up ⇨ kettős, hármas (stb.) produkció

⇨ több azonos kópia egy filmen v. lemezen

type betű; szedett betű; szedett szöveg; szedés**ascender line** felfelé nyúló szárák határa**base-line** betűvonal; alapvonal; talpvonal**cap-height** verzálmagasság

descender line lefelé nyúló szárak határa
mean-line középvonala
x-height középmagasság; betűszem mérete;
 betűszem → *text type; display type*
type/live area; printed area szedéstükör;
 tükörméret
bleed area kifutó méret
depth (of a column) (hasáb)magasság
measure sorszélesség
type block; block of text/type sorcsoport;
 szövegtömb
type body betűtörzs; betűtest ⇨ vagy arra
 a fémhasábocskára utal, amelyen a magas-
 nyomású betűkép helyezkedik el, vagy pedig
 a törzsméretre → *point size; type size*
type classification betűtípusok csoportosítása;
 nyomdabetűk osztályozása
**group of typefaces; [bibás szóbasználat-
 tal:] family of type-faces** stíluskategó-
 ria; csoport; osztály
blackletter; gothic; text;
Old English gót betű; gót textúra
modern (face) klasszicista antikva
non-Latin idegen betű
old style; old face
 reneszánsz antikva
ornamental & display; decorative
 dísz- és reklámbetűk
sanserif; gothic; grotesque;
geometric; lineale
 talp nélküli lineáris; groteszk
script & cursive; scripts
 írott típusok
square serif; slabserif; egyptian;
ionic talpas lineáris antikva;
 égyptienne
transitional barokk antikva
varia; humanist; modified/
stressed sans antikva variációk
Venetian velencei reneszánsz antikva

type 'colo[u]r' a szedés szürkeértéke;
 a szedés feltja
**type-cutting; type engraving; punch-
 cutting** betűmetszés
type design betűterv(ezés)
type designer betűtervező
type director; typographer tipográfus
type distortion betűtorzítás
typeface; typeface design ⇨ betűtípus
type family; family of type ⇨ betűcsalád
 (egy betűtípus összes változata)
 ⇨ *family of typefaces*
type style betűváltozat; betűfajta
 (pl. kurzív; kiskapitális)
variation változat (például keskeny; széles)
weight vastagsági változat
 (világostól a kövérig)
type format; font format betűkészlet
 tárolási formátuma (Type 1, TrueType stb.)
type foundry betűöntőde [ma:]
 betűgyártó, betűkészítő
typecasting; typefounding betűöntés
type gauge/scale; pica pole tipomércé
line gauge tipomércé; sormércé
type height ólombetű magassága
 (magasnyomásnál) [U.S.: .918"]
type high betűmagas
type library betűválaszték (egy gyártónál)
type overlay ⇨ szöveget tartalmazó rátét
 ⇨ mutáció céljából, ha a szöveg változtatása
 nem érinti a képanyagot
TypeReunion; StyleMerger
 betűcsalád-egyesítő szoftverek
typescript gépelt példány; gépelt kézirat
type series betűsorozat
 ⇨ egy betűváltozat az összes méretben
¹**typesetter; compositor; composer;**
 (néha) **typographer** szedő
²**typesetter** szedőberendezés
typesetter; filmsetter; imagesetter levilágító

1typesetting; composition *szedés*

2typesetting *levilágítás*

typesetter; trade shop; service bureau

[többes **bureaux**] *dtp stúdió;*
levilágítóműhely

type shop *szedőterem; szedőműhely;*
szedővállalkozás

type size *betűfokozat; betűmagyság;*
betűméret; pontméret; törzsméret

✧ *a felnyúló szár tetejétől a lenyúló szár*
aljáig (meg egy picit)

type spec(ification) *betűszignálás;*

a szöveg szignálása; szedési utasítás

type specimen *betűminta*

specimen book *mintakönyv*

type style *betűváltozat; betűfajta*

✧ *a betűcsalád egy-egy tagja*

italic [I] *kurzív; dőlt betű*

oblique; slant(ed) [I]

döntött; ferde betű; hamis kurzív

roman; plain; regular; normal [P]

antikva; álló normál

small cap(s) [H, K]; true (cut) small

caps ⇨ *kiskapitális; kapitälchen;*
valódi kiskapitális

weight *vastagsági változat*

hairline *hajszálvékony*

x-light *extra világos*

light *világos*

book *a normálnál világosabb*

regular; plain; normal *normál*

semibold; demi *félkövér*

bold [B] *háromnegyedkövér („félkövér”)*

extrabold; ‘fat face’ *kövér*

heavy; ultra(bold) *extra kövér*

condensed; compressed ⇨ *keskeny(ített)*

expanded; extended *széles(ített)*

shadow [S] *árnyékolt*

chisel(ed); inline *díszes*

outline [→ *outline font*] *kontúros; üres betű*

underline; underscore [U] *alábúzott*

word underline [W] *szavanként alábúzott*

strikethrough; strike thru ~~AAA~~

átbúzott (kibúzott)

all caps [K] *csupa nagybetű*

superscript – subscript

emelt – süllyesztett

superior [V] – inferior *kitevő – index*

type/text tool *szövegbeviteli*

és szerkesztőeszköz

typewriter *írógép*

cold/direct impression/strike-on/

typewriter composition *írógépszedés*

(pl. IBM Composer)

typewritten *géppel írott; gépelt*

typing *gépelés*

keyboarding *billentyűzés; gépelés*

typist *gépiró*

typist’s error *gépelési hiba*

typo; typographical error; literal *„elütés”:*

szedési, gépelési hiba ✧ *nem helyesírási hiba*

→ *misprint; printer’s error*

typographer; type director *tipográfus*

typographic consultant *tipográfus*

tanácsadó

typography *tipográfia*

U

- Ű ú 'u' acute hosszú 'ú'
 Ű ű 'u' circumflex 'u' circumflexszel
 Ű ü 'u' dieresis magyar 'ü'
 Ű ù 'u' grave visszafelé vesszős 'u'
 Ű ű 'u' hungarumlaut magyar hosszú 'ű'

UCA amount színmege erősítés mértéke

→ *undercolo[u]r addition*

UCR → *undercolo[u]r removal*

ultrabold/black (type) kövér betűváltozat

→ *type style; weight*

ultraviolet/UV ink ultraibolya kötészű

nyomdafesték

ultraviolet/UV coating/varnish;

Ultrakote ultraibolya lakkozás

✦ UV fény hatására szilárdul meg

unabridged nem rövidített

unbleached paper fehéritetlen papír

uncalendered paper simítatlan papír

uncheck ↔ **check** kiikszel ↔ beikszel

✦ opció kiválasztása

uncial unciális ✦ i. sz. III–IV. sz.-i kódexbetű

uncoated paper/stock mázolatlan,

nem krétázott papír

uncropped; untrimmed csonkítatlan;

vágatlan

uncut/untrimmed edges felvágatlan

(hajtott) szélű ív

undercolo[u]r addition; UCA színmege erősítés

✦ mélyárnyékos részekben az egyes

színkivonatokban a színek megerősítése,

az árnyalatterjedelem növelése céljából

undercolo[u]r removal; UCR színvissza-

vétel ✦ középtónusú és főleg mélyárnyékos

részekben az egyes színkivonatokban

a színek visszavétele, ugyanakkor a fekete

színkivonat ennek megfelelő megerősítése

→ *gray component replacement; GCR*

undercut alávilágítódás

[régebben alámarás is]

underdevelopment alulbívás

✦ túl rövid bívás v. túl fáradt vegyszer

underexposure alulexponálás

✦ túl rövid expozíció v. túl gyenge fény

underlay I egyengetés ✦ a borítás alá tett pa-

pír a nyomáserősség növelésére, kiegyenlítő-

sére 2 beosztó ív (átvilágítás céljára)

underline I alábúzás **unn** → *underscore*

2 ábra-; képaláírás → *caption*

underlying page → *master page*

underrun; unders ↔ **overrun; overs**

→ *trade tolerance*

underscore; underline **unn** alábúzás

underside → *wire side*

undo visszatérés; előző állapot visszaállítása;

parancs visszavonása

redo parancs újravégrehajtása

uneven/odd pages; odd folios

páratlan oldalak

even pages páros oldalak

unfold ↔ **fold (up)** „kibajtás” ↔ „behajtás”

✦ egy paletta vagy ablak méretének vissza-

állítása eredeti méretűre ↔ redukálása,

szélső esetben a pusztá fejlécre

ungroup/group

csoport megszüntetése – csoportképzés

unicase egyábécés

✦ nincs külön nagy- és kisbetű ↔ *1case*

unit egység ✦ a szétszélesség egysége;

az elvi kvirt felosztása (bármilyen méretben)

valahány egységre (18, 100 stb.)

unit cost példányonkénti ár; egy példányra eső

költség

unite egyesít

unit spacing → *equal spacing*

universal/fat installation ✦ egy program

legnagyobb installálási verziója, amely a leg-

több helyet foglalja ✦ ha lehet, akkor ne ezt

installáljuk, hanem a gépünkhez való „sová-

nyabb” verziót

universal film ✧ olyan színkivonati film, amely több nyomtatóeljárásból is használható másolóeredetiként

unjustified type szabadosoros szedés

justified type tömbös(itett); sorkizárt szedés

unlock felszabadít; elengedi a lelakatolást

unpublished kiadatlan

unrenamable át nem nevezhető ✧ hiába kaptunk a nevére, nem emelődik ki

unsharp mask; edge enhancement;

peaking kontúrélesztés

✧ élesztés tónusbarátoknál, találkozásoknál

✧ a legfinomabban állítható élesztés, amely mérsékeltén alkalmazva minden képnek jót tesz

unshift visszatérés nagybetűváltóról alapállásba

unsized paper; waterleaf enyvezetlen papír; szívópapír ✧ szűrőpapírnak alkalmas, nem írásképes

up: two-up; three-up; 2 up; 3 up ⇨kettős, bármás (stb.) produkció ✧ több azonos kópia egy filmen v. lemezen

update, -ing felfrissít(és); aktualizál(ás)

upfront payment előleg

upgrade fejlesztés; fejlesztett változat (kiegészítése)

uplink ↔ **downlink** ✧ földi állomásról satelitire felküld ↔ leküld

upload ↔ **download** ✧ perifériáról v. távoli számítógépről „fel felé” letölt ↔ letölt

upper case – lower case; u. & l.c. (upper and lower case) verzál–kurrens (nagybetű + kisbetű)

upper case; uppercase letter; capital (letter); cap(s) verzál; nagybetű

lower case; lowercase letter(s); small letter(s) kurrens; kisbetű

clc (caps+lowercase); u. & l.c. normál szedés (nagybetű + kisbetű)

all caps csupa nagybetű

single-case egybécés; nem nagybetű + kisbetű

upper rail ✧ a kurzív v. a félkövér, aszerint hogy melyik kiemelő betű volt a linómatricán felső állásban

upright type álló betű

upstairs 1 egy újságoldal felső fele

↔ **downstairs** 2 álló formátum

→ **vertical format** ↔ **horizontal format**

up style ↔ **down style**

✧ az az angol nyelvi szokás, hogy címekben, szlogenekben minden vagy majdnem minden szót nagy kezdőbetűvel szednek

↔ normális, kis kezdőbetűs címszedés

up time ↔ **down time**

produktív ↔ improduktív gépidő

user felhasználó

user-friendly felhasználóbarát

user interface; UI felhasználói interfész

✧ az ember és a számítógép közötti kommunikáció módja

user name, company name

a (jogos) felhasználó neve és munkahelye

user(s) guide; user(s) manual;

manual kézikönyv; használati útmutató

US Legal (8.5" by 14")

amerikai levélpapírméret (216×355,6 mm)

US Letter (8.5" by 11")

amerikai levélpapírméret (216×279,4 mm)

#6 envelope (6.5" by 3.625")

amerikai borítékméret (165×92 mm)

#10 envelope (9.5" by 4.125")

amerikai borítékméret (241,3×104,8 mm)

utility segédprogram

✧ minden számítógépes rendszernek része lehet, pl. lemezteszt, állományrendező stb.

UV coating/varnish ultraibolya szilárdulósú (UV-) lakkozás

V

vacuum frame; platemaker leszívókeret; kontaktmásoló; lemezmasoló

value 1 szűrkeérték (szín esetében: sötétség-világosság, a színezettől és a telítettség-től függetlenül) 2 számszerűsített adat

Vandyke, VanDyke → **blueline**

vanity press ✧ a szerző költségén publikáló könyvkiadó ✧ értektelen, rossz művek megjelenítésére

variable contrast paper változtatható kontrasztú fotópapír ✧ szűrők segítségével

variable cost ↔ **fixed cost**
változó költségrész ↔ fix költségrész

variable information printing változó tartalmú nyomtatás ✧ a számítógép-vezérlésű **ink-jet** digitális nyomtatás teszi lehetővé

variable spacing/width; proportional width arányos, változó betűszélesség
↔ **monospace**

variable-width font arányos szélességű betűket tartalmazó betűkészlet (a legtöbb betű ilyen)

variation változat (pl. betűváltozat: keskeny, széles)

varnish; lacquer (matte/dull or gloss[y]) lakk (matt v. fényes)

additive varnish ↔ **overprint varnish** adalék lakk (csupán a nyomdafesték tulajdonságainak javítására) ↔ felületi lakk

flood varnish teljes felületű lakkozás
↔ **spot varnish** ↔ **laminat**

off-line varnish külön menetben történő lakkozás → **dry trap**

press varnish lakknymás
✧ lakkozás nyomógépen

spot varnish formalakkozás ✧ nem a teljes felület lakkozása, hanem meghatározott részeké; formáké: külön lemezt igényel, mint egy újabb szín

UV coating/varnish ultraibolya

szilárdulású (UV-) lakkozás

vector-based vektor alapú

✧ vagyis nem bittérképes v. **pixeles**

vehicle; stock; substrate (nyomat)bordozó anyag (papír, fólia stb.)

vellum (paper) 1 finom pergamen; ilyen felületű, jó íróképes papír → **parchment**
2 pausz

vellum bind vékonybőr-kötés; pergamenkötés (igazi)

vellum finish pergamenszerű felületi kiképzés (nem durva, nem finom)

Velo Bind ✧ márkanév: irodai kötés

✧ műanyag „fésűs” kötés, kétoldalt műanyag csikokhoz forrasztva

velour finish → **dull finish**

Velox; PMT; photostat „kemény”

(fekete-fehér, nem árnyalatos) papírkópia

velvet finish → **dull finish**

verify ellenőriz; igazol; bitelesít

vernacular nem profi; laikus; az utca művészete

version number verziószám

✧ a szoftverek fejlesztett változatainak számozása (pl. **Photoshop 2.5**, **Photoshop 3.0**, **Photoshop 4.0** stb.)

verso hátlap; páros oldal; bal oldali könyvlap

recto jobb oldali könyvlap; páratlan oldal; előoldal

vertical/upright/magazine/portrait

format; standing/tall page; upstairs

álló formátum ↔ **horizontal**

vertical frequency; refresh rate függőleges

frekvencia ✧ az egész képernyő újratrásának gyakorisága (Hz)

↔ **horizontal frequency; interlaced mode**

vibration; pop színvibrálás ✧ a színekön szomszédos színek (pl. piros és bíbor), ha a nyomaton egymás mellé kerülnek, kellemetlenül hatnak a szemre

video 1 video 2 képernyővel kapcsolatos

video capture board video digitalizáló

video card videokártya; monitorvezérlő

✧ mivel a videozás mást jelent, helyesebb monitorvezérlő v. képernyőkártyának nevezni

video conferencing multimédia és hálózat segítségével lefolytatott megbeszélés; „videokonferencia”

video digitizer; frame grabber képkocka-digitalizáló

videodisc ✧ videoképeket analóg információként tároló lemez

digital videodisc (DVD) video-CD

✧ nagy kapacitású lézerlemez

video display (terminal); VDT képernyő; monitor

videogame videojáték

video sequence video szekvencia

view látvány; nézet

viewable area; active viewing area

a képernyő aktív része ✧ minden képernyő szélein fekete maszk látható, amely esetleg a névleges méretet beszűkíti

view/studio/technical camera

✧ műtermi fényképezőgép mattüveges beállítási lebetőséggel

viewer 1 multimédialejátszó program

2 Web böngésző → **browser**

view menu nézet menü

✧ a képernyőn való megjelenítés méretével, módjával kapcsolatos menüparancsok

view percent field; view size menu

a látvány méretének kijelzése

viewing → **standard viewing conditions**

vignette 1 „elpengő” (kifelé halványodó, a háttérbe fokozatosan beleolvadó) szél
2 kisebb kép vagy dísz (nem derékszögű)
3 átmenetes tónus

vignette halftone; dégradé

„elpengő” szélű rácsrabontott kép

vignette finish „elpengő” szél

virgin paper ✧ új papír, amelynek gyártásához nem használtak fel papír hulladékot

virtual memory virtuális memória

✧ a fizikai RAM (memória) megtelével merevlemezről foglal el egy részt a gép (lassítja a sebességet) → **scratch disk**

RamDoubler a RAM-ot megduplázó segédprogram ✧ valójában szétosztja a meglévő RAM-ot

virtual reality (VR) virtuális valóság

✧ térhatású videoanimáció, hang és helyzetérzékelés segítségével a felhasználó belemerülhet egy szimulált „valóságba”

virtual space virtuális tér

✧ szimulált „környezet”

visible spectrum ✧ a látható fény

tartomány, vöröstől az ibolyáig

✧ az infravöröst és az ibolyántúlit nem tartalmazza

visiting card → **business card**

visualization ✧ a terv kivitelezett állapotának láttatása

visual; mock-up; rough layout

makett (bemutatásra szánt terv)

visual editor „képkorrektor”

✧ fotókat, illusztrációkat, színeket ellenőriz

voice annotation hangos megjegyzések

interaktív programokban

voice recognition hangfelismerés

✧ szóban kiadott parancsra reagáló szoftver

volume 1 kötet 2 hangerő

voucher ✧ ingyenpéldány egy folyóiratból (igazolni, hogy a megbízó hirdetése rendben megjelent)

W

wall csésze vagy árok fala (mélynyomásnál)
wallet envelope üzleti boríték
a szokásosnál nagyobb füllel
wallpaper; [régies:] **paper-hanging** tapéta
wand: **magic wand** varázspálca (kijelölő)
 ✧ szín szerint jelöli ki a területet
warm colo[u]rs meleg színek
 ✧ sárgák, narancsok, vörösek
 ✧ magasabb szín hőmérséklet
warping 1 vetemedés (könyvtáblái)
 2 torzítás (betűé); sík rajz térbeli görbítése
wash drawing lavírozott tusrajz
washed out halvány nyomtatás vagy fotó
 (kevés festék; túlexponálás)
wash up gépmosás
**wastebasket; recycle bin; trash (can);
 dumpster** kuka
waste/old paper hulladék papír;
 papírhulladék → **offcut**: **offcuts**
waste hozzálék; beigazításra és rontásra
 való többlet ↔ **spoilage**
waste sheets; spoilage; spoils
 rontott ívek; makulátúra
 ✧ a beigazításhoz felhasználta,
 még nem pontos nyomtatást tartalmazó
 ívek v. selejt nyomtatások
 → **over/plus sheets**
watch (cursor) kis karóra kurzor
 (Macintosh) ✧ időigényes műveletek alatt
 jelzi, hogy várni kell a művelet befejezésére
water balance → **ink/water balance**
water-base ink vizes alapú festék
 ✧ vízzel hígítható
water/dampener fountain; damper
 nedvesítőmű tartálya (ofszetnyomásnál)
waterleaf; unsized paper enyvezetlen papír;
 szívópapír ✧ szűrőpapírnak alkalmas,
 nem írásképes
watermark vízjel; vízjegy

press mark; impressed watermark
 nyomott vízjel
waterproof ink
 ✧ nedvességnek jól ellenálló nyomdafesték
waterproof paper ✧ nedvességnek
 viszonylag ellenálló, erősen enyvezett papír
**water repellent[ant]; hydrophobic;
 hydrophobe** víztaszító; zsírszertető
 ↔ **oleophobic**
water roller; dampening roll
 nedvesítőbenger (ofszetnyomásnál)
water spot vizes folt
 ✧ nyomtatási hiba: vizes részen a festék
 nem fogja be a nyomtatást rendesen
wavy edge hullámos szél
 ✧ papírtömb vagy könyv széle nedvesség
 hatására hullámosodhat
¹**wax** ragasztóanyag ✧ alacsony olvadáspontú;
 tapad, de a papír szükség esetén átbelyezhető
waxer ragasztógép ✧ ragasztót olvaszt
 és felbord, ragasztótörödeléshez
²**wax transfer; thermo/thermal wax**
 bővíaszos (termotranszfer) színes printelés
¹**Web; WWW; W3** báló: WorldWideWeb
 (Világhálózat); az Internet multimédiás
 szolgáltató rendszerének rövid elnevezése
Web page weboldal ✧ a szervereken tárolt
 dokumentumok képernyőn megjelenő formája
Web publishing bálózáti publikálás
Web server szolgáltató „a hálózaton”
 ✧ olyan számítógép, amely a hálózat más
 gépei számára nyújt szolgáltatást
Web site webbely
 ✧ egy személy, cég vagy téma egymásból
 kapcsolt weboldalai
Webzine (Web magazine)
 folyóirat a hálózaton
²**web; ribbon** tekercspapír
web break tekercszakadás
 ✧ újra kell fűzni (**rethead**)

web fed; webfed; reel fed; roll-fed

tekercsnyomó ⇨ a tekercs szélessége szerint megkülönböztetnek *form, mini, half, three quarter* és *full web* gépeket (növekvő sorrend)

web gain papírnnyúlás

web-offset tekercsnyomó ofszet rotációs; tekercsoszfet [US]

web press; web printing tekercsnyomó gép; tekercsnyomás (lebet flexó-, mély-, magas-, ofszet- és szitanyomás)
→ ²thread ↔ press: sheet-fed

wedding paper ⇨ vastag, puha, nem fényes papír, amelyen jól érvényesül a dombornyomás

¹**weight; type weight** vastagsági változat (világostól a kövér betűig)

weights/styles; weights and styles

(így együtt is:) betűváltozatok
⇨ egy betűcsalád tagjai

²**weight of line; line weight/width/thickness; stroke weight/width/thickness** vonalvastagság
weighting vastagítás

³**weight: basis/ream/substance/sub weight (paper)** US, CDN alapmérték valamelyikére vágott 500 ív (1 rizsma) tömege fontban (lb/ream)

⁴**weight: of tint** rácstónus erőssége (sötétsége)

'welcome' screen üdvözlő a képernyőn
⇨ a számítógép üdvözlő a felhasználót

well; cell; cup csésze

⇨ mélynyomórács elemi egysége

wet trap; wet-on-wet ⇨ több szín vagy lakk egy menetben való nyomása ↔ *dry trap*

what you see is what you get (WYSIWYG)

„amit lát, azt kapja”: a képernyő és a nyomtatás egyezése

what you see is what you had in mind

(WYSIWYHIM) „vizionlítja az eredeti elképzelését”: a hatszínnyomás jelmondata

wheel → *colo[u]r wheel*

white; whitening nem nyomott,

fehéren maradó rész

mixing white keverőfehér

white light fehérr fény, standard megvilágítás ⇨ 6500°K (USA: 5000°K)

white/negative space nyomatlan, üres felület

white out; cast off; copyfit

⇨ szöveg átszerkesztése és formázása úgy, hogy meghatározott helyre beférjen

whiteprint; Velox; PMT ⇨ rácsrabontott papírkép, papírszerelékhez

wide; horizontal; landscape; lateral fekvő
tall; portrait; vertical álló

wide page; horizontal format fekvő formátum

wide-angle lens; short lens

nagylátószögű objektív

wide-band technology széles sávú technológia ⇨ nagyobb átviteltő adatmennyiség

wide-nib/broad/broad-nibbed/calligraphy pen vágott (hegyű) toll

wide web paper; grain short paper

⇨ tekercsből szállirány ellen kivágott ív, a rövid oldallal párhuzamos szálú

widow; orphan fattyúsor

(pl. egy bekezdés kimenetsora oldal vagy basáb tetején, ábra alatt)

⇨ van, aki a két szónak különböző jelentést tulajdonít (pl. a fattyúsor bossza vagy az előfordulás helye szerint), de nincs megegyezés, hogy melyik mit jelent sen

¹**width: column width; measure;**

line length basábszélesség; szedésszélesség; sorbossz

²**width: line weight/width/thickness;**

stroke weight/width/thickness; weight of line vonalvastagság

width & shape workbox/brushes

palette rajzi eszközök vastagságának, alakjának, működésének meghatározására szolgáló paletta

wild art kép szöveg nélkül

wildcard character

✧ bármilyen karaktert helyettesít (pl. ? *)

winchester; hard disk

merevlemez gyors háttértár

¹**window** ablak ✧ képernyőkezelési technika; információt (szöveget, fotót, illusztrációt stb.) tartalmazó négyyszögletes felület

✧ fotózható eredetiken árnyaltos képek számára körbehatárolt (→ **keyline**) vagy kitakart (→ **mask[ed]**) felület, ahová később a képet montírozzák ✧ ablakos boríték átlátszó fóliával fedett nyílása, vagy bármely nyomtatvány kivágása abból a célból, hogy a következő lapon lévő kép(részlet) látszson

resize: minimize/iconize ↔ **maximize**
a képernyőablak méretének módosítása: puszta fejléccé vagy ikonná kicsinyítés, a lehető legnagyobbra nagyítás

title bar az ablak fejléce

²**window; shop window** kirakat

window display; display window;

window decoration kirakatrendezés

window decorator; window display

artist kirakatrendező

display advertising

kirakat által való hirdetés

wired a hálózatra kapcsolva

wireframe; artwork; keyline mode

vázszerkesztés; drótkeretes szerkesztés

✧ rajzolóprogramoknak az a lehetősége, hogy rajzunknak csak a vázát lássuk a program ablakában ✧ így gyorsabban lehet dolgozni ↔ **preview(ing): preview mode**

Wire-O binding duplaspirál irodai kötés

wire printer; pin printer mátrixnyomtató

wire side; underside a papír szitaoldala; visszája ✧ ha innen nézzük, a vízjel olvashatatlan

top/felt side a papír színeoldala

✧ egyoldalas nyomtatványnál ezt kell használni

with the grain a száliránynak megfelelően; száliránnyal párbuzamosan

→ **grain: grain direction**

wizard „varázsló”; alkotósegéd ✧ olyan segédprogram, amely kérdéseket tesz fel, és a válaszok alapján egy összetett feladatot végez el

woodcut; wood engraving fametszet

woodfree paper; free sheet famentes papír

wood-pulp fatartalmú papírpép

word szó

word count szószám (szövegterjedelem)

word processing package;

word processor; text editor

szövegszerkesztő program

wordspace; word spacing;

interword spacing szóköz

loose, normal, tight wordspaces

tág, normál, szűk szóközök

word wrap ✧ elválasztás nélküli sortörés

work mű; munka

artwork (kép)eredeti; illusztrációs anyag

posthumous work posztumusz mű

standard work alapmű

work for hire „béralkotás” ✧ olyan kreatív munka, amelynél az alkotó a szerzői jogáról lemond a megbízó javára

work of art művészi alkotás; mű(alkotás)

work-and-tumble; print and tumble;

work and flop; work and roll

↔buktatás; nyomtatás buktatással (a greifer átkerül a másik oldalra)

work-and-turn; print and turn;

half-sheet work ↔átfordítás; nyomtatás átfordítással (a greiferoldal marad)

work and twist az ív egyik oldalának egyik felét, utána ugyanannak az oldalnak a másik felét nyomtatják

workaround kerülő út; kicselezés

workbook munkafüzet

workbox a munkához szükséges különböző paletták (szerszámok, méretező, szín-, ecset- stb.) összefoglaló elnevezése

working proof bejelölt (javított) levonat

work order → *job ticket*

work print munkakópia (fotó)
 ✧ gyenge minőségű kópia
 a vágás bejelölésére
 vagy forgató készítése céljából

workstation munkaállomás;
 nagy teljesítményű számítógép

workstation class professzionális

work-up spízselés ✧ magasnyomási biba kizáróanyag felemelkedése miatt

WorldWideWeb; Web; WWW; W3
 világhálózat; „báló”
 ✧ az Internet multimédiás szolgáltató rendszere

worstway; throwaway ✧ gyenge minőségű, csak pozicionálásra szolgáló „nézőkép”

wove finish ✧ majdnem sima, enyhén strukturált papírfelület

wove paper velinpapír
 ✧ nem bordázott → *laid paper*

¹wrap ✧ a szöveg automatikus átvitele új sorba, új szövegdobozba

wrap; ¹wraparound; runaround
 körbefuttatás szöveggel

wrap(ping) order a szöveg folytatódásának meghatározása

wrapping tab tömbösítőtabulátor

✧ a többi tabulátorral ellentétben páros ütköző, egy oszlopos szedésen belüli olyan tömb két szélének meghatározására, amelyben az esetleges bosszabb szöveg nem ugyanazt a sort löki tovább, felborítva a tabulálás rendjét, hanem új sort hoz létre a két ütközőn belül → *word: word wrap*

²wrap; ²wraparound; outsert ✧ egy hajtogatott könyv- vagy folyóiratívet kívülről befogó négyoldalas rész (a középre behúzott melléklet „ellentéte”) ↔ *insert* ↔ *tip-in box wrap* dobozbevonás

cover wrap ✧ folyóiratot, betilapot kívülről burkoló melléklet

³wraparound press ✧ alacsonyra maratott, az ofszetbez hasonló előállítású lemezről nyomó magasnyomó gép

wrapper csomagolóanyag; göngyöleg; könyvburkoló

wrapping paper dísz-, alkalmi csomagolópapír

wrinkle összeráncolódik, gyűrődik

write to fit ✧ úgy ír, hogy a rendelkezésre álló v. maradék helyet kitöltse

writing paper; bond paper írópapír; írásképes papír ✧ manapság fénymásolásra vagy üzleti levelezésre is használatos papírfajta

wrong reading ↔ **right reading**

oldalfordított ↔ oldalbelyes

→ *emulsion: emulsion down/up*

wrong/flopped/reversed reading
 oldalfordított

wrong font (wf.); pie fis
 (elkeveredett betű)

X

X ✧ a CD-ROM-meghajtók sebességét a bajdani CD-lejátszók eredeti sebességének többszörösében fejezik ki: 8X, 12X (szorzókereszt helyett X-et használnak)

X-Acto knife; art knife; cutter *snitser; rajzkés* ✧ a ragasztótördelés legjellegzetesebb szerszáma a kés, amellyel vonalzó mentén is ki lehet vágni a papírt

xerocopy paper; copier paper
fénymásolópapír

xerography; photocopy *xerográfia; fénymásolás; szárazmásolás*

xerox copy; xerox *fénymásolat(ot készít); xeroxmásolat(ot készít)*

x-height *középmagasság; betűszem*
✧ a kis x magassága

baseline *betűvonal; alapvonal; talpvonal*

mean-line *középvonal*

cap-height *verzálmagasság*

ascender line *felfelé nyúló szárak batára*

descender line *lefelé nyúló szárak batára*

x-light (extra light) *extra világos*
(betűváltozat)

XTension *bővítő; bővítőmény*

xylograph(y) *fametszet; xilográfia; fatáblába metszett öskönyvek*

(Gutenberg találmánya előtt)

xylotype *fabetű*

Y

Ý ý 'y' acute *'y' bosszú ékezzettel*

yearbook; annual *iskolai évkönyv*

yellowing; colo[u]r reversion *(el)sárgulás; elszíneződés* ✧ a papírban vagy a festékben idő, ill. fatartalom hatására

yellow pages; yellow-page directory

„sárga oldalak”; szaknévsor

yellow printer *sárga színkivonati film,*

lemez vagy nyomtatóvezérlés

Z

Z

Ž ž 'z' caron 'z' caronnal;
lány 'z' (zs)

zap ⇨ paraméterek vissza-, újraállítása

zapping kapcsolgatás a tévé távirányítóján

zero 0 o (lining and oldstyle)

nulla (álló és ugráló)

zero with diagonal bar Ø átbúzott

nulla (megkülönböztetés az O betűtől)

z-fold; zig-zag fold; accordion/

accordion fold leporellóhajítás

zinc; zinco cinkklisé

zincographer cinkográfus

zincogravure nyomat cinkkliséről;
cinkmaratás

¹ZIP code (zone improvement plan code)

postai irányítószám

²zip tömörít

zoom gumiobjektív; zoom ⇨ az ablakban
látható nézet nagyítása (kisebbitése)

zoom box zoom „doboz” (az ablakok jobb
felső sarkában) ⇨ az ablak méretét nagyítja,
ill. az előző méretét visszaállítja

zoom effect térbeli hatást, perspektívát
rajzoló eszköz, átmenetes színezéssel

zoom in/out

a nézet nagyítása – kicsinyítése

zoom lens gumiobjektív ⇨ folyamatosan
változtatható fókusztávolságú optika

zoom limit a nézet nagyításának határa
⇨ a nagyítóüveget formázó kurzor belseje
ilyenkor üressé válik

zoom (tool) ⇨ az ablakban látható nézet
nagyításának (kisebbitésének) eszköze

Rövidítések • Abbreviations

Az itt szereplő rövidítések nem mindegyike marad örök időkre rövidítés, hanem ambivalenssé válik: van, aki még érzi, hogy eredetileg rövidítés, de egyre inkább önálló szóként használják; ilyen például az *ad* (*advertisement*).

Olyan is több van, amelyeknek a kiejtése nem felel meg a szokásosnak (a betűnkéntinek), hanem valami praktikusabb, de szabálytalan kiejtés alakul ki: *aka* [áká], *JPEG* [dzséppeg], *SCSI* [szkázi].

A rövidítések között szerepelnek a fontosabb állományformátumok is. Példa írásmódjukra, ha kiterjesztésként használjuk: *.ai (*Adobe Illustrator*). A szótárban ezt nagybetűvel írva találhatjuk meg (AI).

3-D; 3D (three-dimensional)

háromdimenziós

4F (food, fabric, furniture, fleshtone)

élelmiszer, szövet, bútor, bőrszín ⇨ ilyen képek esetében célszerű a GCR használata

AA (author's alteration) szerzői javítás

abr (abridged) rövidített

a/c (account) számla

AD; A.D. (anno domini [latin]; in the year of Our Lord) *Kr. u. (Krisztus után); i. sz. (időszámítás szerinti)*

ad (advertising) hirdetés

A/D (analog-digital) converter

analóg-digitális átalakító

AFAIK (As far as I know) *Amennyire én tudom (Internet-társalgás)*

AI Adobe Illustrator

AIDA-rule (attention, interest, desire, action) *AIDA-szabály (felfigyelés, érdeklődés, megkívánás, cselekvés)*

⇨ a reklám hatásmechanizmusának mára elavult analízise

aka; a.k.a. [ejtése: áká] (also known as) *más néven*

alt (alternative) *alternatív*

alt (alter) key=option key „alt” v. „option” *módosító billentyű*

ANS (advanced network services) *fejlett hálózati szolgáltatások (Internet)*

¹AM (ante meridiem [latin]; before noon) *de. (délelőtt)*

²AM (amplitude-modulated) *amplitúdó-modulált* ⇨ *bagyományos autotípiái rács*
 ⇨ **Rácsrabontás**

ANSI (American National Standardization Institute) *amerikai szabványhivatal* ⇨ *szöveges állományok szabványformátuma* → **ASCII**

AOL (America OnLine) *amerikai és nemzetközi hálózati szolgáltató*

app (application) *program; alkalmazás*

A/R (aspect ratio) *oldalarány; leképezési arány*

ARJ *tömörített állomány*

ASAP (As soon as possible) *amilyen hamar csak lehet*

ASCII (American Standard Code for Information Interchange)
 ⇨ *a karakterek szabványos kódolására bevezetett kódrendszer (nagyon korlátozott létszámú, de eszköz- és programfüggetlen)*

¹ATM (Adobe Type Manager) *a fontok képernyőn való megjelenítését automatizáló szoftver* ⇨ **Type 1 font**

²ATM (asynchronous transfer mode) *nagy teljesítményű helyi hálózat (155 Mb/sec)*
 ⇨ *hang és video továbbítására is alkalmas*

Attn. (attention) *figyelmébe (levélcímezésnél)*

aux (auxiliary) *kiegészítő*

AVI *videofilmek formátuma a Windows alatt*
 ⇨ *a MediaPlayer programmal nézhető és ballgatható meg*

B (black) ceruzabél pubaságának jelölése → *H*
b&w; b/w (black and white) fekete-fehér
BAK (backup copy) biztonsági másolat
BBS (bulletin board system) Internet
 „birdetótábla” ⇨ szoftvereket, dokumentumokat tölthetünk le innen
BC; B.C. (before Christ) Kr. e. (Krisztus előtt); i. e. (időszámítás előtti)
BCP (bezier control point) Bezier-ív irányítópontja
bg (background) háttér ↔ *fg (foreground)*
bin (binary) bináris
binhex kódolási-dekódolási eljárás (Internet)
BIOS (basic input-output system)
 alapszintű bemeneti-kimeneti rendszer
 ⇨ átirbátó tartalmú rendszermodul
bit (binary digit) bit ⇨ az információ legkisebb egysége (0 vagy 1 lebet)
biz (business) üzlet(i)
BMP (Windows bitmap) a legegyszerűbb, igen elterjedt PC-s formátum pixeles képek tárolására
BOT (black-on-tint) feketével, tónus alapon
bot (bottom) alul; lent; alja vminek
bps (bits per second); baud bit/sec
 (adatátviteli sebesség); baud
BSA (Business Software Alliance)
 Üzleti Szoftver Szövetség
BTW (By the way) Mellesleg;
 Erről jut eszembe (Internet-társalgás)
BVD/FOGRA színszabvány
c. (caps) nagybetűk; verzál
c. & sc. (caps and small caps) kiskapitális nagy kezdőbetűvel
C1S (coated on one side) egyoldalt mázolt; kromó
ca. (circa) körülbelül
CAD (computer-aided design)
 számítógéppel segített tervezés

CAE (computer-aided engineering)
 számítógéppel segített műszaki tervezés
CAM (computer-aided manufacturing)
 számítógéppel segített gyártás
cam (camera) felvevő; fényképezőgép
cc (carbon copy) 1 indigómásolat
 2 másolat (e-mail)
↔ CCD (charge-coupled device)
 töltéskapcsolt részecske
CCW (counterclockwise) az óramutató járásával ellenkező(en)
CD (compact disc) digitális lemez
 ⇨ általában elterjedt 120 mm átmérőjű digitális-optikai lemez ⇨ hanganyag, adatok vagy multimédia-programok tárolására szolgál, kb. 640 Mb a tárolókapacitása
CDDA/CDAD (compact disc digital audio/compact digital audio disc) digitális lemez hanganyag tárolására
CDDI (copper distributed data interface)
 rézvezetékes gyors helyi hálózat (100 Mb/sec) ⇨ az FDDI-vel azonos protokollt használ
CDI (compact disc interactive)
 multimédiarendszer ⇨ a CDI-lejátszókat tv-készülékekhez vagy bi-fi sztereó készülékekhez lebet csatlakoztatni
¹**CDR; CD-R (compact disk – recordable)**
 „nyers” (egyszer írbató) kompaktlemez
 ⇨ 650 Mb-ot tud tárolni ⇨ újabban léteznek többször írbatóak is
²**CDR** a CorelDraw fájlformátuma
CD-ROM (compact disk – read-only memory) a számítógép által értelmezhető kompaktlemez ⇨ 650 Mb-ot tud tárolni
CDROMXA (CD-ROM ‘extended architecture’) a hang- és képadatok szinkronizálási lebetőségével bővített CD-lemez

CD-RW (compact disk – rewritable vagy **compact disk – erasable**) újíráható CD-lemez

¹CEO (chief executive officer) vezérigazgató

cf (confer [latin]; compare) vö. (vesd össze)

clc; c (cicero) ciceró (12 Didot-pont)

CIE (Comission Internationale d'Eclairage) ✧ A CIE 1931-ben nemzetközi ajánlást fogadott el a színméreessel kapcsolatban

CIELAB; CIE I*a*b* (luminosity+a+b component) CIELAB színrendszer

✧ báromdimenziós színtér a világossági és a színérték külön állítási lehetőségével

CIP ([Library of Congress] cataloging-in-publication [data]) az amerikai könyvtári nyilvántartás adatai (a könyvek impresszumában megtalálható)

cl. (cloth; clothbound) vászonkötés(ű)

clc; c/lc; c.l.c (caps + lowercase) nagybetű + kisbetű (normál szedés)

CLP (clipboard) átmeneti tároló másolásához

CLUT (colo[u]r look-up table) színreferenciátábla ✧ egy képen előforduló színek numerikus értékeiből készített táblázat ✧ a képadatok manipulálására vagy összesűritésére alkalmas

CMS (colo[u]r-management system) digitális színkezelő rendszer

CMY (Cyan, Magenta, Yellow) háromszínrendszer (cián, bíbor, sárga); szubtraktív színkeverés

CMYK (Cyan, Magenta, Yellow, black) négyszínnyomás (cián, bíbor, sárga, fekete); szubtraktív színkeverés; nyomdai színek

CMYKRG (Cyan, Magenta, Yellow, black, oRange, Green) ➔ hatszínnyomás (cián, bíbor, sárga, fekete, narancs, zöld), HiFi Color (pl. Hexachrome)

c/o (care of) címén

col(s) (column[s]) basáb(ok)

COM1; COM2 soros kimenet

¹comp (compositor) szedő

²comp (comprehensive) pontos, végleges terv; makett

config (configuration) konfiguráció

cp (compare) vö. (vesd össze)

cpp (characters per pica) betű/pica; kulcsszám (terjedelemszámításához)

cps (characters per second) betű/sec (bálózeti árviteli sebesség)

CPSI (configurational PostScript interpreter) konfigurálható PostScript-értelmező program → RIP

¹CPT (continuous page throughput) folyamatos (→ RIP) üzemmód

²CPT (cost per thousand) ezer egységre eső költség

CPU (central processing unit) számítógép központi egysége; mikroprocesszor

CR (carriage return) kocsivissza vezérlőkód (ami utána jön, azt a bal szélre viszi)

crt (cathode-ray tube) katódugárcső

CSI (customer satisfaction index) vásárló-elégedettségi index

CTP (computer to plate) számítógépről közvetlenül lemezre világítás ✧ nyomtatás a filmkészítés kibagyásával

ctrl (control) [key] módosító [billentyű]

cu (cubic) köb

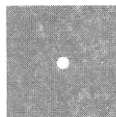
CV (curriculum vitae) (szakmai) életrajz

CW (clockwise) az óramutató járásával megegyező(en)

DAT (digital audio tape) digitális hangszalag ✧ mágnesszalagos tárolási eszköz

DBMS (database management system) adatbázis-kezelő rendszer

DCC (digital compact cassette) a Philips által kifejlesztett digitális hangszalag-formátum

- DCP (digital colo[u]r printer)** digitális színes printer
- DCS (desktop color separation)** Quark állományformátum színes képek PostScript levilágításához (négy EPS fájl az egyes szín-kivonatokhoz, az ötödik a PICT nézőkép)
- DIMM (dual inline memory module)** alaplapba illesztendő memória típusa
 ✧ 168 érintkezős → SIMM
- DIY (do-it-yourself)** csináld magad; barkács
- DOC (document)** Word szöveges állomány
- DOS (disk operating system)** PC-s operációs rendszer
- ¹DP (data processing)** adatfeldolgozás
- ²DP (digital photography)** digitális fényképezés
- dpi (dots per inch)** pont/hüvelyk
 ✧ letapogatási, printelési vagy levilágítási felbontás
- DRAM (dynamic RAM)** a számítógépek rendszermemóriájához használt eszköz
 ↔ SRAM
- DTA (desktop animation)** számítógépes animáció
- DTE (desktop editing)** számítógépes mozgó-képszerkesztés
- DTP (desktop publishing)** számítógépes kiadványszerkesztés
- DVD (digital videodisc; digital versatile disc)** video-CD; a. m.: sokoldalú digitális lemez ✧ igen nagy kapacitású lézerlemez
- EAN** vonalkód (Egységes Termékszámozási Társaság) → UPC
- ECRM (electronic character recognition machine)** levilágítógép-típus
- ed. (edition)** kiadás
 → rev. ed.
- EDI (electronic data interchange)** elektronikus adatforgalom
- EDO RAM (extended data output RAM)** a hagyományos FPM RAM-oknál 10-15%-kal gyorsabb
- EDP (electronic data processing)** elektronikus adatfeldolgozás
- EEPROM (electrically erasable programmable read-only memory)** elektromosan törölhető és programozható csak olvasható tár
- EEROM (electrically erasable read-only memory)** elektromosan törölhető csak olvasható tár
- eft/pos (electronic funds transfer at point of sale)** elektronikus fizetés (átutalás) a vásárlás helyén
- EFTS (electronic funds transfer system)** elektronikus fizetési (átutalási) rendszer
- eg; e.g. (exempli gratia [latin]; for example)** pl. (például)
- ELF (extra low frequency)** extra alacsony frekvencia ✧ a képernyő sugárzás-kibocsátása alacsony
- EOF (end of file)** állomány vége
- EPM (enhanced performance mode)** javított teljesítményű üzemmód
- EPROM (erasable programmable read-only memory)** törölhető, programozható, de amúgy csak olvasható tár
- EPS (encapsulated PostScript)** ✧ nagyon elterjedt grafikai formátum ✧ PostScript-leírás, amelyet a RIP feldolgoz és a levilágítónak továbbad ✧ rendszerint két részt tartalmaz: a grafika felbontástól nem függő PostScript-leírását és egy durva felbontású nézőképet
- ER (everyday reality)** mindenmapi valóság
- esc (escape)** programmegszakítás
- ESI (employee satisfaction index)** alkalmazottak elégedettségi indexe
- et al. (et alii [latin]; and others)** és mások

etc.; &c. (et cetera [latin]; and so on) *stb.*;
és a többi

et seq.; (et sequentes [latin]; and the following) *skk.*; és a következők

f; ff (folio [latin]; on the following page[s]) a következő oldal(ak)on

F2F (face to face) szemtől szemben
(személyes találkozás)

FAF (full auto frame) *bizlalás*

✧ színek „átlapolása” pixeles képek esetén

FAT (file allocation table) állomány-
kiosztási táblázat (az adatterület felhasználásának nyilvántartása a lemezeken)

FAQ (frequently asked questions) *gyfk.*:
gyakran feltett kérdések

FDDI (fibre[er] distributed data interface) nagy sebességű száloptikás/
rézvezetős helyi hálózati technológia
(100 Mb/sec)

ff. (following [pages]) *k.; kk.; sk.; skk.; köv.*
(következő [oldalak])

fg (foreground) előtér ↔ *bg (background)*

Fig. (figure) *á. (ábra)*

FIPP (Federation International of the Periodical Press) ✧ 15 európai országban
elfogadott újság- és képesmagazin-előkészítési szabvány
→ *SWOP*

FLRR (flush left ragged right) balra zárt
szabadsoros

FM (frequency-modulated) frekvencia-
modulált (↔ kristályrács; véletlen/
stochasztikus rácozás)

FMV (full motion video) valódi mozgókép-
frekvenciájú multimédia video (25 kép/s)

FPO (for position only) csak az elhelyezést
szolgáló képfájl ↔ *OPI képbelyettesítésnél*

FPU (floating point unit) speciális chip,
amely nagy sebességű támogatást nyújt
lebegőpontos számításokhoz

FRRL (flush right ragged left) hátra-,
jobbra zárt

FTP (file transfer program) állomány-
másolás távoli számítógépek között
✧ állományok közzététele az Internet
felhasználói számára

FYI (For your information)
szíves tájékoztatásul

G (giga-) előtag: giga-

GCR (gray component replacement)
szürke összetevő helyettesítése
✧ színvisszavétel a teljes árnyalati
tartományra kiterjedően

GIF (graphics interchange format)
CompuServe ✧ hálózaton történő tovább-
bitásra való, csökkentett méretű
képfarmátum; hasonló a → *JPEG*

GUI (graphical user interface) grafikai
felhasználói felület ✧ ablakok, ikonok,
menük és más grafikai eszközök segítségével
kommunikálhatunk a számítógéppel

↔ **GX font/typeface** korlátlan
karakterszámú betűkészlet

H (hard) ceruzabél keménységének jelölése → *B*

HB (hard black) ceruzabél jelölése
(nem kemény, nem puha)

¹HD (hard disk) belső/külső merevlemez;
winchester

²HD (high density) nagyobb sűrűség
✧ több tárolókapacitás

HDD (hard disk drive) merevlemez-megbajtó
HDTV (high definition television)
nagyfelbontású televízió ✧ az általánosan
elterjedtnek duplája, kb. 1200 sor

hed sked (headline schedule)
✧ egy újságban használatos címmegoldások
mintagyűjteménye

HH (double hard) ceruzabél jelölése
(dupla keménységű) → *H*

hifi (high fidelity) nagy bűség (az eredetibez)

H&J; h&j; H/J (hyphenation and justification) elválasztás-sorkizárás

HLS (hue, lightness, saturation) színezet, világosság, telítettség

HPC (handheld PC) zsebszámítógép
(„terepen” való használatra)
→ PDA

HSB (hue, saturation, brightness)
színezet, telítettség, világosság

HSL (hue, saturation, luminance/lightness) színezet, telítettség, világosság

HTML (hypertext markup language)
hypertext technikájú weboldalak készítésére szolgáló, platformfüggetlen nyelv (Internet)

http (hypertext transfer protocol)
weboldalak bálózatán történő átvitelének szabványa (Internet)

→ **hz-program** Hermann Zapf neves betűtervező monogramjával fémjelzett tipográfiai szoftver

ib.; ibid. (ibidem [latin]; the same) *uo.* (ugyanott)

IBC (inside back cover) borító 3
(a bátso fedél belső oldala)

IBM (International Business Machines)
IBM ⇨ az egyik legnagyobb és legrégebbi számítástechnikai cég

IC (integrated circuit) integrált áramkör

ICC (International Colour Consortium)
Nemzetközi Színkonzorcium (a legújabb színkezelési szabvány)

id. (idem [latin]; same as) *ua.* (ugyanaz)

¹ID (identity design; information design)
arculattervezés; dokumentumtervezés

²ID number betűfont azonosító számjele

IDE (integrated drive electronics)
rendszercsatlakozó; külső perifériák kapcsolódásához

IFC (inside front cover) borító 2
(a fedél belső oldala)

ie.; i.e. (id est [latin]; that is) *azaz; úm.* (úgy mint)

ill.; illus.; illust. (illustrated; illustration)
illusztrált; illusztráció

IMHO (In my humble opinion) Szerény véleményem szerint (Internet-társalgás)

in. (inch; ") hüvelyk (2,54 cm)

inf. (infra [latin]; below) alább

info (information) információ

int'l (international) nemzetközi

intro (introduction) bevezetés; bevezető

I/O (input/output) B/K (bemenet/kimenet); bevitel/kivitel)

IP (Internet protocol) adatsomagküldés elindításának (definiálásának és megcímzésének) szabványa (Internet)

IP address Internet-cím: hostgépek és néhány célberendezés azonosító száma (32 bites)

IPS (information processing system)
információfeldolgozó rendszer

IR (infrared) infravörös

IRC (Internet relay chat) Internet csevegő adás (beszélgetést szervező szolgáltatás)

ISBN (International Standard Book Number) ISBN-szám ⇨ nemzetközi szabványos könyvszámozás

ISDN (integrated services digital network) integrált szolgáltatású digitális hálózat ⇨ nagyobb kapacitású száloptikás telekommunikációs hálózat, egyesítheti a telefonos és a számítógépes adatforgalmat

ISO (International Standardization Organization)

Nemzetközi Szabványügyi Szervezet

ISP (Internet service provider)

Internet-szolgáltató

ISSN (International Standard Serial Number) ISSN-szám ⇨ nemzetközi szabványos könyvsorozat- és folyóirat-számozás

IT (information technology)

információtechnológia

✧ számítógépes (digitális) környezet

ital (italic; italicized) kurzív; kurzívált

IV (interactive video) számítógépes

interaktív video

JPEG [ejtése: dzséppeg] (**joint**

photographic expert group); *.jpg

sűrített képfórmátum ✧ az információelb-
gyásból származó veszteség mértéke – a sű-
rítéssel fordított arányban – megválasztható

K (kilo-) előtag: kilo-

Lab (luminosity+a+b component)

színrendszer a világossági és színérték
külön állítási lebetőségével

LAN (local area network) helyi számítógép-
hálózat (pl. egy vállalaton belül)

lb (pound[s]) font ✧ amerikai súlymérték

(453,592 g)

1^l.c. (lower case) kisbetű; kurrens

**2^l.c. (loco citato [latin]; in the place
cited)** i. b. (az idézett helyen)

LCD (liquid crystal display) folyadékkristály
kijelző ✧ pl. a notebookok képernyője

LED (light emitting diode) fénykibocsátó
dióda

ll. (lines) s. (sorok)

**loc.cit. (loco citato [latin]; in the place
cited)** i. b. (az idézett helyen)

lpcm (lines per centimetre[er]) vonal/cm
✧ rastersűrűség (európai)

lpi (lines per inch) vonal/hüvelyk
✧ rastersűrűség (angolszász)

LTM (long-term memory) hosszú távú
emlékezet ✧ emberi emlékezet: hatalmas tá-
rolókapacitású és hosszú időtartamú, akár
egy életen át is tart

LUTGen (look-up table generator)

referenciatábla-generátor: különböző típusú
filmek szürkeárnyalat-kalibrációjához

M (mega-) előtag: mega-

Mac (Macintosh) az Apple cég számító-
gépmárkaja

✧ az első grafikus felületű, ablakokkal
dolgozó személyi számítógéprendszer

Mac OS (Macintosh operating system)

Macintosh operációs rendszer

mag (magazine) képes újság; magazin

max (maximum) maximum

MaxMeasure legnagyobb papír- vagy
filmméret

Mbps (megabit per second) megabit/
másodperc (hálózati sáv szélesség)

M.C. (machine coated) paper

gépi mázolt papír

MCS (multiple colo[u]r separations)

többszínbontás ✧ öttől nyolc színig:
CMYK+RGB, és a nyolcadik lehet egy
kevert szín

md (managing director) ügyvezető igazgató

M.F. (machine finished) gépsima (papír)

M.G. (machine glazed) kromó
(egyoldalt mázolt papír)

micon (motion icon) mozgó ikon

✧ figyelemfelkeltést célzó, vagy
egy összetett cselekvéssort sugall

MIDI (musical instrument digital

interface) ✧ hangszereket (szintetizátort,
keyboardot, dobgépet) vezérlő számítógépes
hardver és szoftver szabványa

mid res (middle resolution) közepes
felbontás

min (minimum) minimum

MIPS (million instructions per second)

millió utasítás másodpercenként
(teljesítmény)

misc (miscellaneous; miscellany) vegyes;
egyveleg

MM font/typeface (↔ multiple master)

„többtengeles” betűkészlet

modem (modulator and demodulator)

modem: digitális jelet analóggá alakít és visszont

MPEG (moving image photographic expert group) a JPEG formátum

mozgóképes verziója ⇨ nagymértékben tömörített mozgóképfomátum

MS. (manuscript); MSS. (manuscripts)

kézirat; kéziratok

MS-DOS (Microsoft disk operating system) operációs rendszer ⇨ az IBM

PC-ken terjedt el

n/a (not available) nem elérhető**NB; N.B. (nota bene [latin]; mark/note well) N. B. (megjegyzendő)****NC (network computer) hálózati számítógép**
⇨ *olyan gép, amely hálózatra kapcsolva tud csak működni***neg (negative) negatív****NIBs (news in brief) rövid hírek****NL (num[ber] lock) számszárbillentyű****No.; no.; # (number) sz. (szám)****np (new paragraph) új bekezdés****NTSC (National Television System Committee) az USA és Japán**

*tv-szabványa ⇨ eltér az európaítól (525 sor, 30-as képfrekvencia)
→ PAL*

OBC (outside back cover) borító 4
*(hátsó fedél)***OCR (optical character recognition) optikai jelfelismerés (gépi olvasás)****OEM (original equipment manufacturer) eredeti gyártó****OFC (outside front cover) borító 1**
*(fedél)***OHP (overhead projection) vetítés írás-vetítővel****op.cit. (opere citato [latin]; in the work cited) i. m. (az idézett műben)****⇨OPI (open prepress interface)**

nagyfelbontású kép helyettesítése kis-felbontású nézőképpel a levilágítás előtt

opt (optimum) optimum**OSF (oldstyle figures) ugráló (medievál) számok****¹p. (page); pp. (pages) o.; l. (oldal; lap)****²p (pica) pica (12 pt)****³p (point) Didot-pont (0,376 mm) !→pt****p & p (postage and packing) csomagolás és postaköltség****PAL (phase alternate line) Nyugat-Európa és a Távol-Kelet televíziós szabványa**

(625 sor, 25-ös képfrekvencia)

par (paragraph) ¶ bekezdés**¹pc (per cent) százalék****²PC (personal computer) személyi számítógép** ⇨ *IBM vagy IBM-kompatibilis gépek megnevezése***PCD (photo CD) ⇨ a Kodak által kidolgozott, fényképek jó minőségű tárolására szolgáló formátum****PDA (personal digital assistant) digitális „személyi titkár”; zsebszámítógép („terepen” való használatra) →HPC****¹PDF (printer description file)**

⇨ *e fájl specifikus információt tartalmaz a felhasználói interfészre és egy adott nyomtatóra vonatkozóan*

²PDF (portable document format)

⇨ *PostScript állományok szabad átvitelére szolgáló, fejlett interaktivitást, hypertext lehetőségeket nyújtó formátum*
⇨ *készítéséhez Acrobat Exchange, olvasásához Acrobat Reader program kell*

PDL (page description language)

oldalleíró nyelv (PostScript)

PE (printer's error) nyomdabiba; sajtóhiba**Pgdn – Pgup (page down – page up) egy-
oldalnyit le – egyoldalnyit fel (billentyűk)**

PICT (picture) a legrégebbi Macintosh képfájlformátum ✧ képfomátum különböző programokban, rendszerint nézőképekhez, grafikák, képek megtekintéséhez ✧ jó minőséghez nem felel meg

PIN (personal identity/identification number/code) személyi azonosító kód

pixel (picture element) képelem

pkg (package) csomag

plt (palette) paletta

PM (post meridiem [latin]; after noon) du. (délután)

PMS (Pantone Matching System) Pantone színazonosító rendszer

PMT (photomechanical transfer) „kemény” (fekete-féber, nem árnyalatos) papírkópia; esetleg rácsrabontott papírképeket (Velox-okat) is tartalmaz, papírszerelékhez

POB (Post Office box) pf. (postafiók)

POI (point of information) számítógéprendszer terminálja, amely múzeumok, kiállítások látogatóinak nyújt információt

POP (point-of-purchase) display az árusítás helyén található számítógép

POS (point of sale) reklámozó és árusító rendszer üzletekben, bevásárlóközpontokban, áruházakban

pos (position) helyzet

ppb. (paperback) kartonált; puha fedelű

PPD (PostScript printer description) ✧ e fájl specifikus információt tartalmaz a felhasználói interfészre és egy adott PostScript-nyomtatóra vonatkozóan

¹ppi (pages per inch) lap/büvelék (papírvastagság)

²ppi (pixels per inch) képelem/büvelék (képfelbontás)

PPP (point-to-point protocol) az Internetes tárcsázóprogramok protokollja

PR (public relations) közönségkapcsolat; kapcsolatszervezés

pref (preface) előszó

prelim (preliminary) előzetes; címnyelvi

pro (professional) profi; szakember; professzionális

progs (progressive proofs) színrebontott próbanyomatok ✧ színenként és össznyomatban is

PROM (programmable read-only memory) programozható csak olvasható tár

promo (promotion[al]) promóció(s); saját reklám

PPS (postpostscriptum [latin]; after the postscript; an additional postscript) további utóirat

¹PS (postscriptum [latin]; written later; postscript) U. i. (utóirat)

²PS (PostScript); *ps PostScript: szabványra vált oldalairól nyelv

PSD a Photoshop fájlformátuma

pt (point) pica-pont (0,351 mm)

PTO (please turn over) kérem, lapozzon

pview (preview) előnéző; nézőkép

QA (quality assurance) minőségbiztosítás; minőségellenőrzés

QCC (quality certification chart) minőségellenőrző tanúsítvány ✧ táblázatba foglalt minőség-ellenőrzési eredmények

QED (quod erat demonstrandum [latin]; which was to be demonstrated) ezt kellett bebizonyítani

qv; q.v.; qqv (quod vide [latin]; which see) melyet lásd

QXD a QuarkXPress fájlformátuma

r (recto) recto; előlap → v (verso)

RAM (random-access memory) tetszőleges hozzáférésű memória; operatív tár ✧ a programok futtatására, a munka idejére szolgáló ideiglenes tár

RC (resin coated) műgyanta bevonatú
Re. (with reference to) ⇨ hivatalos levélben
 a tárgy megjelölése
RE (revised edition) javított v. átdolgozott
 kiadás
reg.; regd (registered) ® bejegyzett
rep (representative) képviselő
 ⇨ nem országgyűlési képviselő (MP)
res (resolution) felbontás
rev. (revised) átdolgozott
rev.ed. (revised edition) átdolgozott kiadás
RGB (red, green, blue) additív alapszínek;
 fényszínek: vörös, zöld, kék
RIP (raster image processor) raszteres
 képfeldolgozó egység ⇨ vektorgrafikát
 bittérképpé alakító, printelést-levilágítást
 vezérlő raszterező ⇨ szoftveres és hardveres
 változata létezik
RISC (reduced instruction set computer)
 csökkentett utasításkészletű processzor
ROM (read-only memory) csak olvasható tár
 ⇨ tartalmát mindig megőrzi, a számítógép
 kikapcsolt állapotában is
**Rx (recipe [latin]; 'receive; take';
 a medical prescription)** recept
SAE (stamped addressed envelope)
 megcímezett és felbélyegzett boríték
**SASE (self-addressed and stamped
 envelope)** önmagának megcímezett és
 felbélyegzett boríték
SAU (standard advertising units)
 ⇨ egész oldalnyi és törtrész méretű egységes
 hirdetési felületek
SDRAM (synchronous DRAM) a processzor
 órajeléhez szinkronizált DRAM
¹**SC; sc. (small caps)**
 kiskapitális; kapitálcben
²**SC (supercalendered paper)** erősen
 simított papír
SCR (script) írott (nem nyomtatott)

SCSI [ejtése: szkázi] (**small computer
 system interface**) rendszersatlakozó
 perifériák számára a számítógépeken
seq; seqq (the following) k.; kk.; sk.; skk.;
 köv. (következő)
SIMM (single inline memory module)
 alaplapba illeszthető memória típusa
 ⇨ 72 érintkezős → DIMM
SMP (symmetric multiprocessing)
 szimmetrikus többprocesszoros rendszer
**SOGAT (Society of Graphical and Allied
 Trades)** angol nyomdaipari szövetség
SOHO (small office, home office)
 [a. m. 'kis iroda, otthoni iroda'] az otthon
 egyben munkahely is (pl. távmunkánál)
sp (space) (szó)köz
SPC (statistical process control)
 statisztikai folyamatszabályozás
specs (specifications) specifikáció;
 részletezés; utasítások
spec'ing (specifying) megválasztás
SRA paper sizes ⇨ az öt ISO papírméret-
 kategória egyike
SRAM (static RAM) statikus RAM
 ⇨ a dinamikus RAM-oknál jóval gyorsabb
src (source) forrás
S.S.; S/S (same size) 1/1; 1:1
 (egy az egyhez; azonos méret)
SSAE (self-stamped addressed envelope)
 önmagának megcímezett és felbélyegzett
 boríték
STM (short-term memory) rövid távú
 emlékezet ⇨ az emberi emlékezet egyik
 fajtája
STP árnyékolt sodort érpár
**SWOP (specifications for web offset
 publications)** amerikai SWOP
 szabványnak megfelelő előkészítés
 tekercsofszethoz → FIPP
T (tera-) előtag: tera-

T4S (trim four sides) körbevágás

✧ az íveket négyoldalt körbevágni a derékszögűség biztosítása érdekében

TA (typesetter alteration) szedéshiba; sajtóbiba

tab (tabulator) tabulátor

TAC (total area coverage) a színkivonatok fedettségének összegzett maximuma a mélyárnyékokban

TAW (throwaway); worstway

✧ gyenge minőségű, csak pozicionálásra szolgáló „nézőkép”

TBT (Talking by typing) beszélgetés billentyűnyomogatással (Internet-társalgás)

TCP (transmission control protocol) adatátvitelt ellenőrző protokoll

TCP/IP (transfer control protocol/Internet protocol) az Internet információszállítási alapszabványa

TIA (Thank you in advance) Előre is köszönöm (Internet-társalgás)

TIFF (tagged image file format)

✧ a legáltalánosabb képfájlformátum, amelyet minden profi program minden platformon képes kezelni ✧ alkalmas fekete-fehér, szürke árnyalatos és színes képek tárolására

TM (trademark) védjegy

TNT (tight not touching) sűrű, de nem érintkező (betűk)

t/o (turn over) fordíts!

TOC (table of contents) tartalomjegyzék

TOS (tight, optical spacing) sűrű egalizálás

tot (total) össz. (összes[en])

TTS (teletypesetter; teletypewriter) távszedés

TX (transparency) diafilm

TXT (text) szöveges állomány

✧ ASCII vagy ANSI szöveget tartalmaz, vezérlő karakterek nélkül

u. & lc.; u/lc (upper and lower case) nagybetű + kisbetű (normál szedés)

u.c.; uc; UC (upper case) nagybetű; verzál

UCA (undercolo[u]r addition)

színmegeerősítés ✧ a mélyárnyékos részekben az egyes színkivonatokat felerősítik az árnyalatterjedelem növelésére

UCR (undercolo[u]r removal) szín-

visszavétel egyik technikája ✧ a sötét akromatikus színek tartományában létrehozott színvisszavétel

UI (user interface) felhasználói interfész

✧ az ember és a számítógép közötti kommunikáció módja
→ WIMPS

ult. (ultimo [latin]; last month) a múlt hónapban

UPC (uniform product code) USA vonalkód

✧ 12 jegyű egységes termékszámozás

URL (uniform resource locator) általános forrás-belymeghatározó; az Internet-oldalak megcímezésének rendszere

UV (ultraviolet) ibolyántúli; ultraibolya

¹v (verso) verzó; hátlap; páros oldal
→ r (recto)

²v.; vs (versus [latin]; against) ellenfele (perben)

VCR (video cassette recorder) video-rekorder

VDT (video display terminal) monitor; képernyő

VDU (visual display unit) monitor; képernyő

VGA (video graphics array) grafikus képességű monitor (legalább 640×480 képpont felbontással, 256 színnel)

VHS (video home system)

✧ nem professzionális, de igen elterjedt videoszabvány

viz. (videlicet [latin]; to wit; namely) nevezetesen

VOC (volatile organic compound)

szerves oldószer ⇨ kőolajszármazék,
nyomdafestékek hordozóanyaga

vol (volume) kötet; hangerő**VR (virtual reality) virtuális valóság**

⇨ a felhasználó térhatású videoanimáció,
hang és helyzetérzékelés segítségével
belemerülhet egy szimulált „valóságba”

**vs; v. (versus [latin]; against) ellenfele
(perben)****VTR (video tape recorder) videorekorder****vv (volumes) kötetek****W3 (WWW) WorldWideWeb tovább rövidítve****WAN (wide area network) nagy kiterjedésű
hálózat****WAV Windows állományformátum hangok
tárolására és lejátszására****Web (WorldWideWeb; WWW) az egész
világra kiterjedő hálózat ⇨ az Internet
multimédiás bázisa****Webzine (Web magazine) internetes folyóirat****wf. (wrong fo[u]nt) téves betűtípus; „fis”****WIMPS (windows, icons, mice and pull-
down menus) ablakok, ikonok, egerek és
legördülő menük ⇨ felhasználóbarát felület****w/o (without) nélkül****WOB (white-on-black) febér, fekete alapon;
negatívba forgatva****WORM (write once, read many times)**

egyszer írható, sokszor olvasható
⇨ digitális adattárolásra szolgáló lézerlemez

WOT (white-on-tint) febér; tónusból kiejtve**wpm (words per minute) szó/perc****WWW (WorldWideWeb; Web) a világra
kiterjedő hálózat**

⇨ az Internet multimédiás bázisa

WYSIWYG (what you see is what you get)

„amit lát, azt kapja”

⇨ a képernyő és a nyomtatás egyezése

**WYSIWYHIM (what you see is what you
had in mind) „viszontlátja az eredeti
elképzelését” ⇨ a hatszínnyomás jelmondata****x (extra; e.g. x-light) extra ⇨ pl. extra világos****x-height [nem rövidítés] középmagasság;
betűszem (a kis x betű magassága)****XLS (Excel spreadsheet) Microsoft Excel
táblázatkezelő formátum****Xtra, Xtras (external module, -s) kiegészítő
modul; „extrák”****¹ZIP (zone improvement plan) code postai
irányítószám****²ZIP tömörített állomány**

Mértékek • Measurements

A címszavak magyar elnevezések, magyar írásmód szerint, és az angol csak zárójelben szerepel. Kivétel, amikor nincs magyar megfelelő, ilyenkor természetesen maga a címszó angolul van.

bit; bájt ⇨ az információ mértékegységei

1 byte	= 8 bit
1 kilobyte [Kb]	= 1024 byte (2^{10})
1 megabyte [Mb]	= 1024 Kb
1 gigabyte [Gb]	= 1024 Mb
1 terabyte [Tb]	= 1024 Gb

cicero (cicero, cic, c); Didot-pont (Didot-point, p); ⇨ német tipográfiai mértékek

1 p	= 0,376 mm
12 p	= 1 cic = 4,513 mm
72 p	= 6 cic = 2,7 cm
1 mm	= 2,66 p
1 m	= 2660 p

1 Didot-p = 0,935 pica-pt (angol-amerikai)

dpi (dots per inch) pont/hüvelyk

⇨ letapogatási, printelési vagy levilágítási felbontás (pl. 72 dpi, 300 dpi, 2400 dpi)

font (pound, lb) amerikai súlymérték

1 lb	= 453,6 g
1 g	= 0,002245 lb

g/m² ⇨ a papír négyzetméterenkénti súlya

250 g/m ² alatt	író- és nyomópapírok
250–400 g/m ² -ig	karton
400 g/m ² felett	lemez

hüvelyk (inch, in) " ⇨ amerikai hossz-mérték

1"	= 2,54 cm
1 cm	= 0,394"
1 m	= 39,37"

láb (foot [többes feet], ft) ⇨ amerikai hossz-mérték

1 ft	= 30,48 cm
1 ft	= 12"
1 m	= 3,28 ft

lpcm (lines per cm) vonal/centiméter ⇨ levilágítási rácssűrűség (európai)

1 lpcm	= 2,54 lpi
60 lpcm	≈ 150 lpi (60-as rács)

lpi (lines per inch) vonal/hüvelyk

⇨ levilágítási rácssűrűség (angol-amerikai)
(pl. 144 lpi, 150 lpi)

mil ⇨ a papír vastagságának mérőszáma

1 mil	= 0,025 mm
-------	------------

pica (pica, p); pica-pont (point, pt)

⇨ angol-amerikai tipográfiai mértékek

1 pt	= 0,351 mm
1 pt	= 0,0138" ≈ 1/72"
12 pt	= 1 pica = 4,2164 mm
12 pt	= 1 pica = 0,166" = 1/6"
72 pt ≈ 1"	= 2,54 cm
1 mm	= 2,845 pt
1 m	= 2845 pt

1 pica-pt = 1,07 Didot-p (német)

rizsma (ream) papírmennyiség

500 ív papír

Kolofon

Kiadta az Osiris Kiadó Budapesten 2001-ben.

A kiadásért felel Gyurgyák János. Műszaki szerkesztő Szigligeti Mária.

Lektorálta Haiman György és Kemény Zoltán.

Tervezte, szedte, illusztrálta és tördelte a szerző, Macintosh számítógépen, QuarkXPress programmal.

Fotók Császma József (a 9., 12.) és Szaladják István (a 10. lapon).

Borító Virágyölgyi András.

Betűtípus Tótfalusi Antikva (Tótfalusi Kis Miklós 1690-ben Amszterdamban metszett betűje); a címek betűje Clearface Gothic (Morris Fuller Benton 1907 és 1910 között kiadott betűje az American Typefounders számára).

Levilágította a Pytheas Kft.

Nyomta és kötötte a Dürer Nyomda Kft.

Felelős vezető Megyik András ügyvezető igazgató.

Terjedelem: 16,25 A5 ív.

ISBN 963 389 477 8 ISSN 1416-6321

Ez a kézikönyv szinte mindenkihez szól, aki szövegek előállításával foglalkozik. (A számítógépek elterjedésével minden embernek egy kissé tipográfussá is kell válnia.) E könyvből elsajátíthatóak az alapok – de félreértés ne essék, nem szövegszerkesztő vagy tördelő-programok leírását tartja kezében a tisztelt olvasó, hanem amit azon kívül tudni kellene mindnyájunknak ahhoz, hogy kulturált tipográfiai formába tudjuk önteni szövegeinket. Ha szeretné tudni, hogy milyen oldalméretet válasszon, hogy mekkorák legyenek a margók, hogy melyik betűtípus alkalmas a szövegnek és melyik a címeknek, akkor segítséget nyújthat ez a könyv, melyben számos olyan ismeret is helyet kapott, ami már a tipográfia magasiskolájának nevezhető.

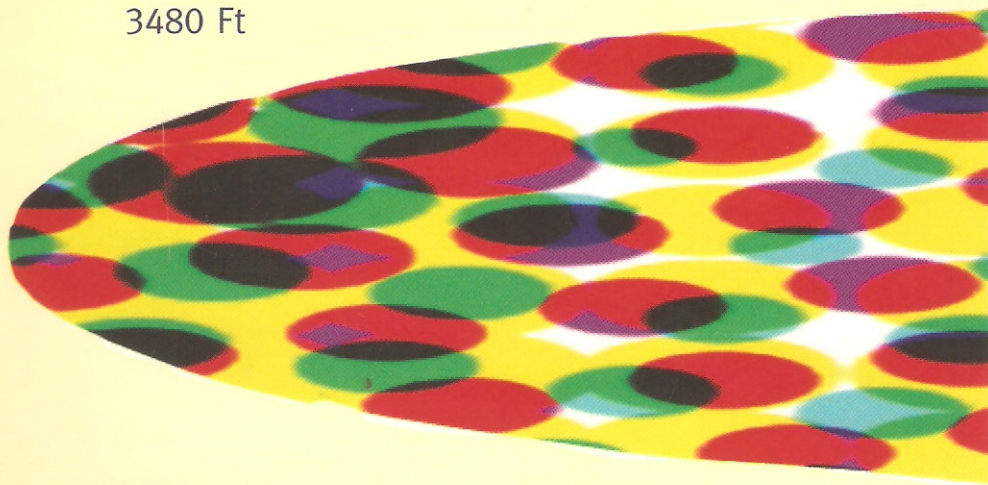
+ angol–magyar

DTP SZÓTÁR

3000 szócikkkel

A könyvhöz kapcsolódó DTP szótár a bőséges angol–magyar szótárrészen kívül tartalmaz fogalommagyarázatokat, rövidítéseket és mértékegység-átszámításokat is.

3480 Ft

ISBN 963 389 477 8

9 789633 894774